

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corona Avrea Svper Mithram Romani Pontificis

Raynaud, Théophile

Romae, 1647

Onomasticon Pontificium, centurias aliquo illustrium Romani Pontificis
nominum, ex Concilijs & Patribus serie alphabetica comprehendens.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10481

DIGESTIO ALPHABETICA

Selectorum Romani Pontificis Titu-
lorum, apud Concilia
& Patres.

Additis glossis, sicubi visa sunt necessaria.

A

ARON Dignitate. S. Bernard. II. de Con-
fid. cap. 8.

A Huc pertinent variae inter Aaronem &
Romanum Pontificem analogiae, non mo-
dò quoad nomen Pontificis Maximi, &
Summi Sacerdotis, sed etiam quoad attributa & dotes.
Vterque enim fuit caput religionis; vterque Iudex infalli-
bilis de fide, & religione, ac bonis moribus. Videfis Beca-
num cap. 7. Analogiae q. 11. Et cap. 11. Alias praeterea ple-
rasque, inter Aaronem, & Romanum Pontificem pecu-
liares analogias, considerat Rossensis ad artic. 25. Lutheri
à pag. 279. vt missa faciam, quae de Aaronis & quorumuis
Chri-

Christianorum Episcoporum consensione differit Philip-
pus Abbas lib. de dignit. cleric. q. 2.

Abel primatu. S. Bernard. II. de Consi. cap. 2.

Primus, qui gratum Deo Sacerdotem egisse, & fide plu-
rimam hostiam obtulisse legatur, est Abel, Genes. 4. vt be-
nè notauit Agobardus lib. de priuilegio, & iure Sacerdotij
initio. Nam tametsi Adamum priùs sanctè Sacrificasse
non videtur dubitandum, tamen id non est Scripto ex-
pressum, sicut de Abele. Quia igitur Rom. Pontifex est pri-
mus Sacerdotum, inde ducta videtur denominatio *Abelis*,
qua eum S. Bernardus affecit; (vt ait) ob primatum.

Abraham Patriarchatu. S. Bernard. II. de Confid. cap. 8.

Sacerdotij Christiani paternitas, bellè in Abrahamo elu-
cet, ex Ruperto lib. 6. in Genes. cap. 32. & idem in Pontifi-
ce cernitur. Fuit Abraham omnium Patriarcharum velu-
ti latumia, vt est apud Isaiam. Et è Petra Romanæ sedis,
excisi sunt omnes Hierarchæ, vt dicitur subnotat. 2. veri-
tate II. Abraham à S. Antonio Epistola noua 16. dicitur
Pater Patrum, quo item titulo honestatur passim Papa.
Abrahæ nomen est, *Pater gentium*. Et eo ipso nomine, do-
natur Pontifex. Constat enim S. Franciscum, cum prædi-
xisset Vgolinum Cardinalem fore Summum Pontificem,
hac litterarum ad illum datarum inscriptione vsus; *Futu-
ro Patri gentium, & venerabili in Christo Antistiti totius mun-
di*: id est *futuro Romanæ Ecclesiæ, Episcopo*. Idque euentu est
confirmatum, cum mortuo Honorio tertio, Vgolinus Car-
dinalis Ostiensis, electus est in Summum Pontificem, & di-
ctus Gregorius IX. vt est in S. Francisci opusculis, prophe-
tia 12. Abraham item dictus est *Pater fidei nostræ*; qui titu-
lus æquè cadit in Pontificem. Nec minùs aptè cadunt in
Pontificem illæ aliæ notationes nominis *Abram* & *Abra-
ham* assignatæ à Philone lib. de Gigantibus *in fine*, vbi do-
cet *Abram* significare *patrem sublimem*, *Abraham* verò si-
gnificare *patrem electum soni*, siue *patrem vocis docentem*
rectè & sanctè loqui. Videtis alias analogias quas ex cre-

dito Hieronymo Epistola de circuncisione inserta tom. 9. adducit Turria. lib. 2. contra Magdeb. cap. 6. & 14. Et Sanderus lib. 4. de Clauē Dauid cap. 5. & pleniùs etiam Adam Archidiaconus Babylonis ferm. de fide cap. 1. apud Bzouium anno 1330.

*VI. syno:
dus.* Adamas fidei, cuius solidamens aggressionibus, atque confl-
ctibus alienæ à fide opinionis, non est vulnerabilis. Sexta Synodus in Proshoneticō ad Constantinum Imperatorem.

Alluditur ad duritiem indomabilem adamantis, de qua in hunc modum Plinius lib. 37. cap. 4. tractans adamantis dotes ex obseruationibus scriptorum Naturalis historię. [Adamantes Indicus & Arabicus, incudibus deprehenduntur, ita respuentes ictum, vt ferrum vtrinque disfurtet, incudesque etiam ipsæ dissiliant. Quippè duritia, inenarrabilis est, simulque ignium victrix natura, & nunquam incalescens. Vnde & nomen *indomita vis* Græca interpretatione accepit.] Inferiùs vocat inuictam vim, duarum violentissimæ naturæ rerum, ferri ignisque contemptricem. Inde indomabilia quæquæ & inuicta, *adamantina* denominata. Sic apud Horatium figit adamantinos summis verticibus dira necessitas, clauos. Idem Martem tunica tectum adamantina memorat. Nexus adamantini & vincula adamantina pro indissolubilibus vsurpantur, cum apud Homerum Martis ac Veneris per Vulcanum alligationem ex fabula describentem, tum apud Plutarchum in Dione cum de vinculis quibus senior Dionysius firmissimè relicturum se astrictam monarchiam gloriatus erat. Non multum remota denominandi causa, Origenem ab ingenio laboribus infracto & indomabili, dictum ferunt *adamantinum*, quod agnomen retulit quoque ex eadem studendi infatigabilitate Dydimus Grammaticus. Denique rationes, quæ frangi siue expugnari nequeant. apud Platonem in Gorgia *adamantina* dicuntur: & quibus animus tenax propositi, & duritiei inuictæ, apud Hesiodum dicuntur duro animo, creato ex solido adamante;

1 *'Αλλ' ἑδὲ πάντος ἔχει Κεταρεβόσσορα θύμων.* Hinc Pontifex Romanus, quia vnde quaque in fractus in bono, ac præsertim circa Catholicam fidem, dictus *adamantinus*, vt infra rursus dicam. V. *Caput fidei*; dictus est etiam *adamas*. Exempla indomitæ aduersus omnes sæculi & Tartari vires Pontificum constantiæ, proferam infra.

Aditus primus spiritualis ædificationis. Theophanes Cera-
ramæus Serm. de SS. Apostolis. Theopha-
ner

1 Repræsentandus est locus integer, vt sit huic titulo vice Glossæ subijcientis notionem germanam huius attributi. [*Ego (inquit) dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Tu qui Petrus es, & petra fies verbi, & Ecclesiæ firmatum fundamentum ac spiritualis ædificationis primus aditus.* Super hanc enim firmitatem tuam, fundamentum Ecclesiæ stabit. Tali namque petra ac rupe collocata, reliqua dogmata firmè ac tutò ædificabuntur.] Hactenus Theophanes. Itaque sensus est, S. Petrum fuisse in ædificio Ecclesiæ lapidem fundamentarium, cui tota deinceps moles innitatur. Et quod de S. Petro verum fuit per tempus quo rexit Ecclesiam, verum aequè est de eius successoribus pro tempore quo ad clauum sedent.

Almitas paterna. S. Ignatius Constantinop. Epist. ad Nicolaum I. S. Ignatius
Epist. Col.

Abstractum pro concreto, ad reuerentiam maiorem, vt in plerisque aliis titulis videbimus. V. G. *Sanctitatis, beatitudinis, Apostolatus*, aliisque huiusmodi. *Almitas* ergo *paterna*, dicitur pro *almo patre*; quod idem sonare, atque *purissimum*, siue *clarissimum*, ait Seruius ad Eclog. 3. Festus *almum* pro *sancto* accipi docet, vt & S. Hieron. Isaïæ 7. consonatque Martialis lib. 4.

Cæsaris alma dies. luceque sacratio illa, &c.

Hæ omnes *almi Patris* notiones, optimè cadunt in Pontificem. Nec minùs item in eum quadrat ea notio, qua *almus* correspondet *alumno*; idemque est, quod nutri-

K 2 tius.

tius. Verè enim vberibus geminorum Testamentorum, (vt loquitur Guericus) Pontifex infantibus Dei lactat, & enutrit lacte puræ doctrinæ. Apud S. Maximum Epist. ad Petrum illustrem, inter alios titulos honorificos negandos Pyrrho iam deiecto numeratur, qui in propositum titulum recidit *Almificus*. Notat item eiusdem tituli Splendorem, quod in præfatione Concilij primi Moguntini, Carolus Magnus, à Patribus, vocatus est, *Almifica Reuerentia*.

Amicus sponsi. S. Bernard. Epist. 161. & 18. & 191.

Alludit ad illud Ioan. 3. *Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudet propter vocem sponsi*: Vbi Ioannes Christum cum sponso Ecclesiæ, se verò cum Paranymphe componit. Ipse quippè est, qui ibi amicus Sponsi antonomasticè appellatur. Veteres *auspicem* vocabant; sicuti mulierem, quæ ex parte sponsæ præerat nuptijs, vocabant *pronubam*. Videndus Gothofredus ad tit. Cod. de sponsalibus *initio*, & quos ibi adducit. Amicum ergo sponsi se vocat Baptista, siuè paranympum, quia vniuersum Baptistæ munus, perquam affine fuit muneri paranymphe, qui conuiuio nuptiali pro sponso præerat; nec mensæ accumbebat, vt Vulgares amici atque sodales, sed agebat conuiuij Rectorem, siuè Modiperatorem & Architriclinum, vt notauit Rupertus Ioan. II. ad illud, *Haurite nunc*: & denique sponsum deducebat ad nuptiam, ad Domum foceri, cum nupta erat Virgo: Nam vidua ad virum deducebatur per Nymphagogum, vt notat Scaliger lib. 3. Poëtices cap. 101. Quæ omnia præstitit suo modo S. Baptista, qui vt Insignis Christi sponsi præcipuusque amicus, nuptiali conuiuio, quod à Christi aduentu celebrari cœptum est, præfuit quoad vixit: & circa sponsam Christi, Ecclesiam, vt sponsum admitteret, eique excipiendo aptaretur, sollicitè, fategit. Idem in nuptiali illo apparatu, & super conuiuium audiuit sponsi vocem, siuè colloquentis suauissimè cum sponsa, siuè concinentis carmina, & melica voce inter conuiuandum omnes

exhi.

exhilarantis, pro illius æui more de quo Cantic. 8. *amici auscultant, fac me audire vocem tuam*; Et Hieremiæ 33. *vox gaudij & vox letitiæ, vox sponsi & sponsæ*: nempe concinentem Christum sponsum, eique succinentem sponsam Ecclesiam, audiens Ioannes, (quod contigit cum Christi prædicationem obaudire aliquos, & conuerti vidit) stetit & gaudio gauisus est, propter vocem sponsi, gratam & acceptam conuiuis.

Iuuit ista præmittere ad elucidationem loci Ioannis, quo respexit S. Bernardus, vocans Romanum Pontificem *amicum sponsi*: quo nomine Baptista ipse, se insigniuit Ioan. III. Affine quippè est ei muneri Ioannis, munus Pontificis, Nuptiale enim conuiuium quandiu voluentur sæcula, hinc celebratur, in fine autem sæculi, nuptiæ agni consequentur. Vide Maldonatum Matthæi 22. & Riberam in cap. 19: Apocal. vers. 7. Ex Patribus Origenem tract. 20. in Matth. Hilarium Canon. 22. Chryostomum homil. 69. & scitè id persequentem Arnulphum Lexouiensem serm. in Synodo *sub medium*. Huic ergo conuiuium nuptiali, amicus sponsi singularis, Rector conuiuij præpositus est, Christi Vicarius: vt & sponsi honori ac conuiuarum delicijs prospiciat, & sponsum ac sponsam ad Sanctos & æternos hymenæos ritè celebrandos deducat. Quod aliter dixit, is à quo hunc titulum Pontificis hausimus S. Bernardus 4. de considerat. cap. 7. Vocans Pontificem, *Amicum sponsi, sponsæ paranympum*. Videtur S. Bernardus, *paranympum* sumpsisse pro Nymphagogo, qui scilicet sponsam viduam deducebat ad maritum. Nam qui simpliciter & propriè *paranympus* dicebatur, idem erat cum Nymphæute seu Patroclo; tot enim nominibus donabant, eum qui ex parte sponsi nuptijs præerat; & sponsum denique deducebat in soceri domum ad Virginem sponsam. Bellè autem cum Nymphagogo componi potest, animarum ad Christum Mytagogus primarius Romanus Pontifex, quandoquidem Ecclesia ita virgo est, vt simul sit vidua, iuxta illud *Viduam eius benedicens benedi-*

nedi-

medicam, in quam rem alibi ex D. Augustino in Psalm. 131. tractando titulum *Christi sponsæ*.

Antistes, *citra cuius auctoritatem, nullo modo fieri potest, ut res Ecclesiastica dirigantur ad normam.* S. Stephanus Iunior, ut est in eius actis, reprobans Concilium Iconomachorum, eo quod illud ratum non habuisset Romanus Pontifex.

VI. Synodus

Antistes Pontificalissimus Apostolicæ summitatis. Sexta Synodus Actio. 18. in Prophonetico ad Imperatorem. Græce est. Ἀποστολικῆς ἀρχιεπισκόπου ἀρχιερατικώτατος πρεσβυτερος.

Antistes summæ sedis. Petrus Damiani lib. 1. Epist. 7.

Antistes Ecclesiæ. Damasc. Orat. de Transfig.

Antistes totius mundi. S. Franciscus Prophetia 12.

Antistes venerabilis, Apostolicæ sedis. S. August. Epist. 157.

Apex Pontificatus. Iustinianus Nouella 131.

Id est summus inter Pontifices. Est enim apex, summitas quælibet, metaphora ducta à summo pileo flaminum; sic dictorum Sacerdotum, à gestatione flaminis; pileoli inquam, cuius summitas lanceum cornu erat; Vnde *Lanigeri apices*, Virgilio 8. Æneidos. Videtis Paschaliū lib. 4. de cor. cap. 21. Qui ergo summus est inter Pontifices, meritò audit *apex Pontificatus*. Idemque apud Ennodium in Apolog. *Apex Apostolicus*, & *dignitatis apex*, dicitur. Alicubi quidem *apex Pontificatus*, vel absolutè *apex*, de quois Episcopo dicitur, ut videre est apud Sidonium lib. 4. Epist. 24. & 25. ad quem utrumque locum Sauaro, & Iurretus ad Epist. 21. Auctarij Symmachi: sed cum ea denominatio alijs quàm Romano Pontifici tribuitur, habetur ratio inferiorum ordinum sacræ hierarchiæ, in comparatione ad quos, Episcopatus est apex. Qua de causa similiter, Episcopus quilibet vocatur aliquando *summus sacerdos*, ut infra dicitur. Antonomasticè tamen, *apex*, id est *apicum sacrorum apex*, est Romanus Pontifex. Frustra verò monerem, longè alio sensu *apices sacros* dici de literis Imperatoris aut Regis. *Sacras* absolutè vocat D. Augustinus,

nus,

nus, & alij quos laudatus Sidonij Scholiaſtes adducit, ad Epift. 5. lib. 1. & Iuretus ad lib. 5. Symmachi Epift. 31. Plenè de his apicibus Pancirolus lib. 1. Theſauri variar. Lection. cap. 77. V. *apices*.

Apex diuinus. Baſil. Ephes. actio. 11. Concilij Chalcedon. initio.

Pertinet hic Pontificis titulus, ad eius ſummam in Eccleſia poteſtatem, iure diuino, non humano inductam. Videſis Epilegom. 2. veritate 4. Sanctus Leo IX. Epift. 1: hanc ob cauſam vocat Romanum Pontificatum *apicem cœleſtis dignitatis*. Niſi ſi in vtroque illo adiuncto, alluſum volumus ad nomenclationem Imperatorum, quorum & diuina & cœleſtis ſummitas celebrabatur, vt notauit Iuretus ad Symmachum lib. 5. Epift. 66. & lib. 10. Epift. 37.

Apex Episcopatus, ad quem referendum eſt, non ſolum de omnibus, qua poſſunt aliquando recipere dubitationem, vel quamcunque incurrire quaſtionem, verum de cœteris æque maioribus negotijs Eccleſiaſticis exequendis. Nicol. 1. Epiftola 32. Ex Epiftola Episcoporum Gallia, quam collaudat; ſubſcribit Rabanus Carm. ad Paſchalem Papam, ſic canens præter cœtera.

Pontificalis apex, & primus in orbe, ſacerdos,

Petri ſucceſſor, Pauli digniſſimus hæres.

Apex ſublimiſſimus Apoſtolatus. Laſtantius Epiftola ad Nicol. 1.

Apex ſupremus Eccleſiarum Dei. Theodorus Studita Epiftola ad Imperatorem Michaëlem.

Apoſtolatus principatus, cui ſubet Episcopatus præferendus. S. Auguſt. lib. 1. de Baptif. contra Donat. cap. 1.

Id eſt potens Apoſtoli Petri poteſtate, & eius in præſectura vniuerſæ Eccleſiæ ſucceſſor. Videſis prænotationem primam & tertiam, & Epilegomenon 2. veritate 3.

Apoſtolicus. Iuo Epift. 95. Jonas Aurelian. lib. 3. de Imag. in fine.

Non præciſè ob excellentiam Apoſtoli Petri, ſucceſſor eius

Leo IX

1049

Nicol. 1.

858.

Theod. Studita

Auguſt.

eius dicitur *Apostolicus*, vt philosophatur Rupertus 1. de offic. cap. 27. (sic enim Antiochenus quoque esset tam bene Apostolicus,) sed quia Romanus ei successit soli solus, cum pari potestate, vt dictum est prænotatione 3. Et hoc est, quod voluit Ionas Aurelian. lib. 3. de Imag. ferè in fine, vbi refellit insanam notionem à Claudio Taurinensi Iconoclasta, huic titulo subiectam; dixerat enim hæreticus mordens Paschalem Papam, *Apostolicus dicitur, quasi Apostoli custos*, vnde inferebat, Paschalem perperam denominari *Apostolicum*, qui Apostoli custos non esset. Eam notionem *Apostolici*, sic refellit Ionas. [Paschalis vitam, morsu oblocutionis cerneris impetere, cum addis, *Apostolicus autem dicitur, quasi Apostoli custos*, cum non Apostolo tanquam pædagogus, vel certè ædituus adhibeatur, sed tanquam Vicarius Apostolo substituitur: vnde & sequens tua interpretatio quanquam vitiosè posita iuxta structuram verborum, proxima tamen inuenitur iuxta veritatis intelligentiam: cum dicere debueris, *Apostoli fungens officio, accusatiuum casum pro ablatiuo vitiosè posuisti*, *Apostolicus* namque dicitur *Apostoli similis*. Vnde & *aspectum Angelicum* dicimus quasi Angelorum similem; *urbicum ius*, simile eorum, qui Urbibus continentur.] Hæc igitur similitudo cum Apostolo antonomasticè dicto, siuè cum Principe Apostolorum, hoc est Beato Petro, recidit in illam paritatem potestatis supremæ Petro concessæ, qua munus summi Pontificis constituitur; Ideoque *Apostolicus* cum de Romano Pontifice dicitur, idem sonat quod S. Petri successorem.

Sunt quidem, vel fuerunt, pluribus seculis, alij quidam Episcopi aliarum sedium, quas Apostoli fundarant aut rexerant, quæ sæpè aliquando eam ob causam vocantur *Apostolica* vt à Tertulliano lib. de præscript. Et ab Augustino Epist. 162. eoque nomine Sacrum quaternionem Sedium Apostolicarum celebrat Ignatius Monachus in Sancti Tarasij laudatione. Et in actis S. Theodori Siceotæ Sergius

Jonas
Aurelian.

XI 001
2701

110511
828

10001
11101

11101

gius Constantinopol. petijt sede Apostolica dignus esse, hoc est Byzantina, quam volunt à S. Andrea constitutam: tamen propriè & absolutè, ea tantùm sedes dicitur *Apostolica*, & eius Præsul *Apostolicus*, qui successit Apostolo alicui, cum pari potestate Vniuersalissima & ordinaria, quam vnus habet Rom. Pontif. & idcirco in Concilijs sola B. Petri Ecclesia, hoc est Romana, vocatur absolutè & absque addito *Apostolica*; quod de nulla alia sede, vel Ecclesia legitur in iisdem Concilijs, vt diligenter persequitur Mathæus Cariophyllus lib. contra Nilum Thessalonicensem, de potestate Papæ cap. 20. Nec nisi cum restrictione ex adiunctis satis perspicua Episcopatus Hierosolymitanus in Actis S. Anastasij denominatur absolutè verbo tenus, *sedes Apostolica*, cum de Modesto Episcopo.

Aliàs etiam quilibet Episcopi dicuntur tenere Apostolicam sedem, quatenus Episcopi, aliquatenus dicuntur succedere Apostolis. Qua ratione S. Bernardus III. de consid. cap. 4. ait, alias Ecclesias præter Romanam, esse *Apostolicas*, & Sidonius lib. 6. Epist. 1. gratulatur S. Lupo Tricassino, nouem quinquennia decursa in sede Apostolica, idest in Episcopatus Et de Almaldo ex Abbate S. Benigni Diuionensis, Lugdunensi Episcopo, scribitur in monumentis illius domus.

*Factus Apostolici confors & compar honoris,
Duxit Apostolicam factis & nomine vitam.*

Constantius presb. in Præfat. ad vitam S. Germani vocat S. Patientem, *Diminum Beatissimum Apostolicum*. Qui tamen dicitur absolutè *Apostolicus*, est solus Romanus Pontifex. Vnde S. Leo IX. sess. 3. Concilij Rhemensis, excommunicauit Episcopum Compostellanum; qui se denominabat *Apostolicum* ex prærogatiua S. Iacobi. Apud Petrum item Chrysologum serm. 107. quidam Episcopus Petrus nomine (quem suspicor esse ipsum Chrysologum, in cuius honorem ea concio sit habita ab alio, ideoque eius sermonibus sit inserta) videtur denominari absolutè *Apostolicus*.

L

Sed

Sed non ita est. Quod enim ibi dicitur, contigisse illi Episcopo, *Apostolici vocabulum, & summi priuilegium sacerdotis*: Apostolicus ibi & summus Sacerdos, vocatur Princeps Apostolorum, cuius nomine per Christi priuilegium assignato, hoc est nomine *Petri*, decorabatur ille Episcopus. Hunc esse genuinum sensum illorum verborum, monstrant ista continenter subiecta [contigit ei Apostolici Vocabulum, & summi priuilegium Sacerdotis. Neque enim absque diuino iudicio fuisse credendum est, quod prima illa viuendi rudis Infantia, tanti nominis adepta est dignitatem. Quem tunc fuisse, nisi Deum ipsum putamus, cum nescij parentes de futuris meritis iudicarent? Petrum enim vocari, in alijs appellatio nominis est, in hoc prærogatiua Virtutis.] Videri etiam poterit repugnare huic titulo tanquam peculiari Romanis Pontificibus, quod S. Stephanus Rex Hungariæ, vt in eius vita recitat Chartuitius, crucem vt apud nos Metropolitanis assolet, præferri sibi curabat, Apposito hoc lemmate, *Ego sum Apostolicus*. Verùm hic Regis sanctissimi titulus, non pertinet ad rem præsentem. Nam idcirco tantùm est denominatus *Apostolicus*, quia sub habitu militari & paludamento ac purpura, gessit opera Apostolorum, tantum populum adducens ad Christum. Quo ferè modo, in Græcorum hocologio 21. Maij Constantinus Imperator, denominatur *Inter Reges Apostolus Christi*. Et in Concilio 3. Toletano Recharedus Rex Catholicissimus, dicitur, [meritus Apostolicum meritum, qui Apostolicum impleuit officium.] Eius enim studio & opera, Gens Gotthica, abiurato Arianismo amplexata erat fidem Catholicam. Vratislao Bohemiæ Duci, concessus eadem ex causa est vsus mithræ Episcopalis, vt scribit Baronius anno 1068. Nimirùm Rex bonus, est Episcopus extra Ecclesiam, vt dixit Eusebius lib. 4. de vita Constant. cap. 24. & quia bonus & eo nomine dignus Episcopus, partes exequitur Apostoli, Rex bonus, sicut dicitur Episcopus, ita potest quoque denominari eodem sensu, Apostolicus; non

autem in eo sensu, quo monstrauimus esse peculiare, atque præcipuum Romani Pontificis.

Præter rationem assignatam, cur successor S. Petri dicatur *Apostolicus* absolutè, illa quoque assignari potest, quod & S. Petrus & eius successores, vi muneris Pontificij in Romana Ecclesia, sint capita Apostolorum cæterorum, ita ut quamdiù aliqui eorum fuere superstites, directioni S. Petri & successorum eius subiacerint. Qua ratione S. Germanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum, reddens rationem duplicis coronæ, quæ in capitibus sacerdotum visitur, attonsiōne scilicet comæ, siue capillorum in orbem, & rasura summi capitis, ait, Deum prouidisse, ut duplex illa pilorum sectio, supremo Hierarchæ ab hostibus ad infamiam illata, cederet ei in gloriam, suffecta eidem, duplici gloriosa corona: altera ex duodecim lapidibus pretiosis SS. Apostolorum, qui illum velut caput suum cingunt: altera verò ex Petra fidei, super aurum & quasuis gemmas fulgescente. [Vertex enim exornatus corona duodecim lapillorum, Apostoli sunt: Petra verò sanctissimus Apostolus est, primus Hierarcharum Christi.]

Apostolicus vniuersalis Ecclesia, & Episcopus omnium Ecclesiarum. Synod. Chalced. Actio. 6.

Apostolorum decimus tertius. Princeps Babylonæ ad Innoc. 4. anno 1246.

Apostolus Christi. Arnulphus Lexouienfis Epist. 19.

Apostolus, in Apostolico throno constitutus à Deo, sui inspector, & prædicator orthodoxus veritatis. Scriptor exilij Sancti Martini Papæ in Collectaneis Anastasij.

Apostolus & Pontifex confessionis nostræ dicitur Christus Heb. 3. Itaque duo illa *Apostolus* & *Pontifex* nexa sunt. Quanquam autem Romano Pontifici, titulus Apostolici tanquam principaliter missi, tribui potest, tamen hic videtur *Apostolus*, positus antonomastice, pro *Petro*; quo nomine donantur plerunque successores, ob parem potestatem, ut dictum est prænot. 1. Pontifex ergo est alter Pe-

L 2 trus,

trus, constitutus in throno Apostolico, cui primus Sanctus Petrus insedit, non ab homine, sed à Deo constitutus, ut esset inspector sui. An ipsiusmet Pontificis? Verum id quidem, ne præ tam sublimi potestate dediscat sese, & efferatur: ut idcirco S. Bernardus id quoque monuerit Eugenium lib. 2. de Confid. cap. 5. & 9. Item est Pontifex *Inspector sui ipsius*, quia ita est aliorum omnium Episcoporum Episcopus, ut careat ipse inspectore humano, cui Innocentiam debeat. Dicuntur ista non incommode. Reuera tamen videtur potius esse sensus; Pontificem esse à Deo constitutum, ut esset inspector sui, idest ipsiusmet Dei; atque adeo non debet respicere vultum potentis, siue agatur causa fidei, siue sanctorum morum. Fecit id generosè S. Iulius I. pro S. Athanasio. Martinus I. contra Imperatorem Constantem Monothelitam. S. Innocentius I. contra Arcadium & Eudoxiam in causa S. Chrysofomi. Innocentius II. idcirco celebratus à S. Bernardo Epist. 150: & ab Arnulpho Epist. 19. Liberius verò, tametsi semper perstitit Catholicus, tamen quia in causa Sancti Athanasij respexit personam hominum, nec habuit faciem valentiorum faciebus eorum, malè audiuit. Dolebat Aleonora Regina Anglorum, suo tempore, masculam fortitudinem Romanorum Pontificum fuisse enervatam, ut legere est apud Blesensem Epist. 146. *sub finem*. Vide infra V. *Deus Pharaonis*.

Coeterum, alia huius loci in quo versamur, lectio, omnes sensus propositos euertit. Sic enim habet. [In Apostolico throno, Dominus eum constituit inspectorem loco suo, Apostolum & Prædicatorem Orthodoxum veritatis.] Ita refert hunc locum ex Epist. 16. inter S. Martini Epistolas Ioannes Seueranus in opere de templis Romanis cum de S. Ioanne Lateranensi, pag. *mibi* 601. Qua lectione supposita, titulus propositus, vacat difficultate.

Arbiter ligandorum soluendorumque. S. Leo serm. 2. de sua assumptione.

Arbi-

Arbiter omnium. Anastasius in præfatione ad vitam
S. Ioannis Eleemos.

Archiepiscopus cunctarum Ecclesiarum, Synod. Chalced.
Actio. 4.

Archiepiscopus uniuersalis. Conc. l. Chalced. Actio. 3. Ana-
stasia & Pompeius ad Hormisdam.

Sumitur hic *Archiepiscopus*, iuxta vocis corticem; hoc est
pro Præsule cui Episcopi subiaceant, non autem in vulgata
nunc notione; pro præsule scilicet, qui subsit primati, seu
Patriarchæ, varias sub se Metropoles, siue Prouincias, &
Archiepiscopatus continenti. Sed sicut Patriarcha habens
sub se plures Metropolitanos, attento vocis cortice dici
potest eorum Archiepiscopus, ita & Romanus Pontifex
respectu Patriarcharum & omnium Præsulum, dici potest
Archiepiscopus.

Archimandrita probatissimus, Alcuinus Epist. 72. quæ est
ad Leonem Papam.

Quid sibi hoc titulo voluerit Alcuinus, docebunt verba
quibus Leonem affatur. [Ecce (inquit) tu sanctissime Pa-
ter Pontifex à Deo Electus, Vicarius Apostolorum, Hæres
Patrum, Princeps Ecclesiæ, vnius immaculatæ columbæ
nutritor; in te fides resplendet, deuotio fulget, charitas
abundat. Congrega nos filios Sanctæ Dei Ecclesiæ, pater-
næ miserationis affectu tuis sanctissimis orationibus, & dul-
cissimis sacrarum literarum exhortationibus, intra firmis-
simum Ecclesiasticæ soliditatis ouile, ne aliquis ex nobis
errabundus, lupina rapacitate foris inueniatur deuoran-
dus. Nam splendentia cœlestis militiæ agmina, Natiuitatis
Domini Nostri Iesu Christi gaudia primò pastoribus, qui
supra suos deuotè vigilarunt greges, nunciare venerunt.
Ecce tuis sanctissimis vigilijs, ad pastoralementem sollicitudi-
nem, probatissime Archimandrita, Angelicas à supernis
sedibus visitationes arare non dubitamus, quorum auxi-
lio quæcunque diuinam poposceris pietatem, impetrare
te posse credimus. Vnde ego vltimus sacratissimi ouilis.

ver-

vernaculus, & morbida peccatis ouicula, spe præcipuè bonitatis vestræ animatus, ante sanctissimos Paternitatis tuæ pedes animo prostratus, suppliciter deosco, quatenus dulcissima peccatorum meorum vincula, per Ecclesiasticam Apostolicæ authoritatis potestatem soluere digneris, & paternæ pietatis precibus, cursum vitæ meæ qui restat, ad perpetuæ portas Ciuitatis dirigere studeas.] Ex his liquet, id quod etiam Accursius ad l. vltimam Cod. de summa Trinit. admonuit, derisus ab Alciato lib. 1. prætermittitur quem alij ferè sequuntur; defensio tamen à Ferrando Adduensi lib. 2. Explicationum iuris, ad Constitut. de Monachis, S. *si quis autem*, Archimandritam idem esse apud Alcuinum, quod præfectum & curatorem Ouilis. Tametsi enim Alciatus negat mandram significare pecus, quæriturque iniuriam fieri viris sanctissimis cum dicuntur rexisse oues seu pecora; tamen sicut apud Iuuenalem Satyr. 3. & Martialem lib. 5. epigr. 23. mandra, mulorum agmen, designat, vt Britannicus ac Farnabius & Raderus notant: ita alibi, *mandra* idem est quod *ouile*; vnde S. Aldelmus lib. de Virginit. cap. 17. celebrans S. Babylam ait, [mandras Ecclesiæ aduersus truculentam Tyrannorum rabiem solertia pastoralis tuebatur.] Caduntque hæc in Ecclesiæ caulam, & eius pastores ac custodes, salua vocis extensione metonymica ad continens ouile spelæum. Neque tamen inficior, & *mandra* & Archimandritæ nomina iam pridem ferè tantum adhiberi cum de præfectis & domibus Religiosorum agitur. De *mandra* nomine liquet ex Actis S. Theodosij Cænobiarchæ, in quibus sic legitur. [Et iam magnus quidem erat numerus discipulorum: spelunca autem exigua & planè minor quàm vt posset eos capere. Ipsi autem ad eum accedentes, sollicitabant vt excitaret Monasterium, & ampliorem eis faceret mandram ouium spiritualium.] De nomine *Archimandrite* Iustinianus Nouel. 5. [Hoc perhibent, qui dicuntur Archimandritæ, idest præfecti Cænobiorum.] Varia Pontificum ac Conciliorum
& Pa-

& Patrum loca, quibus nomen *Archimandrita*, Monasterij Præfectum sonat, addensat Sauaro ad Sidonium lib. 8. Epistola 14. Sed ex se voces illæ sunt indifferentes, vt ad Præfectos quoscunque spirituales accommodentur: quibus inhonestum non est audire ouium Christi præfectos, sicut eos non dedecet audire Pastores. Neque item ea appellatio Reges dedecuit, vt Ferrandus loco allegato fusè confirmat ex Xenophonte lib. 8. Cyripæd. Platone in Politico ac Minoë, Homero Iliad. a Et 7 Et Odyss. & Suetonio in Tiberio, Strabone lib. 17. Hesychio, Eusebio, Constantino, & Christo ipso Matth. 25. & 26. Adde & Philonem lib. 1. de vita Moïsis, ac hb. de Agricult. & initio libri de Ioseph. Itaque haud iniuria, Pontifices sicut Pastores audiunt, ita etiam dici possunt Archimandritæ.

Archipastor Ecclesie, quæ sub cælis est. S. Theodorus Studita Epist. 33. ad Leonem III.

Archipontifex primus. Iustinianus ad Hormisdam.

Auctor nominis & honoris Episcopalis. Innoc. I. ad Concil. Mileuit. Est Epist. 93. apud August. Videtis Epilegomen. 2. subn. 2. verit. 11.

B

1. **B**ASIS fidei. Chrysoftom. homil. 2. in Psalm. 50. Idem quod fundamentum, & Petra fidei Catholicæ, de quibus titulis postea. Et verum quidem est, sanctos quosque, potentes esse fidei & Ecclesiæ bases, vt habetur apud Hieronymum circa illud Iobi 38. *Super quo bases illius solidatae sunt*; tamen Petrus & eius successores, sunt eo speciali modo bases fidei & Ecclesiæ, quo dicitur super eos Ædificata Ecclesia.

Basis immobilis. Chrysoftom. homil. de Petro & Elia.

Duplex Immobilitas distingui potest, in hac fidei Catholicæ basi, diuinitus prouisa, ne circumferamur omni vento doctrinæ. Prior est immobilitas in fide; Hæc est illa indefectibilitas fidei, pro qua Petro & suis successoribus
obti-

obtinenda, Christus rogauit & exauditus est pro sua reuerentia. Vnde factum est, vt alijs omnibus sedibus etiam, per Apostolos quandoque stabilitis, miserè ac foedè per varias hæreses contaminatis, in sola sede Petri, beata Apostolorum successio, defenderit susceptæ semel religionis integritatem, vt pulchrè dixit Lyrin. in commonit. cap. 9. Consulendus de hac immobilitate Bellarminus lib. 4. de Roman. Pontif. à cap. 3. ad 14. & Pamelius ad Epist. 55. S. Cypriani num. 91. Tradunt hoc breuiter, sed benè, Monachi secundæ Syriæ ad Iustin. Imper. post Epist. 74. Hormisdæ.

Vincet
Lyrin.
450
Cyprianus
260
Hormisdæ
520.

Posterior Immobilitas sedis Petri, est indefectibilitas eius; Ecclesia enim quandiu voluentur sæcula, egebit Pastore, alioquin non esset ei sufficienter prospectum, nec esset quilites de Religione decideret, & dubia fidei expediret. Itaque necesse est, Pontifices Romanos durare vsque ad mundi finem, neglectis breuibus moris interpontificij interdum interiectis. Et aliæ quidem pleræque Ecclesiæ, etiam Apostolorum, dilapsæ sunt. Hæc sola perstat Immobiles, perstabitque firmante Christo; ita vt quamuis aliquando Imperatores, (quod notat Sanctus Cyprianus Epist. 52. num. 32. malè ibi deflexus in alium sensum à Pamelio) haud molestius tulerint insurgere Tyrannum, quàm creati Romæ Pontificem; sic enim optimè eum Cypriani locum accepit Albaspinæus lib. 1. obseru. 23. tamen obstare non potuerint, quo minùs Ecclesia basim hanc immobilem retineret, quippè nixa illa sponsione Christi, *Et portæ inferi non preualebunt aduersus eam.* Id quod Chrysostomus tractans æternitatem Regni Christi super Sion montem Dei Sanctum, siue super Ecclesiam, egregiè suspicit, homil. cum ageretur de suo exilio. Et insigniter quoque Damasc. Orat. de Transfig. Valet verò circa Romanam Ecclesiam, maximè per Pontificem, multo magis, quod à Rutilio de Roma Ethnica scriptum in hæc verba est lib. 1. Itiner.

Cyprianus

Perce-

Percensere labor densis decora alta triumphis,
 Ut si quis stellas pernumerare velit.
 Quae mergi nequeunt, nisi maiore resurgunt,
 Exiliuntque imis altiùs alta vadis.
 Utque novas vires fax inclinata resumit,
 Clarior ex humili sorte, suprema petit.
 Porridge victuras Romana in secula leges,
 Solaque fatales non vereare colos.
 Quamvis sexdecies denis & mille peractis,
 Annus praeterea iam tibi nonus eat.
 Quae restant nullis obnoxia tempora metis,
 Dum stabunt terra, dum polus aetra feret.
 Illud te reparat, quod caetera regna resoluit:
 Ordo renascendi est, crescere posse malis.

En geminam faciem Romanæ Ecclesiæ, crescentis persecutionibus, & ab ipso ferro animum opesque ducentis. En cur verè sit basis immobilis, nec periclitetur de euerfione per clades, & coniuratum in eius ruinam Erebum. Magis ædificatur cum cædi videtur, ait Tertullianus ad Scapulam cap. 5. Splendidè in hanc rem differit Stapletonius lib. 1. de magnitudine Romanæ Ecclesiæ cap. 6. 7. & 8. Immobilitatem huius petrae aduersus quoscunque fluctus exponens.

Fortassis etiam Romanus Pontifex *Basis immobilis* appellatur, quia sicut omnis motus animalis, ex doctrina Philosophi, nititur basi immobili, ita omnis motus in negotijs fidei, innititur immobilitati cathedrae Petri. Quid si etiam spectata est necessitas constantiae infractae in recto & honesto Pontifici congruentissimæ? Videtis Philippum Probum in additionibus ad Ioannem Monachum in Prologum 6. Decretal. num. 59.

Beatitudo. Hieron. Epist. 57. August. lib. 1. contra duas Epistolas cap. 1. Iuo Carnot. Epist. 65. Synodica trium Conciliorum Africae ad S. Damasum. Iustinianus ad Hormisdam. Comprovinciales Arelatensis Episcopi ad Sanct.

M Leonem

Stapletonius
1580.

Philippus
Probus

Leonem . Eusebius Mediolan. ad eundem .

Abstractum pro concreto, reuerentiæ ergo . Cur autem Romanus Pontifex etiamnum viuens, *Beatus* audiat vel etiam *Beatissimus*, (quo pacto denominatur . S. Leo in Concilio Chalcedon. actio. 3. triplici ad eum Epistola, & Damasus in Epistola Stephani cum Africanis collegis,) Itemque *Beatitudo*, quin etiam, vt sepiusculè apud Anastasium legitur, nominatim in Adriano I. *ter Beatitudo*; obscurum videri potest, supposita mole ærumnarum quibuscum conflictari necesse est qui ad illud dignitatis fastigium prouehitur . In quam rem multa peti possunt ex opere

Joan. Sarisber. lib. 8. polycr. cap. 23. in fine.
ribent. Vbi post diu versatam impietatem ambitiosorum, Romanum Pontificatum captantium per schisma, concludit;

[Sed licet omnes summi Pontificatus apicem deferant, quantum salua religione licet, fugiendum potiùs quàm suspiciendum arbitror sapienti. Vt enim ex conscientia verum loquar; illius laboriosissima & quantum ad statum, præsentis sæculi pertinet, miserima videtur esse conditio.]

polycr.
23.

Confirmat hoc primò ex necessitate vel dedendi se avaritiæ, & accipiendi munera cum Iustitiæ conculcatione, vt suppetat quod effundatur vel reddendi se obnoxium linguis & manibus factiosorum . Tum addit . [Si in summa potentia, minima licentia est, profectò qui legibus præest, nulli subijcitur, sed ab illicitis arctiùs coarctatur . Ergo & Romano Pontifici minimum, eo ipso quod plurimum, licet .

Bernard.

Quid ponderosius est sollicitudine omnium Ecclesiarum? Apostolicum priuilegium transit ad successores, & planè pars priuilegij est, quam Apostolus ad Corinthios loquitur . *Quis, (inquit), Infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalisatur & ego non vror?* Sitotum non vultis reuoluere, vel istud ventilet qui de primatu contendit; Et vt puto, citò faciet locum . Propterea qui Romanus Pontifex est, eundem pro conditione Ecclesiæ quæ nunc est, esse

ser-

seruum seruorum necesse est. Non quidem nuncupatiuè ad gloriam, vt quidam opinantur; sed substantiuè vt potè qui seruis Dei seruit vel inuitus. Omnis enim persona Deo seruit, & dispensatrix est clementiæ vel Iustitiæ suæ. Seruit Angelus, seruit homo, seruiunt boni, seruiunt mali, & ipse princeps mundi Diabolus seruit. Ergo & Romani seruiunt Deo, & Tyranni, quibus Romanorum necesse est seruire Pontificem, adeò quidem vt nisi seruiant, aut ex Pontificem, aut ex Romanum esse, necesse sit. Quis eum ergo seruum seruorum esse ambigit? Dominum Adrianum, cuius tempora foelicia faciat Deus, huius rei testem inuoco, quia Romano Pontifice nemo miserabilior est; conditione eius nulla miserior; & licet nihil aliud lædat, necesse est citissimè vel solo labore deficiat. Fatetur enim in ea sede, se tantas miseras inuenisse, vt facta collatione præsentium, tota præcedens amaritudo, iucunditas & vita foelicissima fuerit. Spinosam dicit cathedram Romani Pontificis; in tantum acutissimis vsquequaque confertam aculeis, tantæque molis, vt robustissimos premat, terat, & comminuat humeros. Coronam & Phrygium, clara meritò videri, quoniam Ignea sunt. Se nunquam à natali solo Angliæ malle exisse, aut in claustro Beati Ruffi, perpetuò latuisse dicit, quàm tantas (nisi quia diuinæ dispensationi reluctari non audet) intrasse angustias. Dum superest ipsum interroga, & crede experto. Hoc etiam mihi sæpissimè adiecit, quod cum de gradu in gradum, à claustrali clerico per omnia officia in Pontificem Romanum ascenderit; nihil vnquam foelicitatis, aut tranquillæ quietis vitæ priori adiectum sit ab ascensu. Et vt verbis eius vtar, (nihil enim cum præsens sum, sui gratia, vult apud se absconditum ab oculis meis) in incude (inquit) & malleo semper dilatauit me Dominus, sed nunc oneri, quod infirmitati meæ imposuit, si placet, supponat dexteram, quoniam mihi importabile est. Nonnè ergo miseria dignissimus, qui pro tanta pugnat miseria?]

Nec leuius id onus sensit Alexander I V. eo diplomate quo librum Guilelmi de S. Amore proscripfit. Sic enim differit de importabili humanis viribus Pontificatus Romani sarcina. [Sine distinctione prælatus est Pontifex, vniuersis. Dominicæ quidem vineæ custos generalis & cultor, & totius ouilis Catholici, Pastorumque omnium Summus Pastor. Incumbente namque sibi generali sollicitudine, super omnes, cum ex eo suæ mentis intuitum per cuncta diffundere teneatur, stupet nimirum ipsius animus, & sub tam grauis & difficilis curæ pondere contremiscit, quod posse sufferre vt conuenit, Ius naturæ occidua vix confidit. Ad eum namque negotia vndique confluunt, perueniunt lites, dubia deferuntur & destinantur implicita, & perplexa; nec vnquam horam influens torrens cessat, nec huius altipelagi, validæ & infestæ procellæ quiescunt, sed his, quæ tunc imminent expeditis, mox aliæ subsequuntur. Nec tot implexarum quæstionum nodi, decisione Apostolica solui possunt, quin & aliæ irretitæ & nodosæ superueniant, deliberatione matura, & consulta definitione soluendæ. Imò ex quo de Instantibus difficilibus & obscuris, dubietatis caliginem verbo suæ declarationis amouerit; statim noua & recentia turbulenta ingruunt, Apostolico dilucidanda oraculo, & ambiguis ac incertis mentibus claræ dissertationis lumine serenanda. Propterea inest Romano Antistiti sollicitudo sine otio, labor sine quiete, occupatio sine vacatione, exercitium sine tranquillo, ingens & sedula meditatio, & Vigilia sine somno; nec ad modicum etiam cura quotidiana intermissionem habet; instantia quæ nec omittitur aliquo tempore, nec aliquod ipsa tempus omittit; Virget continuè, quia cogitanda materia semper adest, nec successu temporis desinit, sed cum illius diurnitate perdurat, quia nec decursu temporum deficiunt negotia, sed assiduè illis succedentibus renascuntur.] Satin' laboris & doloris, curarumque & ærumnarum opprimentium, in vnum caput è

Quis

Quis sub tanto pondere non fatiscat? De hoc Argumento plenè Rodericus Zamorensis lib. 2. speculi humanæ vitæ cap. 2.

In tanta ergo ærumnarum mole, quomodo Pontifex dicitur *beatus & beatissimus*? Tres huius denominationis causas profert F. Iuniperus à Drepano disput. 1. ad Bullam Urbani VIII. q. 1. cap. 1. à num. 6. Prima, quod Pontifex debeat esse supra & extra hominem, nec vltra in terris, sed in cœlis conuersans. Secunda, quod terreni simul & cœlestis Imperij, iura à Christo acceperit. Tertia, quia emnere omnibus, vt loco, ita cœlesti vita & zelo diuinæ gloriæ debet. Henricus Kalteisen in oratione de libera prædicatione Verbi Dei, quam habuit in Concilio Basileensi *serè in initio orationis*, & latè in Replica postea subiuncta, hunc Pontificis titulum retulit ad excellentiã admirandam Pontificiæ auctoritatis, quã vt ait, Papa propè attingit Christum.

Fr. Iuniperus.

Henricus
Kalteisen
Concil. Basileense

An sicut Imperatores Romanos, *diuos, ac diuinissimos*. Itemque *felices & felicissimos*, dici, ex vsu fuit, vt prolatis multis testimonijs ostendit Bullengerus lib. 1. de Imperatore cap. 5. & 24. ac 33. Beatissimos item appellari solitos Imperatores, demonstrat Pancirolus lib. 1. thesauri variar. Lection. cap. 1. ex S. Ambrosio, Gratianum, Valentinianum, ac Theodosium A. A. denominante, *Beatissimos*; An inquam sicut Imperatores his olim titulis sunt insigniti; Ita placuit Pontificem, *Beatissimum* appellare, cuius maiestas humanam ac temporalem Imperatoris potestatem tanto interuallo superat, quantum est capedinis inter cœlestia, atque terrena? sanè si Aaron dicitur *Beatificatus in gloria*, Ecclesiastici 43. quia accepto gentis sacerdotio, decoratus est Pontificio ornatu; multo iustiùs Christianus Pontifex dici potest *beatificatus & beatus*, suo Pontificatu, quia in Aarone non est glorificatum, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. Multò enim magis abundat ministerium Iustitiæ in gloria, vt dicitur 2. Cor. 3.

Dicun-

Dicuntur ista haud inuerisimiliter, vt & alia, quæ ad huius tituli Romano Pontifici delati defensionem, contra Vvicleffum obstrepentem, adducit Valdenfis lib. 2. doctrinal. cap. 33.

Clemens. Existimo tamen germanam causam huius Pontificiæ denominationis, eam esse quam S. Clemens Epist. 1. initio, insinuat; nimirum quod Christus S. Petrum designans Pontificem, præfatus est illud, *Beatus es Simon Bariona*, statimque subdidit, *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c.* Familiari autem auxesi, qui tunc *beatus* dictus est, ad honoris & reuerentiæ plenitudinem, dicitur *Beatissimus*.

Coeterum olim vt nomina *Sanctitatis*, & *Sanctissimi* attributa alijs à Romano Pontifice legimus, ita & nomina *beatitudinis*, & *beatissimi*. De vocibus *Beatitudo*, & *Sanctitas* exemplum dabit S. Gregorius lib. 6. Epist. 28. Sed & Constantius reuocans S. Athanasium vrgente Constante fratre, vocat eum *Beatitudo vestra*. De hoc nomine *beatitudinis*, frequentia exempla sunt in Concilio Carthag. sub Aurelio. Sed & Petrus Cluniacensis lib. 6. Epist. 32. Hugonem Rothomagensem sic affatur. [Valeat Sancta & tota iam coelestis beatitudo tua.] Sanctus item Hieronymus agens cum Theophilo Alexandrino, solet adhibere titulum *beatitudinis*. Eumque etiam adhibuit S. Euthimius, agens cum Anastasio Patriarcha, vt est apud Cyrillum in S. Euthimij Actis. Necnon S. Ioannes Monachus, alloquens Archiepiscopum apud Surium 13. Maij, Marcellinus presbiter præfatione ad vitam S. Suuiberti, compellat Gregorium Episcopum Traiactensem, *Beatissimum Patrem*. S. Bernardus Epist. 249. titulum *beatitudinis vestra* adhibet; scribens ad Cartusianos. Itemque Petrus Cluniac. agens cum S. Bernardo Epistola apud istum 264. Necnon Nicolaus I. Epist. ad Hincmarum Rhemensem apud Iuonem par. 14. cap. 46. Et apud ipsum Nicolaum Epist. 28. quin etiam Alcuinus Epist. 12. & 18. cum Rege agens, donat eum titulo *beatitudinis vestra*.

Bea-

Beatitudo, quæ est caput omnium sanctissimorum Sacerdotum. Iustinian. l. 7. Cod. de summa Trinit.

Instituz.

Beatitudo, cui Episcoporum iudiciaria, & summorum finem Ecclesiasticorum negotiorum, in honorem beatissimi Petri, Patrum decreta omnium, cunctam reseruauere sententiam.

Tres Synodi Africanæ in Synodica ad Damasum.

Synodi Africanæ.

Non est sensus, SS. Patres constituisse, vt ad Romanum Pontificem de grauibus quibusuis negotijs referretur. Id enim Romanus Pontifex iure diuino obtinet, non ex Patrum concessione ac reseruacione. Sed Patres agnoscentes ius diuinum, quo Petrus & eius successores vi Primatus à Christo concessi ea prærogatiua potiuntur, ita faciendum exposuerunt & edixerunt.

Benedictio vniuersæ Reipublicæ Christianæ. Moyfes Mar- denus legatus Patriarchæ Antiocheni ad Iulium III.

Jul. III.

An quia ab omnibus verè Christianis, benedicitur & agnoscitur vt caput? An quia ex coniunctione cum eo vnitas Ecclesiastica & omnis cœlestis benedictio profluit, quatenus ea vnitate seclusa, non deriuaretur benedictio Spiritus in nos, nec remissio peccatorum? (Sanè vt hoc significaretur, clauis Beato Petro sunt concessæ, vt notat S. Fulg. lib. de fide ad Petrum cap. 3.) An denique, quia in Vniuersa Christiana Republica; hoc est vnicum granum in botro, quod non est conculcatum, quia benedictio Domini est, vt Propheta dixit? Omnibus enim Apostolorum sedibus dissipatis, hæc sola perstat.

C

CACUMEN mundi. Fulg. de incar. & gratia Christi cap. 11.

Sic nominat Romanam Ecclesiam, cum qua ait totum Christianum orbem sentire. Vt autem Romana Ecclesia sit mundi cacumen, habet per Pontificem. V. prænotationem secundam.

Cacu-

Cacumen, ac vertex humani generis. Petrus Damiani
Opusc. 23. cap. 1.

Caput omnium. lib. 5. vitæ Patrum num. 88. libelli 15.

Illud *omnium*, quorum caput in eo loco constituitur Romanus Pontifex, videtur dictum de omnibus Episcopis tantum, eo quod Romanus Pontifex sit eorum caput; Tamen verissimum etiam est, Romanum Pontificem esse caput omnium planè fidelium. Cur autem eo loco, qui notatus est ex vitis Patrum, titulus ille restringi videatur ad Episcopos, ratio ducenda est ex adiunctis. Ibi enim narratur, duos Alexandrinos Monachos se castrasse propter Regnum cœlorum. Cum ergo eam ob causam essent à suo Antistite excommunicati, adierunt Episcopum Hierosolymitanum, & postea etiam Antiochenum; à quibus repulsi, & iteratò excommunicati; [abierunt (ait libelli Autor) ad summum Archiepiscopum Romanæ ciuitatis, & suggererunt illi, quæ fecerant eis memorati Archiepiscopi, dicentes, venimus ad te, quia tu es caput omnium] quæ verba videntur comparare Romanum Antistitem cum alijs Antistitibus, & eum illis assignare pro Capite.

Caput diuinissimum omnium capitum. S. Theodorus Studita Epist. 33. ad Leonem III.

Caput & Princeps omnium Patriarcharum. Concilium Nîcenum cap. 39. apud Pisanum lib. 3.

Caput omnium Episcoporum. Episcopi 2. Moësiæ, Epistola ad Leonem Aug. in fine Concilij Chalced. Hugo Victor. lib. 2. de Sacram. cap. 43.

Caput Sacerdotij quod in Christo est Canonicè. Ioan. Constantinop. ad Constant. Papam.

Caput, cui de singulis Prouincijs referre Sacerdotes debent. Nicol. I. Epist. ad Episcopos Galliæ ex Concilio Sardicensi.

Caput omnium Christianorum. Petrus Damia. in Odilone.

Caput omnium Ecclesiarum, Romana. Beda lib. 1. vitæ S. Patricij, Paschasinus legatus sedis Apostolicæ in Concilio Chalcedon. Actio. 1.

Lucu-

Luculenter ex hoc titulo differit Ioan. 8. Epist. 32. quæ est ad Carolum Caluum Imperatorem. [Quid autem (inquit) magis legitimum quàm, vt præ omnibus & ante omnia Romanæ curam habeatis Ecclesiæ, quæ cœterarum magistra est & mater Ecclesiarum? quæ vestro in tempore tantis ac tam immanibus succumbit sine cessatione periculis? Denique si hæc Ecclesia, quæ caput est viget, cœtera membra quamuis languida, recuperandi fiduciam non amittunt; quæ nimirum omni robore carent, si contingat solum caput fortè languere, quanto potius (quod auertat omnipotens) si contingat extingui?] Videtis in eandem sententiam Auitum Viennensem Epistola ad Faustum & Symmachum. Non excidit ergo vrbs Romana eo ornamento quo in Ethnicismo potiebatur, vt scilicet diceretur orbis caput. [Roma (inquit autor vitæ S. Fulgentij) autorum secularium consono semper ore laudata, & caput mundi veraciter appellata.] At nunc per S. Petrum eiusque successores, multo veraciùs, certè fundatiore & sublimiore titulo.

Auit
Vienn.

Caput totius corporis, cui quicquid fidelium est, ubique submittitur. Ennod. in Apolog.

Corpus ab Ennodio indicatum, est Ecclesia, cuius caput primum Christus est. Vnde S. August. serm. 45. de verb. Dom. queritur de eo, qui resecto corporis Ecclesiæ capite Christo, volebat Ecclesiam decollare. Christo tamen digressò, visibile caput corporis Christi, quod est Ecclesia, aliud non est quàm Romanus Pontifex. S. Leo Epistola 98. vocat quasi quoddam caput, quæ non sunt particulæ imminutionem sonantes, sed comparationem & Analogiam cum capite physico. Et potest etiam habuisse rationem primarij capitis Ecclesiæ, siue Christi, præ quo Pontifex non est nisi analogicè caput. Præclarè analogiam illam capitis in Romano Pontifice, ex vno præter cœtera munere exponit Ioannes Constantinopolitanus in Epist. Apolog. ad Constantinum Romanum Pontificem, cum

N

per

per violentiam Bardanis damnasset sextam Synodum; de quo rursus cum de titulo *Medici*. Ex hoc porrò titulo & aliquot sequentibus, vides meritò Canum 6. de locis c.3. damnare impudentissimi mendacij Bucerum, ausum negare, titulum, *Capitis Ecclesie*, esse vnquam ab vllò delatum S. Petro, eiusuè successoribus.

Caput Ecclesie. Concil. Chalced. Epist. ad S. Leonem.

Pereruditè & paucis hunc Pontificis vulgatissimum titulum exponit Gabriel lect. 23. in Cano. à littera I. ad litteram O. Non repugnat S. Gregorius lib. 14. regist. Epist. 38. cum ait, præter cœtera contundens Ioannem Constantinopolitanum, falsò & arroganter assumentem titulum vanum. [Petrus Apostolus primum membrum Sanctæ & vniuersalis Ecclesie est. Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quàm singularium sunt plebium capita? & tamen sub vno capite, omnia membra sunt Ecclesie; Atque vt omnia breui cingulo locutionis astringam, Sancti ante legem, sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, in membris sunt Ecclesie constituti.] Hunc locum aduersus titulum *Capitis Ecclesie* S. Petro & successoribus assignatum, intorquet Calvinus 4. institut. cap. 7. S. 21. sed est inanis planè obiectio. Nam S. Petrus, ita est primum corporis Ecclesie membrum, vt simul sit caput. Neque enim ratio capitis, excludit rationem membri. Est tamen Petrus tale membrum & tale caput toto mystico corpori prospiciens; vt quod singulare est corpori huic mystico, inferiora habeat ipsa quoque suum caput particulare, subiunctum & subordinatum capiti illi visibili generali, quod vnà cum omnibus & inferioribus capitibus & membris immediatè iisdem subiectis, comparatur ad Christum caput nunc inuisibile, vt membrum recipiens duntaxat influxum, non conferens, atque adeò non vt caput.

Caput Christiane Religionis. Petrus Damiani Opusc. 4. ex edicto Constantini.

Caput

Chrysof.

Caput Ecclesie, adamantis naturam firmitate superans. Chrysof. homil. 55. in Matth.

Hoc dicit propter insuperabilem portis inferi, firmitatem huius Petre, quam nulli vnquam inflexere errores, vt profitentur Monachi secundæ Syriæ in precibus ad Iustinum Augustum, pro exoranda eius intercessione apud Hormisdam Papam. Luculenter quoque de omni errore à sede Petri, remotissimo ad suum vsque tempus, Agatho Papa in VI. Synodo Epistola ad Imperatores. Quod autem B. Hildegardis Epistola ad Anastasium Papam scripsit, aduersus omnes Diaboli partiaros, etiam extra res fidei, infracti debent esse Romani Pontifices. Est de hac re insignis locus Cypriani Epistola ordine 55. ad Cornelium Papam. Ex hoc insuperabilium Pontificum numero fuit S. Damasus, qui idcirco in VI. Synodo Constantinopol. dictus est *fidei adamas*. Item ex eo numero fuit S. Martinus I. qui propterea in Epistola Anonymi ad Occidentales de eius exilio, vocatur *spiritualis pater adamantinus, sacerdotumque Princeps*; pag. 33. *Collectan. Anastasij*. Valet circa Pontifices, quod de S. Augustino dixit Facundus lib. 9. *in ipso fine*. [Augustinus vir adamantinus, in quo omnes aduersariorum dentes franguntur.] Addi potest adamantis ab igne non læsio, sed splendor maior, vt notauit S. Ambrosius lib. de Elia cap. 7. similiter enim tentata per ignem impugnationum hostilium fides & constantia piorum Pontificum, purior ac splendidior exiuit. V. supra V. *Adamas*.

Caput fidei. S. Gregorius II. Registri Epist. 42.

Caput totius fidei. Philippus legatus Coelestini Papæ in Concilio Ephesino tom. 2. cap. 15.

Mens Philippi, ex eius integro loco perspicitur. Ait ergo. [Gratias agimus Sanctæ Venerandæque Synodo, quod literis sancti Beatique Papæ nostri, vobis recitatis, sanctos cantus, sanctis vestris vocibus Sancto capiti vestro, Sanctis etiam vestris exclamationibus exhibueritis. Non enim ignorat vestra beatitudo, totius fidei, vel etiam Apostolo-

N 2 rum

S. Damasus

VI. Synod.

Martinus I.

850.

S. Greg. II.

720

Concil.

Ephesinum

425.

rum caput, esse B. Apostolum Petrum.] Sensus ergo est, dignè ac meritò Episcopos in Synodo congregatos, post lectam Cœlestini Papæ Epistolam, omnes simul acclamasse, *Nouo Paulo, Cœlestino; custodi fidei Cœlestino, Cœlestino cum Synodo concordi Cœlestino Vniuersa Synodus gratias agit. Vnus Cœlestinus, vna fides Synodi, vna fides orbis terrarum.*] Hoc gratias ritè agens Philippus, ait verè ac benè dictum à Synodo, quæ non ignoraret, Cœlestinum esse caput ipsius Synodi, & in eo confedentium Episcoporum, ipsos verò esse membra. Id verò probat Philippus, quia S. Petrus caput est totius fidei, vel etiam Apostolorum, hoc est omnium fidelium, non modò ad plebem spectantium, sed etiam eorum qui plebes regunt. Non ait Petrum *fuisse caput, sed esse*: quia non agit de singulari persona Sancti Simonis Petri, sed de eius successore tunc sedente, qui fictione iuris, ac ob omnimodam potestatis æquiualentiam dicitur ab eo, *S. Petrus*. Sicut alij Episcopi, conferuntur ab eodem, Apostolis: eo quod sicut S. Petrus dum viueret, præerat alijs Apostolis, eosque sibi habebat subordinatos, etiam si sumerentur prout congregati, vt manifestum fuit in Concilio Hierosol. cui S. Petrus præfuit, ita Episcopi pro tempore regentes Ecclesias particulares quomodocunque spectati, subsunt Romano Pontifici successori S. Petri. Locus est ipsius solis radijs scriptus, pro Pontifice Concilij Oecumenici capite, & locato supra quosuis Episcopos quomodocunque spectatos, ac etiam si congregatos. Porrò quod fidem, cuius caput nominatus hic est Cœlestinus, intelligendam dixi vniuersitatem fidelium profitentium fidem Christi, metonymia est non admodum violenta vel infrequens. Sic enim *militia* nomen, sæpè vsurpatur pro ijs, qui militiam profitentur. Dicuntur etiam cedere arma togæ, id est togatis armati.

Caput omnium professionum. Gabriel Archiepiscopus Nestor in calce Synodi Orientalium.

Caput Orbis. Vincentius Lyrin. *Commonit. cap. 42.*

Caput

Caput sanctitatis . S. Maximus serm. 5. de Nat. Apostol. Hoc dicitur, quia Ecclesia & Sancta est, & veluti caput Sanctitatis, quæ est quasi anima membrorum viuorum, de Spiritu sancto & increata eius sanctitate viuentium in Christo; Atque ita Pontifex, totius corporis in quo solo humana sanctitas reperitur, caput visibile, est caput sanctitatis.

Caput à quo membra, quid credendum, quid opinandum, quid tenendum sit, querere debent. S. Cyrillus in Thesauro. *Cyrtly*

Allegatur hic locus à S. Thoma Opusc. 1. & 19. Inciditque in Græcum Codicem integrum Turrianus; è quo Lindanus 4. Panopl. cap. 87. Græca verba representat, vt dicam in Epilegom. subnot. 3.

Caput Apostolicum. Theodorus Studita Epistola ad Paphalem Papam. *TS. Studim*

Sensus est, Pontificem esse Caput Ecclesiæ, succedens Apostolo Petro, cum pari potestate, & nunc inter mortales potens Apostolica authoritate. Nisi malimus locutionem esse & Græcis & Latinis admodum familiarem, qua Sinecdochicè *caput* pro toto homine ponitur; vt cum dicitur *Charum caput, lepidum caput, &c.* Qua ratione *caput Apostolicum*, idem erit quod *uir Apostolicus*, prout alij appellauerunt Pontificem Romanum, adducendi suo loco inferiùs. Et quamquam vtraque tituli propositi notio, videtur denique eodem recidere, tamen prior expressiùs ac distinctiùs præfert potestatem Romani Pontificis, qui toti Ecclesiæ caput sit, authoritate vertici Apostolorum communicata, & ad successores transfusa. Et vi huius tituli sic accepti, Pontifices qui vixerunt tempore quo aliqui Apostoli superstites erant, dici quoque poterant, eorum capita; sicut verè S. Petrus caput Apostolorum fuit, quandiù aduixit. Et sicut id solius S. Petri proprium fuit, ita & successorum eius Romanorum Pontificum. Difficultatem duntaxat nonnullam ingerere videtur locus Hesyehij presbiteri Hierosolymitani Oratione de S. Iacobo Episcopo Hierosolymitani.

lymitano apud Photium Cod. 275. qui S. Iacobum vocat
Caput Apostolorum, & in capitibus verticem. Consonatque
quod Clemens lib. 6. dispositionum referente Eusebio 2. hi-
stor. cap. 1. vocat S. Iacobum *Episcopum Apostolorum*. Ve-
rum ista nihil officiant Iuribus Sancti Petri & successorum,
Nam locus Eusebij manifesta adulteratione sordet; Cum
Codices non deprauati, vt Græcus Vaticanus; & Colo-
nienfis, non habeant S. Iacobum fuisse *Episcopum Apostolo-
rum, sed Episcopum Hierosolymorum*; quo eodem modo eum
locum refert Nicephorus lib. 2. histor. cap. 3. Locus autem
Hesyhij, supposito quod à Photio Romanæ sedis hoste,
capitalissimo fideliter sit exscriptus, præterquàm quod est,
Encomiastæ in ipsa Hierosolymitana Ecclesia, de primo
Episcopo Hierosolymitano Elogium, non adeò seuerè ad-
metiendum ad veritatem, aliud reuera non fert, quàm de-
cus S. Iacobi, ex eo quod in Concilio Apostolico pluri-
mum ei sit delatum ab omnibus Apostolis. Ipsoque Petro,
cum eius sententiæ qua Petri iudicium firmavit, de modo
scribendi ad Neophytos ex Gentibus, acquieuerunt; non
quod S. Iacobus ibi egerit caput Concilij, ac etiam S. Pe-
tro maior fuerit, vt erroneè scripsit Abulensis in cap. 17.
Math. q. 13. ad 1. Sed quod ob notam viri sanctitatem, quæ
ei etiam apud vulgus Iudæorum nomen Obilæ, id est *Præ-
sidij & protectionis populi*, peperit, vt scribit Iobius Mona-
chus apud eundem Photium Cod. 222. & ob proprium
eius loci Episcopatum, eo honore dignus sit habitus. Ad-
scribendus est locus Hesyhij, vt appareat enodationem,
propositam esse legitimam. [Quomodò (inquit) prædica-
bo seruum Christi & fratrem, nouæ Hierusalem summum
ducem, Sacerdotem Principem, Apostolorum caput, in
capitibus verticem, in lampadibus supersplendentem, &
inter Astra maximè illustrem? Petrus prædicat, Iacobus
decernit, & paucae voces magnitudinem quæstionis com-
prehenderunt, *Ego iudico non inquietari eos, qui ex gentibus
conuertuntur*. Ego iudico eum, cuius iudicium abrogare
non

non licet, neque deprauare decreta; in me enim omnium iudex viuorum & mortuorum loquitur meo organo, sed artifex supra est. Ego linguam præbeo, sed vocis opifex vocem suppeditat.]

Cardo summus totius mundi. Petrus Damiani opusc. 30. cap. 1.

Cardo & caput omnium Ecclesiarum. Anacletus Epist. 3.

Cur Ecclesiam Romanam sic denominarit Anacletus, ex eius verbis intelligi potest, ait enim. [Si quæ causæ difficiliiores inter vos ortæ fuerint, ad huius S. Sedis apicem, eas quasi ad caput referre, vt Apostolico terminentur iudicio, quia sic Dominum velle, ab eoque ita constitutum esse, antedictis testimonijs declaratur. Hæc verò Apostolica sedes cardo & caput (vt præactum est) omnium Ecclesiarum à Domino & non ab alio est constituta. Et sicut cardine ostium regitur; sic huius S. Sedis autoritate omnes Ecclesiæ Domino disponente reguntur.] Huc pertinent, quæ de notatione Cardinalium virtutum, idest regentium cœteras, dicta sunt, lib. 1. de virtut. num. 229. S. Leo IX. Epist. 1. quæ est ad Michaëlem & Leonem c. 32. egregiè exponit cur Ecclesia Romana honestetur titulo de quo agimus. [Romanæ (inquit) Ecclesiæ fides, per Petrum, super petram ædificata, nec hæcenus defecit, nec deficiet in secula. Christo eius Domino, rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua; *Ego rogavi pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Quo dicto demonstrauit, fidem fratrum, vario defectu periclitandam; sed inconcussa & indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio figendam, & in fundamento vniuersalis Ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui euidenter ipsa veritatis verba impugnat: quia sicut cardine totum regitur ostium, ita à Petro & successoribus eius, totius Ecclesiæ disponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanens ducit & reducit ostium; sic Petrus & eius successores, liberum de omni Ecclesia

*NB
Leo IX.*

clesia habent iudicium, cum nemo debeat eorum dimouere statum, quia summa sedes à nemine iudicatur; vnde Clerici eius Cardinales dicuntur; Cardini vtique illi quo coetera mouentur, viciniùs adhærentes.]

S. Emmermy Censor qui Deo auctore, Petri successit in honorem, Apostolicus vir, & Sanctissimus tenens primatum in sacris ordinibus. S. Emmerannus Episcopus & Martyr, vt habent eius Acta. *Christus Domini*. Petrus Blefens Epist. 144.

Christus vnctione. S. Bernard. 2. de Confid. cap. 8.

Sacerdotes omnes, ob sacram vnctionem, appellantur *Christi*, à Psalte verbis illis, *nolite tangere Christos meos*; Tamen vnctio Christianorum Sacerdotum & Episcoporum, est longè fragrantior; vnde & ipsi (præsertim Episcopi) nomen *Christorum* meritò præferre possunt, & verò præferunt apud S. Ambrosium ser. 83. & apud Ruricium lib. 2. Epist. 3. Hæc cum ita se habeant quoad Sacerdotes & Episcopos quoscunque, Romanus Pontifex omnium Sacerdotum caput, meritò *Christus* absolutè & antonomasticè audire potest. Et accedit vicinia ad Christum antonomasticè dictum. Salua enim distantia immensa; quantum tamen hominibus indultum est, Papa Christum propè attingit auctoritate; quod à se dictum, ab Hussita verò demorsum, tuetur & latè confirmat Henricus Kalteisen in Replica pro oratione de libera prædicat. Verbi Dei in Concilio Basil. S. *Consequenter replicans*.

Cingulus comprehendens vniuersos Christianos. Patriarcha quidam Orientalis, in professione fidei, Latinè facta ab Andrea Masio.

Ciuitas à Deo electa ad salutis refugium. Theodorus Studita Epistola ad Paschalem Papam.

Non dicuntur ista de vrbe Roma, (quamquam res eodem recideret) sed de ipsomet Pontifice, quem sic affatur S. Theodorus. [Vos igitur verè illimis fons ac sincerus, iam inde à principio fidei veræ, vos ab omni hæreticorum procella longè positi, securus totius Ecclesiæ portus: vos à Deo

ele-

electa ciuitas ad salutis refugium.] Alludit ad ciuitates refugij Deo auctore constitutas, in quibus qui per vim & furorem opprimendus esset, securus degeret. Similiter enim quicumque, vel Episcopi, vel Clerici, vel fideles, alibi iniuste opprimuntur, ad Pontificem tanquam ad munitissimam Ciuitatem adeuntes, refugium inueniunt. Experti hoc sunt ab omni æuo Christiano, innumeri. Sic Basilides in Hispania deiectus ab Episcopatu, Romam ad S. Stephanum Papam adiit, à quo sedi suæ restitutus est, vt S. Cyprianus Epist. 68. testatur; qui tametsi dolet impositum esse, S. Stephano à Basilde, tamen tutum ac legitimum fuisse, in Stephano per fugium, non diffitetur. SS. Athanasius & Petrus Alexandrinus, teste S. Hieronymo Epist. 16. eodem confugerunt. De Theodoreto quàm suppliciter & fidenter per litteras ad S. Leonis tutelam confugerit, docent eius litteræ, quæ extant. Idemque de S. Chrystomo produnt litteræ ad Innocentium I. De S. Ignatio Constantinopolitano malignitate Photij oppresso, per fugium nacto apud Nicolaum I. res est vulgatissima. Alia exempla addensat Pamelius ad Epist. 68. S. Cypriani num. 17.

Ciuitas Regis Magni, ciuitas Dei nostri. Psalm. 47.

Ibi ad litteram agi de ciuitate Romana ob sedem Pontificiam, monstrat Lucas Tudenis lib. 2. contra Albig. cap. 12. adducendus infra V. *Dignitas inexplicabilis.*

Ciuitas sedis Petri, quæ pastoralis honoris facta caput mundo, quidquid non possidet armis, Religione tenet. Prosper Carm. de ingratis; & 2. de vocat. gent. cap. 16. & similia S. Leo serm. 1. de Nat. Apostolo.

Ciuitas per quam Deus dedit, vt cæteris, mens vna sacrorum foret. Prudent. hymno de S. Laurent.

Frequenter id celebrant Patres, quod vna hæc Cathedra, sit constituta, vt hæreseon & schismatum tolleretur occasio. Disertè. S. Cyprianus lib. de vnitæ Ecclesiæ. S. Hieronymus lib. 1. contra Iouinia. cap. 14. Creditus Ambros. 1. Cor. 12. Itaque veriùs in Romanam Ciuitatem cadit,

O

dit,

Prudentij

dit, quod de Alexandrina dictum est ab Eunapio in Ædificio, quod scilicet [ob illic locatum Serapidis sanum, esset alter quidam orbis terrarum, ad quem undecunque omnes confluerent, & in quo omnes sociarentur.] Valet etiam multò magis de Roma Christiana ratione Pontificis, quod de Roma profana, ratione Imperatoris, dictum est à Symmacho lib. 4. Epist. 28. [In commune imperij caput undique gentium conuenitur; tum quod Clementissimum Principem in hac parte degentem varia omnium desideria, vel necessitates sequuntur.] Hoc suo aucto factum, Seneca in consol. ad Albin. cap. 6. & Ammianus lib. 16. profitentur. De eodem ergo affluxu & concursu undecunque gentium ad Romam Christianam, propter potentiorē (ut ait) principalitatem, id est propter Principem Spiritualem, Imperatore potiorē ibi sedentem, locuples testis est. S. Irenæus lib. 3. contra hæres. cap. 3. vbi plenè Feuardentius.

Clauicularius ostij, quod Christus est. Iuo serm. de Cathedra S. Petri.

Clauicularius regni. Petrus Damiani serm. 26.

Clauiger athareus, portam, qui pandit ad aethram. Aldelmus Epistola ad Gernuthium.

Clauiger cæli. Cyrillus Hierosolym. catech. 6. & 17. Anastasius Biblioth. in præfatione ad vitam S. Ioannis Eleemos. Nicolaus I. ad Consulta Bulg. cap. 5.

Clauiger beatus vita æterna, cui Deus terreni simul & cælestis imperij iura commisit. Petrus Damiani opusc. 4. sub initium.

Titulus *Clauigeri cælorum*, & consimiles iam prolati, fundantur in illis Christi verbis ad Petrum directis. *Tibi dabo claves regni cælorum.* Ea quippè verba ad S. Petrum dirigi, nemo non videt, & supra monstratum est prænot. 3. Optimè verò consilium Christi notauit S. Fulgius lib. 2. de Poenitentia contra Nouatianos, dicens. [Ideò nec Ioanni nec alteri cuiquam discipulo dixit Saluator, *Tibi dabo claves Regni*

gni cœlorum, sed soli Petro, qui Deum negaturus erat, & peccatum lachrymis & pœnitentia expiaturus, vt suo ipsius exemplo, erga peccatores humanior esset. Alij enim non tentati, forsan seuerius cum peccatoribus egissent.]S. Optatus lib. 7. præclare id retulit ad agnitionem legitimæ potestatis etiam in peccatore. Plures adducti in commonitorio vt sit moderatio quod dicitur, astipulantur Sancto Eulogio, quoad causam concessionis clauium Petro soli & non cœteris factæ. Et alios quoque in eam rem proferam sub finem Epilegomenorum. Allatruit autem S. Eulogium Photius Cod. 280. pro odio quo semper in Romanos Pontifices flagrauit. Ait enim, omnibus æquè Apostolis datas esse claves regni cœlorum, non Petro tantum. Quinetiam eandem potestatem omnibus deinceps sacerdotibus esse collatam. Omnes enim sacerdotes ligant & soluunt & ex vi collationis clauium ipsis quoque factæ in persona S. Petri, vt Photius philosophatur. Sed erroneè more suo. Nam tametsi omnibus Apostolis, ac etiam sacerdotibus ad ligandum & soluendum assumendis ab Ecclesia, competunt aliqua ex parte claves regni cœlorum, non tamen cum ea prærogatiua vniuersalitatæ ordinariæ ac independentiæ, cum qua claves collatæ sunt S. Petro: qui proinde meritò solus & iure præcipuo, dicitur *clauicularius regni*, & *clauiger cœli*, ac *vita æternæ*. Moschi vt est apud Sigismundum Herbestenum in commentarijs Moscouit. pagina mibi 15. Principem suum vocant *clauigerum Dei* quasi Dei familiarem & ad eius arcana admissum. Idem sensus posset facillè Pontifici accommodari.

Columna Ecclesiæ, fundamentum fidei. Chrysof. homil. 2. in Psalm 50.

Columna & Stabilimen Christiana Religionis. Chrysof. homil. 3. in Acta.

Columna Ecclesiæ, fidei basis. Chrysof. hom. 2. in Psalm 50.

Columna ac munitum Ecclesiæ. Idem homil. de Petro & Elia.

Chrysof.

Ne

Columna incorrupta Ecclesiarum. Basilius Imperator in Encyclica post 8. Synodum.

Columna & vertex antiquissimus Theologorum. S. Dyonis. cap. 3. hier. Eccles.

Theologos ibi vocat S. Dyonisius, præstantes quosque, & in rebus diuinis maximè illuminatos Doctores, quorum *columnam*, appellat S. Petrum, quia omnis Doctrina reuelata, firmitatem & stabilitatem obtinet à S. Petri sede. *Antiquissimus*, verò eorundem Theologorum *vertex* appellatur, quia est omnium summus, & primus.

Consiliarius necessarius Christianorum. Chrysof. in encomio SS. Petri & Pauli.

Non potuit breuiùs & pleniùs exponi necessitas omnibus Christianis iniecta, recurrenti ad Romanum Pontificem in quæstionibus de religione, dubijsque de fide ac moribus, vt agnouerunt passim veteres. Optimè S. Irenæus lib. 3. cap. 3. & Anastasius S. Maximi discipulus; ipseque S. Maximus, adducti à Gennadio cap. 5. pro Concilio Florent. sect. 8. præmiseratque ex S. Cypriano & ex Iustiniani Epistola ad Epiphanium Patriarcham, insignia in hanc sententiam testimonia, quæ hinc adscribenda fuissent, nisi obstaret prolixitas. Pulcherrimum præterea in eandem rem testimonium Theodori Studitæ, ex eius Epistola ad Michaëlem Imperatorem, profert idem Gennadius sect. 17. Addensat alia testimonia Pamelius ad Epistolam 55. S. Cypriani num. 90. Vnum luculentum Andronici Græc. Imperatoris, qui floruit anno 1271. ex eius Epistola ad Ioannem 21. iuuat adducere, descriptum ex antiquo illius Epistolæ exemplari in Bibliotheca Vaticana asseruato, & Latine simul ac Græcè exhibitum ab Eugubino lib. 2. de donatione Constantini pag. 284. [Hæc Sacro-sancta Romana Ecclesia, supremum, absolutumque principatum potestatemque super vniuersam Ecclesiam Catholicam habet: quam quidem potestatem, in seipsa verè & humiliter agnoscit esse, atque accepisse cum plena autoritate ab ipso.

ipſo Domino in Beato Petro Apoſtolorum principe ac vertice, cuius Romanus Pontifex eſt ſucceſſor: & quemadmodum præter alias Eccleſias habet poteſtatem de fide iudicandi: ſic & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones, huius iudicio diſſolvendæ ſunt. Ad hanc vnusquisque vexatus prouocare poteſt, & in omnibus cauſis, quæ ad examen Eccleſiaſticum ſpectant, ad huius Iudicium poteſt quisque recurrere, & huic omnes Eccleſiæ ſunt ſubiectæ.] Hæc præter cœtera Andronicus. Quod ſi *Conſiliarij*, vox ſumeretur pro eo, qui *Monitoris* & *Correctoris* munere fungitur, vt fit apud S. Chryſoſtomum homil. de ferendis moderatè reprehentionibus, ne ſic quidem hic titulus à Romano Pontifice eſſet alienus. Nam Pontificis eſt, *monere*, arguere, increpare quoscuque fideles aberrantes.

Sed quod maximè eſt expendendum, hic *Conſiliarius* dicitur *neceſſarius*. Id quippè eſt ſummo Pontifici peculiare. Verum quidem eſt, titulum *Conſiliarij* ad omnes Antiftites pertinere, eoſque ex proprio munere eſſe *Conſiliarios* non Reges, vt per pulchrè explicat S. Baſilius in cap. 1. Eſaiæ ad illud, & *Conſiliarios tuos ſicut ab initio*. Vt ergo detur, non eſſe incongruum alios in cauſa fidei adire Antiftites, & illis auſcultare cum conſilium præbuerint, tamen Pontifex Romanus eſt *Conſiliarius neceſſarius fidelium*, vt habet titulus propoſitus. Similiter SS. Patres, à Leontio Byzantino lib. 1. contra Neſtor. & Eutyech. in præmio *allegationis SS. Patrum*, nominantur, *Admirabiles Spiritus ſancti Conſiliarij*, quia per eos & in eis quaſi conſulimus Spiritum ſanctum; quo ſenſu olim Prophetæ dicti ſunt, *Conſultores*, vt notat Iacobus Bolduc lib. 1. de Eccleſia ante legem cap. 5. ſed quamuis Vnanimis de aliquo dogmate Sacro Patrum conſenſus, præbeat indicium traditionis, ob quam res ſit fide credenda, tamen nemo Patrum ſeorſim ſumptus, eſt *neceſſarius Chriſtianorum Conſiliarius*, ſicut Chriſti Vicarius. Denique S. Ioannes Euangelifta à Zenone Veronenſi ſerm. de Fide, Spe, & Charitate, denomina-

tur *specialis arcanorum Domini consultor*. Sed hoc proprie non sonat *Consiliarium*, qui potius diceretur *consultus*; sed sonat eum qui consultat, & arcana Dei exquirat ac combibit, quod fecit S. Ioannes urgente Petro in coena vltima: & dici etiam potest idem praestitisse, cum applicitus vitali mammæ, coelestem sapientiam suxit. Pulchrè id habet S. Gregorius in libro Sacramentorum in Praefatione ad festum S. Ioannis Euangelistæ his praeter coetera de eo Apostolo. [In coenæ mysticæ sacrosancto conuiuio, super ipsum vitæ fontem æternum, scilicet pectus recubuit Saluatoris, de quo perenniter manantia coelestis hauriens fluenta doctrinæ, tam profundis ac mysticis Reuelationibus est imbutus, vt omnem transgrediens creaturam, excelsa mente conspiceret, & Euangelica voce proferret. quod in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.] Nec minùs concinnè Gregorius Nyssenus homil. 1. in Cant. [Verbi amauit vbera, qui supra pectus Domini in coena recubuit, & veluti quandam spongiam, cor suum apposuit fonti vitæ, & ex ineffabili quadam traditione repletus Christi mysterijs, nobis quoque exhibet mammillam à verbo impletam, nosque implet bonis, quæ ei à fonte sunt indita, magna voce prædicans, quod semper est verbum.] Hæc omnia ferunt S. Ioannem consulto Deo euasisse insignem filium Tonitruui, siue eximium Prædicatorem diuinorum mysteriorum, quæ fuerant abscondita à sæculo. Aliud verò est, quod enunciat de Christi vicario, eo titulo *Consiliarij necessarij Christianorum*; qui scilicet in dubijs circa fidem ac Religionem, adeundus ex necessitate sit, vt per eum ambigua explicentur, & nodi omnes expediuntur.

Nec tantùm à fidelibus consulendus est hic Consiliarius, sed ipse quoque ex munere omnibus vltro consulit, Iuxta illud Petri Cluniacensis ad Innocentium II. lib. 4. Epist. 3. [Spiritus consilij qui spirat vbi vult, qui per vos Ecclesiæ suæ per totum orbem diffusæ assidue consulit, &c.]

Ipse

Ipsè è contrario, neminem ex necessitate consulit quoad doctrinam fidei. Nam etsi cum aliquid magni momenti statuendum est, tenetur adhibere viros prudentes & peritos in consilium; tamen si non adhibeat, & ipse solus aliquid ad fidei doctrinam pertinens proponat, animo obligandi fideles ad sic credendum, eius resolutio tenet. Vnde cœteri respectu eius non sunt Consiliarij necessarij quoad prædicta. Quod addo, quia de rebus temporalibus, & negotijs sæculi alia est ratio. Et de his rebus accipiendum est, quod Ioannes VIII. Epist. 87. scripsit ad Ludouicum Balbum Caroli Calui filium. [Te quoque Charissime fili, auctoritate Sancti Spiritus Dei nostri, ad vicem genitoris vestri Domini Caroli perpetui Imperatoris Augusti, à secretis constituo meum Consiliarium; qui vt dici assolet, pars animæ meæ fuit. Et quæque agenda sunt, coge, adunaque consilium, quia in fonte tui cordis primum intingendus Calamus, deindè manus nostra formabit characteris apices.]

Coryphæus sacri sodalitij. Isidor. Pelus. lib. 1. Epist. 142. & Epist. 58.

Coryphæum idem esse quod caput, intelligitur ex illis verbis Pausaniæ in Corinth. [Supra theatrum, templum est Iouis, quem Capitolinum Romana voce, Græca lingua Coryphæum rectè appellaris.]

Crepido & Petra Catholica Ecclesie. Concil. Chalcedon. Actio. 1.

Crepido immobilis, Petra infragilis, magnus Apostolus. S. Chrysofomus homil. 9. de pœnit.

Crepido confessionis fidei. August. serm. 104. de temp.

Curator Vicarius ouium Christi. Sanctus Fulgentius nouo serm. 57.

Locus est perelegans, quo S. Fulgentius sic inducit Christum cum Sancto Petro agentem in procinctu conferendi ei Pontificatum. [Et tu ouis eras, & es. Præficio te ouili Pastorem; dimitto te ouibus meis vicarium Curatorem.]
Pasce

Pasce oues meas . Ante pascua plantat , & sic oues Petro commendat . Plantauit Pascua in ligno viuenti , in cruce non marcescenti . Plantauit vulnerata germina , apèruit pro fonte sanguinem , imò verò fontem cruce . Ecce habes campum pratorum ; passionem vulnerum ac cicatricum , & pro meorum agnorum sollicitudine pusillorum , deduc eos ad pascua , ad passionem meam . Doce carpere germina , credere vulnera mea . Doce carpere fragrantissimas Rosas ; cicatrices in sole Iustitiæ patefactas . Ibi oues meæ diuersa professione clarescant , vt hac sollicita pascua , à me redempta non violetur , Ecclesia . Commendat secundò & tertio , ad coelos sedens in proprio throno . Interpellemus eum , nec Petrus tacet , legatus , Pastor , Vicarius .]

Currus & auriga, spiritualis Israël. Anastas. præfatione in vitam S. Ioannis Eleemos.

Custos aulae aetherae. Arator lib. in Acta. serè in fine .

Custos totius ouilis Sanctae Ecclesiae. Petrus Dam. serm. 30.

Custos vineae à Salvatore ipso deputatus. Concil. Chalced. in fine, & Actio. 3. in Relatione Synodica ad S. Leonem .

Allusio est ad illud, *Posuerunt me custodem in vineis.* Quod de Christo principaliter dictum , accommodari proportione potest ad Ecclesiae excubitorem , Romanum Pontificem , eo praesertim modo quem de Christo expressit S. Cyprianus in calce libri de montibus Sina & Sion , quem iuuat adducere . [Nos sumus vitis vera , quæ est vinea Dominica , & Christus custos vineæ suæ , dicente Salomone , *posuerunt me custodem in vinea .* Inuenimus verò in conuersione huius mundi , in similitudinem spiritalem figuraliter esse vineam , habentem Dominum & possessorem suum . Tempore verò maturo , propè dies vindemiarum positum in vineam Custodem puerum in alto ligno media vinea confixo ; & in eo ligno faciunt speculum quadratum , de arundinibus quassatis , & per singula latera quadraturæ speculi , faciunt cauernas ternas , quæ faciunt cauernas duodecim : per quam quadraturam cauernarum , custos puer om-

omnem vineam perspicuens custodiat, ca nans, ne viator ingrediens, vineam Dominicam sibi assignatam vexet, vel fures vuam vineæ conculcent. Quod si importunus fur egens, in vineam voluerit introire, & vuam demere, illic puer sollicitus de vinea sua, deintus de specula, dat vocem maledicens & comminans, ne, in vineam viator fur audeat accedere, dicens, *rectum ambula*. Fur autem timens vocem pueri sibi comminantis, refugit de vinea, speculam videt, & timens post viam suam vadit. Hæc conuersatio sæcularis; similiter gratia spiritalis. Ita est enim & in populo Deifico, sicut in vinea terrena.]

Custos vitæ & fidei Christianæ. S. Ansel. lib. de Incarnat. Verbi cap. 1.

Custos fidei. Petrus Chrysol. serm. 107. Concil. Ephes. tom. 2. cap. 15.

Quid sit Romanum Pontificem esse *custodem fidei*, optimè his verbis expressit S. Martinus I. Epist. 11. quæ est ad Ecclesiam Hierosolymitanam & Antiochenam. [Scire vos volo fratres, de rebus præsentibus, idest de furibus, qui de temporibus nostris insurrexerunt contra orthodoxam fidem; nempè Theodoro qui fuit Episcopus Pharam, & Cyro qui Alexandria, & Sergio qui Constantinopolis, & eius successoribus Pyrrho & Paulo; quod hi per propriam hæresim valdè moliti sunt perfodere, & thesauros siue dogmata Ecclesiæ expilare. Nos verò, id est huius Apostolicæ sedis Pontifices, ad custodiam domus peruigiles, iuxta præceptum Domini, non permisimus eos hanc effodere, vel fidei furripere thesaurum; sed ipsos catenis impiæ eorum & adulterinæ doctrinæ constringentes, accurata demonstratione & examinatione eorum, quæ ab ipsis contra integritatem Christianæ fidei scripta sunt, tum ipsos, tum ea quæ impiè docuerunt, igne canonicæ sententiæ veluti mala zizania exurentes, Synodaliter condemnauimus, vbique omnibus eorum hæresim publicantes.]

Custos & Præsul cœlestium claustrorum. S. Gregorius in Sacramentario, Præfat. de Cathedra S. Petri.

Cœlestia claustra nihil aliud sunt, quàm Ecclesiâ retinens fidem puram & infermentatam, ac Virginem (vt sic dicam) Inuiolatam & integram. Munus autem primarium Pontificis Romani est, satagere vt depositum paternum, hoc est fides à SS. Apostolis in prædiues depositarium Ecclesiæ Romanæ illata (vt S. Irenæus loquitur lib. 3. contra hæres. cap. 4.) & Præsulum eiusdem Ecclesiæ studio & curæ commissa, seruetur libera ab omni errore. Munus hoc suum expleuisse plenè ac diligenter Romanos Pontifices, monstrare licet verbis Gennadij cap. 5. pro Concil. Florentino sect. 16. qui sic loquitur. [Romæ, fidei clauces Christus apud Petrum Apostolum deposuit, vt Ecclesiam totam, pasceret, atque gubernaret. Nec apud illum tantum, sed etiam apud eius successores, ipsi dicens, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos: quæ quidem non soli Petro contigerunt, sed & eius successoribus. Nam Siluester magnus, Papa Romanus, post baptismum Constantini, Arrij hæresim aboleuit, & in eadem vrbe Liberius ac Iulius Athanasium confirmarunt, & Alexandriam remiserunt, cum ab Arjanis persecutionem pateretur; Damasus Papa, Eunomij hæresim, & Macedonij Constantinopolitani Patriarchæ, funditus sustulit. Diuus Cælestinus, impij Nestorij Constantinopolitani Patriarchæ hæresim, per Cyrillum Theoponum deleuit. Leo Sanctissimus, sacrilegam Euty-chis & Dioscori hæresim damnauit, Martinus & Agathon Monothelitarum scelestam hæresim, verbo & operibus sustulerunt. Gregorius Dialogus, Impietatem eorum, qui imagines oppugnabant, anathemati subiecit. Deinde post inobedientiam & schisma, Nicolaus I. ipsemet Constanti-nopolim profectus est, Photij tempore, vt tolleret schisma: quem cum non recepissent, excommunicationi ab eo suppositi sunt. Post hunc, summi Pontifices per temporum vices non destiterunt rescribere, & hortari Græcos ad Ec-
cle.

clesiæ conuersionem.] Hæc ad suos Græcos, verè ac fidenter Gennadius, additque de cœterorum deinceps Romanorum Pontificum studijs, in conseruanda & instauranda apud Græcos fide Catholica; quibus se studijs claustrorum Ecclesiæ ac fidei, veros custodes à Christo constitutos comprobant.

Custos animarum nostrarum, totius Ecclesiæ adhuc in terris peregrinantis; hoc est vnica Columba inter coruos gementis Presul. Petrus Cluniac. lib. 4. Epist. 18.

Custos sponsæ Domini. S. Bernard Epist. 49. & 161.

Custos sedis Apostolorum Petri & Pauli. Gabriel Archiepiscopus Nesa compellans Romanum Pontificem, in calce Synodi Chaldæorum.

D

Depositor prophanarum hæreseon. Sergius Cyprius in Concil. Lateranen. Sub Marrino I. consult. 1. Synodus Alexandrina ad Felicem.

Quod Prosper ferm. de ingratis de Pelagiana hæresi scribit, Primùm à sede Petri fuisse resectam, hoc de omnibus propè hæresibus dicere liceat: eaque ratione, hæresum depositor audire debet Romanus Pontifex. Idipsum & cum extēsiōne omninò illustri fert annotatus locus Synodi Alexandrinæ, cui S. Athanasius interfuit, & Ægypti, ac Thebaidis, & Lybiæ Episcopi. Sic enim ea Synodus affatur Felicem. *Tu prophanarum hæreseon, & impetitorum, atque omnium infestantium depositor, & princeps, & Doctor, caputque omnium, orthodoxæ doctrinæ, immaculatæ fidei existis. Magna planè Romani Pontificis gloria, quod eius, quippè totius Ecclesiæ principis, sit, omnes hæreticos, omnes sanæ doctrinæ impetitores, omnes innoxiorum oppressores, fidem ac innocentiam tegendo & communiendo, coërcere.*

Deputatus excubijs Ecclesiarum. Iuo ferm. de Cathedra S. Petri.

Deus in terris. Bald. cap. de sent. rescind. adductus & approbatus à Felino cap. *Ego N.* de consec. & à Decio in c. r. de constitut. nec non à Glossa in proœm. Clement. & ab alijs apud Philippum Probum in additionibus ad Ioannem Monachum in Prologo sexti Decretal. num. 54. & à Troilo Maluetio lib. de Canonis. SS. dub. 2. num. 12.

Ringitur ad hunc Pontificis titulum, Franciscus Hotomanus, Sectarius lib. contra Bullam Sixti V. cap. 4. allegans eum ex cap. *inter corporalia*, de translat. Episcop. sed est falsa allegatio pro more Sectariorum; verba Baldi ex abiunctissimo opere civili affingens contextui Iuris Canonici, deprompto ex rescripto Innocentij III. Vnde quamuis titulos Romani Pontificis, non nisi ex Patribus Concilij sue decerpandos hinc susceperimus, tamen quia titulus de quo agitur, tanquam Innocentij iactatus est, eum huc adduximus, ut monstrarem, nihil ei titulo subesse, quod iure reprehendi posset; imò optimum sensum continere, quantumcunque tragicè exclamet Leguleius, non iam Christianus, sed Hotomanicus. Nemo enim Catholicorum unquam cogitavit, de diuinitate arroganda Romano Pontifici, ut impiè calumniatur aduersarius, corradens in eam rem benè multa, non iam quæ id conatos Pontificios probent, sed quæ illum strenuè ac calumniosè ineptire conuincant. Sicut etiam nemo unquam Catholicus cogitavit, vel in disceputationem adduxit, quod à Theologis disputari ait Erasmus 1. Timot. 1. ad illud *In Vaniloquium*, propè pudet referre, quod Erasmus non puduit Theologis affingere: *Utrum Papa, simplex homo sit, an quasi Deus; an participet utramque naturam cum Christo.* Et id ipsum est, quod in Epistola S. Hilarij operibus præfixa, bacchatur contra nouum (ut ait) commentum *Obstruos* in his, qui nihil aliud sunt quàm homines, apposito ad marginem hoc lemmate, *De potestate Romani Pontificis.* Apage spurcum blateronem, & infamem effrontemque calumniatorem. Quis unquam Theologorum, aut Catholicorum, de hoc disceptauit? Dis-

cam

eam cum S. Basilio lib. de Spir. sanct. cap. 17. [Ob nimiam istorum absurditatem, videmur oratione destitui, nec habere quibus verbis illorum stultitiam reprehendamus; adeo ut mihi videantur, etiam propter amentiam, aliquid lucrifacere. Quemadmodum in corpora mollia cedentiaque, non possis egregiam plagam impingere, eo quod obsistere contraque niti non queant, ita eos qui palam insaniunt, non possis forti validaque redargutione percellere. Superest igitur ut abominandam illorum impietatem silentio pretereamus.]

Nobis certissimum est, Pontificem Romanum, ita esse purum hominem, ut tamen in terris sit Dei Vicarius; & eatenus dicitur *Deus in terris*, nempe representatiue; & quia diuinas veritates nobis authenticè proponit, ac infallibiliter deducit ex reuelatis; habetque Dei assistentiam ne errare possit, docens ut Pontifex, siue ex cathedra, quod est aliquatenus esse Dei os respectu fidelium. Eius denique sententia in terris, præiudicium est diuinæ sententiæ, ut dixit S. Hilarius, Canon. 16. in Matth. Non plus voluerunt Iurisperiti allegati, & Card. Paris. conf. 63. num. 162. volum. 4. cum dixit. [Papa est quoddam numen & quasi visibilem quemdam Deum præ se ferens.] Fauetque Gregorius II. Epist. 1. ad Leonem Isaurum, *in fine*, cum dixit S. Petrum in omnibus regnis Occidentis, haberi ut Deum terrestrem; quod de S. Petro, formaliter ut Pontifice dictum, cadit æquè in omnes successores, & eo sensu, tributum Romano cuius Pontifici titulum Dei in terris, contra Vvicleffi latratus propugnat Valdens. lib. 2. doct. cap. 50. num. 8.

Sed ut Hottomanicos hosce crabrones fortiùs commoueam, placet subnectere locum Clementis Romani, ex 2. Constit. cap. 26. quo vniuersè de quouis Episcopo, (nèdum de Episcoporum Episcopo) ita pronunciat. [Qui Episcopus est, hic est minister verbi, scientiæ custos; mediator Dei, & vestrum in ijs, quæ ad eum colendum pertinent. Hic est magister pietatis, ac religionis. Hic est secundum Deum

Deum pater vester, qui vos per aquam & Spiritum, in adoptionem regeneravit. Hic princeps & dux vester, hic vester rex & praefectus. Hic post Deum, terrenus Deus, qui honore vestro frui debet. De his enim, & similibus aiebat Deus, *Ego dixi, Dij estis, & filij altissimi omnes: Et Dijs populi tui non detrahes.* Episcopus igitur vobis praesideat, ut dignitate Dei cohonestatus, qua clerum sub potestate sua tenet, & toti populo praest.]

Deus Pharaonis. Petrus Bles. Epist. 144.

Alludit ad illud Dei ad Moysen. Exod. 8. *Ecce constitui te, Deum Pharaonis.* Quod de Moysen dictum est, quia potenter domiturus erat Pharaonem, in manu potenti & brachio excelso. Similiter enim Romanus Pontifex dicitur Deus Pharaonis, quia in promptu habet vlcisci omnem inobedientiam: quod ut praestaret in filij sui captivi causa, urgebat Alconora Anglorum Regina, cuius nomine ea Epistola cum duabus sequentibus à Blesensi exarata est. Hanc esse mentem Blesensis in illius tituli delatione, perspicuum est ex eo quod S. Bernardus lib. 4. de confid. c. 7. adhortans Eugenium, eique proponens qualis esse deberet, monet postremò, oportere ut sit Deus Pharaonis, & quasi hoc interpretans, addit. [Intellige quæ dico; dabit tibi Dominus Intellectum; ubi malitiæ potentia iuncta est, aliquid tibi supra hominem praesumendum. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non formidat. Timeat orationem, qui admonitionem contempsit. Cui irasceris tu, Deum sibi iratum, non hominem putet; Qui te non audierit, auditorum Deum, & contra se palleat.] Planè se Deum Pharaonis exhibuit primis illis Christianis sæculis S. Fabianus Papa, Philippum Imperatorem multans, non secus ac fidelem quempiam è plebe. Non dissimile pectoris robur, contra Arcadium & Eudoxiam Augustam, protulit in causa S. Chrysostomi impiè vexari, S. Innocentius I. Æquè verò Deum Pharaonis se praestitit Symmachus,

chus, fortiter obſiſtens Anaſtaſio Imperatori, & Nicolaus I. confundens Michaëlem item Imperatorem, ac Gregorius VII. aduerſus varios magnos, qui erant in terra, vt in eius regiſtro videre eſt. Eſſe porrò id proprium Romani Pontificis, agere pro Deo confidenter, nec vllius faciem reſpicere, conteſtatur Agatho Papa, Epiſtola priuata ad Imperatores in 6. Synodo.

Dignitas Romana Ciuitatis. Theod. & Valentinia. in No- uella de ordinat. Episcopor. Sic nominantes, S. Leonem, prout Pontificem.

Dignitas facta toto orbe venerabilis, dum illi quicquid fide- lium eſt, ubique ſubmittitur, dum totius corporis caput eſſe de- ſignatur, de qua videtur d. eſt. m. p. r. Prophetam; ſi hæc humiliatur, ad cuius confugietis auxilium? & ubi relinquetis glo- riam veſtram? Ennodius in Apologetico.

Agit de dignitate Romani Pontificatus. *Fastigium di- gnitatis & celsitudinem honoris, cum pari iunctam periculo,* vocat S. Bernardus Epiſt. 237. Allegatio autem Prophetæ, adhibita eſt quoque à Ioanne VIII. Epiſt. 21. quæ eſt ad Carolum Caluum. [Cogitate (inquit) Dei cultor ſemper Auguſte, à Prophetæ (Iſaia 10.) præmoniti, *ſi hæc humiliatur, ad cuius confugietis auxilium, vel ubi relinquetis gloriam veſtram?* Perpendite, quia ſi hæc humiliatur, non ſolùm gloria Imperij veſtri periclitabitur, ſed & ipſa profectò Chriſtianæ religionis cultura, maxima ex parte peribit.] Rationem reddit Epiſt. 32. quæ eſt ad eundem Carolum, *ſub finem.*

Dignitas inexplicabilis, cuius inuidia tactus Lucifer ambi- uit ſedem in lateribus Aquilonis. Lucas Tudenſis lib. 2. con- tra Albigenſes cap. 12.

Elogiolum eſt dignitatis Pontificiæ, quod verbis Lucæ Tudenſis explicandum eſt. Diſputat ille in hanc rem pau- lò fuſiùs, huc aptans illud Pfaltis, *Mons Sion latera Aquilo- nis, ciuitas Regis magni,* occaſione illius plagæ orbis terra- rum, ad quam Chriſtus pendens in cruce obuertus eſt.

[Chri-

[Christus (inquit) faciem versùs occidentalem plagam tenuit, contra quam caput etiam inclinavit, quando Spiritum emisit. Hic summus sacerdos & verè Pontifex oblatione sui corporis & spiritus, & resperione cruoris sacri, consecrauit mundum, & præ cœteris partibus, occidentem regionem: qui ligandi & soluendi, Romano Pontifici in occidentio hemisphœrio consistenti, præ cunctis mundi Prælati contulit excellentiam, in plenitudine potestatis. Hanc inexplicabilem dignitatem, Diabolus (vt videtur) præuiderat, cum sedem suam in lateribus Aquilonis ponere cupiebat, vt Altissimo similis fieret, exercendo diræ Tyranidis in hominibus principatum, qui primatum gerebat, inter omnes ordines Angelorum. Sed multa turgidus superbia cecidit, quia se contra Deum erexit, Dominium superbiens vsurpare, quod Creator suo dominatui reseruauit. Audiant & tabescant, qui superbè nituntur hominibus dominari. Deus superbientibus Angelis non pepercit, sed eorum multitudinem, atrocioribus flammis suo iudicio reseruauit perpetuò cruciandam. Et quomodò parceret homini in contumacia superbiæ persistenti, qui est vermis & cinis? Fraudatus est à suo desiderio inimicus, licet arte malitiæ suæ seduxerit hominem, & orbem sibi fraude nequitie subiugauerit vniuersum. In monte Testamenti, in lateribus Aquilonis, à concepta malitia desistens minimè post ruinam; quia in Sancta Vrbe Romana, quæ sita est in lateribus Aquilonis ante aduentum Christi, sacrilegis cultibus & nequitie legibus super orbem vniuersum exercuit principatum. Dominus autem noster Iesus Christus, qui præliaturus contra malignum Principem, Crucem ascenderat, & sanctam sibi in lateribus Aquilonis, & occidentio climate præelegerat urbem, contra occidentem capite inclinato spiritum tradidit, vt seruum de potestate demonum erueret fugitium, qui suggestionem Diaboli à iustitiæ recesserat sole: & plus gelidus mente quàm corpore, captus tenebris ignorantie, in Aquilone vel Occasu cultura demonum,

se

se à facie sui absconderat Creatoris. Insecutus est Dominus inimicum immissione sui spiritus, & eo à throno sanctæ urbis expulso atque deiecto, vniuersa arma, in quibus confidebat abstulit; & sacerdotis sui atque Imperij in ea solium confirmavit. Apertum est præterea versùs illud clima, sanctissimum latus eius, de quo exiuit sanguis & aqua. Emisit Dominus spiritum, vt seruum nostrum à peccatorum occiduo suscitaret: produxit sanguinem vt congelatum torpore Aquilonis calefaceret: dedit aquam vt ablueret sordidum, qui computruerat in stercore vitiorum. Dextram contra Aquilonem tenuit, quia virtute sua infidelitatis, odij, auaritiæ, acediæ, luxuriæ, & superbiæ principem debellauit; in lateribus Aquilonis, in occidua Regione; situ tamen calenti sita est Roma, mater cunctarum Urbium, & Regina, vt in se flagret per charitatis flammam, frigidus calefaciat sanctitatis exemplo & bona fama; rudes & ignorantes illuminet per diuinam scientiam. Hæc est insignis Regina illa, quæ assistit à dextris filij Dei, non solum dignitate, sed etiam situ pendentis in Cruce, in vestitu deaurato circumdata varietate, dum splendorem excellentissimæ potestatis, diuersitate cunctarum gentium, ad salutem æternam pertinentium, varietate linguarum Romanus Antistes, summus princeps & Pontifex, fideliter & deuotissimè prædicatur. Romanum dico Pontificem, imò corde credo & ore profiteor, totius orbis animarum & corporum, illum esse post Deum principem & pastorem, quorundam sapientum fidei assertione. Hæc est ad literam, illa Ciuitas Regis magni, ciuitas Dei nostri, in qua magnitudinem suam specialiter Dominus ostendit, incomprehensibilem & laudabilem nimis; & in qua excellenter supereminet cunctis fidelibus Christiani cultus, prælatio dignitatis. Hæc mons testamenti, siue mons sanctus, rectè dicitur, quia in morte sua statuit Dominus Romano Pontifici summæ excellentiæ, dignitatis, pacis, & gloriæ testamentum, & principem fecit illum, vt sit illi semper super

Q

cun-

cunctos Ecclesie rectores Sacerdotij dignitas in æternum. Ad hanc urbem sacratissimam conseruandam, & de idolorum spurcitijs emundandam, de diuersis mundi partibus Dominus post resperionem sui sanguinis sacratissimam, qua vniuersus orbis est consecratus, innumerabiles conuocauit sanctissimos Sacerdotes, vt quælibet patria haberet Romæ, quo illi, cultum deuotionis, etiam quasi naturaliter exhiberet. Dedit itaque Iudæa Apostolorum Principem Petrum. Dedit Cilicia Doctorem gentium Paulum. Dedit Hispania Sanctissimum Leuitam Laurentium, quorum sanguine sanctificauit; & corporibus Urbem desiderabilem decorauit. De omnibus etiam alijs regionibus, innumerabiles mundus dedit Martyres, & protulit Confessores, quorum effusione sanguinis, doctrina sacra, quiete corporum, alma Ciuitas consecratur. In tantum illam sanctificauit Dominus, vt quicumque ad eam catholicè demalis perpetratis venerit emendandus, ipsius Pontificis ministerio, qui est specialissimus Vicarius Dei, & loco ac dignitate successor Apostolorum Principis Petri, remissionem percipiat peccatorum, & etiam sanctitatis gratiam consequatur. Temporibus primis (vt superius prælibaui) Princeps malignorum spirituum ad suæ vesaniæ cultum, nefandissimum ampliandum, quæque meliora de cunctis gentibus, gemmarum, auri, argenti, marmorum, & cunctorum insignium spolia congregauit. Fortior autem illo superueniens Dei filius, sanctis Apostolis & Martyribus super distribuit vniuersa. Etenim quæcunque erant ad cultum Idolorum, omnia cedunt in honorem, & obsequium Sanctarum Ecclesiarum. Theaurizabat Diabolus, & ignorabat cui congregabat ea. Nimirum ipse congregauit effectu, qui multis laboribus & expensis, coëgit suos satellites congregare. Dominus congregans affectu, quia ipse elicit de malis bona, cuius voluntati seruiunt reprobi, etiam repugnantes. Diuino nutui seruebat Diabolus, ignarus, sibi æst inanis perpetuè retinere, quæ Iesu Christi famulatui pa-

rabantur. Deceptus est suis machinamentis deceptor, quia de illius & suorum laboribus, Dei filius sibi thronum in gloria decorauit. Inde est, quod prerogatiua specialis priuilegij gaudet occiduuum clima, eo quod in se cunctarum Urbium & dignitatum contineat matrem, per quam exuberat abundantius bonis coelestium mandatorum.] Hactenus eo loco Tudensis. Qui quod supponit, sinistrum Christi latus fuisse compunctum, astipulatorem habet Suarem, quamquam refragatur Torniellus, anno Christi ultimo, & Angelomus, 2. Regum 6. ac Cabasilas in exposit. Liturgiae cap. 8. Quod verò insuper ait Tudensis, principatum Romani Pontificis ex quorundam Doctorum sententia, in corpora & animas omnium vniuersi orbis mortalium diffundi, tametsi falsum est, nec nisi à quibusdam Iurisperitis assertum, tamen eius pronuntiatum falsitas nihil incommodat elogio proposito.

Discipulus Crucis, & successor Piscatoris. S. Hieronymus Epist. 57.

Vt quid Romanum Antistitem, *Crucis discipulum*, appellat? An quia sicut Ioannes, dilectissimus discipulus, haesit cum Christo suffixo cruci, ibique matrem accepit à Christo in sua; ita quilibet successor S. Petri, non debet esse discipulus Christi ad mensam tantum, vt multis Christianis vsu venit; sed etiam ad crucem; vt dignus sit, cui Ecclesia quae Deiparae ex multis capitibus est proportionalis, securè committatur? Christi discipulum ex Pontificio munere Eugenium dixit, necessariumque eius aduersus impios quosque zelum, inde preclare intulit S. Bernard. lib. 1. de Confid. cap. 11. sed & Synodus Romana acclamauit Nicolaum I. *Discipulum Christi*, vt Anastasius in Nicolao I. prodidit.

Doctor Apostolorum. Chrysoft. in Encomio SS. Petri, & Pauli.

Videtur hoc dictum de sola S. Petri persona. Per eum enim doctos fuisse Apostolos reliquos, siue substituendus

Iudæ Mathias, siue admittendæ gentes ad Ecclesiam, siue de iisdem onere legalium non grauandis, ageretur; constat ex Apostolica historia. Nihilominus extendi quoque potest is titulus ad alios Pontifices, quia fuere Doctores eorum, qui munus Apostolicum prædicandi & Euangelizantibus obierunt suo tempore, vt S. Gregorius Augustini Dorouernensis, & sociorum, Zacharias Bonifacij, alij aliorum, qui eos sæpè interrogationibus, & quæstionibus pulsasse comperiuntur.

Doctor Ecclesie, fidei Petra, regni clauis habens. Hippolitus orat. de mundi consummat.

Doctor Sanctissimus. Victor Carthag. ad Theodorum Papam secret. 2. Concil. Lateran. sub S. Martino I.

Doctor supremus orbis terrarum. S. Damascenus in histor. Barlaam cap. 11. iuxta Græcum Codicem à Hieronymo Donato exhibitum in Apologetico de Romanæ sedis principatu.

An hoc etiam voluit Moschorum Princeps quem Sigismundus Baro Herbestenus in Commentarijs Moscouiticis testatur, non alio quàm Doctoris nomine donare Romanum Pontificem? sic ille pag. mibi 17. Non est omittendus aureus locus ex Gregorij Nysseni Encomio in SS. Petrum & Paulum, quod Gretserus ex Viennensi Bibliotheca edidit. Ibi Nyssenus, post celebratam S. Petri alacritatem in Christi obsequio, necnon docilitatem summam ad Christi doctrinam, & constantiam in perpeffionibus pro Magistro amantissimo; Subdit consequenter. [Propter quæ, hoc etiam honore super omnes alios affectus est. Nam quibus Principibus non est venerabilior, quibus Regibus non augustior? Solus quem sciamus, loco Christi, & à Christo, Pastor & DOCTOR OMNIUM GENTIVM VBIQUE TERRARVM, constitutus est; Quam dignitatem in perpetuum seruat.] Quomodò in perpetuum seruat? Num B. Petrus nunc in cælo, vbi omnes sunt docti à Domino. doctrinam qualem viuens omnibus gentibus subministrabat,

bat, pergit subministrare? Non ita. Sed in perpetuum, id est vsque ad mundi & militantis Ecclesie finem, B. Petrus dignitatem Doctoris omnium gentium seruat, in successoribus suis Christi Vicarijs.

Domina mundi, vniuersitati constituta, vindex in iram, Iudex in misericordiam. S. Bernard. Epist. 168. agens de Romana Ecclesia.

Dominus domus Dei, & Princeps omnis possessionis eius. S. Bernardus Epist. 237.

Allusio est ad illud Pfaltis de Iosepho, *Constituit eum Dominum domus sue*, vtique Pharao. Et quamquam non est Pontifex, qui hic cum Iosepho componitur, Dominus Ecclesie, sed rector duntaxat & sapiens ac fidelis oeconomus, quo ipso nomine Græci Christum donant per comparisonem ad Patrem, cum mysterium incarnationis, & fundatæ per Christum Ecclesie vocant *Oeconomiam*; tamen neque Ioseph erat reuera Dominus Ægypti, & vice Domini eam regebat, quod ipsum facit Pontifex Romanus in vniuersa Ecclesia; vice Christi. Coeteroqui enim idem Bernardus Eugenium suum, eo loco grauiter dehortatur à turgida dominatione in Cleris, qualem Reges gentium, super eas exercebant. Ea quippè dominatione Christus, & Apostolis & consequenter Apostolico Pontifici interdixit, & omnibus animarum Rectoribus esse declinandam; Princeps Apostolorum admonuit. Videndus idem S. Bernardus lib. 2. de confid. cap. 6. & lib. 4. cap. 7. & lib. 3. cap. 1. vbi qua in re sita sit hæc Pontificis non tam Dominatio, quam præfectura & præsentia ad providendum; consulendum, procurandum, seruandum, egregiè exponit. Additque ibidem, huius Pontificij Principatus proprium decus esse debere, non quæ illorum sunt, sed illos quærere. *Dominium* Itaque, & hic, & in multis sequentibus titulis, accipiendum est pro potestate Iurisdictionis, subordinatæ vero Ecclesie Domino, & Regi super Sion montem Sanctum eius, hoc est super Christianam Ecclesiam, nempe
Chri-

Christo. Æquè porrò. S. Hieron. Marci 14. ad illud, *dicite Domino domus*, S. Petrum, *Dominum domus Dei* appellat. [Dominus (inquit) domus, Petrus Apostolus est, cui Dominus domum suam credidit, vt sit vna fides sub vno pastore.] Pocho presbiter, ipso initio libri primi de statu domus Dei, rem hanc vniuersam commodè enucleauit, verbis illis. [*Domus Dei, quæ in terris constituitur; Hæc nimirum Domus, Ecclesia est, columna & firmamentum veritatis, quæ in vnitæte indiuisa firmatur, quæ vna columna, vna perfecta, Deo vnice dilecta, scriptura teste declaratur: in tota hac Domo, solus Beatus Petrus cum suis successoribus, plenitudinem potestatis accepit. Vnde quicumque in partem sollicitudinis vocati sunt, vt ea quæ in partem regenda susceperunt, prouida dispensatione gubernent; eius authoritate roborandi, eius exemplis informandi sunt, qui in plenitudine potestatis, toti Ecclesiæ præesse dignoscitur.] Addit consequenter, quia optima domus Dei restio, interuentu pacis obeunda est, summi Pontificis esse, paci domus Dei inuigilare, eijciendo ancillam & filium eius, pacem turbantes.*

Dominus & Pater, totius Ecclesiæ in terra peregrinantis.
S. Anselm. lib. de Incarnat. Verbi cap. 7.

Dominus semper beatissimus, & Apostolica semper sede intima veneratione preferendus, atque Angelicis meritis coequandus, Pater Patrum. Andreas Præualitanus, in Epiro Episcopus, ad Hormisdam.

Dominus beatissimus, & Apostolico culmine sublimatus, sanctus Pater, Patrum Papa, & summus omnium Præsulum Pontifex. Stephanus Mauritanus cum Collegis ad Damasum.

Dominus sanctus, beatissimus Pater, & Apostolicæ sedis dignissimus Papa. Episcopi Gallicani post Epist. 49. S. Leonis.

Dominus sanctus, & Apostolici culminis, venerandus Sanctæ Romanæ, & Apostolicæ Sedis, atque vniuersalis Ecclesiæ Papa. S. Athanasius & Episcopi Ægypti ad Marcum Papam.

Domi-

Dominus, Sanctus, beatus, predicabilis, & Adorandus Apostolicus Pater. Theodoretus Episcopus ad Hormisdam.

Dominus beatissimus ac felicissimus, S. Catholica & Apostolica Romana Ecclesie Præsul. Ioan. Diacon. in prologo ad vitam S. Gregorij.

Dominus beatissimus, sanctus Pater, Archiepiscopus, sollicitudinem omnium Ecclesiarum circumferens. Acacius Epist. ad Simplicium.

Dominus beatissimus, ineffabiliter mirabilis, & in Christi patria præferendus Papa. Possessor ad Hormisdam.

Dominus reuerentissimus, & Apostolatus culmine decenter sublimatus. Clerici Rhemenfes ad Nicolaum I.

Dominus omnium gentium. Concilium Nicænum I. canon. 44. è versis ex Arabico.

Reddamus locum integrum, tanquam honorificentissimum summo Pontifici. [Veneramur secundum scripturas & Canonum definitionem, sanctissimum Romanæ antiquæque Ecclesie Episcopum, primum esse & maximum omnium Episcoporum; vt autem ditionis suæ nationibus imperat Patriarcha, & leges incidit, & vt à principio Petrus Christi Vicarius, religioni in Ecclesijs, cœterisque rebus ad Christum pertinentibus præfectus, Principum Christianorum, prouinciarum, & omnium gentium dominus & rector erat; ita ille cuius principatus Romæ est, Petro similis & autoritate par, Patriarcharum omnium dominatum & principatum obtinet. Huic sanctioni si quis repugnauerit, & obistere ausus fuerit, totius Synodi decreto, Anathemati subiiciatur.] Inseruit hunc Canonem suæ collectioni fragmentorum Concilij Nicæni, Alfonso Pisanus lib. 3. adductis Francisco Turriano lib. 2. de dogmat. Character. pag. 125. Augustino Steucho Eugubino lib. 2. de donatione Constan. & Alano Copo. In collectione eorundem Canonum à Francisco Turriano concinnata, hic Canon est num. 39. & paulò aliter quod ad verba attinet, exprimitur, eadem tamen sententia. Sic enim ibi legitur. [Quomnis

si Archiepiscopus inter Episcopos tanquam frater maior,
 qui curam habet fratrum suorum, & ei debeant obedi-
 entiam, quia præest; Est tamen Patriarcha ijs omnibus, qui
 sub potestate eius sunt, sicut ille qui tenet sedem Romæ,
 caput est & princeps omnium Patriarcharum, quando-
 quidem ipse est primus sicut Petrus; cui data est potestas
 in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum,
 ut qui sit Vicarius Christi Domini nostri super cunctos po-
 pulos, & vniuersam Ecclesiam Christianam. Et quicun-
 que contradixerit, à Synodo excommunicatur.] Hæc se-
 cunda Canonis expressio, videtur commodior. Nam iuxta
 eam verba illa, *cui data est potestas* cadunt in Pontificem,
 qui tum Constantino gregis nostri Zorobabele (ut Theo-
 doretus dixit) moderabatur Imperium iam Christianus, &
 in alios deinceps consecuturos Pontifices, qui multis prin-
 cipibus iam factis Christianis præfuturi erant tanquam Ec-
 clesie Vniuersæ Rectores. In altera autem Canonis expres-
 sione videbantur ea verba cadere in S. Petrum, quo tamen
 Pontifice nullus erat Princeps Christianus. Coeterum (ut
 dixi) sententia, quod ad rem præsentem attinet, est planè
 eadem. Et quod *omnium gentium*, in priore expressione,
 in altera verò *omnium populorum*, *Dominus*, aut *potestatem*
habens, dicitur Romanus Pontifex, intelligendum est de
 gentibus & populis Christianis, etiam si hæresi aut schif-
 mate sordentibus. Nam de Paganis qui planè foris sunt,
 ac ne per baptismum quidem subiuerunt Ecclesie ostium,
 non est Pontificis iudicare, ut de se dixit Sanctus Paulus.
 Quidquid de his quoque, Romano Pontifici subiectis, per-
 peram statuat Nicolaus Emericus Tract. de potestate Pa-
 pæ q. 7. considerat. 4. Quod tamen Christiani sint per om-
 nes gentes sparsi, rectè dicitur Pontifex, habere à Christo
 potestatem omnium gentium. Præterquàm quod attento
 iure remoto, & spectata obligatione quam Pagani habent,
 subeundi ostium Ecclesie, dici quoque potest, Pontifex,
 omnium planè gentium ac populorum Dominus, id est gu-
 berna.

bernator & Rector, in omnibus animæ salutem spectantibus.

Dominus sanctissimus, & Coangelicus, maximus, summus sacerdos, & vniuersalis Papa. Octaua Synodus ad Adrianum.

Quid illud *Coangelicus* ? fortassis idem est, quod Angelicis meritis coæquandus, vt superiùs retulimus ex Andrea Episcopo Epiri. Nec abludit, muneris & dotium Antistiti consentanearum similitudo; quæ causa est cur Apocal. 1. Episcopi denominentur Angeli, vt ibidem fusè prosequuntur Recentiores interpretes, nominatim Viegas c. 2. comment. 1. sect. 1. septem ad id rationes adducens. Petrus Damiani ob proportionalem causam, Desiderium Abbatem Cassinensem, vocauit *Archangelum Monachorum*. Quo eodem Epitheto donat Hugonem Cluniacensem l. 6. Epist. 4. Verior tamen ratio, cur Antistes dicatur *Coangelicus*, esse videtur, quæ ducitur ex assistentia Angeli cooperantis Episcopo in obeundo Episcopali munere, vltra assistentiam, quam alius Angelus eidem Antistiti, prout homini priuato exhibet. Intelligitur id ex Relatione Monachorum secundæ Syriæ ad Hormisdam, (habetur post 22. Hormisdæ Epistolam,) qua sic affantur Pontificem. [Christus Deus noster, Principem, Pastorem & Doctorem, & Medicum animarum, constituit vos, & vestrum sanctum Angelum.] Consonat eidem loco, quod Iustinianus scribens ad eundem Hormisdam, (post 65. eius Epistolam) queritur Monachos Scythas, turbas ciere exoptantes, iter arripuisse ad Angelum eius. Et mox postulat, vt Angelus Hormisdæ, ab eius Apostolatu destinare dignetur eosdem Monachos, benè mulctatos ad ipsum Iustinianum. Abbas Georgius apud Moschum cap. 127. excusans se per literas Petro Hierosolymitano Patriarchæ, ait, [Absit à me mi Domine sanctissime, vt sanctum Angelum vestrum contempserim.] Apud Optatum lib. 2. contra Parmen. *Non multum à principio*, è quinque dotibus Ecclesiæ ibi recensitis, prima nu-

R me-

meratur, *Cathedra*; secunda, *Angelus*. Corruptè quidam Codices, primùm cum inchoatur disputatio de dotibus, pro *Angelus* legunt *Annulus*. Infra enim expedita prima, dote cum venit ad secundam, disertè vocatur *Angelus*, qui per cathedram duci dicitur. Sic enim ibi habetur. [Igitur de dotibus supra dictis, cathedra est prima, quam probauimus per Petrum nostram esse. Hæc ducit ad se Angelum. Nisi fortè eum vobis vindicantes, habetis in oculis clausum. Mittite illum si potestis: excludat septem Angelos qui sunt apud socios nostros in Asia, ad quorum Ecclesias scribit Apostolus Ioannes. Cum quibus Ecclesijs nullum communionis probamini habere consortium. Vnde vos Angelum, qui apud vos possit fontem mouere, aut inter cœteras Ecclesiæ dotes numerari?] In hoc loco Optati, expendendum est, quod cathedra dicitur Angelum ducere ad se. Est ergo alius Angelus, quàm is qui iam aderat Episcopo, priusquàm conscenderet cathedram. Nec reuera fuisset alioqui Angelus, numerandus inter Ecclesiæ dotes, vt faciebat Parmenianus, nec dissentit Optatus; Admittit eum Angelum Episcopi cooperarium, Origenes, sed non absque fermento corruptæ doctrinæ, vt Ribera in c. r. Apocal. à num. 114. animaduertit, ægrè purgans SS. Ambrosium & Hieronymum, quibus dum Origenis bona mutantur, hæc mixtura videri potest obrepisse. Vt vt sit, admittere peculiarem Angelum, Antistiti, quæ Antistes est, cooperantem, in Episcopali munere, resecto fermento Origenis ei doctrinæ admixto, Catholicum & sanum est, vt agnoscit Suares lib. 6. de Angelis cap. 17. num. 24. & hinc intelligitur, cur Antistes præsertim summus, videatur dictus Coangelicus. Hinc affusa est lux sequenti titulo.

Domnus Coangelicus. Anastasius præfatione ad vitam S. Ioan. Eleemos.

Domnus & omni veneratione dignissimus. Iuo Carnotensis Epist. 88.

Domnus & Pater. Iuo Epist. 43.

Dom-

Domnus Apostolicus. Ecclesia in formula litaneutica, & passim in Actis Sanctorum sequioris ætatis; Petrus Cellensis lib. 9. Epist. 1.

Quorsum Romanus Pontifex dicatur, *Apostolicus*, iam supra tractatum est. Nunc quorsum dicatur, *Domnus*, paucis attingo.

Visa quibusdam hæc vox *Domini* sapere fastum Ecclesiastico homine indignum, etiamsi Antistite; quod hominis ad Christi familiam pertinentis, non sit imitari reges gentium qui dominantur eorum; vetenturque dominari in cleris. Itaque ut obseruat Iuretus ad Epistolam 28. Iuonis, passim cum de sæcul tribus personis agitur, vox *Domini*, usurpata legitur (& fortassis mendum librarij est, quod apud S. Gregorium lib. 4. Epist. 39. Indict. 13. ipse Imperator semel & iterum vocatur *Domnus*.) pro Ecclesiasticis autem, adhibetur vox *Domni*, similisque Syncope eadem ex causa inualuit apud Græcos, in vocibus *κύριος* & *κύριος*. Vtrorumque exempla addensat Hugo Menardus ad cap. 70. Concor. Regul. S. Bened. Anian. S. 1. Nec abs re Iuretus ad eam Iuonis Epist. 28. exoptulat de vocis *Domni* mutatione in vocem *Domini*, facta à Surio in editione vitæ Sanctorum, varijs locis, quæ ipse Iuretus signat: in tam constanti si quidem ac crebra vocis *Domni*, usurpatione apud mediæ ævi autores, præstitisset eam vocem dimittere immutatam; quam à barbarie, contra nonnullos delicatulos Latinitatis Cupediarios tuetur Serarius lib. 1. litaneut. cap. 13. Videndi de ea voce, eiusque comparatione ad vocem *Domini*, Molanus lib. 3. de Canon. cap. 15. Baronius Anno 146. nu. 23. Onuphrius in explicatione vocum Ecclesiastic. obscurior. V. *Domnus*. Busæus ad ser. 4. Bles. Meram tamen Syncopen, absque alio mysterio, in voce Latina, *Domnus*, & in Græca, *κύριος*, agnoscit Gretserus ad Orationem S. Germani Constantinopol. de Cruce Dom. & Richerius ad lib. 1. Cyneget. Oppiani, agens de Græca voce *δούρα*, quam Oppianus Contraxit in *δούρα*, vnde fluxisse videtur Italicum *Donna*.

Ductor filiorum baptismatis. Princeps Babyloniae ad Innocent. IV. Anno 1246.

Dux exercitus, circumiens acies, quarens qua pars bene apparata, qua bene instructa, qua indigens eius presentia, ubique circumcursans, & primus se ostendens. S. Chrysostomus homil. 21. in Acta.

Dux peregrinantium, qui caeteris viam salutis ostendit. Ioannes Alexandrin. ad Eugenium IV.

Dux discipulorum Christi. S. Epiph. haeref. 51.

Hic titulus, duplicem sensum potest facere, & vtrumque insignem ad Pontificis dignitatem. Valet ergo imprimis de primarijs Christi discipulis, hoc est de alijs Apostolis. Eorum enim omnium Dux & Superior, fuit S. Petrus, quatenus Christi Vicarius. Quod quantum sit S. Petri, prout summi Pontificis decus, egregie attigit Gregorius Nyssenus, eo mutilo in SS. Petrum & Paulum encomio, quod Iacobus Gretserus ex Viennensi Bibliotheca representavit. Ibi tractans suffectionem Matthiae in Iudaeum, auspice Petro, duo se inde eruere ait admiratione digna. Vnum spectat diuitias bonitatis Dei, quae pro vno Iuda perditio, duos submitit eo ministerio dignos. [Alterum, (inquit) qualis Petrus, qui Coapostolorum electionem instituit, & ad parem sibi functionem euehit; quod nulli alteri, nisi soli Christo competere scimus. Hoc enim omni honore & dignitate eminentius est, & soli Petro, ex omni mortalium numero haec foelicitas obtigit: quippe qui loco Christi ALIORVM DVX & princeps à Christo constitutus erat, eiusdemque locum erga alios tenebat. Propter quae nullus ex alijs Apostolis, tanta admiratione dignus est, quanta Petrus. Quem enim alioqui, discipulorum omnium feruentissimum discipulum Christi nouimus, eum nunc vice & loco Christi, Apostolis praefectum conspicantes, quo tandem loco reponemus?] Inferius quoque, nominatim ipsum S. Paulum, Petro Duci, obnoxium statuit. Praefatus enim Sancti Petri ardentissimum in
Christi-

Christum amorem, eamque confessionem, quam excepit facta Petro summæ præfecturæ commissio, subdit. [Ex quo ea dignitas Petro venit, qualis nulli alteri: Et consultissimum fuerit, hanc gratiam, & honorem istum excellentissimum, cum nullo alio comparare velle. Et licet Paulus ad Christum in cœlum ascenderit, vt disceret quæ discere, & alios docere decet; attamen Petrus, eundem iam cœlo delapsus, præsentem habebat; & quæ facienda essent, & quæ non, exponentem; sibi que ouium præfecturam tradentem, coram audiebat. [Tandem inferiùs obijciens sibi quod omnes Apostoli sint æquales (vtique in Apostolatu, sicut omnes Episcopi æquales sunt ordinis potestate;) respondet. [Etsi æqualitatem statuimus, sed non dicimus, quod singuli sint caput omnium, quod meritò posuimus & asseruimus.] Nempè de solo Petro, in cuius ibi celebratione versatur. Non plura de priore sensu quo S. Petrus quatenùs Pontifex, dux discipulorum Christi, appellatur.

Vt autem secundus sensus proponatur, statuendum est S. Petrum prout Pontificem, omnibus quoque posterioribus Christi discipulis, hoc est omnibus fidelibus, Ducem esse à Christo ipso constitutum. Quod enim Dux discipulorum nominatur, non dicitur id duntaxat de S. Petro per comparisonem ad Apostolos, & alios immediatos Christi discipulos, sed per comparisonem ad omnes quandoque in Christum credituros, eiusque doctrina imbuendos. Omnibus enim Dux ad salutem æternam est S. Petrus, in sua vel successorum persona. Et quamuis S. Epiphanius, agere tantùm voluisset de immediatis Christi discipulis, tamen si eorum dux debuit esse S. Petrus, multò iustius idem cogitandum est de ijs, qui fuerint à Christo elongatiores, & egentiores ducatus.

Dux primorum. Eusebius 2. histor. cap. 14.

Quasi diceret dux Antistitum, qui alijs ducatum præstant. Admodùm porrò conuenienter, ducatus etiam militaris (vt ea vox ferè sonat) Pontifici tribuitur. Ecclesiam enim

134
 enim militiæ armatæ & copijs bellantium conferri, & idcirco dictam terribilem, vt castrorum aciem ordinatam, in confesso est. Pulchrè id præter cæteros tradit S. Gregorius homil. 8. in Ezech. ad illud *quasi sonus multitudinis, vt sonitus castrorum*, & Honorius ad illud Cant. 6. *Terribilis vt castrorum acies ordinata*. His ergo castris vt dux præest Romanus Pontifex, munus sanè arduum & plenum periculi. Nam si S. Chrysostomus lib. 6. de Sacerd. Episcopatus cuiuscunque difficultates ex comparatione Episcopi cum duce militari exprimendas putauit, confertis aciebus hostium à duce primùm perrumpendis graphicè exhibitis, quanto difficilior & periculosior videri debet, non vnus aciei ductatio, quam præstat quilibet Episcopus; sed omnium simul directio & totius exercitus cura, Pontifici demandata à summo terrestrium simul & cælestium copiarum Imperatore, quod Christi nomen est apud Eusebium? Arma huius ducis, priuilegium esse, siue potestatem præcipuam & singularem à Deo concessam, sic exponit Petrus Damiani Opusc. 5. *initio*. [Armis priuilegium Romanæ Ecclesiæ non incongruè comparauerim, quia cum hæc vna per Cathedram Beati Petri totius Christianæ Religionis caput effecta, cunctis in orbe Terrarum principetur Ecclesijs, vclut dux ante aciem fidelium cuneis fulta, ac specialis prærogatiuæ autoritate munita, Euangelico mucrone veritati resistentium ceruices obtruncat, & ad inuictissimè dimicandum, totam Christi militiam, in vnus charitatis ac fidei vnanimitate conspirat.]

Dux Apostolica sedis. Constantinus & Iræne in Epistola quæ refertur in Synodo 2. Nicæna. Actio. 1.

Id est dux, qui est in Apostolica sede. Quod aliter dixit apud Cyprianum lib. de Aleator. Romanus quispiam Episcopus. [Nobis diuina & paterna pietas, Apostolatus Ducatum contulit, & Vicariam Domini sedem cælesti dignatione ornauit: & originem authentici Apostolatus super quem

quem Christus fundauit Ecclesiam, in superiore vestro portamus, accepta simul potestate soluendi.]

Dux vniuersalis Ecclesie . Damascenus Orat. de Transfiguratur.

E

Ecclesia caput omnium Ecclesiarum. Eugenius Carthag. apud Victorem Vticensem .

Ecclesia caput Ecclesiarum omnium, à qua vniuersitas credentium, doctrinam exquirat, integritatem fidei deposcit, criminum solutionem qui digni sunt, & gratia Dei redempti, exorant . Nicol. I. Epist. 6.

Quod ait criminum solutionem, à Romana Ecclesia, id est ab eius Pontifice exoratum, insinuat veterem usum, insignes quosque criminosos remittendi ad Romanum Pontificem pro absolutione . Hoc de Hæreticis est perspicuum ex vita S. Kyliani apud Surium 8. Julij : notatumque vniuersè est à Baronio Anno 438. *ad finem* . Sanè Felix III. Epist. 7. vt notum assumit, Petrum Alexandrinum Hæreticum, non potuisse ab Acacio Constantinopol. absolui, sed à solò Romano Pontifice, & idem habet Gelasius Epistola ad Orientales .

Ecclesia caput matris Ecclesie . Calixtus I. Epistola ad Benedictum .

Mater Ecclesia, est Ecclesia toto orbe diffusa, prolem Sanctam vbique procreans Christo . Nam vulgò quoque ita audit : *Nostre Mere S. Eglise* : Eius Ecclesie caput, est Romana Ecclesia per suum Episcopum . Itaque vides in hoc titulo, Ecclesiam, sub varijs considerationibus, & vnam & plures esse, iuxta illud S. Hilarij in Psalm. 14. ad illud, *Quis habitabit in tabernaculo tuo* . quod accipit de tabernaculo Ecclesie, quale & vnum, & multiplex ab Apostolis constructum agnoscit. [Etsi in orbe Ecclesia vna sit, tamen vnaquæque vrbs, Ecclesiam suam obtinet, & vna in omnibus est, cum tamen plures sint, quia vna habetur in pluribus.]

bus.] Sanctus item Cyprianus, vnitatem Ecclesie cum pluralitate probè cohærere, scitè docet lib. de vnit. Eccles. num. 17. [Ecclesia (inquit) vna est, quæ in multitudinem latiùs incremento foecunditatis extenditur; quo modo Solis multi radij, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum; & cum de fonte vno riuu plurimi defluunt; numerositas, licet diffusa videatur exundantis copiae largitate, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore; diuisionem lucis, vnitas non capit. Ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit. A fonte præcide riuum, præcisus arefcet. Sic & Ecclesia, Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur. Ramos suos in vniuersam terram, copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latiùs expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater, foecunditatis successibus copiosa.] S. Optati in eam rem comparatio elegans est. [Ecclesias (inquit lib. 2. sub initium) constat ita sibi connexas & indiuiduas esse, vt intelligatur vna ab altera separari non posse. Etenim numerantur in nomine, sed vno intellectu, suo iunguntur in corpore, vt in manu digiti, quos interualis singulos videmus esse distinctos. Vnde qui tenet vnum, totos teneat necesse est, cum vnusquisque à partibus separari non possit.] Denique Tertullianus lib. de præscript. cap. 20. [Tot ac tantæ Ecclesie, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.] In hac ergo vna Ecclesia, in qua tam multæ sunt Ecclesie, vna eminet principalis, quæ cuiusuis matris Ecclesie vbilibet designandæ, caput est. v. g. Ecclesia Mediolanensis, mater est fidelium qui sunt Mediolani. Lugdunensis, mater est eorum qui sunt Lugduni, & sic consequenter de omnibus. Sed omnium illarum particularium, intra vnã generalem & Catholicam Ecclesiam conclusarum Ecclesiarum, caput est Romana, per sedentem in ea Pontificem.

Eccle-

Ecclesia Apostolica, nunquam à via veritatis in qualibet sua parte deflexa, adnitente presidio B. Petri Apostoli, cuius auctoritatem, ut potè Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & uniuersales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis secuta sunt. Agatho Papa in 6. Synodo Epistola priuata ad Imperatores.

Hanc Ecclesiæ Romanæ prærogatiuam, quod nullis unquam fit fuscata tenebris errorum, egregiè aperit idem Agatho in suggestione Synodica ad Imperatores in eadem 6. Synodo. Et optimè Rupertus lib. 2. de offic. cap. 22. ac Berno Augiensis lib. de rebus ad Missam spectantibus cap. 2. adducendi in Epilegom. subnot. 2. verit. 7.

Ecclesia nullis Synodicis constitutis prælata cæteris, sed Euangelica voce Domini & Saluatoris nostri, primatum obtinens. Gelaf. in decreto de libris.

Videsis Epilegomena subnotat. 2. verit. 4.

Ecclesia principalis, unde unitas Ecclesiæ exorta est. S. Cyprianus Epist. 55.

Videsis Epilegomena subnotat. 2. verit. 11.

Ecclesia sanctificata, & illuminata, & quæ præsidet in loco Romanæ regionis, Deo digna, decentissima, beatificanda, laudanda, digna qua quis potiatur, castissima, & eximia charitatis, Christi & Patris nomine fruens, Spirituque plena, S. Ignatius Epistola ad Romanos.

Pro illis verbis *digna qua quis potiatur*, Græcè *ἀξιόσευτος*, legi poterat *fide digna*, ut fert Græca vox, *ἀξιόσευτος*, quæ in alijs Codicibus habetur. Quâquam *ἀξιόσευτος* in eo S. Ignatij loco, iuxta Bosium lib. 18. de signis cap. 3. idem sonat, quod *digna super quam adificetur*, consentaneè ad illud, quod supra retulimus, de aditu spiritualis ædificationis in Romana Ecclesia quærendo. Omnia hæc Epitheta, quadrant appositissimè in Ecclesiam Romanam ratione Pontificis. Nam ipsa est, quæ per eum absolute præsidet uniuerso orbi Christiano, quæ est digna cui fides præbeatur tanquam infallibili in causa fidei & morum; quæ est funda-

S men-

mentum firmum veræ & sinceræ fidei . Et Græca quidem Ecclesia , prius credidit quàm Romana ; tamen illicò nutavit in fide , imò prolapsionem confestim est passa in varias hæreses , quarum ipse S. Ignatius cum detestatione sæpè meminit . Romana autem adeò semper puritatis fuit amans , vt S. Cyprianus constanter negarit , perfidiam ad eam accessum habere potuisse ; Epist. 55. num. 91. vbi Pamelius multa in eam sententiam ex antiquitate corrogat . Et videtur S. Ignatius , suo illo Romanæ Ecclesiæ encomio , spectasse ad hunc Romanæ Ecclesiæ in fide summum nitorem , præmaculis Ecclesiæ Græcanicæ in qua ipse degebat . Nam iam ab initio , incredibile est quàm sorduerint Græci , vt ex S. Epiphano liquet . Pulchrè verò Lucas Tudenensis lib. 2. contra Albig. cap. 12. *in fine* , notauit id fuisse adumbratum Ioan. 20. Præfatus enim partem orbis Occidentalem , quæ vltima excepit prædicationem , factam esse dignitate primam , subdit . [Hoc videtur innui in illa trepidatione Ioannis Apostoli , quando audita resurrectione Domini , currebant duo simul ; & ille discipulus (scilicet Ioannes) præcucurrit citiùs Petro , & venit prior ad monumentum , non tamen introiuit . Subsecutus est Petrus , statim introiuit . Post Petrum autem , Ioannes qui prior venerat , introiuit , & vidit , & credidit . Primus venit , vltimus introiuit , vltimus vidit , & vltimus credidit . Quia licet Orientalis Ecclesia vel Græcorum , ad fidem Christi venerit prima , tamen statim , exorbitauit secuta PseudoApostolos , seductione hæreticæ prauitatis , vbi verò Ecclesia Romana vocatione Apostolica venit ad Christum , fidem Catholicam inter persecutiones Gentilium sæuissimas , tenuit inconcussam , & meruit obtinere acerbissima pugna , quam sibi Dominus gratia contulerat dignitatem . Docuit Petrus Romam , Ioannes verò cursum in Græcia consummauit . Certa fide Roma corpus tenet Petri , & deuotissimè veneratur , Græcia verò dubitat de Ioanne . Renuit ad præsens Græcia , Deo & Romano Pontifici Vicario eius , debitam

obs.

obedientiam exhibere , atque diuersis erroribus miserabiliter implicatur. Tandem largiente Domino, in spiritu humilitatis ad vnitatem Ecclesiæ Catholicæ reuersura .]

Ecclesia Magistra & Præses reliquarum , contra quam ritus pandere , proiecta est audaciæ . Synodus Romana sub Nicolao I. contra Photium colloquio 1.

Ecclesia statu felix, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Tertullianus lib. de præscript. cap. 36.

Ecclesia super petram fundata , & portis inferi , hoc est insidijs Hereticorum, ex prædicatione Christi nunquam succubitura , ex qua tanquam ex conuexis cælorum sermo veræ confessionis , & Christi amantium animas illustrauit , & Orthodoxam fidem, quæ refrixerat refocillauit . Constantinus Pogonatus ad Leonem Papam .

Ecclesia quæ ab olim huc vsque, omnibus præest, ut potè senior cunctarum , quæ sub Sole sunt Ecclesiarum, ac nullis propter Pontificatus prouectionem scriptis , aut Synodicarum editionibus chartarum subiecta, sicut etiam in his omnes ex æquo ei secundum ius sacerdotale subiecti consistunt . S. Maximus ad Abbatem Thalassium ex Responso Apocristiariorum Romanorum, quod approbat .

En Papam supra quæcunque Concilia. Quomodo verò Romana Ecclesia, Senior est cunctarum orbis Ecclesiarum ? An non enim Antiochiæ primùm cognominati sunt discipuli, Christiani ? Hierosolyma quoque mater Christiani nominis, & omnium orbis Ecclesiarum, à Damasceno orat. de Assumpt. appellata est, ob exortam ibi professionem huius fidei . Ratio videtur habita dignitatis & potestatis, ut Senior, dicatur, quæ præest, & in omnes habet potestatem . Verbum Senioris, pro Domino, Gall. Seigneur, frequens est in Capitularibus. V. Pithœum in Glossario. V. Seniores.

Eminentia . Petrus Bles. Epist. 68. Sarisb. Epist. 30.

Petri Blesensis locus, est perbreuis, sed pulcher [sicut (inquit) eminentiam Apostolicæ sedis, Magistram omnium Ecclesiarum profitemur, sic ab ipsa, consilia in ambiguis,

in angustijs solatia, responsa in iudicijs expectamus.] Et inferius. [Hæc ad aures Eminentia Vestra, Reuerende Pater, communi deploratione deferimus.] Itaque titulus quem nuperrimè ad Cardinales & paucos sublimes Antistites restrictum vidimus, olim non modò in sæculi potestates, vt apud Gregorium VII. lib. 8. Epist. 10. in Oriocium Iudicem Caralitanum; sed etiam in summum Pontificem cadebat, ac etiam in Episcopos longè inferiores. Vt enim taceam Elipandum Toletanum, cui Etherius ac Beatus opus suum inscribere, vocantes *Eminentissimum*, & Guilhelum Archiepiscopum Remensem quem Blesensis Epist. 122. donat nomine *Eminentia*, Gregorius Nazianzenus, alloquens Episcopos in fine Orationis de Episcopis. [Vos (inquit) qui thronos coronatos consequimini, & ob fluxas eminentias elati estis, Iustitiam illam extremam & ineuitabilem intuemini; omninò nihil vsquam esse, quod illam effugere possit considerantes.] Itaque indiscriminatim, Episcopos, titulo honestat *Eminentia*, sed fluxæ & quæ tumorem creare nequaquam debeat. Prefert eam Eminentiam sublimis Sedes Episcopi, de qua in Epilegomenis subnot. 3. Quantò verò differentius præ omnibus Antistitibus, nomen Episcopi, hæreditauit Romanus Pontifex, tantò iustiùs in eum cadit *Eminentia* ac *Eminentissimi* titulus, quo eum Blesensis ac Sarisberiensis donarunt.

Episcopus. Sæpè apud S. Leonem in Titulo Epistolarum, & cap. *Saluator*, ac cap. *Ex multis* 1. q. 3. vt notauit Rebuffus explicans formam signaturæ simplicis, in praxi benefic.

Nomen *Episcopi*, in Ecclesiam inductum est ab Ethnicismo. Nam apud Tullium lib. 7. Epist. ad Atticum, *Episcopus* dicitur, qui toti alicui oræ datus est excubitor, ad quem delectus & negotij summa referatur. Quamquam non modò præfecti Prouinciarum, sed quotquot varijs muneribus inuigilabant, vt rectè obirentur, leguntur dicti *Episcopi*. Sic enim, qui hospitiorum militarium designatoribus præerant, & vt omnia rectè ac conuenienter ab eis perficeren-

tur,

tur, aduigilabant, dicti habentur *Episcopi*, vt apud Cassiodorum videre est lib.4. Sic etiam, qui pani rebusque venalibus ad victum quotidianum spectantibus præerant, dicti sunt *Episcopi*, vt Briffonius notauit, ac Viues ad 1. Ciuit. cap.1. Quos Lacædemonij *Armostas*, eos Athenienses dicere soliti *Episcopos*, qui considerarent quæ singulis opus erant in ciuitatibus subditis ad quas mittebantur, ait Scholiastes Aristophanis in *Auibus*. Apud eosdem, ex Postello l.de Magistrat. Athen. cap.18. qui ex Ephebis excefferant, per biennium circuire cogebantur, regionem, non vt magistratus, sed vt locorum periti essent, indeque dicebantur *ἐπισκοποί*. Apud Indos ex Ariano lib.8. Episcoporum erat, videre quid in quaque regione fieret, vt cognita, ad Reges, vel Magistratus referrent.

Nobis Christianis, autore S. Paulo, qui docet Spiritum sanctum super gregem Christi posuisse Episcopos, donantur *Episcopi* nomine, qui Ecclesiam superinspiciunt, vt loquitur Sidonius lib.6. Epist.1. & lib.9. Epist.3. qui inquam regunt Ecclesiam: ita vt Episcopatus simul & Episcopus, vt rectè differit D. Augustinus lib.19. Ciuit. cap. item 19. [nomen sit operis, non honoris. Græcum est enim atque induductum vocabulum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur, superintendit, curam eorum, scilicet gerens; *ἐπί* quippè *super σκοπῆς* verò *Intentio*. Est ergo *ἐπισκοπήν*, si velimus, Latinè *superintendere* possumus dicere, vt intelligat non se esse Episcopum qui præesse dilexerit, non prodesse.] Audiant illi non *ἐπισκοποί*, sed *ἐπισκοτοί*, tenebriones, vt est in actis S. Stephani Iunioris, quales notantur in calce Actorum S. Bauonis 1. Octob. Impetuntur etiam ex Diui Augustini redargutione, nonnulli quos S. Athanasius sub finem Epistolæ ad solitariam vitam agentes, negat dicendos *ἐπισκόπους*, sed vult dici *κατασκοπῆτες*. Sed ad rem.

Quandoquidem Episcopus, vt rursus ait D. Augustinus in Psalm. 126. est *Superintendentor*, meritò inter omnes verè Episcopos Rei Christianæ superintendentes, qui vniuersis

su-

superintendit, dicitur absolutè *Episcopus*, non semel apud S. Leonem & alios Pontifices, in ordinarijs diplomatum, superscriptionibus. Quæ nominis *Episcopi* adhibitio, nota est illimitati Episcopatus, & vniuersalissimæ iurisdictionis spiritualis. Sicut eandem ob causam, Psaltes vt notauit S. Chrysostomus in Psalm. 44. initio, de Deo absque illimitatione regnante dixit: *Dominus regnauit, & dico ego opera mea Regi*, idest Deo, soli Domino: contra quàm accidit Regibus mundi huius, qui non denominantur Reges, absque addito restringente eorum potestatem. Idem ergo est de eo, qui absolutè dicitur *Episcopus*. Et est sanè tota Ecclesia vnus Episcopatus, & vna Ecclesia, vt à S. Cypriano dictum est l. de vnit. Eccles. num. 17. concinitque Symmachus Papa, cum ait Epist. 1. [Ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum esse per diuersos, aut etiam vniuersos Antistites Sacerdotium.]

Episcopus Apostolica sedis. Marcianus ad S. Leonem.

Episcopus beatissimus & Apostolicus. Legati Romani in Concilio Chalcedon.

Episcopus Catholica Ecclesie. S. Cyprianus Epist. 46. & S. Leo Epist. 97. & 66. ac sæpè Pontifices in adscriptionibus grauis momenti.

Episcopus Ecclesie vniuersalis. Sixtus I. Epist. 2. Victor I. Epist. 1. Pontianus Epist. 2. Stephanus I. Epist. 2. S. Leo Epist. 54. 57. 62. 69. 75. 97. Pompeius, & Anastasia ad Hormisdam.

Alio sensu Episcopi particulares interdum dicuntur curare & commissam habere vniuersalem Ecclesiam, quatenus scilicet cum Ecclesia sit vna, qui vnam eius partem iuuat, omnes quadantenus iuuare censetur. Sic accipiendus est, ita locutus S. Eleutherius Epistola ad Episcopos Gallie, & S. Clemens 6. Constitut. cap. 14. & S. Ignatius cum Episcopum Philadelphensem, vocat *Communis Ecclesie Episcopum*, ac Sidonius agens cum Lupo Tricassino, de quo mox sequenti titulo. Vide sis pluribus hæc illustran-

tem

tem Baronium Anno Christi 187. qui profecit ex Turriano, plenè & de more pereruditè, ista versante, lib. 2. contra Magdeburg. cap. 9.

Episcopus Episcoporum. Acta S. Tiburtij, Tertull. de pudic. initio. Arnobius in Psalm. 138. Geruasius Remensis Epistola ad Paschalem Papam.

Tertullianum per ludibrium sic appellasse Pontificem, atque adeò nihil inde solidè colligi, affirmat Cuiacius ad cap. ult. de foro compet. & Sadeel reiectus à Turriano lib. 1. de Eccles. & Pastore c. 18. nec non Iunius castigatus à Gretsero in notis contra animaduersiones ipsius Iunij in Tertullianum. Fateor Tertullianum mordaciter ea verba in Pontificem intorsisse; tamen ex usu tunc recepto locutum dico. Sicut si quis succensens Episcopo, diceret; pudendum esse, quod is qui audit, *Reuerendissimus Prasul*, hoc aut illud probrosum designaret; non esset sensus, Episcopum per ludibrium ac iocum, vocari *Prasulem Reuerendissimum*: sed sensus esset, abhorre à dignitate hominis talem titulum verè præferentis, sic se gessisse. Ut ut sit, Acta S. Tiburtij duo Tertulliani conscripta, non per iocum, sed seriò appellant Pontificem Romanum, *Episcopum Episcoporum*, tanquam caput omnium Episcoporum.

Verùm est S. Clementem Epist. 1. in fronte *Epistole*, donare S. Iacobum titulo *Episcopi Episcoporum*: cuius æmulatorem S. Lupum, S. Sidonius Apollinaris lib. 6. Epist. 1. ita affatur. [Benedictus Spiritus sanctus, & Pater Dei omnipotentis, quod tu Pater Patrum, & Episcopus Episcoporum, & alter sæculi tui Iacobus, de quadam specula charitatis, nec de inferiore Ierusalem, tota Ecclesiæ Dei nostri membra super inspicias, dignus qui omnes consoleris Infirmos, quique meritò consularis ab omnibus.] Et mox, vocat eum. [Primum omnium, toto qua patet orbe, Pontificum, qui in Apostolica sede nouem iam decurrerit quinquennia.] Et tamen S. Lupus, Tricassinus erat Episcopus, non Romanus Pontifex. Aliud tamen, est, quod per proprie-

prietatem & vi muneris, citra omnem auxesim de aliquo dicitur; (Qua ratione solus Romanus Pontifex est Episcoporum omnium Episcopus:) aliud quod dicitur de quopiam, ad designandam eius super aliquos sibi subiectos Episcopos auctoritatem. Qua ratione in fine Actorum Sancti Danielis Stylitæ, Ephræmius Constantinopolitanus, vocatur Antistes, siue *Episcopus Episcoporum*. Et ita interpretatur Clementem S. Iacobo tribuentem titulum amplissimum de quo agimus, in Epistola allegata, Turrianus lib. 2. contra Magdeburg. cap. 13. Vel certè dicendum est eam denominationem inferiori cuiquam Episcopo aliquando deferri, ad insinuandam insignem in obeundo Episcopali munere excellentiam, ita vt præstantissimus Episcoporum & omnium Præsulum velut exemplar, & idea, haberi possit, qui est germanus sensus quo S. Iacobus, & S. Lupus, dicti sunt Episcoporum Episcopi, salva illius tituli prærogatiua soli Romano Pontifici, vi muneris, ac quamcunque vitam viuat.

Nec refragatur S. Cyprianus, cum initio Concilij Africani cui præerat, negat, quemquam debere se Episcopum Episcoporum dicere; Rectè enim S. Hieronymus dialogo contra Lucifer. & D. August. lib. 2. de baptis. contra Donatistas cap. 2. obseruarunt, hæc à S. Cypriano dicta esse, comparando inter se collegas suos in Concilio Carthageniensi congregatos, quos animare volebat ad liberè ferendam sententiam. Id ita esse, perspicuum erit representato loco integro. [Superest (inquit) vt de hac ipsa re, singuli quod sentiamus, proferamus; neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes. Neque enim quisquam nostrum, Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore, ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus, pro licentia libertatis & potestatis suæ, arbitrium proprium, tanquam iudicari ab alio non possit, quàm nec ipse potest alterum iudicare; sed expectamus

vni-

vn iuersi Iudicium Domini nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem, & praeponendi nos in Ecclesiae suae gubernatione, & de actu nostro iudicandi.] Tantum abest, vt ista primatum Romani Pōtificis impetant, toties à Sancto Cypriano assertum, (quod Pamelius ad Sancti Cypriani Epist. 71. num. 17. obseruauit) vt reuera nulla ratione ad eum pertineant. Et idcirco Hincmarus sub finem Opusculi de diuortio, adducto hoc S. Cypriani loco, post illa verba, *quando habeat omnis Episcopus: interferit de suo ista: Saluo per omnia priuilegio Sanctae & Apostolicae, prime in toto orbe terrarum, Romanae Sedis, & ipsius Pontificis, Domini Nicolai Papae.* Potiatur ergo Romanus Pontifex titulo *Episcopi Episcoporum*, quem profanissime Arriani apud Luciferum Calarit. l. quod moriendum sit pro Dei filio, Constantio Imperatori acclamantes detulerunt.

Episcopus orbis. Petrus Blesensis Epist. 145. S. Bernard. Epist. 239.

Episcopus Patriarcharum. Cassiodorus Epist. 15. lib. 9.

Episcopus Sedis Apostolicae, sanctus, & cum adoratione vocatus. Concilium Ephes. de Coelestino I.

Episcopus vnicè summus, & singulariter generalis. Petrus Blesens. Epist. 27. in fine.

Quod vnicè *Summum Episcopum*, vocat Romanum Pontificem, pertinet ad supremam in Ecclesia Monarchiam eiusdem Pontificis. Idem verò dicitur eandem ob causam *singulariter generalis*, quia est vnicus cui pro munere incumbat in omnes quaquauersum vniuersae Ecclesiae necessitates, animum intendere.

Episcopus vniuersalis. In tribus Epistolis, quae habentur in Concil. Chalcedon. Actio. 3. S. Leo sic denominatur.

Visus est S. Gregorius superbiam Ioannis Ieiunatoris, Episcopi Constantinopolitani contundens (quem antèrius quoque hac in parte represserat Pelagius Papa, teste eodem S. Gregorio lib. 4. Epist. 36. indict. 13.) visus inquam est S. Gregorius, refugere titulum *Vniuersalis Episcopi*. Imò

T ait,

ait, hoc esse nomen profanum, sacrilegum, Antichristi præ-
nuntium, quo nemo prædecessorum suorum vti voluerit,
tametsi delato sibi in Concilio Chalcedonensi. Ita S. Pon-
tifex lib. 4. Registri Epist. 32. cui Calvinus lib. 4. Instit. cap. 7.
S. 3. impudenter impingit mentionem, negans tale quic-
quam legi in Actis Concilij Chalcedonensis. Sed mentita
est iniquitas sibi. Nam Actione illa 3. S. Leo frequenter, de-
nominatur *Archiepiscopus vniuersalis*, quod est deferre Pon-
tifici Romano titulum *vniuersalis Episcopi*, vt S. Gregorius
in Concilio Chalcedonensi factum verè asseruit. Noluit au-
tem S. Gregorius, noluerunt item alij Pontifices, cum titu-
lum, passim inducere in vsum, (tametsi vna quæpiam eius
notio optimè in ipsos cadebat) vt subduceretur occasio la-
psum, ijs qui fortassis inde colligerent, nullum esse præte-
rea in Ecclesia Episcopum; sed alios omnes, qui Episcopi
dicuntur, non esse reuera, nisi Vicarios Romani Pontificis,
quod falsum est, & coniunctum cum euersione Hierarchie
Ecclesiasticæ à Christo institutæ; quæ fert vt plures sint Epi-
scopi, & Pastores suorum gregum, tametsi cum subordina-
tione ad Romanum Pontificem. Sicut etiam Episcopi, qui
subsunt Metropolitano, non sunt eius Vicarij, sed sunt ve-
rè Episcopi, tametsi cum subordinatione debita Metro-
politano. Hac maximè ratione, titulum *vniuersalis Episcopi*
à Constantinopolitano Antistite vsurpatum, solet impete-
re S. Gregorius: vt lib. illo 4. Epist. 32. & 34. & 36. Et lib. 7.
Epist. 69. Siquidem adeò insaniuisse Ioannem illum Ieiuna-
torem, vt se hoc sensu vocaret *vniuersalem*, existimat San-
derus lib. 7. visibil. Monar. num. 447. ac Franciscus agrico-
la lib. de primatu Petri cap. 16. Et tamen suam ad sedem
Apostolicam subiectionem agnouisse, testatur S. Gregorius
lib. 7. Epist. 64. vnde cohærenter non potuit se vocare *Epi-
scopum vniuersalem*, nisi in sensu quem à S. Gregorio impe-
titum diximus, & in quo talem titulum, sibi ipsi vendica-
re noluit S. Gregorius; Quamuis si notio subiecta ei titulo
non excluderet particulares Episcopos, solamque genera-
lem

lem & vniuersalem totius Ecclesiæ & omnium inferiorum Antistitum curam Romano Pontifici incumbentem, ferret; verè ac legitimè, titulus *vniuersalis Episcopi*, quadraret Romano Pontifici, æquè ac titulus, *Episcopi Ecclesiæ vniuersalis*, quem complures SS. Pontifices, adhibuisse supra vidimus; obstrepente nemine.

Siue autem titulus, *Vniuersalis*, aut *Oecumenici Episcopi*, sumatur priore illo modo, quo ne in Romanum quidem Pontificem quadrare diximus, & sumptum re ipsa esse à Ioanne Constantinopolitano censet Sanderus supra, atque Lindanus 4. Panopl. cap. 93. siue sumatur secundo modo, quo admittimus talem titulum Romano Pontifici competere, rectè & meritò S. Gregorius, titulum *vniuersalis Episcopi*, per comparationem ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, dixit esse *profanum titulum, atque sacrilegum: in quod consentire, idem sit, quod fidem perdere, sceleratum, superbum & characterem bestiae, ac prenuncium Antichristi*, quia hæc vt S. Birgitta ex diuina Reuelatione scriptum reliquit lib. 7. cap. 19. fuit radix prima, inuehendæ in Ecclesiam Constantinopolitanam, abominationis, desolationis, sub qua iacet oppressa & euerfa, à duobus propè sæculis, DE O iustè vlciscente proteruiam & fastum Græcorum, vt qui se abiecto legitimo Pastore constituto à Christo, vniuersales Patriarchas dicere voluerunt, gemant sub immani iugo truculenti tyranni, & omnes eorum exemplo, dictant subijci capiti diuinitus constituto. Nec id Græcis fuisse peculiare, sed alijs item nationibus iam olim Christianis contigisse, credit Thomas Bosius lib. 1. de statu Italiæ cap. 1. cui præiuerat Ioannes Rossensis ad Artic. 25. Lutheri *sub finem*. De hoc titulo Romani Pontificis pleniùs alij, nominatim Baron. Anno 505. à num. 36. Turria. lib. 4. contra Magdeburg. cap. 1. & ad lib. 6. Constitut. Clemen. cap. 14. & lib. 1. prioris defens. contra Sadeelem cap. 18. Remundus Ruffus contra Molinæum, Iustinianus, 1. Petri 5. versu 1. à num. 9. & Azorius tom. 2. lib. 4. cap. 4. q. 3.

Episcopus, solus vniuersalis omnium Ecclesiarum. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

Videri possit repugnare Philotheus Constantinopolitan. Orat. in Triadem Theologorum, vbi de S. Basilio sic ait. [Qui magnæ Cæsariensium Ecclesiæ tunc præclare præfuit Basilius; & quasi sacrum quoddam Prytanæum, aut omnium orbis Ecclesiarum speculum & curiam eam habuit, hinc verbo & opere præest vniuersis, omnibusque viribus & ingenio cum excellenti quadam spiritus virtute, eas administrat; scribendo, docendo, admonendo, mandando, disputando, confutando, hortando; Reges, Præfectos, Duces, Principes, Clerum, populum, communem vitam traducentes, & solitarios, viros perindè ac mulieres, regiones totas, & vrbes; pro nequam pastoribus, & propagatoribus impietatis, seipsum subiiciendo; sermone & scriptis, Oratorem, Philosophum, Theologum agendo, spirituque adiuuante, libris conficiendis eruditissimè defendendo; vt nihilominùs ipsi cum Magno Paulo, dicere liceat, *Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.*] Hæc de S. Basilio dicta, non abiudicant Romano Pontifici titulum *Solius Episcopi omnium Ecclesiarum*. Aliud enim est de iure & potestate præesse toti Ecclesiæ, quod solus habet Romanus Pontifex, aliud voluntariam sollicitudinem assumere ex charitate, iuuandi omnes quod insigniter præstitit S. Basilius, tametsi vnius tantùm particularis Ecclesiæ Episcopus. Imitatus porrò est Philotheus Nazianzenum, qui orat. 20. num. 28. de Basilio dixit. [Per vnam Cæsariensem ciuitatem, vniuerso terrarum orbi præluceat.]

Exarchus diæceseos. Concilium Chalcedon. can. 9.

Ita nominatur Pontifex in Græco contextu Concilij Chalcedonensis. [Si Clericus (inquit Canon) habet causam aduersùs Episcopum proprium, vel aduersùs alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quod si aduersùs eiusdem prouinciæ Metropolitanum, Episcopus vel Clericus habet querelam; petat aut primatem Diæceseos, aut sedem

sedem regiae urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum iudicetur.] Qui ab Interprete dictus est, *Primas Diæceseos*, Græcè dicitur, ἑξαρχος τῆς διακονίας *Exarchus, vel Princeps diæcesis*, quem vides secerni ab Episcopo Constantinopolitano, apud quem quoque, Concilium indulget, vt quibus placuerit, è Patriarchatu Constantinopolitano Episcopis, aut Clericis (nam de eis solis agebat eo loco Concilium Chalcedonenſe) si lis eis cum Metropolitanò incidere, possent querelas suas aduersùs eundem Metropolitanum ipsorum, fortè enatas deponere.

Et quamvis (quod aliqui censuerunt) admitteremus agi eo loco de Episcopis & Clericis cuiuscunque Patriarchatus, fierique potestatem omnibus quibus placuerit ad eundem Romanum Pontificem, vel Constantinopolitanum: adhuc tamen nulla haberetur exæquatio Patriarchæ Constantinopolitani cum Romano: quasi Constantinopolitanus possit omnes vndecunque ad se ex orbe vniuerso accedentes, audire, & lites iudicare, vt potest facere Romanus Pontifex: quod friuolè admodùm, imò malignè, inde collegit Nilus Theſſalon. scribens aduersùs primatum Romanum; contritus potenter à Bellarmino lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 22. Nam iuxta sententiam, quæ admittit eo canone agi de omnibus Clericis & Episcopis, Constantinopolitanus Patriarcha ex mera indulgentia id accepit, saltem quoad sitos extra territorium sui Patriarchatus. Nec quoad omnes id accepit, sed tantùm quoad Clericos & Episcopos, aduersùs Metropolitanum litigantes. Romanus autem Pontifex, non ex indulgentia Synodi, sed iure diuino per Synodum exposito, quoad quoscunque ex toto orbe, laesos, etiam à Patriarchis & Concilij violatos, eam facultatem habet.

Reuera tamen (vt dixi) notauitque Turrianus lib. 3. pro Epist. Pontif. cap. 4. Clerici & Episcopi litigantes cum Metropolitanò, de quibus ibi agitur, erant tantùm ex Patriarchatu Constantinopolitano. Atque ita Exarchum ad quem,

vel

vel ad Patriarcham Constantinopolitanum conceditur prouocatio, in Canone prædicto Chalcedonensi, alium esse non posse, quàm Romanum Pontificem, rectè vidit, Nicolaus I. Epistola ad Michaëlem Imperatorem, & est perspicuum ex contextu. Quamuis enim in Concilio Sardicensi, Metropolitanus dicatur Exarchus. Can. 6. & apud Euagrium 4. histor. cap. 11. hoc tamen loco, Metropolitanus est is contra quem supponitur deponenda querela. Patriarcha autem Dioeceseos, quem Zonaras, ait dici Exarchum in eo Chalcedonensi Canone, non potest esse alius quàm Patriarcha Romanus, quia nullus aliorum Patriarcharum in Patriarchatum Constantinopolitanum, tale ius vnquam prætendit, præter Papam Romanum. Patriarcha autem alijs Patriarchis superior, distinctus à Papa Romano à Balsamone ad huius Canonis, iudificationem ac peruersionem, veriùs quàm interpretationem inuectus, est planè commentitius. Nec satis solidè Habertus in Archierat. ad edicta pro Archimandr. obseruat. 1. par. 2. censet Exarchum hìc dici Metropolitanam sedis, quæ sit antiquissima totius regionis. Sed hoc non potest subsistere. Quid si enim in aliqua Dioecesi & regione vnicus esset Metropolitanus? Quid si inter plures nulla esset sedes antiquior? Vel si illis esset cum Metropolitana sedis antiquioris? Quarè adhareamus Nicolao Canonem Chalcedonensem exponenti, de Exarcho, qui sit ipse Romanus Pontifex.

Tantum mouere quempiam posset, quod is vocetur, *Exarchus diœcesis* in singulari, cum videretur potiùs denominandus fuisse *Exarchus diœcesion* in plurali; quandoquidem omnes Dioeceses subsunt Romano Pontifici. Verùm rectè obseruauit Nicolaus I. scripturam ipsam scaterere similibus locutionibus, quibus numerus singularis adhibetur pro numero multitudinis; vt cum dicitur, *Fons ascendebat de terra*, qui tamen erant fontes benè multi, loca & regiones quisque suas, copiosè rigantes. Igitur quia totus orbis est velut vna generalis diœcesis Pontificis Romani, rectè

Syno-

Synodus eum vocauit Exarchum diœcesis, cum vnicuiusque diœcesis in qualis fuerit oborta; tum vniuersalis; Catholicum orbem vniuersum complectentis. Quo sensu Synodus Africana eo Canone, qui in Cod. Canonum Africanorum est 39. (apud Ferrandum est 82.) vetuit vllum Afrum Episcopum assumere nomen *Principis Sacerdotum*. Græca versio habet *Ἐξαρχ*. Intelligebat enim Synodus, principatum siue Exarchatum Sacerdotij, nemini intra Africam Antistiti, sed soli Romano Pontifici conuenire. Confirmat doctrinam propositam de vera notione Exarchi Diœceseon, quod Duarenus l. b. 1. de sacris ministerijs cap. 22. obseruat, Iustinianum Nouell. 133. inter Monachos vocare Exarchum, eum qui omnium Monachorum suprema potitur præfectura; ita vt non singulis modò Præfectis, sed etiam Archimandritis præsideat. S. Hieronymus vocasse videtur *Ἐξάρχης*, nunc *Generalis* nominatur. Quod ergo est generalis quispiam respectu totius Religionis, cui supremus moderator præst, hoc respectu omnium Diœceseon, & omnium Episcoporum, est summus Pontifex. V. infra verbo, *Primas Diœceseos*.

Excellentia. Iuo Epist. 65. & 94. Petrus Cluniac. lib. 6. Epist. 26. S. Bernard. Epist. 330.

F

Fastigium maiestatis Apostolicæ. Arnulphus Lexouien-
sis Epist. 21.

Agnoscebat hoc fastigium dignitatis, in Romano Pontificatu S. Bernardus Epist. 237. quæ est gratulatoria ad Eugenium, ipsius quondam S. Abbatis spiritalem filium. Quo autem inde affectu tactus esset super dilecto filio, sic exprimit. [Exultauit, fateor, sed cum tremore: exultauit, sed in ipso meæ exultationis articulo, timor & tremor venerunt super me. Ego enim etsi nomen Patris deposui, sed non timorem, sed non anxietatem, postremò nec affectum, nec visce-

viscera Patris . Considero gradum & casum vereor . Considero fastigium dignitatis, & intueor faciem abyssi iacentis deorsum. Attendo celsitudinem honoris, & è vicino periculum reformido .]

Fastigium sublime Sacerdotij . S. Cyprianus Epist. 52.

Idem quod Summum Sacerdotium, vel principatus Sacerdotij .

Fax diuinitus lucens, ad Ecclesie, quæ sub cælo est illuminationem in Apostolica sede constituta . Theodorus Studita ad Paschalem lib. 2. Epist. 13.

Figura singularis summi capitis nostri, Vicariusque eius . S. Leo IX. Epist. 1. cap. 38.

Figuram hinc accipio pro representante ; qua ratione locum tenens Principis, eius *figura* dici potest, quia representat Principis personam . Alibi ea notio *figura*, est satis frequens . Sic enim S. Ambrosius lib. 2. de virg. ait speciem externam Deiparæ, fuisse simulachrum mentis, figuram probitatis, id est emicuisse in externa forma, internam virtutem ; & representatam fuisse virtutem internam, per externam compositionem . Eodem sensu dixisse Apostolum, de antiquis Hebræis, *omnia in figura contingebant illis* . 1. Corinth. 10. monstrat Vasques 1. par. disp. 14. c. 6. post Adamum præfat. in Esaiam : Neque enim sensus Apostoli fuit, omnia quæ Hebræis contigerunt, fuisse typos & adumbrationes rerum nostrarum ; (quamquam id quoque verum est, ut fusè profequitur S. Chrysostomus homil. in illud *Nolo vos ignorare fratres*;) sed sensus Apostoli eo loco fuit, præcessisse in antiquis Hebræis, exempla ad quæ componere res nostras debeamus, inde proficientes . Ita enim fert textura contextus Apostoli eo cap. 10. 1. Corinth. Alium Apostoli locum Hebr. 1. quo filius dicitur *figura substantiæ Patris*, Anastasius Sinaita lib. 1. de rectæ fidei dogmat. ita accipit, ut *figura* idem sit, quod Imago viua, & representatio expressa . Qua ratione potestas S. Petri, est representatio viua potentiæ Christi, & eatenus S. Petrus, qua Pontifex, dictus est

est singularis figura Christi, supremi Pontificis futurorum bonorum. Quoniam non est hæc figura intelligenda de omnimoda æqualitate potestatis; sed de proportionalitate commensa fini gubernationis Ecclesiæ per Christum ipsum constitutæ quoad substantialia. Et quadrare in hanc (vt sic dicam) æqualitatem in æqualem, vocem *figura*, optimè monstrat creditus Augustinus lib. I. de Incarnat. cap. 2. apertans illud, *figura substantiæ Patris*, ad Christum hominem, in quo, similitudine indiscreta, moles immensa absque magnitudinis immensitate exhibeatur. Vt si immanis statua, per pusillam lineamentis consimilem exhiberetur, & figuraretur. Nam eam expressionem rei magnæ per paruum, Autor ille vocat, *figuram*.

Firmamentum omnium. S. Augustinus serm. 16. de Sanctis.

Hoc est, basis immobilis supra quam Ecclesia est ædificata, vel certè *firmamentum omnium Antistitum*, iuxta illud Felicis III. Epist. 5. [Per Apostolicam sedem, omnium solidatur dignitas Sacerdotum.] Quod usurpauit etiam Gelasius in tract. pag. 183. addens, Omnes Episcopos cum creabantur,ategisse confirmari à Romano Pontifice.

Firmamentum Ecclesiæ corporis Christi, principatus & caput, pastor humani gregis, petra Ecclesiæ, clauicularius regni. S. Isidor. lib. de vita & morte Sanctorum cap. 69.

Firmamentum à Deo fixum, & immobile. Athanas. & Episcopi Ægyptij ad Felicem.

Firmamentum à Deo fixum, & immobile, ac tituli forma lucidissima fidei diuinitus constituta. Sergius Cyprius ad Theodorum Papam, adductus in Concilio Lateranen. sub S. Martino I. Secretario 2.

Hic Titulus Romani Pontificis, æquè legitur in Epistola S. Athanasij, & Ægyptiorum ad Felicem, nisi quod in hac Ægyptiorum Epistola habetur paulò aliter. Vocant enim sedem Apostolicam, *formam lucidissimam vniuersorum titulorum*, Sergius autem vocat Apostolicam sedem,

Y tituli

tituli formam lucidissimam fidei; [Tu es enim (inquit consequenter, rationem huius sui dicti reddens Theodoro Papæ) sicut diuinum veraciter pronunciat verbum, Petrus, & super fundamentum tuum, Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt. Tibi & claues Cœlorum commisit, atque ligare & soluere potestatem, quæ in terra & in cœlis sunt, promulgauit. Tu profanarum hæreseon depositor existis, vt Princeps & Doctor orthodoxæ, & immaculatæ fidei, &c.] Sensus ergo esse videtur, Romanum Pontificem esse veluti titulum lucidissimum, appositum puræ fidei vt seruetur, nec ab hæreticis corrumpatur, vel auferatur. Quod enim notauit Festus V. *titulus*, sicut milites *tutuli* olim dicti sunt, siue *tituli*, quod tuerentur Patriam: ita adiectione *tituli* tutum securumque reddebatur, id cui adiciebatur a siue esset velum nomine, aut imagine Principis inscriptum; siue esset inscriptio in cartha, vt ferunt illa S. Augustini serm. 62. de verb. Dom. [in ipsis deprædationibus suis, titulum illius posuerunt; vt prædæ ipsorum quasi defenderentur, per titulum potentis.] & in Psalm. 21. [Ne domum ipsius inuadat aliquis potens, ponit ibi titulos potentis, titulos mendaces; Ipse vult esse possessor, & frontem domus suæ de titulo alieno muniri, vt cum titulus lectus fuerit, conterritus quis potentia nominis, abstineat se ab inuasionem.] Videndus Gretserus lib. 2. de Cruce cap. 7. vbi multa de huiusmodi titulis. Vt ergo significaretur, Romani Pontificis esse tueri fidem, eamque seruare impollutam & indemnem à furibus, & latronibus, sedes Apostolica quam tenet, dicta est *forma tituli fidei lucidissima*; id est ratio quædam aut species tituli munientis, neminem latens, vt ab omnibus possit aduerti. Quo rectè quadrat ratio, ducta ex verbis Christi ad Petrum, prout futurum Pontificem, *Tu es Petrus, &c.*

Fons magnus & indeficiens, omnibus Christianis fluens redundans, de quo riuuli prodeunt affluenter, uniuersum largissime irrigantes orbem Christianorum. Episcopi Africani ad

ad Theodorum Papam, vt refertur in Concilio Lateranen.
sub S. Martino I. consult. 2.

Episcopos Moscouiæ, scribit Sigismundus Baro Herbe-
stenus in Commentarijs Moscouit. pag. mihi 30. in vsu quo-
tidiano gestare pallium nigrum, quod habet à pectore in
vtramque partem tres simbrias albas, inflexas instar riuuli
è fonte fluentis, in significationem quod ex corde & ore il-
lorum, fluunt riuuli doctrinæ fidei, orbem rigantes. Hæc
quanto iustiùs in Episcoporum Principem cadant, nihil
attinet dicere.

Fons verè illimis ac syncerus, iam inde à principio veræ fidei.
Theodorus Studita Epistola ad Paschalem Papam lib. 2.
Epist. 13.

Spectant ista ad puritatem doctrinæ Romani Pontificis,
nulla vnquam luti admittance turbidam, semper puram,
semper pellucidam; cum aliorum quorumuis Patriarcha-
rum plerique, Hæretico cœno sint maculati. Locus est in
hanc rem egregius, his verbis conceptus apud S. Innocen-
tium I. in Epistola ad Carthagiense Concilium. (Est 91. in-
ter Augustinianas). [Quod Patrum instituta, Sacerdotali
custodientes officio, non censetis esse calcanda, quod illi
non humana, sed diuina decreuere sententia, vt quicquid
de disiunctis remotisque prouincijs ageretur, non priùs du-
cerent finiendum, nisi ad huius sedis notitiam perueniret,
vbi tota huius autoritate, iusta quæ fuerit pronuntiatio fir-
maretur, indeque sumerent cœteræ Ecclesiæ; velut de na-
tali suo fonte, aquæ cunctæ procederent, & per diuersas to-
tius mundi regiones, puri capitis incorruptæ manarent,
quid præcipere, quos abluere, quos velut in cœno inemun-
dabili sordidatos, mundis digna corporibus, vnda vitaret.]
Similiter Ioannes VIII. Epist. 76. cum præmississet super Pe-
tram confessionis S. Petri, fundatam esse Ecclesiam, & hanc
esse petram illam, supra quam, vt Salomon ait, serpentis
non inuenitur vestigium, subdit. [Aqua nunquam potest
alibi, tam munda, vel tam limpida, quemadmodum in

fonte vnde originem protrahit, inueniri; ita & fides nunquam omninò poterit alibi tam pura, vel tam nitida reperiri, sicut in Ecclesiæ nostræ Viuario, vbi eam non tecta perstillantia, quibus litigiosa malier; id est hæretica prauitas comparatur; sed ille potorutis clauiger, vbertim & purissimè congregauit, qui ex ipso fonte viuo hanc coelitus hausit, & limpidissimam conseruandam mandauit.] Hæc omnia ferunt, re ipsa, *Caput fluminum*, vocari posse Romanum Pontificem: quo ipso nomine S. August. in Psalm. 92. ad illud, *Eleuauerunt flumina Domine*, Christum appellat; vnde cant cursu flumina, quæ locuta sunt, & eleuauerunt voces suas, profundendo per orbem doctrinam Christi. Hæc sunt flumina in deserto posita, ratione quorum exitus aquarum est in sitim, ita vt [qui è Petri Ecclesia exierit, siti pereat] verba sunt Arnobij in Psalm. 106.

Fons perennis, corruptis fontibus præligendus. Carolus Magnus apud Ioannem Diaconum lib. 2. vitæ S. Gregor. c. 9.

Forma & fundamentum Ecclesiarum, à quo omnes Ecclesias principium sumpsisse, nemò rectè credentium ignorat. Vigiliius Papa Epistola ad Eutherium.

Fundamentum aeternum fidelium. S. Chrysostr. homil. in 12. Apostolos.

Fundamentum fidei. Petrus Damiani serm. 26. Andreas Cretensis orat. de Transfigurat.

Vnum quidem est primarium fidei nostræ fundamentum, de quo Apostolus, *fundamentum aliud, Nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus.* Nihilominus fidei fundamenta secundaria, sunt SS. Apostoli, iuxta illud eiusdem Apostoli, *Super edificati supra fundamentum Apostolorum.* Et illud S. Ioannis. Apocal. 21. *Murus ciuitatis, habens fundamenta duodecim; & in ipsis, duodecim, nomina duodecim Apostolorum, Agni.* Super omnia tamen hæc fundamenta, Christo, (vt D. Augustinus in Psalm. 86. vocauit) *Fundamento fundamentorum*, innixa; est vnum sub Christo, primarium fundamentum; nempe S. Petrus, qui est

est lapis probatus, de quo accipere per accomodationem liceat, illud Isaïæ 28. *Ecce ego ponam in fundamentis Sion, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum.* Quamuis enim locus ille, de Christo intelligendus directè sit, vt constat ex 1. Petri 2. & ex Rom. 9. tamen sæpè monent PP. Christum voluisse, vt nomen *Petra* sibi proprium, esset Petro participatione commune. Atque ita, quæ de illa petra, seu lapide angulari fidei nostræ dicuntur, per se primò; de Petro quoque, dici possunt secundariò, vt optimè tradit Gregorius IX. Epistola ad Germanum Constantinopolitanum. Est igitur Petrus lapis angularis, probatus, pretiosus, in fundamento fundatus, idest locatus in fundamentum, (vtique secundarium) fidei nostræ. Bellè S. Ambros. serm. 2. de SS. Petro & Paulo, vel Augustinus serm. 26. de Sanctis, huc accomodat primum miraculum à S. Petro patratum. Sic enim habet. [Primum ergo signum mirabilium suorum Petrus fecit, claudo pedum restituendo vestigia. Diximus frequenter, ipsum Petrum, à Domino *Petram*, nuncupatum, sicut ait, *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam.* Si ergo Petrus *Petra* est, super quam ædificatur Ecclesia, rectè prius pedes sanat; vt sicut in Ecclesia, fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè inquam primum in Christiano pedes curat, vt iam non trepidus, nec imbecillis, possit super petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incedere.] S. Leo IX. Epist. 1. quæ est ad Michaëlem & Leonem Acrid. applicat eodem, S. Petri crucifixionem, capite deorsum verso. Præfatus enim Christum esse primum vniuersalis Ecclesiæ fundamentum, subdit. [Quod vtique deuotissimus ille Petrus, non solum viuens, sed etiam moriens demonstrauit, quando nimia humilitate & congrua significatione, se crucifigi deorsum verso capite petiuit, profectò diuina inspiratione præfigurans, se esse primum & quadrum lapidem, in fundamento, quod est Christus IESVS compaginaturn, cohærentem, atque

con-

connexum, qui ut potè superpositus angulari lapidi, totum pondus Ecclesiasticæ fabricæ, incorruptibili soliditate sufferret, ac proprii capitis suppositione, omnia membra corporis Christi, per aptas & naturales compages usque ad consummationem sæculi, quasi usque ad pedes crescentia inflexibili collo ad coelos sustelleret.] En qua ratione S. Petrus est fundamentum; qua ratione Ecclesia non habet pro fundamento alios Apostolos, quamuis super ipsos quoque tanquam super primos Ecclesiastici ædificij lapides, fundata aliquando legatur Ecclesia, ut retuli; notatque Hieronym. in cap. 4. ad Gal. Copiosè de hoc S. Petri, atque adeò summi Pontificis titulo, Isidorus de Isolanis l. 2. de Imperio militantis Ecclesiæ tit. 1. q. 4. Præiueratque Turrecremata de multiplicibus fidei fundamentis, & quatenus inter ea S. Petrus numeretur, egregiè differens lib. 2. de Eccles. à cap. 17.

Hunc titulum S. Petro quatenus Christi Vicario, atque adeò omnibus æquè Pontificibus tributum, videri possit conuulsiſſe Hefychius Orat. in S. Andream Apostolum, vocans S. Andream *Fundamenti fundamentum, & Petrum ante Petrum*, quod est re ipsa negare, S. Petrum esse simpliciter fundamentum, cum alij extra Christum innitatur, si aliter est eius fundamentum. Coeterum sensus Hefychij aliò spectat. Neque enim negare voluit, S. Petrum esse fundamentum respectu S. Andreae, quod attinet ad stabilimentum & confirmationem æquè S. Andreae, ac coeteris Apostolis emendicandam à S. Petro, ne, in vacuum currerent, ut de seipso prodidit Apostolus Paulus. Tantùm ergo voluit Hefychius affirmare, S. Petrum ut priuatam personam, fidei suæ initia ad vocationem & adductionem ad IESVM, à B. Andrea factam, referre. Ferunt id manifestè verba Hefychij, quæ sic habent. [Andreas primò est in Apostolorum coronam vocatus, qui quasi columna primùm affixus est in Ecclesia, & ante Petrum Petrus, fundamentique fundamentum, qui primitiarum fuit principium.] Hoc aliter

ter dixit S. Athanasius Orat. de S. Andrea. [Andreas Apostolorum prima plantatio. Hic Christi disciplinæ portas aperuit, hic propheticæ agriculturæ fructus, primus vindemiauit, speique dono præstans cæteris, primus eum quem omnes expectabant, amplectitur; primus veteris Instituti præcepta constituto terminari tempore comprobauit; Primus Moysi linguam cohibuit, ægrè ferens post Christum eum iam amplius loqui, &c. Fratrem manuducit ad eum quem repererat, nescienti Petro thesaurum ostendit.] id quod fusillimè prosequitur. Manet igitur saluus S. Petro prout Pontifici, titulus fundamenti respectu totius Ecclesiæ, ipsiusque etiam S. Andrea; Tametsi quod attinet ad primam Christi notitiam, B. Petro vt priuato homini communicatam, S. Andreas, qui eum docuit Messia: aduentum, & adduxit illum ad IESVM, habeat aliquatenus rationem fundamenti, veriùs mystagogi.

Fundamentum Eccl. siæ. S. Dyonisius ad Timoth. S. Clem. Epist. 1. ad Iacob. S. Hilar. in Psalm. 131. S. August. serm. 15. de Sanctis.

Fundamentum felix Ecclesiæ, dignaque edificatione illius petra; quæ infernas leges, & Tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. S. Hilar. can. 16. in Matth.

Fundamentum magnum Ecclesiæ, & petra solidissima, super quam Christus fundauit Ecclesiã. Orig. hom. 5. in Exod.

Fundamentum supra quod edificij Ecclesiastici altitudo con- surgit. S. August. serm. 15. de Sanctis.

Fundamentum per quod in cælum ascenditur. Ibidem.

Fundamentum super quod columnæ Ecclesiæ cõfirmatæ sunt. Sergius Cyprius ad Theodorum Papam, adductus in Con- cil. Lateran. sub S. Martino I. consultat. 2. S. Athanas. cum Collegis Epistola ad Felicem Papam.

Columnæ Ecclesiæ, intelliguntur eo loco, Episcopi reli- qui, vt S. Damasus interpretatur Epist. 4. Hi quippè confir- mati sunt: siue stabiliti super Petrum, eiusque successores; Quo ipso sensu Gregor. Nazianz. orat. 26. ait fundamenta
Ec-

Ecclesiæ, commissæ esse fidei S. Petri. Dicti porrò videntur Episcopi, *columnæ* imitatione Apostoli, qui primarios in Ecclesia describens, ait, *qui videbantur columnæ esse*. Videndus de hac Episcoporum nomenclatione Turrecremata, ad cap. *Accusatores* 3. q. 8. num. 1. Et quamquam confirmatio huiusmodi columnarum, potest ab alijs quoque, quàm à Petro & eius successoribus præstari, iuxta illa quæ S. Thomas disputat in Vestibulo Commentarij in Epistolam ad Ephesios, tamen præcellentissimè & singulari quodam modo, S. Petrus eiusque successores confirmant vacillantes, quia ne circumferantur omni vento doctrinæ, & vt certò sciant, quid firmiter sit tenendum, habent à sede S. Petri; qui iussus est confirmare fratres suos, Lucæ 22. ad quem locum pulchrè in hunc modum Theophilactus, [Planus huius loci intellectus est; Quia te habeo vt Principem discipulorum, postquàm negato me, fleueris, & ad pœnitentiam veneris, confirma cœteros. Hoc enim te decet, qui post me Ecclesiæ petra & fundamentum es.] Optimè porrò ex hoc titulo, defensor Romanæ Ecclesiæ apud Petrum Damian. Opuſc. 4. *sub initium*, colligit in hunc modum. [Cum beatitudo vestra venerabiles Patres, super Apostolicę sedis negotio disputat, ad cunctas Ecclesias pertinere, quod versatur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquæ stant, sin autem hæc, quæ omnium fundamentum est & basis, obruitur, cœterarum quoque status, necesse est collabatur.] Idem admonuit S. Leo IX. Epist. 1. quæ est ad Michaëlem & Leonem *sub finem*, inculcans graviter conuulsa Romanæ Ecclesiæ autoritate omnes Ecclesias labaturas: nimirùm quia omnes ei innituntur, & super ea tanquam fundamento secundario, sunt constitutæ. Id ipsum supra iam notavi ex Ioanne VIII. Epist. 32. V. *Capit Ecclesiarum, Romana*.

Guber-

G

Gubernator magnificus Romanæ sedis, summus Pontifex,
& vniuersalis Papa. Episcopi Germaniæ ad Ioan-
nem VIII.

Gubernator Throni Apostolici. Concil. Chalced. Actio. 1.
Non est sensus, thronum, siue Sedem Apostolicam, di-
rigi per gubernationem Pontificiam. Nam *Thronus*, siue
Sedes, aut *Cathedra*, nihil aliud in hoc negotio sonat, quàm
potestatem, quæ nõ est suppositum rationale, cui soli com-
petit gubernare. Itaque *gubernator Throni*, dicitur guber-
nator, qui Throno insidet, & eum obtinet, ad gubernan-
dum eos, qui gubernationis suæ sunt capaces.

Gubernator nauis Petri. Ioan. Sarisb. 8. polycr. cap. 23.

Hic titulus, supponit Ecclesiam Catholicam assimilari
nauis, quod perpulchrè exponitur in Epist. 1. Anacleti Pa-
pæ, verbis illis. [Ut ait B. Clemens Antecessor noster, simi-
lis est omnis Ecclesiæ status, nauis magnæ, quæ per vndo-
sum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat, ad
vnam potentis regni urbem properare cupientes. Sit ergo
nauis, huius Autor, Dominus ipse omnipotens Deus: Gu-
bernator verò sit Christus. Tum deindè proretæ officium,
Episcopus impleat; Presbyteri nautarum, Diaconi dispen-
satorum locum teneant: Hi qui catechizant, nautologis
conferantur. Epibatis autem totius fraternitatis multitu-
do sit similis. Ipsum quoque mare, hic mundus habeatur.
Ventorum verò varietates & turbinum, diuersis tentatio-
nibus conferantur; Persecutiones, tribulationes, siue pe-
ricula, fluctibus exæquentur. Terreni verò spiritus, qui
vel de torrentibus, vel de conuallibus spirant, Pseudo-Pro-
phetarum & seductorum, seu prauæ doctrine verba dicantur.
Promontoria verò & loca confragosa, hi qui in pote-
statibus sæculi sunt Iudices, & qui pericula nominantur ac
mortes. Bitallisa verò loca, quæ duplicibus vndæ fallacis

X

æsti-

æstibus verberantur, dubijs mente, & de repromissionum veritate nutantibus, conferantur, atque his qui irrationabili fidem nostram ratione discutunt. Hypocritæ verò & dolosi, piratis similes habeantur. Iam verò rapidus vortex & Tartarea Charybdis, & saxis illisa naufragia, ac mortifera submersiones, quid aliud æstimanda sunt quàm peccata? Restat igitur, vt hæc nauis cursu prospero tuta possit portum desideratæ vr̄bis intrare, ita Deo precem fundere, vt nauigantes mereantur audiri.]

Locus ex Clemente ab Anacleto allegatus, legitur apud Clementem Epist. 1. ad Iacobum Fratrem Domini. Pulchrè quoque eandem nauis & Ecclesiæ analogiam, his verbis expressit S. Chrysostomus homil. 1. de Symbolo. [Vt nauis est in mari posita hæc Ecclesia; portat epibatas, portat credentes, in vna charitate, in vna modulatione, in vno remigio sanctitatis, in funibus charitatis, in velo orationis, in arbore crucis, in pice poenitentiae, in stupa castitatis, in tabulis pacis, in anchora fidei. Ita ergo Ecclesia, in vna modulatione cantans, peruenit ad portum æternitatis, ad ciuitatem pacis.] Huius itaque nauis, quæ est Dei Ecclesia, gubernatorem supremum agit Romanus Pontifex. Eius est in medijs fluctibus curam indefessam adhibere, vt nauis portum tutò subeat; quod vt præstet, debet in aquis siccus permanere & subuenire omnibus per hos fluctus transeuntibus, vt piè ac pulchrè prosequitur Petrus Bles. serm. 40. agens de nauicularijs subordinatis.

H

Habens regni habenas, quibus impetum cordis tanquam pullum indomitum refrænet, & passibus ordinatis ambulare compellat. Petrus Cellensis Epist. 113.

Heres Apostolorum. S. Bernard. 2. de consid. cap. 8.

Quid sit heredem esse Apostolorum, intelligi potest ex egregia oratione Tertulliani lib. de Præscr. cap. 37. nomine Catho-

tholicæ Ecclesiæ sic affantis hæreticos. [Qui estis ? quando & vnde venistis ? quid in meo agitis, non mei ? Quo denique Marcion iure syluam meam cædis ? qua licentia Valentine, fontes meos transuertis ? qua potestate Apelles, limites meos commoues ? Mea est possessio, quid hîc cœteri ad voluntatem vestram seminatis & pascitis ? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas, ab ipsis authoribus, quorum fuit res. Ego sum hæres Apostolorum, sicut cauerunt t estamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo. Vos certè exhæredauerunt semper & abdicauerunt, vt extraneos & vt inimicos ; Vnde autem extranei & inimici Apostolis hæretici, nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisque de arbitrio suo aduersùs Apostolos, aut protulit, aut recepit ?]

Hæres Patrum. Albinus Flaccus qui & Alcuinus ad Leonem Papam Epist. 72.

Hæres S. Petri. Petrus Blesen. Epist. 145. S. Leo serm. 2. de anniuerf. suæ assumpt.

Id est potiens eadem authoritate ad gubernandam Ecclesiam, qua S. Petrus potitus est. Sicut hæres succedit iuribus, testatoris. V. mox, *Hæres mirificæ potestatis.*

Hæres cui orbis hereditas. S. Bernard. 3. de consid. cap. 1.

Glossam huius Tituli quo Eugenium Papam honestat S. Bernardus, ex ipso S. Bernardo petere operæpretium est, sic Eugenium affante. [Orbe exeundum ei, qui fortè velit explorare, quæ non ad tuam pertinent curam. Parentes tui destinati sunt, non aliquas regiones, sed ipsum debellaturi orbem. *Ite in vniuersum orbem*, dictum est illis. Ipsi verò vendentes tunicas, emere gladios, ignitum eloquium & spiritum vehementem, arma potentia Deo; Quò non peruenerunt victores inclyti filij excussorum ? Quò non sagittæ potentium acutæ, cum carbonibus desolatorijs ? Et quidem *in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Penetrabant & incendebant. Verba illa, incensa igni, quem Dominus misit in terram.

Occumbebant strenuissimi bellatores, sed non succumbebant; triumphabant & mortui. Nimis confortatus est principatus eorum; Constituti sunt principes super omnem terram. Eis tu successisti in hæreditatem. Ita tu hæres, & orbis hæreditas.]

Hæres mirificæ potestatis, sicut Vicarius sanctissimæ sedis B. Petri. Alcuinus Epist. 8. ad Hadrianum, quæ est 63.

Cur Romanus Pontifex dicatur, *Vicarius Sedis Petri*, infra suo loco exponetur. Hæres verò mirificæ potestatis quæ S. Petrus à Christo donatus est, idcirco dicitur, quia succedit in eius sede siue Episcopatu, cum pari potestate, de quo in Epilegom. subnot. 2. verit. 3. Insigniter in hanc rem differit Ennod. in Apologetico pag. 324. Quanta hinc cura maneat Pontificem, egregie S. Bernard. lib. 2. de consider. cap. 6. Quanta item eum deceat cultus simplicitas, & pompæ negligentia, eruit lib. 4. c. 3. Nunc satis est nobis, agnoscere Romanum Pontificem esse S. Petri hæredem, ad modum propositum. Sicque Hæreditatem S. Petri, in se, tametsi indigno hærede non defecisse, gloriatur in Domino; S. Leo serm. 2. de sua Assumpt.

Nullius porro alterius Episcopi est hoc decus, quia nemo eorum est hæres ex asse. Petrus quidem Blesensis in Episcopi institutione, agens cum Episcopo Vigornienfi, vocat eum hæredem & Vicarium S. Petri, sed sicut is Vicariatus consistebat tantum in munere Præsulis, eaque participatione particulari, & diminuta plenissimæ potestatis S. Petro traditæ, ita & hæreditas. Intelligitur id apertè ex verbis Blesensis. [In ædificandis (inquit) palatijs, molendinis, & furnis, in augendis redditibus, tota Pontificum sollicitudo feruescit. Nunquid vox Salvatoris est ad Principem Apostolorum & Præsulum, si diligis me, excole terras, ædificas domos altas? Legimus eum dixisse ad Petrum, *Si amas me, pasce oves meas.* Hæres es & Vicarius Petri: pasce oves meas Euangelizando, fac opus Euangelistæ, & Pastoris; non erubescas Euangelium, si eru-

si erubescendum non credis Pastoris officium.] Sed discretè Innocentius III. scribens ad Calloianem Regem Bulgarorum, eumque Regio titulo insigniens, multa luculenter præfatus, de S. Petri authoritate, addit; [Eum in officio Vicarium sibi substituit Dominus, & in magisterio successorem; sic hæreditatem in cuius præclaris funes eius ceciderant, transferens in eundem, vt alijs post eum, & sub eo, quasi partialia faceret de hæreditate legata.] Præmiserat porrò, hæc omnia Romano Pontifici in B. Petro esse tributa. Itaque alij Præsules non sunt hæredes ex asse, sed duntaxat legatarij.

Hierarcha.

Donatur absolutè & absque addito, hoc nomine Melchiades Papa à Constantino Magno, ea ad ipsum Epistola quam refert Eusebius lib. 10. histor. cap. 5. Vbi enim nonnulla Latina exemplaria corruptè legunt, *Constantinus Augustus Melchiadi Episcopo Romano, & Marco*, S. genuina & emaculata lectio habet, *Constantinus Augustus, Melchiadi Episcopo Romano, & Hierarchæ*. Nata verò est inde macula, quòd in Græco idiomate quo Epistolam retulit Eusebius, magna affinitas sit vocum illarum, *ἱεραρχία*, καὶ *Μάρκος*. Sed vera lectio est *ἱεραρχία*. Nam quis ille Marcus esset ad quem simul & ad Melchadem Constantinus iudicium Cæciliani & Schismaticorum Donatistarum deferret, nemò nisi diuinando explicarit. Vir quidem insignis & purpuræ sua ætate decus, aliter eum locum emaculandum censebat; legendo scilicet *καὶ τὸν μαρκόν*, quasi Constantinus longam vitam Melchiadi in Epistolæ vestibulo apprecaretur. Verùm emaculatio proposita, vt simplicior, ita facilius videtur. Neque modus ille salutationis in fronte Epistolæ, alibi faciliè occurrit, & battologicè adderetur salus expressa per S. maiusculum. Quare Constantinus optimè edoctus, vbi esset fons & principatus Christianæ religionis, Melchadem non modò appellauit Episcopum Romanum, sed etiam simpliciter & absolutè, ac remoto quo-

uis

uis obice restringente, *Hierarcham*. Qua de re plenius in Epilegomenis subnot. 2. verit. 11.

Homo hominum præcipuus. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

Homo hominum omnium excellentissimus. Gerbertus Epistola 23.

Aliter eodem tamen sensu id Eugenio dicebat S. Bernar. lib. 2. de Consid. cap. 1. [Parem super terram non habes.] Optimè quoque Gelasius Papa Epist. 8. Exscriptus à Pothone lib. 3. de Statu Domus Dei. [Sedis illius (vt scribit Gelasius ad Anastasium Imperatorem) Præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus & diuinitas summa voluit præeminere, & subsequenti Ecclesiæ generalis pietas celebravit. Vbi prudentia tua euidenter animaduertit, vnquam quolibet penitus humano consilio æquare se posse quemquam illius priuilegio, vel confessioni, quem Christi vox prætulit vniuersis, quem Ecclesia confessa semper est & habet deuota primatem.] Non asserit, Pontificem Romanum præferri solis Episcopis, vt videntur sonare illa verba *cunctis Sacerdotibus*; sed ex eo quod Romanus Episcopus omnibus alijs Præsulibus manifestè præferatur; Præsulum autem ordo præcellat etiam principibus sæculi; Infert nullum esse mortaliū, qui possit se æquare Christi Vicario, Romano Pontifici. Eoque tendit disputatio quam eo loco instituit Gelasius. Et sanè nullius mortaliū, tamen Imperatorum potentia, æquat potentiam Vicarij Christi, quæ ad animas quoque & cœlos peruadit; Cum potentia cuiusuis sæcularis Monarchæ, ad summum sistat in corporibus, & terra concludatur. [Ergo (aiebat Nicolaus I. Epistola ad Michaëlem Imperatorem potentia suæ ostentatorem) ne velit minari puluis & vermis, sicut scriptum est; *quid superbit terra & cinis?* Ne velit ampulla in aquis inflari, quia post pauxillum dicetur, ecce non est. Quid gloriatur in malitia, qui potens est in iniquitate? Quid factururus est? Occisurus est, vt verbi gratia dicamus,

ho-

hominem, quoniam amplius non habet quid faciat; hoc & vnus fungus facit malus. O Imperator, in hoc cene redacta est malitia hominis in iniquitate potentis, vt fungo malo comparetur? Heu quàm inutilem potentem? heu superuacue gloriantem?] Non est ergo par potentia Imperatoris, & Pontificis. Autor sermonis ad Concilium Remense apud Bernardum, vniuersaliùs ait. [Præter Deum, non est similis ei (Eugenio Pontifici) nec in coelo, nec in terra.]

I

Ianitor cælorum. Petrus Chryfologus serm. 127. Urbicus apud S. Augustinum Epist. 86.

Notionem huius tituli Pontificij, tametsi satis perspicuam, iuuat illustrare adducto ex parte lemmate, quod in quadam Ecclesia S. Petro dicata extra Romam, Achilles Episcopus eius fundator adscripsisse refertur in Append. Antiq. Inscript. pag. 1172.

*Quidnam igitur mirum magno si culmina Petro,
Quolibet existant adificata loco?
Cum quæ per totum celebratur Ecclesia mundum
In fundamento fixa Petro maneat:
Namque illum DEVS ipse caput, qui corporis extat,
Propterea Petre nomen habere dedit.
Dicens esto Petrus, quoniam fundata super te
Quam mihi nunc toto molior orbe domum.
In te per cunctas consistit Ecclesia gentes,
Vincit & inferni carceris Imperium.
Nam clauibus sacras cælorum claudere portas,
Et reserare dedit pro meritis hominum.
Quæcunque in terris fuerit sententia Petri,
Hæc erit in cælis scripta, notante Deo.
Dixit enim, tu es magno mihi nomine Petrus,
Et tibi cælorum fortia claustra dedi.*

Hæc

*Hac ditione potens, cœlo, terraque Petrus stat,
Arbiter in terris, Ianitor in superis.*

Ianitor regni cœlestis. S. Hilarius in Psalm. 131. Agapetus ad Iustinianum. Hugo Victor. lib. 1. de Sacram. cap. 43.

Ianitor beatus cœli, cuius arbitrio clauces æterni aditus traduntur, cuius terrestris iudicium præiudicata autoritas fit in cœlo, ut que in terris aut ligata fuerint, aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo. S. Hilarius can. 16. in Matth.

Ianitor ouilis Christi. S. Ambrosius cum Synodo Mediolanensi ad Syricium.

Inspector Apostolus, & predicator orthodoxus veritatis. Anonymus in Epistola ad Occidentales de Exilio S. Martini Papæ.

Inspector & Episcopus omnium. Pamphylus Episc. Abydorum Epistola ad Petrum Fullonem.

Non alia Episcopi & inspectoris notio. Inspector verò omnium, quantum homini purè creato fas est, maximè accedit ad Deum, qui dictus est *παραπρόσωπος*.

Interpres Christi. Inscriptio literarum per Xa, legatum Regis Persarum ad Paulum V.

Tametsi literæ, quibus hic Titulus cum alijs Pontifici perhonorificis continetur, nuperæ sunt; Tamen non fuit hic titulus reticendus, cum delatus sit ex antiquo apud Persas sensu, de sublimissimo in Dei Ecclesia munere Romani Pontificis. Adscribenda verò videtur integra literarum illarum inscriptio, quippè contexta ex varijs splendidissimis Pontificis Elogijs. [Domino nostro, summæ Maiestatis locum præ cœteris Deoque proximiorum obtinenti, atque amplitudine sua totius orbis magnates præcellentis; sub cuius vmbra primates omnes, amplissimi ordines, & copiosæ nationum proteguntur turmæ; cuius exercitus præ multitudinem numerari non possunt. Omnium, Christi, noui Prophetæ legem profitentium capiti, & eiusdem Christi interpreti; Consaacerdotum Prælati, vniuersæ magnitudinis mun-

mundi, Soli, dilecto atque ab omnibus obseruato, felici & beato Domino Papæ.] Corolla est (vt vides) ex insignibus plerisque titulorum textis compacta, & capiti Pontificis imposita. Ex qua hinc suauandum vnum illum flosculum carpo, quo Pontifex dicitur *Interpres Christi*. Hoc duobus modis accipi posse video :

Nam & *Interpres* dicitur, qui voces vnius idiomatis alijs incogniti, transfert in vulgare idioma, notum ijs cum quibus agitur; quales Romanis permulti erant, cum semper responsa darent Latina lingua, omnibus gentibus, ex Valerio lib. 2. cap. 1. Et *Interpres* etiam dicitur, qui rem implexam tametsi verbis vulgaribus expressam, aperit & manifestam facit. Quo pacto Ioseph, dicitur interpretis fuisse somniorum: & præpositus pincernarum, succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Priore modo, vsus est interpretum in aditione orarum remotarum, aut in agendo cum personis è remota regione: quo pacto S. Marcus, iuxta D. Hieronymum, fuit B. Petri interpretis: Passimque legati Principum ad procul distitos, adhibent interpretes, vulgo *Truchemens*. Genus hominum discriminibus grauibus obnoxium, vt Turcici commentarij testantur. Scribitque Plutarchus in Themistocle, quod homo Græcus à Persis adhibitus ad eorum mandata Græcis exponenda eo quod vtriusque idiomatis peritus esset, Græcam linguam eo vsu dedecorasse visus esset, iussum esse interfici. Per se tamen loquendo, munus est honestissimum, & pernecessarium; quippè absque quo inutilis esset alterius gentis sermo, nec posset cum ea siue verbo, siue scripto tractari quippiam. Et hac ratione, superiores omnes Ecclesiastici, sed maximè supremus, habent se vt interpretes inter nos & Deum, referentes nobis eo idiomate, quod à nobis possit intelligi, diuina oracula, iuxta illud *labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent de ore eius, quia Angelus Domini exercituum est*. Posteriore modo proposito, interpretum vsus est in exponendis textibus obscuris. Sic habemus tot scri-

pturæ, totque legum Ciuiliū, & Canonicarum interpretes. Et hoc maximè modo, Romanus Pontifex est interpres Christi. Habemus enim verbum Dei scriptum & traditum, quorum verus sensus plerumque est obscurus; ita vt iure ambigi possit, quæ sententia verbis scriptis sublit; aut quem habere sensum debeat traditio per manus ad nos vsque transmissa. Et Sæctarij quidem, de verbi scripti, aut traditi sensu pronunciant ex spiritu priuato fallacissimo. Nos autem Catholici adimus tabernaculum, & inde petimus diuina responsa. Pontifex inquam Romanus, Ecclesiæ præses, certos nos reddit de vero sensu verbi Dei; eaque regula viua adhibita, stabiles sumus in Christi oraculorum intelligentia, qua de re pluscula inferiùs.

Interpres vocis B. Petri omnibus constitutus. Concil. Chalcedon. Epistola ad S. Leonem.

Iudex vice Christi, cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemò aduersus sacerdotum Collegium quicquam moueret. S. Cyprianus Epist. 55.

Nomine fraternitatis, intelligitur eo loco, cœtus vniuersus Christianorum, qui si Romano Pontifici auscultaret, omnes præcluderentur sæctæ perditionis, Dei Sacerdotibus infestæ. Diuinè hoc ait S. Cyprianus hoc ipso loco, qui idcirco integer adscribendus est. [Quales putas esse eos, qui sacerdotum hostes, & contra Ecclesiam Catholicam rebelles, nec præmonentis Domini comminatione, nec futuri Iudicij ultione, terrentur? Neque aliunde hæreses abortæ sunt, aut nata sunt schismata, quàm inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, Nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa; nemò aduersum Sacerdotum Collegium quicquam moueret; nemò post diuinum Iudicium, post populi suffragium, post Coëpiscoporum consensum, iudicem se, non iam Episcopi, sed Dei faceret. Nemò sibi placens, ac tumens, seorsum foris hæresim nouam conderet; nisi

si ita

si ita est aliquis sacrilegæ temeritatis, ac perditæ mentis, vt putet sine Dei Iudicio fieri Sacerdotem, cum Dominus in Euangelio suo dicat: *Nonne duo passeret asse vaneunt, & neuter eorum cadit in terram sine patris voluntate?* Cum ille nec minima fieri sine voluntate Dei dicat; existimat aliquis; summa & magna, aut non sciente, aut non permitte Deo, in Ecclesia Dei fieri, & Sacerdotes, idest dispensatores eius, non de eius scientia ordinari?] Si S. Cyprianus (vt ei aliàs interdum vsuuenit & nominatim in Epist. 10. Zozimi Papæ) restrinxisset eo loco fraternitatem ad Episcopos; sensus esset, omnia Episcopis benè cessura, & non effundendam super eos à subditis contemptionem, si ipsi suo Episcopo ac superiori, reuerentes ac obediētes essent, nempe Romano Pontifici. Quod enim vniuersè sæpè monuerunt Patres, quoties contemnitur superior & subalternans potestas, à subalterna potestate; toties iusto Dei iudicio, inferiores aduersus hanc se præbere petulantes & immorigeros (vt manifestissimum fuit in Adamo, in quo vt benè notauit Fulgentius lib. de prædestinat. & gratia cap. 13. caro spiritui oblectari coepit, cum primùm spiritus, Dei ductum abiicit:) hoc in re præsentis, omnibus retrò Christianis sæculis, factum est indubijs experimentis euentissimum: Nam quotquot Antistites, Romanum Pontificem, cui iure diuino subsunt, excutere conati sunt, Ipsimet à subditis indignè sunt habiti: & qui aduersus Christum Domini cornua erigere ausi sunt, vlciscente Christo Vicarij sui iniuriam, deiectioni sunt infra eos, qui subiectionem illis, ac reuerentiam debebant. Non est opus recentia exempla proferre, cum in omnium incurrant oculos. Porrò in hoc S. Cypriani loco, Dei Sacerdotem ad tempus in Ecclesia vnum, & vnum vice Christi Iudicem, alium non esse quàm Romanum Pontificem, accuratè varijs adiunctis libratissimis monstrat Pamelius ad hanc 53. S. Cypriani Epist. num. 27.

Iudex cæli in terreno iudicio. S. Hilarius in Psalm. 131.

Hoc quantum sit, iuuat exponere verbis Petri Damiani

serm. 26. *initio*. Agens enim de festa S. Petri luce, sic loquitur. [Sacra profectò dies, quia sacratissimo homini consecrata, & illius assignata præconijs quem conuentus Angelicus non mediocriter reueretur. Vnus est enim quem prenobilitant singularis primatus insignia, clauicularius Regni, Cœlorum lingua, fidei fundamentum & consummator. Honor & condignatio gloriosa, hominem in terris positum cœlis imperitare, & inter Angelorum choros Iudiciariæ potestatis exercere virtutem. Sedet Dominator Dominus inter agmina lucidiore luce fulgentia, & de Thronis ad Cherubim transuolans, vices sessionarias intermutat. Quamobrem admiranda quidem sessionum mutatio, longequè rationis humanæ superducta conspectibus, cum modò Thronos, modò Cherubim insedisse legatur. Et licet adstant Angeli, præsentis imperium expectantes, & administratorij spiritus assignata sibi ministeria sortiantur; nullus tamen eorum ligandi, atque soluendi possidet potestatem; Adest Petrus, & ad eius arbitrium, orbis vniuersitas soluitur & ligatur. & præcedit Petri sententia sententiam Redemptoris, quia non quod Christus, hoc ligat Petrus, sed quod Petrus, hoc ligat Christus, ipso id ipsum attestante; *Quodcumque* (inquit) *ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis*. O quàm potens dignitas, quàm digna potentia? Iudicat Petrus, & Petri iudicia confirmat omnipotens? Et est in manu Petri manus altissimi, solusque ille efficitur familiaris Christi, qui Petri familiaritatem habuerit. Quid est, quod Angelorum & hominum agminibus exclusis solus Petrus in consortium diuinæ Maiestatis & cum Domino residet præsentem? Dulce colloquium, sancta conuersatio? Consilium speciale Petri, & Dei, vbi secretorum indifferentia, mortalem hominem Deo copulat & coënit.]

Iudex Episcoporum. Melchiades Epistola ad Episcopos Hispaniæ.

Res est in Pontificum Decretalibus decantatissima,

maior

maiores causas, (vt habet canon 73. & 74. Apostolorum)
 atque adeò causas Episcoporum , esse ad Sedem Apostoli-
 cam referendas . Verùm quia id S. Melchides explicatif-
 simè loco annotato tradit , iuuat eum audire . [Episcopos
 nolite iudicare, & non iudicabimini . Nolite condemnare,
 vt non condemnemini . In quo enim iudicio iudicaueritis,
 iudicabimini . Episcopos nolite iudicare , nolite condem-
 nare absque sedis huius autoritate . Quod si feceritis, irri-
 ta erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini . Hoc enim
 priuilegium, huic Sanctæ Sedi, à temporibus Apostolorum
 statutum est seruare, quod illæsum manet vsque in hodie-
 rum diem . Episcopos ergo quos sibi Dominus tanquam
 oculos elegit, & columnas Ecclesiæ esse voluit, quibus
 etiam ligandi & soluendi dedit potestatem, suo iudicio re-
 seruauit, hocque priuilegium, Beato clauigero Petro sua
 vicè solummodò commisit, quod eius iustè prærogatum
 succrescit sedi futuris hæreditandum, atque tenendum
 temporibus; quoniam & inter Apostolos beatos, fuit quæ-
 dam discretio potestatis. Et licet cunctorum par electio fo-
 ret, Beato tamen Petro, concessum est, vt alijs præemine-
 ret, eorumque quæ ad querelam venirent, causas & inter-
 rogationes prudenter disponeret . Quod Dei ordinatione
 taliter ordinatum esse credimus, ne omnes posterorū cun-
 cta sibi vindicarent; sed semper maiores causæ, sicut sunt
 Episcoporum, & potiorum curæ negotiorum, ad vnam
 Beati Principis Apostolorum Petri sedem confluere; vt
 inde suscipiant finem iudiciorum, vnde acceperunt ini-
 tium institutionum, ne quandoque à suo discreparent ca-
 pite .]

*Index de cuius iudicio disceptare nullus audeat . Zozimus
 Papa Epist. 10.*

Et hoc quoque, passim contestantur Pontifices & Con-
 cilia, vt dicetur Epilegom. 2. verit. 10. Locus tamen Zozi-
 mi Papæ annotatus, per commodus est ad id illustrandum.
 [Quamuis (inquit) Patrum traditio, Apostolicæ sedi au-
 tho-

thoritatem tantam tribuerit, vt de eius iudicio disceptare nullus auderet, idque per canones semper regulasque seruauerit, & currens adhuc suis legibus Ecclesiastica disciplina, Petri nomini, à quo ipsa quoque descendit; reuerentiam quam debet, exoluat; Tantam enim huic Apostolo canonica antiquitas, per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, vt & ligata solueret, & soluta vinciret; par potestatis data conditio in eos, qui hæreditatem ipso annuente meruissent. Habet enim ipse, cum omnium Ecclesiarum, tum huius maximè vbi federat, curam; nec patitur aliquid priuilegij, aliqua titubare aura sententiæ, cui ipsa sui nominis, firma, & nullis hebetata motibus constituit fundamenta; & quæ sine periculo temerè nullus incesset. Cum ergo tantæ authoritatis Petrus caput sit, & sequentia omnium maiorum studia firmauerit, vt tam humanis diuinisque legibus & discipulis omnibus firmeretur Romana Ecclesia, cuius locum nos regere & potestatem nominis obtinere non latet vos, sed nostis, fratres charissimi, & quemadmodùm Sacerdotes scire debetis: Tamen cum tantum nobis esset authoritatis, vt nullus de nostra possit retractare sententia, nihil egimus, quod non ad vestram notitiam, nostris vltro literis referreimus.]

Iudex mundi. Petrus Blesensis serm. 26.

Iudex omnes iudicans, ipse à nemine iudicandus. Synodus Romana sub Nicolao I. contra Photium colloquio 1.

Videsis Epilegom. 2. verit. 2.

Iudex populi Christiani. Princeps Babylonæ ad Innoc. IV. anno 1246.

Præclarè hunc titulum illustrat Potho Prumiensis lib. 3. de Statu Domus Dei *sub finem*. Affirmans sicut Pater omne Iudicium dedit filio, sic filium omne Iudicium in Ecclesia & populo Christiano dedisse suo Vicario.

Lingua

L

L *Ingua cœlorum* . Petrus Damiani serm. 26.

Sensus est, hanc esse cortynam, è qua funduntur mortalibus cœlestia oracula de fide & religione. Quamuis enim habeamus in canonicis scripturis, & in traditione Patrum diuina sensa, tamen in emortuis apicibus multa occurrere possunt implexa & ambigua, quæ regulam fidei viam, & terrestrem diuinorum cōsiliorum internuncium nobiscum colloquentem deposcant. Et huiusmodi est Romanus Pontifex, meritò proindè dictus *lingua cœlorum*. Affine est, quod Petrus Blefensis Epist. 151. scribens ad Innocentium III. sic præter cœtera eum affatur. [*Lingua vestra, clavis cœli facta est.*] Rupertus quoque lib. 2. in Ionam, de lingua Pontificis sic scribit. [*Roma eo quod B. Principis Apostolorum Petri, sedes facta sit, eiusdem, & consortis eius Pauli, sicut prædicatione illustrata, ita & martyrio coronata, cunctis Ecclesijs caput altiùs extulit, latiusque dominatur, per omnes gentes sacra Pontificum eius lingua, quàm dominata fuerit Cæsarum, siue Augustorum purpura.*] S. Bernardum, Goffridus Monachus priore suo de eius rebus gestis libro, vocauit *linguam Ecclesiæ*, quia eo Pontifex vsus est ad exponenda mandata, quæ ibi Goffridus refert. S. Paulum ob prædicationem, *linguam Ecclesiæ* vocat Chrysoptom. hom. il. in illud, *Salutate Priscillam*. Gebuinum Archidiaconum, *linguam urbis Trecentis* dixit Nicolaus S. Bernardi Notarius Epist. 5. Et proportionem eodem sensu, Petrus Damiani serm. de S. Stephano, vocauit S. Augustinum *linguam Ecclesiæ*. Ipse verò Pontifex est lingua Dei quoad nos, & lingua cœlorum. Eodem referri potest, quod Paulus Emesenus, apud Ephremium Cod. Phot. 229. vocat S. Petrum Principem, & linguam Apostolorum.

Locumtenens S. Petri. Vigilus Papa Epistola ad Rusticum & Sebastianum.

Non

Non est sensus, hoc esse Romanum Pontificem per comparisonem cum S. Petro, quod est subpræfectus respectu Præfecti; vel Vicarius propriè dictus, respectu Episcopi. Hic quippè sensus falsus esset, cum Romanus quilibet Pontifex, pro sui Pontificatus tempore, par sit S. Petro, & eum æquet autoritate, sitque æquè principaliter Vicarius Christi ac S. Petrus fuit. Idcirco igitur dicitur *Locum tenens S. Petri*, quia ei succedit in eodem munere; Sicut filius, qui Patri in munere publico subrogatur, rectè dicitur tenere locum Patris; quia etiam si in eo munere nullatenus, iam pendet à Patre, tamen eodem loco nunc est, quo Pater antea fuit.

Locum tenens in terris, Regis æterni, rerumque & iurium omnium conditoris. Iulius II. in Monitorio contra Pragmaticam.

Hoc aliter accipiendum est, quàm cum Pontifex dicebatur, *Locum tenens S. Petri*. Neque enim Christus Rex æternus, habet successorem, præsertim, cum pari potestate; quia & sempiternum habet Sacerdotium, & eius supereminens Pontificatus, nullam cum alijs habet comparisonem. Quæ est causa, cur displiceat creditus S. Thomas (alius quippè est eius operis germanus parens, vt Belarminus lib. de Scriptor. admonuit:) quum lib. 3. de Regim. Princip. cap. 10. Romanum Pontificem statuit Christi successorem; quod quamuis accipi vtrumque possit quoad Pontificatum visibilem & nobis conspicuum, absolutè tamen loquendo, impropriè & falsò dicitur. Sensus ergo huius tituli esse debet, Romanum Pontificem, esse Christi Locumtenentem, idest Vicarium generalem & subpræfectum. Videndus pro hoc titulo Bermondus Chouer, ad titulum Concordatorum de publicis Concubinijs. V. *etiamsi Regali*, num. 2.

Locus Petri, & gradus Cathedra Sacerdotalis. S. Cyprianus Epist. 52. Vide Prolegomena prænotat. 3. & 4.

Loquela uniuersalis Christianorum. Princeps Babylonie ad

ad Innocentium IV. anno 1246. V. infra verbo *Os Ecclesie*.

Lucerna & speculum à Deo in Romanæ sedis cathedra ordinatum, per quod & lapsa reparari, & restituta restitui mereantur. Innoc. III. lib. 3. Epist. 155.

Lumen magnum, Princeps sacerdotum primus. Theodorus Studita lib. 2. Epist. 12. ad Paschalem.

Lumen supremum. Idem ad eundem lib. 2. Epist. 13.

Vocat quidem Theodorus lib. 2. Epist. 14. Patriarcham Alexandrinum *lumen luminum*. Sed id eò non pertinet, ut Alexandrinus Pontifex Romano adæquetur, sicut adæquetur, si lumen luminum diceretur, eadem loquendi forma qua *Canticum Cantorum*, id est *Canticum præcellentissimum* pro usu Hæbreorum, de quo in Glossario in Nomenclatorem Marianum. V. *Virgo Virginum*. Vocat igitur Theodorus, Alexandrinum Antistitem *lumen luminum*, quia lumen erat illuminans subiectos sibi Antistites, qui & ipsi lumina concreditarum sibi plebium erant, quamvis non idcirco Alexandrinus Antistes esset lumen supremum, & habens rationem Solis, qui solus est lumen supremum corporeum; Quo titulo Romanum Pontificem infra insigniemus, cum Facundo.

Luminare maius quod illuminat terram. Nicolaus Monachus S. Albani Epist. 7.

Idem quod Sol, creatus in potestatem diei, sicut Luna, quæ est luminare minus, confertur cum potestate mundana. Comparatio est apud Juris Canonici peritos, solemnis.

Luscinia assiduè canens orbi terrarum. Chrysoft. in Encomio B. Petri & Pauli.

S. Basilium, Nyssenus frater in Encomio S. Ephremi, vocat *auream doctrinæ lusciniam*, quia doctrinam sacram melicè admodum promebat. Simili de causa, Lusciniam S. Petrum vocat Chrysoftomus & quidem indefessam continuam. [Petrus (inquit) orbi terrarum continuus, quem admodum, luscinia assiduè canens.] Nimirum melos sa-

Z

cræ

cræ doctrinæ, è Petri gutture assiduè insonat Ecclesiæ, in responsis successorum. Non sic Doctores mortalium placitorum, homines sæculi, quos meritò S. Ambrosius Epist. 6. vocat *cicadas in diem strepentes*.

Lux vitæ, religionis decus. Alcuinus Epist. 72. ad Leonem Papam.

*Lux, decus egregium, populorum lumen amœnum,
Pastor Apostolicus, venerandus in orbe Sacerdos.*

Autor Poëmatis de gestis Leonis III. cum Carolo Magno.

In antiquis inscriptionibus legitur Epitaphium Agathonis Papæ in append. pag. 1166. ex quo colligitur, hanc lucem non esse qualemcunque, sed fulguris coruscantis, non absque adiuncto orationis tonitru, ita vt omnes Romani Pontifices sint Boanerges Plagulam represento huc facientem.

*Pontificalis apex, virtutum pondere fultus,
Vt iubar irradiat, personat vt tonitru.*

M

Magister orbis terrarum. Chrysofomus homil. de Petro & Elia.

Magister orbis totius. Damascenus in Hiffor. Barl. cap. 11. Chrysofomus homil. vltima in Ioannem. Euthym. in cap. vltimum Ioannis.

Hoc summi Ecclesiæ Rectoris, Magisterium, quo vniuersam imbuit Ecclesiam, aliquando videtur tribui S. Petro obiectiuè tantum, quatenus videlicet fideles, credendo & fidem profitendo, id ipsum credunt, quod S. Petrus professus est. Sic S. Leo serm. 2. de anniuers. suæ assumpt. [In vniuersa Ecclesia, *Tu es Christus filij Dei viui*, quotidie Petrus dicit, & omnis lingua, quæ confitetur Dominum, magisterio huius vocis imbuitur.] Verissimum est eam S. Petri confessionem fuisse illustrissimam, & omnium eruditioni circa.

circa Cardinalia fidei myſteria, ſatis eſſe potuiſſe. Magnificè in eam rem diſſerit S. Damascenus Orat. de Transfig. & Caſſianus lib. 3. de Incarnat. cap. 12. 13. ac 14. necnon S. Maximus homil. 2. in Natali SS. Petri & Pauli. Scitè item Paulinus in Sacro Syllabo, ait S. Petrum illius ſuæ conſeſſionis pugno, attriuiſſe ora Hæreticorum omnium. Tamen Magiſterium, quod in S. Petro prout Pontifice eiufque ſucceſſoribus agnoſcendum eſt, latiùs patet, & ad omnia fidei dogmata pertinet. Nihil enim fide credimus, quod non tradat, vel ex fide credendum eſſe ratum habeat, viua fidei regula, quæ eſt Romanus Pontifex S. Petri ſucceſſor, in quam rem iam dicta ſunt nonnulla ſuperiùs prænotat. 3. agendo de S. Petri cathedra, & alia addam in Epilegomenis ſubnotat. 2. verit. 7. & quia hoc Magiſterium eſt cum obligatione audiendi talem Magiſtrum docentem, eiufque doctrinæ credendi, agnoſcendum eſt, iſtud Magiſterium longè diſcrepare à Magiſterio totius orbis, quod aliquibus inſignibus Doctõribus adſcribitur, pro eorum eximia ſapientia orbi vniuerſo proficua. Necnon ab eo Magiſterio, quo Sancti illuſtres exemplo prælucentes vniuerſo mundo, dicuntur interdum orbis Magiſtri. Alterutro horum modorum, vel etiam vtroque, longè aliter quàm S. Petrus, S. Hilarius Arelatenſis Magiſter orbis dictus legitur, in fragmento tabulæ marmoreæ, quæ Arelatis in Eccleſia S. Honorati extra muros, ſubtus altare maius, etiamnum viſitur, hiſ præter cœtera carminibus,

Spernit opes dum querit opes, mortalia vitans,

Perpetuis cœlum donis terre ſtribus emit;

Gemma Sacerdotum, plebiſque orbis que Maſtifer.

Eodem modo accipiendum eſt, quod refert Dungalus ex S. Paulino Natali 11. Sancti Felicis.

Martyres ad proceres DEVS ipſos mœnibus amplis

Intulit & paucas functos diuiſit in oras,

Quos tamen ante obitum, toto dedit orbe Maſtros.

Eodem denique ſenſu S. Hieronymus à Proſpero in Chronico,

nico, dicitur *Magister mundi*. Et S. Chrysoſtomus in Prato Spirit. dicitur *Orbis Magiſter*.

Magiſter vniuerſalis Epiſcoporum. S. Bonifacius, vt refer- tur in vita S. Burchardi lib. 1. cap. 9. apud Surium 14. Octo- bris.

Magiſter Chriſtiane fidei. Innocentius III. Epiſtola ad Ca- tholicum Armeniorum (ſic vocabant Primatem inter eos & omnium inibi Antiftitum primum, vt ex Theoriani le- gatione perſpicuum eſt) egregiè hunc Pontificis titulum expreſſit & euoluit, ex quo propterea, iuuat plagulam ad- ſcribere. [Sicut didicimus ex verbis Apoſtolicis, quod om- nes vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter al- terius membra; & quod cunctos ſacri Baptiſmatis vnda regenerat, fratres facit, quoniam vnus eſt Pater noſter, qui eſt in cœlis, prout in Euangelio veritas proteſtatur; in no- bis tamen, qui B. Petro ſucceſſimus, Chriſtiane fidei Ma- giſterium recognoſcis. Vnde ſecus fontem ſcientiæ fidei noſtræ, ac præceptorum legis & Eccleſiæ quieſcere deſide- rans & nutrirî, ſugas mammillas noſtras quotidîe, & in- brieris lacte doctrinæ, ex vberibus Apoſtolicæ Sedis ema- nantis. Et licet loco quidem à nobis remotus exiſtas, fide tamen nobis gaudens antequam Armenicam Eccleſiam committî nobis contingeret, cum ouili de quo Dominus in Euangelio proteſtatur. *Alias* (inquiring) *oues habeo, que non ſunt ex hac ouili, & illas oportet adducere, & vocem meam au- dent, & fiet vnum ouile & vnus Paſtor*. Oues enim huius ouilis, vni Dominus Paſtori commiſit, Petro videlicet, cum (inquit) *Paſce oues meas*; Innuens per Verbum tertio re- p̄t̄tum, quod quicumque fidem habuerunt Trinitatis, in- quacunque orbis partium regione, ac Trino fidelium or- dine, Noe, Iob, & Daniele, ſiue in lecto, ſiue in agro, ſiue in mola conſiſtant, Petri Magiſterio ſunt commiſſi.] Cer- nitur in hac præfertim parte *Culmen Magiſteriale*, quod in Pontifice Romano agnoſcit Synodus Sueſſionenſis, ſcri- bens ad Nicolaum I. quamquam Synodus potiùs ſpecta-
bat

bat dispositionem causarum Ecclesiasticarum, maiorum: quas, *copiosius multoque luminosius clarere*, Pontifici Maximo profitetur.

Magister inter Magistros, &c. Cassianus 3. de Incarnat. cap. 12.

Non dissimiliter de Paulo Theodoretus Dialog. 2. vocans eum *Magistrum Magistrorum*, sicut Dialog. 3. vocat Diabolum, *Magistrum Magistrorum iniquitatis*. Communiter porrò hi duo SS. Apostoli, vocantur *Magistri Magistrorum*, à præcellentia super alios quosuis fidei Magistros, ipsorum coelesti doctrina imbutos. Vnde Chrysostomus in Encomio horum SS. Apostolorum, sic eos affatur. [Nemo ante vos, neque post vos, talis apparuit. Quis enim Magistri officio fungens, dicere quicquam citra vestram traditionem ausus fuerit? Cunctos Doctores vos perfecistis.] Diceres explodere voluisse bruta somnia Ioachimi Abbatis, si vera refert Guido Carmelita, S. Benedicti sapientiam supra horum Magistrorum sapientiam extollentis, necnon Petri Ioannis, qui idem de S. Francisco effutiuit, reiectus ab Alphonso de Castro. V. *Apostoli hæres. 1.*

Magister militiæ Dei, primorum Princeps & Dux. Eusebius II. histor. cap. 14.

Hoc Magisterium, non est doctrinæ, sed Præfecturæ quale obeunt plerique ordinum Militarium Magni Magistri. Sic enim nominant Melitensem, & alios supremos sacrarum militiarum moderatores. Itaque Pontifex Romanus, est Magister siue Summus Præfectus sacræ militiæ, idest totius ordinis Ecclesiastici, & primorum, siue Ducum in eo ordine, primus ipse ac Dux existit. Vel quia vniuersa Ecclesia assimilatur choris castrorum (de qua comparatione, plenè lib. 5. de Christo sect. 4. cap. 4. tractando titulum *Regis virtutum*) Romanus Pontifex est Magister militiæ Dei, quia est exercitus sacri, ex vniuersa Ecclesia adunati *ἀσπασματι*. Affine est, quod S. Auitus Epi. 31. vocat Romanum Pontificem, *Magistrum & Gubernatorem navis Ecclesia.*

Ma-

Magistra Ecclesiastica rationis, Romana Ecclesia. Concil. Tribur. cap. 30.

Idest modi agendi ac docendi consentaneè Ecclesiasticis.

Maieſtas Apoſtolica. Iuo Epist. 8. 147. 157. 159. 201. 238. 250. Ioannes Sarisber. lib. 7. Polycrat. cap. 21. & Epist. 131. & 15. 28. 29. 30. nec semel alibi. S. Bernardus Epist. 261. & 268. & in prologo operis de confid. Arnulphus Lexouienſis Epist. 8. 26. 27. 45. 62. 64. Petrus Damiani Opusc. 17. *initio.* Hildeb. Epist. 18. Petrus Cluniac. ad Innocentium II. *passim*, & ad Eugenium lib. 6. Epist. 10. & 12. ac. 42.

Tametsi est *Maieſtas*, verbum regium, tamen Romanus Pontifex, præter spiritualemente Consulatum quem gerit, vt Chryſostomus de Apostolatu loquitur; præter summam inquam sub Christo Imperatore spiritualemente potestatem, planè regiam, quippè parem Apoſtolicae, quæ Psalm. 67. *regia* dicitur iuxta D. Auguſtinum ibi, verba illa *dum diſcernit caeleſtis, Reges super eam*, de Apoſtolis interpretantem, præter eam inquam spiritualemente potestatem: Est insuper in Romano Pontifice *maieſtas Regia externa & temporalis*, attingenda inferiùs *V. Rex.* Paschalius lib. 9. de Coronis cap. 14. agens de Corona Pontificis, quam vulgo *Regnum* appellant, Romanum Pontificem magnis Regibus annumerari meritò posse, asseuerat. Quarè non abhorret ab eo hac etiam ex parte, Regium *Maieſtatis* vocabulum; cui planè astipulatur, eius sceptrũ & diadema Imperatorium de quo Pamelius ad librum Tertulliani de Pudic. cap. 1. num. 5. ex Edicto Constantini quod propugnat, vt & Petrus Damiani Opusc. 4. & Leo IX. Epistola ad Michaëlem. Imò si notionem *Maieſtatis*, ad rigorem vocis exigamus, in nullum veriùs, quam in Romanum Pontificem, cadit nomen *Maieſtatis*; id quippè nomen propriè sonare participationem aliquam diuinæ authoritatis, intelligitur ex illis, quæ de Maieſtate disputat Casaubonus ad Trebellium in Gallienis: Et ex eo quod Traianus, referente Plinio in

Panc-

Panegyri contentus *magnitudinis* titulo, *maiestatem* repudiavit, ne suam ad Deum viciniam profiteri videretur. Robertum Legecestriae Comitem in Britannia Proconsulem, censuisse, ex eo dici *Crimen Maiestatis*, quod persequatur illius imaginem, qui solus verae & ingenuae maiestatis retinet veritatem, affirmat Ioannes Sarisber. lib. 6. Polycrat. cap. 25. vbi plura de Immanitate criminis laesae Maiestatis, eam ob causam, quod insurgat in terrenam Deitatis imaginem. Atqui nulla est in terris Deo propior potestatis imago, quam Summus Pontifex, cum omnes quotquot sunt terreni Principes, iurisdictione potiantur merè humana & naturae finibus conclusa, nec delata, nisi à subditis, saltem radicaliter: Quae omnia secus habent in iurisdictione Summi Pontificis, ac proinde est perfectior diuinæ potestatis participatio & veriùs digna *Maiestatis* titulo, quam omnes terrenae potestates Regiae, vel Imperiales. Et ita Gigas lib. 1. de Crimine laesae Maiestatis cap. 2. num. 3. 4. & 5. ac Nicolaus Boërius Tract. de Seditiosis praesuppositione 6. num. 17. Neque tamen praetereundum est, interdum apud aliquos nomen *Maiestatis* non sonare quid Regium, sed idem esse, quod *magnitudinem*, aut *praecellentiam*. Sic enim Hugo Archiepiscopus Viennensis, scribens ad Petrum Cluniacensem, (est Epist. 9. lib. 6. Epistolarum eiusdem Petri) sic eum affatur; *Si in aliquo maiestatem vestram nos offendisse praesenssemus, &c.* Aequè Petrus Cellensis lib. 2. Epist. 5. scribens ad Hugonem Cluniacensem, ait, *Illum ut secundum excellentiam maiestatis vestra cogitet, &c.*

Mater dignitatis Sacerdotalis. Conc. Triburiense cap. 30.

V. Epilegomena subnotat. 2. verit. 11.

Mater & caput omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia.

S. Athanasius cum Concilio Epistola ad Marcum Papam.

Hunc Romanae Ecclesiae per Pontificem luculentissimum titulum, everti abs se putant Nouatores, causando Epistolam istam Athanasij & Concilij Aegyptiorum, esse supposititiam, argumentum petentes ex octimestri durat.

taxat.

taxat S. Marci Pontificatu, quo tam exiguo tempore negant potuisse ad eum literas dari ex Ægypto. Ridiculum profectò & indecorum telum, vt rectè pronunciauit Albertus Hungerus orat. de antiqua fide S. Athanasij. Nam neque est, quod prohibeat intra illud tempus audiri in Ægypto creatum esse Romæ Romanum Pontificem Marcum, & dari ad eum literas, saltem post eius obitum Romanam peruenturas: neque octimestris duntaxat S. Marci Pontificatus adeò ratus est, quin adiecto insuper biennio diffusior fuisse agnoscat in libro de Pontificibus, nomen Damasi præferente, & apud Onuphrium aliosque probatos historicos. Sanè eam Epistolam non modò Gratianus & Isidorus genuinam Athanasij esse agnouerunt, sed ne inficiari quidem id ausus est Marcus Ephesinus in Concilio Florentino, cum eius Epistolæ authoritate grauaretur. Quarè titulus Pontificis ex ea petitus, ratus esto.

Non officit iuribus Ecclesiæ Romanæ hoc titulo expressis, quod Sanctus Euthymius Abbas, post mortem apprensus Phoëido, in horrendo naufragio, dixerit ei, iter quod susceperat displicuisse Deo, nec profecturum *Matri Ecclesiarum*, sic appellans Ecclesiam Hierosolymitanam pro qua Phoëidus satagebat. Et idem habetur in Liturgia S. Iacobi, & in Actis S. Sabæ. Hoc inquam non officit Ecclesiæ Romanæ, quæ per Pontificem, est *mater & caput Ecclesiarum omnium*, vt audisti loqui Athanasium. Hierosolymitana autem Ecclesia mater duntaxat Ecclesiarum, dicta est quoad originem, quia de Sion exiuit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Non est autem dicta Ecclesiarum mater quoad authoritatem, sicut Romana. Eodemque modo accipiendus est Damascenus orat. de Assumptione, cum agens de lectulo in quo B. Virgo ad mortem se composuit, Ecclesiam Hierosolymitanam eo loco postea constructam, vocat *matrem Ecclesiarum omnium*. At quod Nazianz. orat. 20. num. 69. Ecclesiarum Casariensem in Capadocia vocauit *matrem Ecclesiarum*, dictum est duntaxat per

per comparationem ad alias minuscultas Cappadociae Ecclesias, quarum Caesarea erat Metropolis. Idem proportione dicendum est de Ecclesia Constantinopolitana, quam Nicetas Choniates in Alexio Murzufflo num. 5. matrem Ecclesiarum appellat, sic alloquens Constantinopolim. *O vrbs, vrbs omnium vrbiū oculo, per orbem terrarum celebris, spectaculum vltamundanum, Ecclesiarum mater, princeps religionis, recta sententiae dux, eruditionis alumna, omnis pulchritudinis diuersorium, &c.* Quid verò hic *Matris Ecclesiarum* titulus ferat, cum Romanae Ecclesiae tribuitur, egregiè expressum est à S. Gregorio VII. lib. 8. Epist. 21. ex quo decerpo plagulam. [Potestatem Petri diuinitus sibi concessam, quantò quisque per electionem ferre denegat, tantò durius ad damnationem suam in Iudicio portat. Hanc itaque diuinæ voluntatis institutionem, hoc firmamentum dispensationis Ecclesiae, hoc Priuilegium B. Petro Apostolorum Principi, coelesti Decreto traditum, atque firmatum, SS. Patres cum magna veneratione suscipientes atque seruantes, Sanctam Romanam Ecclesiam tam in Generalibus Concilijs, quàm etiam in coeteris scriptis & gestis suis, *uniuersalem matrem* appellauerunt, & sicut eius documenta in confirmatione fidei, & eruditione sacrae religionis, ita etiam Iudicia susceperunt; in hoc consentientes, & quasi vno spiritu & vna voce concordantes, omnes maiores res & praecipua negotia, necnon omnium Ecclesiarum iudicia, ad eam quasi ad matrem & caput debere referri, & ab ea nusquam appellari, iudicia eius à nemine retractari, aut refelli debere vel posse.] En ius maternum Romanae Ecclesiae vniuersale. Cur autem Ecclesia dicatur *mater*, diffusè tractatum est in Tractatione de Cereo Agno cap. 2. Pulchrè & breuiter rom attigit Petrus Dam. Opusc. 4. verbis illis. [Romana Ecclesia multò nobilius, atque sublimius, quàm mater carnis, mater est Regis. Illa si quidem peperit, vt per eius traducem reuertatur in puluerem; ista genuit, vt Christi sine fine regnantis efficiat cohæredem.]

Genuit autem lauacro aquæ, quod est perplexi secretique vulua mysterij, vt Bracharius ad Ianuarium loquitur.

Mater Ecclesiarum omnium, quæ totum orbem sua irradiat claritate. Innocent. III. Epistola ad Catholicum Armeniorum, agens de Romana Ecclesia.

Mater & Magistra vniuersorum Christi fidelium, Romana Ecclesia. Concil. Lateran. sub Innocent. III. cap. 5.

Mater & Magistra omnium Ecclesiarum. Alexand. III. ad Episcopum Vpsallensem. Hincmarus Opusc. 55. Capitulum cap. 45.

Acriter aduersus hunc titulum Romano Pontifici tributum, concitatur Cuiacius in cap. vitim. de foro competen. Si tamen Cuiacius, qui semper vixit Catholicus, & non potius deprauator Commentariorum eius in Decretales post mortem Cuiacij editorum, vt meritò suspicatur Gretserus in animaduersionibus ad Notas Iunij in Tertullianum c. 9. Eo itaque Commentario, multa in Romanum Pontificem conuitia eam ob causam intorquentur, quod Ecclesiam Romanam omnium Ecclesiarum matrem & magistram, deprædicet: id quod perindè est (ait author) ac si diceretur, Episcopum Romanum esse Episcopum Episcoporum. Id verò de Romano Antistite affirmari, illi authori videtur intolerandum, allegatque pro suo sensu Tertullianum apud quem (vt ait) est elegans verbum, edictum illud quo se quis Episcopum Episcoporum appellet, nominans edictum peremptorium, cui adscribi non possit *bonum factum*. Verùm vniuersa hæc confutatio tituli Pontificij in quo versamur, malè omninò materiata est. Sit enim idem, *Ecclesiam Romanam esse omnium fidelium Magistram*, & Episcopum Romanum esse Episcopum Episcoporum; Quid vitij in hoc titulo perantiquo (vt supra monstratum est) deprehendi potest? Tertullianus enim planè ridiculè contra eam Pontificis Romani nomenclationem adducitur, cum eam denominationem non vocauerit *Edictum*; vt fatendum esset si probatio adducta subsisteret; sed *edictum* vocauit, legem

gem S. Zephyrini, de venia Mœchis pœnitentibus concedenda, cui edicto Tertullianus ferus & austerus homo, negat adscribi posse *bonum factum*, quantumuis manasset ab Episcopo Episcoporum; sic denominans Romanum Pontificem, pro sensu & vsu fidelium illius æui. Ex quo optimè stabilitur, titulum *Episcopi Episcoporum* Romano Pontifici meritò attribui. Tantum abest, vt ex eius tituli conuulsione à Tertulliano ibi facta; sequatur malè asseri, Ecclesiam Romanam, esse omnium Ecclesiarum & vniuersorum Christi fidelium matrem & magistram, quod expremo luculento loco Hincmari Opusc. 55. Caputum cap. 45. [Roma etiam in Paganismo orbis caput existens, & ex quo Petrum Apostolorum Cephæ (quin Caput & Principem cui Dominus dixit, *Tu es Petrus & super hanc petram*, idest super hanc firmam & solidam confessionem fidei, quam tu es confessus, *edificabo Ecclesiam meam*; Et, *tu aliquando, conuersus confirma fratres tuos*; & *si diligis me, pasce oves meas*, videlicet, quæ sunt in vniuerso mundo, quaquauersum se Catholica diffundit Ecclesia, licet per terrarum plagas dispersa, sub vno tamen pastore ac pastorum Principe Christo, vnitæ fidei in ouili vno conclusa:) suscipere meruit, prima sedes & omnium Ecclesiarum in toto orbe terrarum, mater atque magistra.]

Mater vniuersalis. Potho Prumiensis lib. 3. de Statu domus Dei.

Hunc titulum, Romanæ Ecclesiæ ab omnibus Patribus esse delatum, affirmat Potho, cum aduersus insanam quorundam Monachorum contumaciam disputans, probat Monachos quoque, astringi canonibus Pontificijs. Iactabant enim; [Quid nobis & Canonibus? Habemus regulam nostram, hac contenti simus.] Affines hi videntur fuisse veterum illorum Monachorum, qui regularibus suis obseruantijs contenti, negabant se adstringi lege quadagesimæ Christianos omnes vrgente, vi Sacrorum Canonum, vt scribit Cassianus collat. 21. cap. 3. Monachos ergo

ad Sacrorum Canonum à Romana Ecclesia, idest à Summo Pontifice editorum obseruationem adstringi, & eatenus Romanam Ecclesiam esse Matrem vniuersalem, sic tradit Potho. [Ad regendam domus Domini disciplinam, in omni religionis proposito, in omni ordine ac dignitate, Canonum obseruantiam esse necessariam, Apostolicæ sedis autoritas affirmat; quæ omnibus filijs Ecclesiæ, illam quam Sacris Canonibus exhibere debet, indicit obedientiam. Ecclesiasticæ autem disciplinæ instrumentum, est, Canonica autoritatis priuilegium; quod in Apostolica sede fundatur, vbi diuinæ voluntatis institutio, omnibus principaliter Ecclesiæ Prælati, eorumque subditis traditur, vbi firmamentum dispensationis Ecclesiæ specialiter collocatur. Hoc namque priuilegium, B. Petro Apostolorum Principi, cœlesti decreto principaliter traditum atque firmatum, Sancti Patres cum magna veneratione suscipientes, atque Sanctam Romanam Ecclesiam obseruantes, tam in generalibus Concilijs, quàm & in cœteris scripturis, & gestis suis. VNIUERSALEM MATREM appellauerunt; & sicut eius documenta in confirmatione fidei, & eruditione sacræ religionis, ita etiam iudicia susceperunt; in hoc consentientes & quasi vno spiritu & vna voce concordantes, omnes maiores res, & præcipua negotia, necnon omnium Ecclesiarum iudicia, ad eam quasi ad matrem & caput debere referri: ab ea nusquam appellari, iudicia eius à nemine retractari, aut refelli debere, vel posse.]

Mat-ria omnium spiritualium personarum. B. Hildegardis ad Alexandrum Papam.

Ipsè locus integrè representatus, lucem huic titulo affunderet. [O summa (inquit virgo sancta alloquens Pontificem) & gloriosa persona, quæ primùm constituta es per Verbum Dei, per quod omnis creatura rationalis & irrationalis in genere suo facta est. Tibi specialiter idem Verbum, clauis regni cœlestis per indumentum humanitatis

sue,

suæ, scilicet ligandi atque soluendi potestatem, concessit. Tu quoque Excellentissime Pater, materia omnium spiritualium personarum existis, quæ tuba iustitiæ Dei sonant in Ecclesia, quæ varijs ornamentis circumamicta fulget; dum alij alijs bona exempla, vitam Sanctorum imitando, præbent; quæ & si quid rectè agunt, Deo, & non sibi attribunt, & de bonis imitatoribus suis gaudent, sequentes priores Sanctos, qui carnem suam domabant, & seipsum cum manifesta victoria cœlestis militiæ, contra vitia Diaboli pugnantem roborabant, & cum bona voluntate velut Angeli in Deum respiciebant.] Hactenus B. Hildegardes alloquens Christi Vicarium. Videtur ergo Pontificem vocasse *materiam omnium spiritualium personarum*, quia pij quique & spirituales viri, materiam imitandi & similia sanctè præstandi inveniunt, in vero, ac eo nomine digno, Christi Vicario. Item quia Pontifex est, qui omnes tubicines Euangelij & spirituales operarios, subministrata mediatè aut immediatè iurisdictione, ad Euangelizandum præstat idoneos: quod est quasi subministrare materiam è qua formentur.

Matrix Ecclesiæ Catholicæ. S. Cyprianus Epist. 45. vide infra. V. Radix.

Medicus vnus singularis præcellens Catholicissimus, idest vniuersalissimus, à Deo prouisus sanandis Christi membris. S. Ignatius Constantinopol. ad Nicolaum I.

Nota *à singularis*. Sensus enim est, peculiari quadam ratione, munus Medici, Petro & eius successoribus competere. Omnes quidem Apostoli, & qui Apostolis successi sunt in Ecclesiarum particularium ab eis fundatarum regimine, *Medicorum* titulum ferunt; cadit in omnes, quod de SS. Petro & Paulo, dictum his verbis est ab Eucherio Hom. de eorum Natali. [Putares duos Medicos cœlo lapsos, qui officinam sanitatum aperientes, diuerso noscent genere varijs opem ferre languoribus. Aliorum oculis incredulitate cœcatis, ac nubilo infidelitatis hebetatis, iucun-

cun-

cundissimam claritatem infusa fidei luce reddebant. Aliorum auribus, quæ ad vocem Christi obsurduerant, auditum mirabiliter imperabant. Aliorum interiores venas, carnalium incentiuorum febribus æstuentes, prædicatione, & castitatis refrigerijs irrorabant. Ex aliorum visceribus, malitiæ, superbiæ, iracundiæ sagittas, ac diuersorum iacula peccatorum, à diabolo inflicta euellebant, curantes adiutorio Diuinitatis, omnem languorem, & omnem infirmitatem. Ac sic per Verbum sobrietatis, euacuantes crapulam veterum passionum, æternæ vitæ sitim indigestis, ac defœcatis mentibus imperabant; & temperato poculo cœlestis antidoti, obliuionem præsentium & futurorum desiderium propinabant.] Sit igitur hæc medendi ratio, S. Petro & eius successoribus verè tributa. Est tamen communis omnibus Apostolis & pijs, eoque nomine dignis Præsulibus ac sacris Doctoribus. Quod Theodotus Ancyranus tom. 6. Concilij Ephesini cap. 9. scitè tradit. At *singularem Medicum*, dixit S. Ignatius, Romanum Pontificem: ac proindè peculiaris aliqua medendi ratio ei assignetur necesse est, quam ipse S. Ignatius benè expressit. Locus est omninò insignis, describendus ex 8. Synodo Actio. 3. vbi S. Ignatius sic compellat Nicolaum I. [Eorum vulnerum atque liuorum, qui in membris hominum consistant, multos medicos protulit ars; hanc quidem passionem alio accipiente, & alteram altero per experientiam amputante, & medicante. Eorum verò, quæ in membris sunt Christi & Dei Saluatoris omnium nostrum capitis, & sponsi Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, vnum & singularem præcellentem, atque Catholicissimum Medicum, ipse princeps summus & fortissimus sermo, & ordinator & curator, & solus ex toto magister Dominus omnium produxit; videlicet tuam fraternitatem, & paternam almitatem; propter quæ dixit Petro magno & summo Apostolorum; *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non preualebunt aduersus eam.* Et iterum.

rum. *Tibi dabo claves Regni cœlorum: & quaecunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.* Tales enim beatas voces, non secundum quandam utique sortem, Apostolorum Principi solum circumscripsit & destinauit, sed per eum, ad omnes qui post illum secundum ipsum efficiendi erant summi Pastores, & diuinissimi sacrique Pontifices, senioris Romæ transmisit. Et ideò ab olim & prisco tempore, in exortis hæresibus, & præuaricationibus eradicatores & interemptores malorum zizaniorum & tabefactorum, & penitus insanabiliter ægrotantium membrorum multoties facti sunt, eorum, qui sanctitatem, & summam paternitatem tuam illic præcesserunt. Successores scilicet Principis Apostolorum & illius zelum in fide, quæ secundum Christum est imitantes; & nunc nostris temporibus Beatitudo tua dignè tractauit datam sibi à Christo potestatem.]

Placet eundem Romani Pontificis titulum, aliunde quoque illustrare. Epistola Synodalis data à 6. Synodo ad Agathonem Papam (habetur in ea Synodo Actio. 18.) sic alloquitur Pontificem. [Maximi morbi, maioribus indigent auxilijs, ut scitis, Beatissime. Atque idcirco Christus verus Deus noster, virtus verè rerum omnium conditrix & gubernatrix, sapientem dedit Medicum, vestram à Deo honoratam sanctitatem contagia hæretica suis fortiter propulsantem remedijs orthodoxiæ, ac valetudinis robur membris Ecclesiæ largientem. Itaque tibi, ut primæ sedis vniuersalis Ecclesiæ Antistiti, quid gerendum sit permitimus. Stanti supra firmam fidei petram, acquiescentes veræ confessionis literis à vestra paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, quas ut à Summo Apostolorum vertice diuinitus scriptas agnoscimus; per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus.] Petrus Cellensis Epist. 145. Romani Pontificis proprium esse, ait, non solum morbos discernere, sed etiam quæque morbosa secare aut sanare. In Concilio Latera-

teranensi sub Leone X, sess. 7. Balthazar Deltio, concione in illud, *nihil impossibile erit vobis*, alloquens Leonem Pontificem, vocat eum, *Christiani gregis animarum, Protomedicum*.

Ex munere capitis, officium, *Medici*, Romano Pontifici congruere, egregiè tradit Ioannes Constantinopolitanus Epistola Apologetica ad Constantinum Papam, quam è 6. Synodi Græcis exemplaribus descripsit & vertit Franciscus Turrianus lib. 1. de Ecclesia, contra Andream Freyhüb. cap. 8. sic igitur habet Ioannes. [Deus qui diuinitatem, ac potentiam suam in eorum, quæ cernuntur magnifica fabrica declarauit; in natura nostra, quam finxit omnium quæ sub sensum cadunt, nobilissima; gloriam & sapientiam suam præcipuè ostendit. Vnde Propheta admirabilem ex se factam diuinam scientiam, clamauit. Ipse ergo naturæ nostræ author, caput toti corpori præfecit, ac præcipuis sensibus in eo collocatis, fecit, vt omnis inde reliquorum membrorum motio & integritas existat ac conferuetur; & si quid horum labi, aut aliter quomodocunque offendi contingat, non in accuratam diligentiam eis adhibet: quin potius naturali cognatione, etiam cum extremis membris ostensa, partem ægotam ministris manibus & ducibus oculis curat; non spreto, neque reiecto horum auxilio, ceu inutiles. Cum his vestrum Apostolicum præsendi munus, possumus (sanctissime) comparare. Et quia vos caput Sacerdotij secundum Christum reputamus, merito damus operam, vt à vobis, corpori Ecclesiæ nostræ alleuationem offensionis, quam ex pestifera animarum tyrannide accepit, feramus. Sanè quidem vos, vt capitis proprium est, non despicietis nos, qui præter voluntatem nostram, in morbum incidimus, nec à vestra coniunctione alienabitis: quin potius tristitia de nostris vulneribus affecti, (*si quid enim patitur unum membrum, cætera compatiuntur, vt Apostolus ait*) recuperata valetudine, ac restituta sanitate, meritissimò congaudebitis.]

Medi-

Medicus Apostolicus. S. Siluerius Epist. ad Vigilium.

Medicus languentium. Ioannes Alexandrinus ad Eugenium IV.

Insigniter specie languentium, seipfas, Pontificem verò sub Medici imagine, exhibent Ecclesiæ Illyrici, in libello supplice ad Symmachum Papam. Idem de Ecclesiâ, Deruenti & Alexandro Papa, legere est apud Petrum Celsenem Epist. 1.

Melchisedec ordine. S. Bernard. 2. de consider. cap. 8.

Fuit Melchisedec Sacerdos Dei Altissimi, nec obscura, Christi Imago, quatenus panem & vinum obtulit; quod fuit incruentum Sacerdotium, quale Christus instituit, dictus idcirco, *Sacerdos secundum ordinem Melchisedec*, Heb. 7. & Psal. 109. & quidem non semel, sed *in æternum*, seu quamdiu durabit Sacrificium, ita vt nullum vnquam ei succedat Sacrificium, quamuis Christus non per se sacrificet, sed per Sacerdotes, in persona ipsius & verbis eius sacrificantes. Videndi in eam rem Alanus lib. de Sacrific. cap. 9. Coccius tom. 2. lib. 6. art. 5. Suares tom. 3. 3. par. disp. 46. sect. 4. Bellarmin. lib. 1. de Missa cap. 6. & latissimè Pamel. initio tomi primi Liturgicorum. Pontifex ergo, qui est Christi Vicarius, & secundum ordinem Melchisedec institutus, non, secundum ordinem Aaron, per carnalem propagationem, dicitur *ordine Melchisedec*. Videndus S. Leo serm. 2. de Anniuers. suæ assumpt.

Membrum eminentissimum Sanctæ Ecclesiæ, cui clauis regni cælorum sunt tradita, vt per illum ad cæteros hac dignitas transfret. Jonas Aurelian. lib. 3. de Imag.

Vacabit hic titulus difficultate, si *cæteri illi*, quorum in eo fit mentio, tantum sunt singuli quique successores S. Petri, quibuscum eius dignitas & potestas pariformiter communicatur. Suberit autem difficultas nonnulla, si *cæteri illi*, sint etiam quicumque Sacerdotes. Sed eo posito, dicendum erit, valere quoad illos, quatenus partialiter & inadæquatè accipiunt clauis in foro poenitentia; seu iurisdictionem

nem ad absoluendum ; quam illis Pontifex re ipsa confert , vt habet quorundam sententia ; vel cum auferre , aut restringere posset , permittit singulis ea vtentibus expeditam & liberam . Eatenus enim cenferi potest , per eum ad Sacerdotes quoscunque transire dignitas , & potestas prædicta . Quod autem Pontifex , qui caput est Ecclesiæ , dicatur eius membrum , non debet mirum videri . Nam etiam in corpore Physico , caput numeratur inter membra corporis . Et ipse Christus , iuxta multorum interpretationem , dictus ab Apostolo est membrum corporis , quod est Ecclesia , cum dixit , *Vos estis corpus Christi , & membra de membro* . Optimè porrò aduertit Thomas Illyricus lib. de Potestate Papæ §. non igitur , Romanum Pontificem non se habere , sicut membrum Ecclesiæ quoad potestatem iurisdictionis , quasi tota iurisdictione sacra sit in Ecclesia , nec nisi eius pars in Pontifice ; id enim falsum est , quandoquidem vniuersa iurisdictione spiritalis pendet à Pontifice , ita vt vel ab eo dimanet , vel saltem eius dispositioni & regimini subsistat . Eatenus ergo Pontifex dicitur membrum Ecclesiæ , quatenus Ecclesia est quoddam totum , integratum ex multitudine hominum eandem fidem profitentium , & eodem (vt Augustinus dixit) visibilium sacramentorum coagulo colligatorum . Qua ratione ipsemet Christus , quem liquè constat non gaudere sola portione iurisdictionis Ecclesiasticæ , est membrum Ecclesiæ , iuxta illud iam allegatum ex 1. Cor. 12. *Vos estis corpus Christi , & membra de membris* quod postremum , Glossa de Christo exponit . Rectè igitur Pontifex membrum Ecclesiæ dicitur , & membrum eminentissimum , quia est totius corporis caput . Confirmatur ex sequenti titulo .

Membrum primum sanctæ vniuersalis Ecclesiæ . S. Gregor. lib. 4. Indict. 13. Epist. 38.

Metropolis pietatis , Romana Ecclesiæ . Orientales Epistola ad Iulium I. apud Sozomenum lib. 3. cap. 7.

Metropolim propriè dixere , urbem illam , quæ matris loco

co colonicis urbibus habebatur, ut scribit lib. 4. Halicarnas-
seus. *Urbem matricem*, vocat Thucydides lib. 4. Nec ferè
aliter D. Augustinus lib. 3. de consensu Euangel. cap. 25.
[Agri (inquit) nomine, non castella tantum, verum etiam
municipia & coloniae solent vocari, extra ciuitatem, quae
caput & quasi mater est coeterarum; vnde Metropolis ap-
pellatur.] Laxata tamen postmodum vocis notione, Me-
tropolis quoque dictae sunt quaecunque vrbes, quibus de-
cus, ac praerogatiua competeret, capitibus alicuius provin-
ciae. Vtramuis amplectamur notionem, merito Romana
Ecclesia, *Metropolis*, dicta est *pietatis*. Eius inquam pieta-
tis, quam Tullius 1. de Nat. Deor. religionem & cultum,
numinis interpretatur. Veracem veri Dei cultum dixit.
D. August. 4. Ciuit. cap. 23. & lib. 10. cap. 1. vbi *pietatem* pro-
priè Dei cultum intelligi ait, quam Graeci *εὐσεβείαν* vocant
Religionem quippè Catholicam, quae sola est sincera & ve-
ra religio, Romana Ecclesia, veluti ex sinu suo propagauit
per vniuersum orbem, ut dictum est praenotat. 3. Et eadem
tanquam caput omnium orbis Ecclesiarum, iura quoad
Religionem orbi vniuerso dicit, ac proinde merito audit
Metropolis pietatis, siue Religionis.

Quod si *pietatis* nomine, intelligere placeat sanctimo-
niam, qua homo omnibus ritè defungens officijs, iustus
vsquequaque est, prout sapè *pietatem* definit Clemens Ale-
xandrinus, nominatim lib. 7. Strom. ne sic quidem deest
Romanae Ecclesiae, vnde dicatur *Metropolis pietatis*. Cer-
tum quippè est, puritati & sinceritati religionis, adiungi
vitae sanctitatem, nisi veritas Dei in iniustitia detineatur.
Vnde qui pro veritate fidei & religionis Christianae aduer-
sus eius hostes argumentantur, merito huc confugiunt,
ostendentes non posse non esse veram & sanctam religio-
nem ac fidem, cuius professores ex huius fidei & religionis
principijs summa sanctitate claruerunt. Ita Tertullianus
in Apolog. cap. 45. & 46. Eusebius 1. Praepar. cap. 3. & Mi-
nutius in Octauio. Ipseque S. Paulus inde argumentatus est

pro sui Euangelij veritate, vt expendit S. Chrysoftomus in cap. 1. ad Galat. circa illud; *Notum vobis facio, &c.* Fuisse hoc decus Christianæ religioni perpetuum, demonstrat Bofius lib. 7. de Signis cap. 1. Nec duntaxat quomodolibet pios professores habet fides & religio Catholica, sed quantumuis prius pessimè moratos, si eam qua par est docilitate excipiant, & ex eius principijs vitam conforment, commutat illicò in valdè pios, subita & potenti in corda efficacitate, de qua plenè & benè Clemens Alexandr. initio Protreptrici, S. Cyprianus Epist. 2. S. Eucherius ho. 2. de Epiph. in fin. S. Chrysoftomus hom. 18. in ad Rom. *initio partis moralis.* Illustrat id ipsum multis Thomas Bofius lib. 2. de Signis cap. 10. & 11. & lib. 12. à cap. 12. Quia ergo Romana Ecclesia, veræ fidei Magistra est, ac probatæ religionis, quam huiusmodi pietas affectatur, moderatrix & arbitra à Christo est constituta; rectè hoc quoque nomine, *mater pietatis*, dici potuit.

Moderatrix & domina Christianitatis, Romana Ecclesia.
Petrus Cellensis Epist. 112.

Moderator Sedis Apostolicæ, & cælestis imperij apicem regens. Ennodius lib. 5. Epist. 10.

Pontifex, *Moderator sedis*, eodem sensu dicitur, quo *Gubernator Throni*, de quo titulo supra. Et eodem modo Pontifex dicitur *Rektor cælestis Imperij*, quia Pontificia potestas non est origine humana, sed natione cælestis, & à Deo promanans.

Moderator & dux vniuersæ Ecclesiæ. Damasc. Orat. de Transfig.

Moyfes autoritate. S. Bernard. 2. de consider. cap. 8.

Non erat Moyfes præfectus populo ordinarius in ijs, quæ sunt ad Deum, id est cum iure successionis, sicut Aaron; Potiebatur tamen Moyfes, summa (tametsi extraordinaria) autoritate, etiam in spiritualibus, de quo infra in Epilegomenis subnot. 2. verit. 3. Pontifex ergo, circa Ecclesiam Catholicam est summus Dux & mediator erga Deum; quæ
fue-

fuerunt Moysis attributa : fuitque Moyses , Pontificis imago quoad summam authoritatem , quamuis modus potiundi ea authoritate , fuerit longè diuersus in Moyses , qui non habuit potestatem , nisi temporariam & absque iure successionis . Optimè porrò Petrus Cellensis Epist. 1. Moysi & Pontificis analogiam ea ex parte expressit , scribens ad Alexandrum Papam . [In grauissimis quæstionibus , sicut olim ad Mosem , sic nunc Pater Venerande , ab omni Ecclesia Dei , recurritur ad B. Petri & vestram sedem . Tam enim communiter communis imponitur vobis sollicitudo omnium Ecclesiarum , quam singulariter , & specialiter Petro videtur dictum , *Et tu conuersus , confirma fratres tuos .*] Idem Epist. 1. 4. 5. ex eo quod totius (vt ait) Christianitatis onus , humeris Apostolicis sit impositum , Aaronem & Hur ei subleuando ne deficiat , esse adhibendos docet , alludens ad Moysen . Fauet huic negotio , quod Nazianzenus Orat. 6. num. 6. Mosem in Dei Sacerdotibus recenset allegato Dauide Psalm. 98. & addit , eum fuisse Israëlitarum Antistitem , & Sacerdotum Sacerdotem , & in ijs , quæ ad Deum coniunctim cum Aarone operam nauantem : nempe extraordinaria potestate ; Nam ordinaria solius erat Aaronis .

Tametsi verò nonnulla fuit proportio inter typicum Moysi Pontificatum , ratione cuius dici potuit summus Pontifex & Sacerdos Sacerdotum , sicut Romanus Pontifex à Moysè vt cunque expressus , dictus est à S. Bernardo Moyses authoritate : tamen negari non potest , quin Pontifex esset præ Moysè longè differentiùs nomen hæreditariu . Vidit hoc perspicaciter Author sermonis ad Concilium Remense coram Eugenio III. perperam creditus S. Bernardus , cum Author ille sub initium sermonis apertè se profiteatur Episcopum , vocans Episcopos in Concilio illo adunatos , Fratres suos , quod S. Bernardus non dixisset . Nec est verisimile eum sermonem fuisse à S. Bernardo conscriptum in persona alicuius Episcopi eum tanquam suum habitu .

bituri. Est enim stylus sermonis illius fellitus & admodum acerbus, vt præsertim liquet ex calce, vbi ea opponit Episcopus, quæ turpe est & dicere; quod non fecisset S. Bernardus, etiam latens sub aliena persona. Vt vt sit, Author illius sermonis, *ipso initio*, cum Eugenium qui præsens aderat, Mosem vocasset, mox subiicit, quantoperè Eugenius à Mose discreparet. Verba eius sunt. [Graue est, quod mihi iniungitur, videlicet vt doceam Doctores, instruam Patres, præsertim cum scriptum sit, *interroga Patres tuos, & annuntiabunt tibi*. Sed præcipit mihi Moyse iste, cuius manus graues sunt, cui obediendum est, non solum à me, sed etiam ab omnibus. Et plus quàm Moyse hic. Moyse commissa fuit vna plebs Israëlitica, isti autem vniuersa Ecclesia.]

Mons Magistracionis valdè ornata ciuitatis, quæ constituta est in dispensatione Christi. B. Hildegardis ad Anastasium Papam.

Logogryphus est & ænigma, cuius hic videtur sensus. Ciuitas in dispensatione Christi cõstituta, valdè ornata, alia non est quàm Sancta Ecclesia, Christi sponsa, parata sicut sponsa ornata viro suo. In ea Ciuitate Dei, est mons sanctus magistracionis, siue coelestis magisterij, atque doctrinæ: nimirum Pontifex, qui vt mons supereminet reliquæ Ecclesiæ, & ex editissimo suggesto magisterij sui, erudit omnes infideles disseminans doctrinam fidei.

Murus inexpugnabilis, contra omnes hæreses. Rupertus lib. 2. offic. cap. 22.

Digna est, quæ hic adscribatur Ruperti sententia, ex annotati capitis calce. [Cum monumentum sit sinceritatis & veritatis eius, in cuius azimis nos epulari hortatur, Apostolus expurgato veteri fermento, vt simus noua conspersio, iure inter vtilia legis antiquæ signa, reseruata sunt azima, auctore magno Pontifice Christo, & per succedentem sibi Beatum Petrum, Romanæ Ecclesiæ fideliter delegata. Quæ beata, quod in fundamento suo Petram illam

exce-

excepit, quam suo veritatis ore laudauit & beatificauit, tali structura super illam ædificata est, vt contra omnes hæreses perstaret murus inexpugnabilis. Et quacunque mundi ex parte periclitata fides ad illam confugit, mille clypeos ex ea omnemque armaturam fortium, qua se defenderet, pendentem & præparatam inuenit.] Hanc securitatem, fidei puræ & incontaminatæ, in Romana Ecclesia semper retentæ & retinendæ, ostentabat alijs verbis adhibitis, eundem tamen sensum facientibus, Nicolao cuidam cum quo certabat, Petrus Cellensis Epist. IIII. dicens de seipso. [Sum nomine Petrus, Petrinus, radicans & fundatus in montibus sanctarum autoritatum, & in medio petrarum, vbi mater Ecclesia nidificat in foraminibus Petræ, & in cauernis maceriæ. Hinc non ex eo, nisi ad vocem rotarum, quæ in se habent spiritum vitæ, & stant ac mouentur tanquam volubiles cum animalibus senas alas habentibus, & oculos ante & retrò; Securus sequor, quia facies Leonis præcedit ne aliquid noceat, facies hominis ne aliquid decipiat, facies vituli ne vanitatis aliquid interueniat, facies aquilæ ne aliquid dubietatis remaneat, vel tarditatis præpediat. Regula veritatis tormauit Rotas istas in circino & orbe veritatis æternæ, quæ de mente diuina procedens, tantæ apud Deum maiestatis est, vt in summo vertice lucis inhabitabilis resideat; tantæ autoritatis, vt nullius ditioni subiaceat; tantæ maturitatis, vt nunquam vultum Deificum deponat; tantæ certitudinis, vt nulla mutatio, aut vicissitudinis obumbratio in eam incurrat.] Qua ex parte possit irreperere error, in doctrinam Ecclesiæ sic communitam?

N

N *Oe primatu . S. Bernard. 2. de Consider. cap. 8.*
 Respexit ad arcam Noë, extra quam nemo saluus factus est. Vnde vt S. Petrus admonuit, fuit imago Baptismi nostri & Ecclesiæ, per eam sacram aquam nos subdu-
 cent-

centisira Dei. Quia ergo sicut Noë arcae praesuit, fuitque fecundi rursus orbis creator, ut loquitur Origen. homil. 4. in Ezech. & catenus noui illius saeculi primas; ita S. Petrus & eius successores, Arcae Ecclesiae praesunt, & populi qui nascetur quem fecit Dominus, primates ac in Christo principes sunt, nec nisi sub hoc Ecclesiae Pastore salus obtingere potest à diluuiio aquarum multarum, ut optimè prosequitur Innocentius II I. scribens ad Calloianem Regem Bulgarorum: meritò S. Petrus & eius successores, *Noëni Euangelici* titulum gerunt. Videtis de Euangelico Noëmo, Turrianum contra Andream Freyhub. lib. 1. cap. 5. de arcae verò Noë, ac Ecclesiae comparatione, Rupertum lib. 4. in Genes. cap. 17. Hugonem Victorinum lib. de mystica arcae expositione, & lib. 1. de arca Morali cap. 4. S. Ambrosium serm. 11. Latè & eruditè id versat, Commentarius ad Extrauag. 1. Bonifacij VIII. de maiorit. & obedient. *litera B.* & singulari planè modo S. Chrysostom. serm. 2. de Poenit. *sub initium*, ac S. Hieronymus Dialog. contra Luciferianos à num. 49. & lib. 1. contra Iouinian. cap. 9. Fusè denique Bartholomæus Ferrar. lib. 4. de Christo abscondito, & Vossius ad Epistolam Gregorij IX. de duplici gladio, à pag. 39.

Nutricula & parens fidei ac morum Romana Ecclesia, quae non potest ab homine iudicari, & argui caelesti priuilegio munita. Ioan. Sarisber. lib. 8. polycrat. cap. 17.

Nutritor cui commissa est Ecclesia. S. Bernardus Epist. 237. quae est ad Eugenium.

Fidelis seruus & prudens quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illi cibum in tempore, alius non est quàm bonus Antistes, iuxta S. Hilarium canon. 27. in Matth. Sed particulares Antistites, singulis seorsim plebibus cibum suppeditant. Generalis Ecclesiae nutritor, dicitur Romanus Pontifex; quia vniuersae Dei familiae, toti inquam Sanctae Ecclesiae, subministrat cibum probatum, cum doctrinae sinceræ & innoxiae, tum sacramentorum non adulteratorum, quae sunt alimenta quibus, infantes

Dei

Dei nutriuntur in vitam æternam: & omnes quidem Sancti Patres Iudice D. Augustino lib. 2. in Iulia. Fuerunt Ecclesiæ nutritores, vtique singuli in suo gradu ac finibus. At Romanus Pontifex omnes vniuersim fideles nutrit sanæ doctrinæ pabulo.

Nutritor vnius immaculata columba. Alcuinus Epistola ad Leonem Papam. Est num. 72.

Nutrix Pontificij, cathedra. Ennod. in Apolog.

Cum *Pontificium*, vt infra attingam verbo *Pontifex*, idem sit, quod ius & potestas quippiam præstandi & ex vsu inuito apud Christianos, restringatur ad summam potestatem in rebus religionis, meritò Cathedra Romana ab Ennodio dicta est *nutrix Pontificij*; quia sedenti in ea confert summam in sacris orbe vniuerso potestatem. In quam rem plura in Epilegom. subnot. 2. verit. 11. tractando qua ratione Romanus Pontifex sit supremus Hierarcha.

Nutrix & doctrix omnium Ecclesiarum, Romana Ecclesia. Hincmarus initio operis de diuortio Lotharij, ac Tetbergæ.

Quid ex hoc Romanæ Ecclesiæ per Pontificem titulo colligat Hincmarus, interest nosse, recitato integro eius loco. [De omnibus (inquit) dubijs vel obscuris, quæ ad rectæ fidei tenorem, vel pietatis dogmata pertinent, Sancta Romana Ecclesia, vt omnium Ecclesiarum mater & magistra, nutrix ac doctrix, est consulenda: & eius salubria monita sunt tenenda, maximè ab his, qui in illis regionibus habitant, in quibus diuina gratia per eius prædicationem omnes in fide genuit, & Catholico lacte nutriuit, quos ad vitam præordinauit æternam. Vnde quoniam (sicut B. Innocentius ad Decentium, Eugubinum scribit Episcopum) manifestum est in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos Venerabilis Petrus, aut eius successores constituerint Sacerdotes; Oportet ergo eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit,

Cc

à qua

à qua eos principium accepisse non dubium est; ne dum peregrinis institutionibus student, caput institutionum videantur amittere.] Vides quàm auidè accurrendum ad papillam eius matris, non è numero dimidiatarum illarum quas sugillat apud Gellium Phauorinus lib. 2. cap. 1. Quos enim in Christo procreauit, educat sincero doctrinæ lacte, quod proinde studiosè sugendum est, repudiato lacte meretricio lupæ illius, quam Diaboli coniugem pronunciat S. Anastasius Sinaita lib. 11. hexâem. cuiusuis inquam peruersæ sectæ. Idque seruantes Genuinæ Ecclesiæ filij, præstant quod singulari munere de S. Roberto Molismèsi narratur, qui scorti vbera, infans nunquam sugere sustinuit.

Oculus totius corporis, ostendens rectam veritatis sententiam. Tarasius Constantinopol. Epistola ad Hadrianum Papam.

Insignis metaphora, qua Episcopatus vniuersalis & excubatio super orbem vniuersum optimè exprimitur. Est enim oculus, Prælati inuigilantis eximium symbolum, vt perpulchrè profequitur Raymundus Iordani, in opere de oculo, quod nuper vulgauimus, & Gigas lib. de residentia Episcop. cap. 11. Esse igitur oculum totius corporis Ecclesiæ, est esse Episcopum & Directorem vniuersalem Ecclesiæ, quod de Romano Pontifice, vi muneris affirmatur. De alijs autem quibusdam Sanctis, tale quid interdum pronunciatum est, ratione illustrium exemplorum, aut doctrinæ, quibus vniuersæ Ecclesiæ præluxerunt. Sic Isidorus Peluf. lib. 1. Epist. 157. nominat S. Chrysostomum, *Byzantina Ecclesiæ, atque adeò Ecclesiarum omnium oculum.* Sic S. Anastasius à Gregorio Nazianzeno Orat. 23. dictus est *Sanctissimus orbis oculus,* & in S. Basilij Epitaphijs, vocat eum *Clarissimum Christianorum oculum.* Andreas Crentensis sic habet de S. Tito Orat. de eo. [Cherubicus oculus, os

Sera-

Seraphicum, vigil obtutus, insuperabilis mysticæ pernoctationis pro pastoris munere palpebra.] Petrus Cellensis Epist. 29. Hugonem Abbatem Cluniacensem, vocat *oculum Monachorum*. Ob assistentiam quoque iugem, & veluti excubias circa orbem, Nicetas Orat. de S. Michæle & Gabriele, vocat eos, *Duos mundi oculos*. Quo ipso modo, de Sole & Luna locutus est Theophilus Alexand. Epist. 1. Pasch.

Sensus ergo quo Romanus Pontifex oculus corporis Ecclesiæ dicitur, est ei planè peculiaris, nec vllis alijs Sanctis congruit. Sanctus quidem Paulus alter oculus capitis Ecclesiæ dictus est, ab Arnobio Iuniore l. 2. conflictus cum Serapione. Nec abs re, ac etiam citra imminutionem decoris, quod B. Petro vendicauimus. Nam dici de his duobus Apostolis proportionem possit, quod Philo Iudæus lib. de special. leg. ait de geminis oculis. Natura [inter ceteros sensus, imperium penes oculos esse voluit; ideò hos quoque in sublimi collocavit, ut Principes, & quidem varijs modis honoratos, sed præcipuè loco tam insigni & conspicuo. Quantam verò vtilitatem ex his genus humanum percipiat, recensere, longum fuerit. Vnam tamen dicemus eximiam. Philosophia defluxit quidem è cælo in hominum animos, sed oculis sequestris deducta est in id hospitium. Nam hi primi conspexerunt vias, quæ è cælo ad nos tendunt, regias. Bonorum autem omnium, quæ verè bona sunt, fons est Philosophia.] Si locum sublimem & conspicuum præ omnibus in quo locati sunt hi SS. Apostoli, nempe vrbiū metropolim, quis consideret; quodque Christiana Sapientia, quæ verè sola est Philosophia, & incendens charitatem germanissimam, qua DEVS diligitur, ab his maximè fontibus dimanarit in genus humanum, facilè deprehendetur, quod Philo de oculis corporis dixit, in hos Beatos Apostolos respectu corporis Ecclesiæ cadere. Haud igitur abs re dicti sunt ab Arnobio Iuniore, *duo oculi Ecclesiæ*. Sed hoc quomodo iuribus S. Petri non

officiat, dictum est Prænotat. 3. & rursus attingetur infra.
V. *Sedes SS. Apostolorum Petri & Pauli.*

Origo Christianæ religionis, & Sacerdotalis mater dignitatis, Apostolica sedes. Episcopi Germaniæ ad Ioan. VIII.

*Os Apostolorum, & princeps, ac vertex cætus. Chryso-
stomus hom. 87. in Ioan.*

Videri potest hic titulus esse S. Petro personalis. Reuera enim S. Petrus, non modò vt S. Athanasius dixit ferm. de S. Andrea, fuit *Interrogatorum lingua discipulorum*, cum Christus de eis percunctatus esset, *quem dicunt homines esse filium hominis?* Sed etiam in quibuscunque alicuius momenti negotijs, primus loquutus est, & tanquam præsidens, ac (vt ita dicam) os cæterorum. Sic in electione Matthiæ Acto. 1. non Iacobus, (tametsi Hierosolymitanus Antistes, saltem designatus) sed Petrus tanquam cui præfidentia discipulorum commissâ erat, (inquit ibi Oecumenius) orsus est sermonem. Actorum quoque 15. primus Petrus in Concilio loquitur. Paulus denique (vt Chryso-
stomus ea hom. 87. aduertit) Petrum nominatim adiit, quia erat os Apostolorum, vt ipse Chryso-
stomus ait. Quia ergo Petrus dictus est *os Apostolorum*, non vt persona priuata, sed vt caput Ecclesiæ; patet, deinceps quoque Apostolos, idest Episcopos, Apostolorum suo modo successores, habuisse pro ore Romanum Pontificem; ac proindè hunc esse legitimum eius titulum; cum quo recidit ille alius, quo denominatur à Chryso-
stomo ferm. de S. Petri Catenis, *os Ecclesiæ*, tanquam is per quem DEVS oracula sua fundit Ecclesiæ. Sanctus quidem Basiliius ab Hesychio Centur. 1. num. 65. dictus est *os Ecclesiæ*, sed hic spectauit tantùm eius summam sapientiam, non autem potestatem infallibilem proponendi Ecclesiæ Verbum Dei. Qua ratione, solus Romanus Pontifex inter sacros Doctores est *os Ecclesiæ*. Quo proportionaliter sensu Leo Monasteriota, dictus est *os Senatus*, ex Niceta Chon. lib. 1. de rebus Andronici num. 11. Et S. Felix Presbyter in Natali S. Felicis, dictus est *os Quinti Epi-*

Episcopi. Affine est, quod impium Hæreticum Leonem Armenium, acta S. Nicetæ vocant *os Diaboli*. Quo item nomine, calumniatorem donat S. Chrysoftomus homil. 79. in Matth.

Ostarius, cuius obediendum est statutis, ne aduenientibus ad fores regni cælorum, non sit qui referet, auerso illo, qui claues tenere probatur. Osvvi Rex Saxonum apud Bedam lib. 3. histor. Anglor. cap. 25.

Ostarius ostij, quod Christus est. Iuo Carnot. serm. de Cathedra S. Petri.

Christus ipse Ioan. X. se *ostium ouium* nominat, & ostiarium memorat præbentem aditum ad oues. Tametsi verò is ostiarius à varijs variè exponitur, consequenter ad expositionem, de alijs similitudinis ibi à Christo propositæ partibus assignatam; (hi si quidem Moysem, illi Spiritum sanctum, alij alium volunt esse cum ostiarium) tamen dici non incommodè potest, in Ecclesiæ ouili ostiarium esse Petrum, eiusque successores, per quos Christus ad oues ingreditur; ita vt si quis dixerit, *Ecce hic est Christus, aut illic*, hæc inquam est genuina Christi doctrina aut opposita, nolit Christus quicquam suscipi, vel admitti tanquam Christi, nisi quod ab hoc ianitore fuerit intromissum. Non repugnat huic veritati, quod S. Gregorius lib. 28. Moral. c. 16. S. Petrum *ostij* nomine donat. [quia & ingressum fidelibus aperit, & se perfidis ne ingrediantur, opponit.] Mysticè quippè, idem esse ostium, & ostiarium, nihil est quod prohibeat.

Ovis primogenita gregis Christi. Chrysoftomus homil. in 12. Apostolos.

Si sensus esset, S. Petrum esse primum, qui in Christum credidit, ægrè stabiliretur hic titulus S. Petri; ac vt stabiliri posset, non esset nisi personalis, nec pertineret ad successores. Sed sunt alij modi exponendi eum titulum, qui in Petrum prout personam publicam cadunt. Dici enim potest *ovis primogenita*, quia ita est pastor gregis Christi, vt simul ipse

ipse per comparationem ad Christum, sit ouis. Et quidem egregia omnibusque præcellētiore. Omnes enim electi, imò & omnes, qui intra Ecclesiæ caulas continentur, veniunt nomine *ouium*, per comparationem ad Christum, bonum & optimum Pastorem. Sed inter eas oues vna eminet, estque longè præstantissima; nempe S. Petrus prout Pontifex, reliquique deinceps, ei successi in eodem munere. Nam, quod est primogenitum, solet esse eximium, & reliquis foetibus exhausta iam naturali virtute subsequētib; antefendum. Legesit Tiraquellum Præfatione ad opus de Jure primigeniorum. Talem fuisse inter Apostolos, atque adeò etiam inter omnes fideles S. Petrum; monstratur varijs eius prærogatiuis ac priuilegijs, in quibus enumerandis multus est Bellarminus lib. 1. de Roman. Pontif. à cap. 17. ad 24. & hic sensus tituli propositi, consonat sensui quem plerique assignant ei Christi attributo, *primogenitus in multis fratribus*.

Verùm maximè genuinus sensus, quo & Christus *primogenitus fratrum*, & Petrus *ouis primogenita gregis*, dicitur, petendus est ex S. Isidoro Pelusiota, qui lib. 3. Epist. 31. vocem Græcam Latinæ voci *primogenitus* respondentem, nimirum *πρωτόγενος*, si secunda syllaba acuatur, notat significare *primò productum*. Si verò acuatur penultima, significare ait, *eum qui primum genuit*. In quo sensu, Christum omnis creaturæ primogenitum ab Apostolo dictum, obseruat. Similiter ergo Chrysostomus, *ouem primogenitam* appellat S. Petrum; tum quia primus omnium post acceptum Spiritum sanctum, promulgauit Euangelium Iudæis, & multos filios ea ipsa die Christo procreauit, Act. 2. Primus item Gentilibus post ostensam de cælo visionem Euangelium intulit, Act. 10. Salutem gentium dedicante Cornelio per Petrum baptizato, vt S. Hieronymus dixit Epistola ad Saluinam, agnouitque Chrysostomus homil. 22. in Acta; Tum verò maximè, quia S. Petri & successorum eius est, per omnes Patres, qui filios Deo per Euangelium generant, pro-

create

creare caelo liberos . A Petri namque cathedra , & iurisdic-
 ctio omnibus ad munus illud obeundum , & probata do-
 ctina ad legitimam prolem procreandam necessaria, sup-
 peditatur . Berengofius lib. de Luce visibili & inuisibili *in-
 fine*, Romanum Pontificem eodem sensu confert cum ca-
 pra, Imperatorem cum agna .

P

P*Apa*. Tertullianus, S. Cyprianus, & alij passim .
 Non modò Tertulliani aëuo, (quod notauit Pame-
 lius ad Tertullianum lib. de Pudic. cap. 13. num. 101.) Ro-
 manus Pontifex dictus est *Papa*, sed etiam longè anteriùs.
 Sic enim S. Anacleto titulo. *Papa* decorat S. Ignatius Epi-
 stola ad Mariam. Quamquam olim nomen *Papa*, sonabat
 dignitatem omnibus Venerandis Clericis communem, vt
 scribit VValafridus lib. de rebus Eccles. cap. 7. ita vt etiam
 minimi Clerici dicerentur *Pisinni Papa*, idest pusiones &
 minimi . & in bulla aurea Isaaci Comneni, *Lector* vocatur
simplex Papa. Sicut etiam Corona Clericalis vniuersè apud
 Græcos dicta est *Papaletra*, vt notat Balsamon ad 6. Syno-
 dum can. 21. Postea ad solos illos, qui in Clero eminent,
 hoc est ad Episcopos, restricta est ea nomenclatio, omni-
 bus tamen Episcopis attributa . Innumera exempla vbiuis
 occurrunt, & benè multa signant Ferrarius lib. 3. de Episto-
 lis Eccles. cap. 1. Duarenus lib. 1. de Sacr. minist. cap. 10. &
 Sauaro ad lib. 6. Sidonij Epist. 1. durasseque eum vsum ad
 annum vsque nongentesimum à Christo, obseruat Baro-
 nius ad Roman. Mart. tyrol. 10. Ianuar. vt propterea certum
 sit, Gallucinari Nicephorum cum lib. 14. cap. 34. scripsit
 Coelestinum I. vices suas delegantem Cyrillo Alexandri-
 no in Concilio Ephesino, concessisse illi vsum mitræ, vt Pa-
 pa diceretur . Quod de Phrygio à solis Romanis Pontifici-
 bus inter sacra assumi solito, & concessò S. Cyrillo, accepit
 Theodorus Balsamon ad Nomocan. tit. 8. cap. 1. Nam de

nomine *Papæ*, quis non videt, si tunc & diu post, omnibus Episcopis commune fuit, non potuisse ex priuilegio tribui S. Cyrillo? Sed non eo vno loco oscitanter scripsisse Nicephorum Callistum, docebit pro Florentina Synodo scribens Gennadius ad cap. 2. sect. 7. Nihilominus postea, (fortè primùm ab Ennodio, vt ad eius Epist. 1. lib. 4. notat Sirmondus; vel vt censet Remundus Ruffus ad cap. 17. Molinæ à Iustinianò) vsu receptum est, & Decreto Gregorij VII. anno 1073. in Synodo contra Schismaticos firmatum, vt solus Romanus Pontifex, *Papa* diceretur. Id quod apud Græcos quoque inualuisse, non quidem iam ab æuo Iustiniani, vt scripsit post Ruffum Pamelius ad Epist. 3. S. Cypriani, sed longè seriùs, docemur ex Nicetæ Choniata, & aliorum scriptis.

Quæ sit huic Pontificio titulo subiecta notio, non conuenit inter omnes. Sunt qui à Pappo carduorum flore in lanuginem abeunte, nec diu durante id nomen deriuant ob breuem Pontificum Romanorum vitæ periodum, de qua Petrus Damiani Opusc. 23. Videndus de ea notione vocis *Papa*, Corrasius lib. 5. Miscell. cap. 5. sed hæc vana esse, liquebit ex dicendis.

Plerique putant, nomen *Papa*, esse nomen complexum ex duplici *Pa*, quod Monosyllabum, in Saliari carmine vsurpatum pro *Patre*, Festus est author. Qua ratione *Papa*, idem sonaret, quod *Pater patrum*, qui titulus bellissimè cadit in Romanum Pontificem, vt postea videbimus, & ita Remigius Altissiod. de celebratione Missæ, & Thomas Illyricus Tract. de potestate Papæ S. *Non igitur*, qui præmissa confirmatione multiplici, quod omnes Sacerdotes dicantur Patres fidelium, addit, vt pateat Romanum Pontificem esse patrem cœterorum Patrum, inditum illi esse nomen *Papæ*, idque Decreto Synodi Nicænæ, quam referente Eusebio edixisse ait, vt sicut Rex Romanorum antonomastice dicitur *Augustus*, ita & Romanæ vrbis Antistes dicatur *Papa*. Verùm hoc totum est commentitium. Nihil enim
tale

tale habet Eusebius, neque Acta Nicænæ Synodi, contra cuius decreta SS. Augustinus & Hieronymus, & longè post alij, nunquam vocassent *Papa* nomine inferiores Episcopos, vt sæpè faciunt. Adhæc ea notio vocis *Papa*, vt sic dictus sit, quasi *Pater Patrum*, ægrè potest subsistere & monstrari solida; tum quia vt argumentatur Celsus Mancinus lib. 3. de Iuribus Principatum cap. 5. plerisque locis, ac nominatim in Synodali Epistola Episcoporum Epiri ad Hormisdam, idem simul & *pater patrum*, & *Papa* appellatur, quod absque labe battologiæ non fieret, si *Papa* idem esset, quod *pater patrum*. Tum etiam quia olim, omnibus Clericis, posteaque omnibus saltem Episcopis, commune fuit nomen *Papa*, tametsi non dicerentur *patres patrum*, demptis perpaucis insignis notæ Præsulibus de quo postea.

Quidam nomen *Papa* ab interiectione admirantis *Pape*, ductum volunt, quasi denominaretur admirabilis. Sed hoc nullo modo solidum est, tametsi probasse eam notionem vocis *Papa*, visus est Gabriel lect. 23. in Can. *litera G*, & anteriùs etiam alij apud Remigium Antiffiodorensem libro allegato de celebratione Missæ, subscribitque Silvester. V. *Papa*, & Ambrosius Nouidius lib. 2. sacrorum Factor. ac Hieronymus Vida Hymno de Cathedra S. Petri, & Nicolaus Eymericus Tract. de potestate Papæ q. 2. & 3. & multos adducens F. Iuniperus à Drepano disput. 1. pro Iuris Pontif. defens. q. 1. cap. 4. à num. 11. Videtur etiam maximè inclinare in hanc notationem vocis *Papa*, Duardus lib. 1. in Bullam Cœnæ cap. 4. q. 7.

Quid si dicamus, nomen *Papa*, idem significare, quod *directorem*, aut *Custodem* prisco Idiomate apud Italos, siue aliunde obrepserit, siue ab Oscis manarit? Certè impostor Adelbertus in Epistola quam è cœlo delapsam fingebat, sic habet præter cœtera. [Duodecim Papati, qui sunt in Romana Ciuitate triduanas fecere vigilias.] Ita refertur in Concilio Romano sub Zacharia, contra planum illum

Dd

cele-

celebrato. *Papatos* autem ibi, significare *custodes*, aut præfectos morum, vel moderatores & pædagogos, habetur ex Actis SS. Viti atque Modesti, vbi ea vox disertè ita accipitur, cum de S. Vito, sub cura B. Modesti constituto agitur. & idem coniecto ex Petro Damiani Opusc. 23. cap. 4. qui agens de custodia Angelorum nobis à DEO attributa, ait; [Si Rex potens, cuilibet de suis Principibus, Impuberis filij, velit delegare custodiam, & ille postmodum in furorem versus insanæ, saluius se fluentibus, narium que mucoribus oblinat; & vel in ignem se phrenetica temeritate proijciat, vel certè in squallentis cœni volutabrum, sordidæ suis se more prouoluet, nonnè protinus ille deposcet, & reassignare depositum, & *Papatis* abijcere famulatum?] Eo loco, *Pappas*, apertè sonat custodem, cui concredita est puelli cura. Similiter idem Petr. Opusc. 57. disertat. 1. cap. 4. [Puer in medio, sine *Papate*, vel gerula, coepit.] Est ergo *Papas*, custos. Romanum autem Pontificem esse custodem Ecclesiæ, siue infantium Christi, monstratum est superius. Quia verò huiusmodi custos & moderator Infantis, est eius director ac veluti Dux, potest quoque nomen *Pape* similiter accipi. Est in hanc rem optimus locus in Actis breuiatis S. Cypriani antiquitùs conscriptis & exhibitis à Surio 13. Septembr. vbi Galerius Maximus Proconsul sic refertur allocutus S. Cyprianum. *Tu Papante, sacrilegæ mentis hominibus præbuiisti? Vbi esse Papante,* idem est, quod esse Ducem ac Directorem ad negotium de quo agebatur. Eodem sensu apud Innocentium III. lib. 3. Epist. 60. Archiepiscopus Corinthi, ex postulat sibi circumuento ablatam esse medietatem Decimarum, omnium, Monasteriorum & *Papatuum*, in quibus tres Monachi, vel pauciores morantur. Vbi *Papatus*, apertè sumitur pro *Reetoria*, vt vocant, in qua pauci Monachi sub vno *Papa*, siue *Rectore*, vitam exigunt, longè minores numero quam in Abbatia aut Prioratu.

Non inepta ratio denominandi Romanum Pontificem,

Pa-

Pappam, erui potest ex Polluce, apud quem *Pappus*, idem est, quod præcipuus inter seruos. Sic enim habet. ο μὲν πάππος, μόνος τῶν θεραπόντων πόλιος, καὶ δήλοι ἀπεδούθερον, ad differentiam μίση καὶ τεττιγῆ. Erat enim hic seruus inter seruos Dominus. Quia enim erat coeteris seruis in herili domo antiquior, & eius fidelitas magis erat probata, præponebatur omnibus famulis. Eiusmodi famulum habuit Abraham Genes. 24. vbi ita legitur. *Dixitque Abraham ad seruum seniore[m] domus suæ, qui præerat omnibus, quæ habebat.* Hebræa habent, *qui dominabatur omnibus rebus, quæ ei erant.* Et hinc ducta est denominatio *Senioris*, pro *Domino*, Gallicè *Seigneur*. In libris Feudalibus & Capitularibus, creber est huius vocis vsus. Et nominatim in Capitulis anno 956. ad Francos & Aquitanos transmissis, ita habetur. [Mandat vobis noster Senior, quia si aliquis de vobis talis est, cui suus senioratus non placet, &c.] Singulare est, quod de *Sene*, idest Domino Prouinciæ Tyrensis, notatum est à S. Antonino 2. par. histor. tit. 17. c. 9. S. 7. Ex hoc vsu ab Hebræis deriuato, vt seruus qui coeteris, vt Oeconomus præffet senior diceretur, Christus Dominus, domus suæ Rectorem Romanum Pontificem, nomine serui fidelis & dispensatoris prudentis constituti super familiam suam, designauit Luc. 12. & Matth. 24. Nam quamuis S. Ambrosius Luc. 12. & S. Hilarius ac Hieronymus Matth. 24. de Episcopo absolutè ea loca exponunt, tamen quod de Episcopo quocunque dicitur, multò magis & principalius cadit in Episcopum antonomasticè dictum, hoc est Episcopum Episcoporum. Insigniter S. Ambrosius in præmio libri quinti de fide. [Quisnam fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore cibum? Non vilis hic seruus est. Magnus aliquis esse debet. Est Petrus, ipsius Domini ad pascendum gregem iudicio electus.] Et disertè quoque S. Chrysostomus sub initium libri secundi de Sacerdotio, de Petro & eius successoribus huiusmodi locum interpretatur. Et locus ipse apertè ferre videtur, vt po-

tius de Romano Pontifice solo intelligatur, quàm de alijs Præsulibus. Cum enim Christus præmisisset seruos vigilantes fore beatos, & Petrus percontatus esset, an hæc parabola ad discipulos pertineret, an ad omnes; respondit Christus: *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* Quasi diceret; Ad te pertinet ò Petre, hæc oratio; tibi quippè incumbit cogitare, qualem oporteat esse fidelem Oeconomum super vniuersam Dei familiam constitutum. Sanè paulò post, vt ostenderet se de vno singulari & primario seruo, domus ac familiæ suæ dispensatore egisse, subdit; *Quod si dixerit malus ille seruus in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & coeperit percutere seruos & ancillas, & manducare & bibere cum ebriosis, veniet Dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.* En, agit perspicuè de vno seruo, qui nemini infra Deum subit, & à nullo iudicari possit; qui alius non est, quàm Romanus Pontifex, qui soli Deo debet innocentiam. Cum igitur Romanus Pontifex sit seruus Dei constitutus super omnes conseruos, & à Christo delectus, vt vniuersæ eius familiæ det cibum in tempore, pascens eam doctrina & coelestibus dapibus, meritò *Pappus* dicitur, quod est nomen serui primarij omnibus sub hero in familia præpositi, quod reuera est in Ecclesia Catholica vniuersa, munus Romani Pontificis, de cuius notione & administratione domus Dei, solius Christi est iudicare si labatur, & contra Dei mentem, ac bonum familiæ Christi segerat. Habent quidem ista locum quoad omnes Episcopos per proportionem, quatenus quilibet eorum est super totam familiam sibi concreditam, & ab ea iudicari non potest: Et in hoc sensu post varios Patres quos adducit, de Prælati omnibus proposita verba exposuit Tolet. in c. 12. Lucae ab annotat. 70. Absolutè tamen & propriè seruus senior, totius familiæ iudicio subductus, eique toti præpositus, est solus Romanus Pontifex, id quod Toletus ibidem post

post annotat. 71. subolfecit. Quominus tamen hinc peritum credam nomen *Papa*, obstat quod olim omnes Episcopi donabantur *Papæ* nomine; cum tamen feruus ille senior toti familiæ Christi præpositus, sit solus Romanus Pontifex. Hæc & alia à varijs in hanc rem excogitata, proferri in hanc rem non inuerisimiliter possunt, necdum tamen explent animum.

Germana itaque notio vocis *Papa*, vt ex Eustathio refert Henricus Stephanus, V. *παππῆς*: ducitur ex antiquo & Græcorum & Latinorum vsu, quo paruuli balbutientes, veluti naturali voce (vt differit Goropius in Gotodanicis) *pappare*, idest cibari auidi, vt Aristophanis Trigeus in Comœdia ἐπιπένη profitetur, abblandiendo Patri, vocant *Pappam*; id quod etiamnum in his oris receptum videmus. Minuscule enim ætas, haud aliter patrem compellat, quàm vocando, *mon Pappa*. Apud Athenæum lib. 8. Philæmon inducitur dicens *χαίτε παππῆ φιλτατῆ*. Item Odyssææ 3. filia Nausicaa sic patrem affata refertur, *παππῆ φιλῆ*. Æquè apud Iuuenalem Satyra 6. de patre dicitur.

----- *Timidus prægustet pocula Pappas.*

Quæ postrema vox, est masculina, non autem (vt ibi malè censuit Britannicus) foeminina, & casus accusati uij plurali. Ausonius, pro aui qui patris pater est, & veluti pater maior ac interior, vsurpauit id nomen, eo versu ad Nepotem.

----- *Pappos auiasque trementes*

Anteferunt patribus, feri noua cura nepotes.

Et esse eam *Pappi* notionem germanam, tradit in Onomastico Iulius Pollux, & Suidas. Sic etiam *pappazo*, Infantile verbum est, Inuocantis auum, qui nepotibus solet esse lenior, & indulgentior, vt notauit Ioannes Britannicus ad locum citatum ex Iuuenali Satyra 6. qui *pappam* quoque, idem esse quod cibum infantilem, (sicut *buæ* est potus) ex Catone obseruat; & *pappare minutum* apud Persium idem esse tradit, quod comedere vt infantes faciunt. Eodemque

Nupe-

Nuperus Taciti interpretis lib. 3. Annal. refert, quod Varro & Aufonius habent de *papis senibus*. Dictos enim censet *papos senes*, casca ætate viros, quibus eadem cura sit impendenda, quæ infantibus. Sic ille exponens quid sit *paparium*. Blandum ergo illud vocabulum, quo teneri infantes Patrem, aut auum nominare iam olim soliti; Vfus Christianorum, sensim soli Romano Pontifici accommodauit, tanquam antonomasticè & per excellentiam Patri; prætermissa Euphoniæ gratia altero, pro cuius restitutione frustra satagit Remundus Ruffus supra. Bithynos eo nomine Iouem vocare solitos, Arrianus est author. Nec dissonat, quod de Ioue, *Pappeo* apud Scyrthas dicto, scribit Herodotus lib. 4.

His pridem conscriptis, vir de studijs nostris benemeritissimus, D. Philippus Laigneau, cum inaudisset hunc laborem colligendi & enucleandi Pontificios titulos à nobis esse susceptum, transmisit è sua litteraria penu libris non vulgaribus optimè instructa, Opus Italicum Ignatij Braccij de Ethymologia nominis *Papa*, qui de hac voce disserit plenissimè. Quamquam hic author, potiùs refert quàm excutit varias de huius vocis notatione sententias. Illud verò consideratione dignum apud eum occurrit, quod non modò admittit nomen *Papa* olim fuisse datum alijs quàm Romanis Pontificibus, sed etiam cap. 2. obseruat datum esse aliquibus nomen *Papa Romani*, etiam si non essent Episcopi Romanæ Ecclesiæ. In quam rem profert caput sanè 24. q. 2. vbi de Dioscoro Episcopo (vt ait) vrbis Constantinopolitanæ, quæ noua Roma dicta est, sic habetur. *Romanorum enim Ecclesia, ante annos paucos, Dioscorum qui fuit Papa eiusdem Ecclesiæ, & post mortem anathematizauit.* Hæc tamen minùs attentè scripta sunt. Nam eo loco apertè agitur de Dioscoro non Constantinopolitano fictitio Patriarcha, sed Romano Pontifice, alioqui non fuisset eiusdem Ecclesiæ, quæ illum anathematizauit. Fuit ergo is Dioscorus Romanus Pontifex schismaticus, qui à Bonifacio,

facio, iam defunctus est percussus anathemate. Itaque ex eo loco, non probatur quod assumptum erat probandum.

In magnâ parte reliquæ disputationis micat potius Authoris ingenium & multiplex eruditio, quàm quæ possit placere soliditas. V. G. quæ cap. 8. disputat, vt probet vocem *Papa* posse duci à voce Hebræa *Abba*, mutato *b*, in *π*, eo quod apud Callimachum Hymno de Diana, Iupiter à filia vocetur, *Appa*, nimis arguta videntur. Nec magis arident, quæ habet cap. 9. de huius vocis deriuatione, à *papilla*, quod Pontifex sit veluti mamma Christianitatis. Meram item diuinationem sapit, quod refert cap. 10. nomen *Papa* ductum esse, ex compendio expressâ adscriptione antiqua in Pontificijs decretis *Pa Pe*, hoc est *Paulus & Petrus* præmissio Pauli nomine; quod vnde confirmetur, non liquet. Non enim si Imago B. Pauli collocabatur ad dexteram, vt supra tactum est Prænot. 3. Sequitur nomen Pauli fuisse scriptum ante nomen Petri. Tandem quod Pontifex Romanus dictus sit *Papa*, quasi *Pater patria*, vt volunt quos Author refert, nec improbat cap. 12. nimirum Paulus Middelburgius Epistola ad Leonem X. & Lazius l. 3. Comment. Reipub. Rom. cap. 17. Vel quod dictus sit *Papa*, quasi *Pater patratu*, vt Author profequitur cap. 13. Hoc inquam vtrumque, eo argumento refellitur quo æquè quatiuntur alij quidam ex adductis dicendi modis; nempè quod significata ijs notationibus prædictæ vocis respondentia, non potuissent cadere in alios Antistites, vel minores Sacerdotes, quos tamen nomine *Papa* olim donatos vidimus, priusquàm illud nomen decreto Gregorij VII. restringeretur ad Episcopum Romanum. Itaque hæreo in vocis notatione & subiecta ei notione quam proposui.

Papa Apostolicus. Vita S. Gregor: apud Metaphrastrem & passim alibi, idest Pater Apostolicus.

Papa Apostolicus & verticalis. Hypomnesticon de Anastasio Apocriario, in Collectaneis Anastasij.

Papa

Papa beatissimus sanctissima Romanorum Ecclesia, id est Apostolica sedes, quae ab ipso incarnato Dei verbo, sed & ab omnibus sanctis synodis, secundum sacros Canones, & terminos uniuersarum, quae in toto terrarum orbe sunt, sanctarum Dei Ecclesiarum, in omnibus & per omnia, percepit & habet imperium, auctoritatem, & potestatem ligandi, atque soluendi. S. Maximus Epistola ad Petrum Illustrem.

Papa Cathedra Apostolica. 8. Synodus. Actio. 10. cap. 11. Id est pater, sedens in Apostolica Sede.

Papa sanctissimus, summus, & Apostolicus, qui omni, quae sub caelo est, praecellit Hieraticae dignitati. Hypomnesticon de Anastasio Apocrifario.

Papa uniuersalis, primae ac summae sedis Apostolicae, Dominus sanctissimus & reuerendissimus Pater Patrum. Hincmarus ad Nicolaum I.

Papa uniuersalis, ter beatissimus. Sexta Synodus Actio. 17.

Papa unicus, atque singularis Pastor. Anastasius Praefatione ad Nicolaum I. in vitam S. Ioannis Eleemosinarii abs se versam.

Papa summus. Sexta Synodus Actio. 18. acclamans Agathon.

Papa urbis aeternae. Theodos. & Valentin. in Nouell. de Ordin. Episcop.

Aeternam urbem, dici Romam, norunt Grammaticorum pueri. Benè multa loca ex Symmacho, & alijs in hanc rem addensat Iuretus ad lib. 3. Symmachi Epist. 55. Et ut vides ex Nouella allegata, etiam Christianos Imperatores non puduit huius nomenclationis, quam profcindit S. Hieronymus q. 11. ad Algas. & Prosper in dimidio temp. cap. 7. Aeternitatem tamen, quam ex Imperio sine fine dato Romana Vrbs obtinere non potuit, toties eo deiecta, verè ac solidè per Pontificiam sedem illic à Christo plantatam consecuta est, quia portae Inferi non praualebunt aduersus eam. Porrò constat titulum Episcopi urbis aeternae ad designandam Pontificem Summum, esse Theodosio quem addu-

adduximus antiquiorem . Nam Ammianus lib. 15. agens de ardenti desiderio Constantij , vt Liberius Romanus damnaret Athanasium , ait id ab Imperatore expositum , vt damnatio Athanasij in Pseudo . Synodis iam constituta . [Authoritate qua potiuntur aeternæ vrbis Episcopi per Liberium firmaretur .]

Parens prima , Ecclesia Romana . Photius Epistola ad Nicolaum I. *ἡ πρώτη προμάτωρ* . Ecclesia enim quælibet , mater est fidelium , qui ei subsunt , vt habet etiam vulgata loquendi formula . At prima inter illas matres , omnibusque superior ratione Pontificis , est Ecclesia Romana .

Pastor . Chrysostomus homil. 55. in Matth.

Antonomasticè hunc titulum , S. Petro competere , docet in hunc modum Arnobius in Psal. 138. [Ecce Apostolo poenitenti succurritur , fitque Episcoporum Episcopus , & maior gradus redditur ploranti , quàm sublatus est deneganti . Quod vt doceam , illud ostendo , quod nullus Apostolorum , nomen *Pastoris* accepit . Solus enim Dominus IESVS Christus , dicebat : *Ego sum Pastor bonus* . Et iterum , *Me* (inquit) *sequuntur oues meæ* . Hoc ergo nomen Sanctum , & ipsius nominis potestatem , post resurrectionem suam Petro poenitenti concessit , & negatus negatori suo hanc quam solus habuit , tribuit potestatem , vt non solum recuperasse , quod amiserat probaretur , verùm etiam , & multò ampliùs poenitendo , quàm negando perdidit , acquisisse .] Itaque S. Petrus est ouium Christi Pastor , singulari quodam & eximio modo , ita vt quamuis alij etiam sint Pastores , quibus dictum est , *Pascite qui in vobis est gregem Dei* , absolutè tamen & antonomasticè , vnus sit Pastor vnus ouilis , iuxta ipsius Christi oraculum , *fiet vnum ouile , & vnus Pastor* , quod de Romano Pontifice totius Gregis Christi ipsorumque subordinatorum Pastorum vno Pastore , accipiunt Michael Aninyon toto opere de vnitae ouilis , & Toletus ibi & Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice cap. 9. post Innocentium III. ad Catholicum Arme-

Eg

nio-

niorum, & S. Cyprianum Epist. 76. Infertur porrò ex hoc titulo, Pontificis esse, doctrinæ sanæ pabulum Christi ouibus exhibere, & in eorum bonum & pacem inuigilare, itemque cum res tulerit & ouium exerratio postulauerit, adhibere Virgam percutientem, vt deuiantes reuocet. Quod ex Augustino & varijs iuribus illustrat Ioannes Lupus Tract. de Confoederationibus Principum, membro 1. num. 16. & Michael Aninyon lib. de vnit. ouilis & Pastoris cap. 3. vbi de comparatione Ecclesiæ & ouilis, multa. Franciscus autem Turrianus lib. 1. de Pontificis autoritate, supra Concilia, de huiusmodi passione accipit illud Proverb. 17. ad pastorem pecoris rationalis, vt curam habeat viridium; idest vt Religio vireat, & Dei cultus, in ijs quorum culturæ tanquam agri cuiusdam præpositus est à magno Patre familias. Congregationem verò foeni montani, vt habeantur oues; & honorem campi, vt suppetant agni, de quibus continenter præcipit Salomon, exponit idem author de doctrinæ pabulo cuius conditioni accommodato, prouidè administrando per eundem pastorem, vt grex Christi sobolescat, & fructificet Domino. Porrò nomen, & munus Pastoris, quantam sollicitudinem pro commissis ouibus deposcat, tradit egregiè creditus Ioannes III. in Epistola ad Episcopos Galliæ, atque Germaniæ.

Pastor generalis ouium Dei. Iuo Carnot. serm. de Cathed. S. Petri.

Pastor Ecclesiæ. Chrysostomus hom. 55. in Matth. S. Gregor. lib. 9. Epist. 39.

Pastor humani gregis. S. Isidorus lib. de obitu & vita Sancto.

Pastor Pastorum: Creditus Emissenus serm. in Vigilia S. Petri, & serm. de S. Ioanne Euang. Moses Mardenus legatus Patriarchæ Antiocheni ad Iulium III. Ioannes Becus Patriarcha Constantinop. ad Nicolaum III.

Eruit creditus Eusebius, hunc titulum ex Ioan. 21. verbis illis. [Respondente Petro, Domine tu scis, quia amo te, ait

ait Christus, *pasce agnos meos, pasce oues meas*. Priùs agnos, deindè oues ei commisit, quia non solùm Pastorem, sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oues, pascit filios, pascit & matres, regit & subditos & prælatos. Omnium igitur Pastor est, quia, præter agnos & oues, in Ecclesia nihil est. Nihil inquam, quod non suis Pastoribus, Christus commiserit.] *Suos Pastores*, antonomasticè appellat Petrum & Petri successores, de quibus solis egerat. Quamuis alijs quoque Episcopis per aliquam ad Petrum proportionem, aptatur mandatum pascendi, triplici pastione Petro datum, vt differit Petrus Cellensis Epist. 8. vbi etiam triplicem pastionem, scernit, doctrinæ nimirùm, exemplorum, ac miraculorum. S. Eulogius lib. 3. de Pœnitentia apud Photium cap. 280. prædictum Ioannis locum expendens, & magnum Christi in suas oues amorem ex triplici Petri interrogatione eruens, distinguit tres gradus pecorum rationalium Petro commissorum; agnos scilicet, ouiculas & oues, perfectos & imperfectos, ea triplici serie subditos S. Petro demonstrans. Quamquam Latina editio non nisi agnos & oues præfert. Coëterum quod S. Titus ab Andrea Cretensi in eius Encomio, denominatur *Pastor Pastorum*, accipiendum est restrictè per ordinem ad solos Episcopos & Sacerdotes, quibus iure Metropolitanæ præerat, non autem absolute per ordinem ad omnes planè Pastores, quo pacto dicitur de Romano Pontifice.

Pastor piissimus, in cuius beatissima lingua est æterna medicina salutis, per quam cœli aperiuntur credentibus. Alcuinus Epistola ad Adrianum.

Pastor & Episcopus omnium, qui Christiano nomine censentur. Arnulphus Lexouiensis Epist. 19.

Pastor splendore plenus, pastor & Dominus gregis Christi. Missa Christianorum Angamallensium tom. 6. Bibliothec. Paris.

Pastor summus & Apostolicus, atque præcipuus omnium.

Ec 2 Chri-

Christianorum. Anonymus Epistola ad Occidentales in
Collectan. Anastasij, & concinit Arator lib. 1. histor. Apo-
stol. dicens de S. Petro.

----- Cui tradidit Agnus,
Quas passus saluauit oues, totumque per orbem,
Hoc auget Pastore gregem, quo munere summus
Surgit.

Pastor vnus ouium, & pastorum omnium. S. Bernard. 2. de
Considerat. cap. 8.

Locus Bernardi dignus est, qui adscribatur. [Tu es (in-
quit Eugenio) cui clauis traditæ, cui oues creditæ sunt.
Sunt quidem & alij cœli Ianitores, & gregum pastores, sed
tu tantò gloriosius, quantò & differentiùs vtrumque præ
cœteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos gre-
ges, singuli singulos; tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec
modò ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor.
Vnde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim non
dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolutè &
indiscretè, totæ commissæ sunt oues? *Si me amas Petre, pa-
sce oues meas?* Quas? Illius, vel illius populos ciuitatis, aut
regionis, aut certi regni? *Oues meas* inquit; Cui non pla-
num, non designasse aliquas, sed adsignasse omnes. Nis-
hil excipitur, vbi distinguitur nihil; Et fortè præsentis cœ-
teri condiscipuli erant, cum committens vni, vnitatem
omnibus commendaret in vno grege & vno pastore, se-
cundùm illud, *Vna est Columba mea, formosa mea, perfecta
mea.* Vbi vnitas ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem
non habent, sed diuisionem, recedentes ab vnitatem. Inde
est quod alij, singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sa-
cramentum. Denique Iacobus, qui videbatur columna
Ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersi-
tatem cedens.]

Pater Apostolicus. Celer ad Hormisdam.

Pater beatissimus. Senator Præf. prætor. ad Ioannem
Papam, inter Epistolas Cassiodori lib. 11. Epist. 2. quam
stylus

stylus docet esse Cassiodori . V. Supra latè . V. *Beatitudo* .

Pater Christianæ plebis . S. Augustinus Epist. 162 .

Pater communis . Petrus Cluniacens. lib. 4. Epist. 24. Acta S. Lutgardis lib. 2. cum de morte Innocentij III. Michaël Palæologus pistola ad Gregorium X.

Eodem proportione modo Romana Ciuitas per Pontificem dici potest, *mater communis*, aut *patria communis*, quo olim nomine dictam Romam ratione Imperij politici, constat ex benè multis Symmachi locis, quæ Iuretus notauit ad lib. 5. Epist. 94. *vnam esse cunctorum gentium in toto orbe patriam*, dixit Plin. lib. 3. cap. 5. *Totius orbis ciuitatem vnica*, vocat Sidonius lib. 8. Epist. 6. Negatque Cassiodorus eam vlli posse dici alienam. Quia scilicet communis erat omnium patria; humanumque genus, communi nomine fouit, matris non Dominæ ritu, vt Claudianus cecinit lib. 3. de laud. Stilico. Ad eum ergo modum proportione, nunc Romana Vrbs per Pontificem, communis Patria, & ipse Pontifex communis pater, meritò denominatur. Laurentius Iustinianus ferm. de S. Hieronymo, eum nuncupauit *communem patrem*, sed sensu longè alio. Nempè quia omnes communiter informat, vt Doctor.

Pater Ecclesiæ . Petrus Cluniac. lib. 6. Epist. 27. Carolus Magnus in Epitaphio Adriani I.

Quid ferat in Pontifice, titulus *Patris Ecclesiæ*, paucis attingit Petrus Cellensis Epist. 6. scribens ad Alexandrum III. [Ad finem (inquit) vestræ pietatis, qui debita humilitate recurrit, non solum maternæ lenitatis blandimenta, sed & paternæ sollicitudinis solet inuenire indubia tutamina. In manu namque vestra est, post Deum, pax omnium simul Ecclesiarum & nostra.] Similia habet Epist. 2. Radix verò prima huius tituli, est generatio in Christo per Euangelium & potestatem S. Petro collatam, in quam rem pulchrè describit Reginaldus Polus lib. de Concilio ad q. 26.

Pater excellentissimus, atque Apostolicus Pontifex, & ex-
autho-

authoritate S. Petri Principis Apostolorum magisterio fretus, S. Bonifacius ad Zachariam.

Pater mundi, dignus pronomine Petri. Episcopi Germaniæ ad Ioannem VIII.

Pater noster sanctissimus, Deo beatissimus, & fidelis, sacerdotum princeps & Apostolicus vniuersalis Papa. Anonymus Epistola ad Occidentales in Collectan. Anastasij.

Pater omnium. Sarisber. lib. 6. polycrat. cap. 24.

Grauiſſimè hic titulus Romano Pontifici vendicatur in Concilio Florentino sess. vlt. verbis illis. [Definimus Sanctam & Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem, in vniuersum orbem tenere primatum; & ipsum Pontificem Romanum, esse successorem B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totius Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi vniuersalem Ecclesiam, à Domino Nostro IESV Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in Sacris Canonibus continetur.]

Pater orbis. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

Hunc titulum suis Imperatoribus per putentissimam adulationem dedere Romani. Sic enim Statius lib. 7. Sylu. Domitianum appellat. *Tenè ergo regnator terrarum, orbisque subacti, magne parens.* Et ibidem. *Salue magne parens mundi.* Hoc quàm falsò sit pronunciatum, nouit quisquis Domitianum non ignorat. At in Christi Vicarium optimè cadit ea appellatio attentis muneribus ei consentaneis.

Pater Patrum reuerendissimus. Iuo Carnot. Epistola 12. S. Athanasius Epistola ad Liberium, & ad Felicem, Trias Conciliorum Africanorum Epistola ad Damasum, Geruasius Rhemensis ad Paschalem.

Id nomen vlli vnquam præterquàm Romano Pontifici esse communicatum, negat Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 3 1. Sed sicut alias plerasque Romani Pontificis

per

per se primò proprias nomenclationes, ita hanc quoque, ad alios plerunque Antistites inferioris gradus extensam, esse, diffiteri non licet. Nam Clemens, Iacobum initio Itinerarij S. Petri, & Epist. 1. vocauit *Patrem Patrum*. De Gregorio Nysseno in II. Nicæno Concil. sess. 6. dicitur, *quem omnes Patrum patrem vocant*. S. Chrysostomus à Theodosio apud Nicephorum lib. 14. cap. 43. *Pater patrum*, dicitur, ijs literis quas ad eum euocandum tanquam viuentem ad ipsum scripsit. Eodemque nomine donatur S. Ioannes Alexandrinus, in libello supplice Cosmæ, vt retulit Anastasius in eiusdem S. Ioannis historia cap. 13. Taceo de S. Eutychio Patriarcha Constantinop. cuius Acta eum appellant *magnum patrem patrum*. Quo eodem modo denominatur apud Balsamonem ad interrogata Marci Patriarchæ. De hoc filere malo, ne quis opponat, id schismatico, vel etiam hæretico sensu prolatum. Fortunatus, Magnericum Episcopum sic compellat. *Culmen honorificum, Patrum Pater, alme Sacerdos*. Sidonius lib. 6. Epist. 1. vocat S. Lupum Trecentensem Episcopum *Patrem patrum*. Et eodem recidit, quod S. Athanasius Osium Cordubensem *patrem Episcoporum* nominauit. Nam Episcopi patres sunt populorum, vt est apud Sidonium lib. 4. Epist. 17. & apud Cassiodorum in Psal. 109. Itaque *pater Episcoporum*, quo nomine donatus est Osius, idem sonat, quod *Pater patrum*: ac proindè ea appellatio *Patris Patrum*, tametsi per excellentiam & antonomasticè, debetur Romano Pontifici, tamen aliquando alijs quoque Pontificibus communicata reperitur.

Pater patrum excellentissimus. Geruasius Rhemensis Epistola ad Paschalem.

Pater pauperum. S. Bernardus in prologo operis de considerat. & Epist. 257.

Pater reuerendissimus, dilectissimus Dominus, cum timore & honore venerandus, Magister Apostolici honoris priuilegio præditus, Pontificatus insulæ Apostolicæ sedis sublimatus. S. Bonifacius Epist. 4. ad Zachariam.

Pater

Pater reuerendis. Petrus Blef. Epist. 68.

Simile est, quod Philipp. Abbas Epist. 12. scribens ad Eugenium Papam, vocat *Reuerentiam*.

Pater sanctissimus. Alcuinus Epistola ad Adrianum. V. In-
fra. V. *Sanctitas*.

Pater sanctissimus, & perbeatissimus. Lotharius ad Nicolaum I.

Pater sanctus. Moschus in Limonario cap. 150.

Hanc vulgarem Pontificis appellationem, à sanctitate muneris quod gerit, repetendam esse, perspicuum videtur. Ex quo fit, vt quantumuis improbus sit, qui succedit S. Petro in eo munere, tamen non excidat veri & legitimi Pontificis gradu, si coetera non desint. In quam rem bene differit, Ecbertus serm. 10. aduersus Catharos *sub initium*, & multa addam in Epilegom. subnotat. penult. Coeterum est, qui eam Pontificis denominationem alio referat. Nam Ignatius Braccius lib. de Ethymologia nominis *Papa* c. 13. idem esse ait, quod vulgo dicitur, *Pater Sanctus*, ac quod olim dicebatur, *Pater Patratus*; quia *patrare*, est verbum antiquum, quod idem sonat, ac *sancire*, vt notant Fens-
tella lib. de Sacerdotijs Rom. cap. 10. & V. Wolfgang. Lazius lib. 3. comment. Reip. Rom. cap. 15. sicut ergo caput Fœ-
cialium, quorum erat foederibus sancientis dare operam, *Pater Patratus*, siue *Pater Sanctus*, appellabatur: ita nunc apud Christianos, qui inuigilat in foedera & pacem Christianorum, *Pater Sanctus* appellatur, quasi inter nos Pater Patratus; cui quod & anteriora, & futura spectanda sint, & Patrem superstitem, & iam natos, ac superstites liberos esse oportebat, vt Plutarchus in Problematis dixit. Certum est maximè decere Pontificem, foederibus inter Christianos sancientis (quod Pater Patratus cum suis Fœcialibus curabat) incumbere. Idque alibi monstratum fuisse est, & facile à multis iam sæculis Christianis deprehenditur. Quomodo tamen cadat in Pontificem, altera & quidem præcipua Patris Patrati & Fœcialium functio, quæ specta-
bat

bat bellorum Indictionem, viderint qui ista obtrudunt circa notionem *Patris Sancti*. Itaque laudanda est argutiola, non tamen amplectenda.

Si placeret ab Ethnicis hanc denominationem repetere, præstaret voces *Patris Sancti*, accipere ita ut idem sonarent, quod *Patrem Sanctum* & *sacrum atque nullatenus violandum*, & *quodammodò diuinum*. Eiusmodi quippè est notio *Patris Sancti*, apud Ethnicos, qui proinde, cum genitorem, aut qui pro genitore esset, tum Imperatorem Sanctum *Patrem* appellabant. Sic Vopiscus in Floriano huiusmodi refert Epistolarum initia. [Antonio iusto patri, Antonius Tiberianus salutem. Nunc te Sancte Pater, interesse decuit Senatui amplissimo.] [Claudius Capilianus, Cereo Metiano patruo salutem. Obtinuimus Sancte Pater, quod semper optauimus.] Liberis ac libertis, patrum ac patronorum personas debere Sanctas esse, quia nullo pacto ferendum est ut violentur, habetur ex l. *Liberto*, ff. de obseq. à lib. patron. præst. Quid quod, omne ad Deum quoquomodo pertinens, Sanctum est; ut non modò Clemens Alexand. lib. 7. Strom. Sed etiam Macrobius 3. Saturn. cap. 3. ex Trebatio & alijs Ethnicis pronunciauit? Indeque ortum, quod Marcianus I. C. lib. 8. ff. de rerum diuis. *Sancta*, ait dicta, quæ ab iniuria hominum, defensa atque munita sunt, quia ad Deum attinent. Vnde per fugium tutum præstant omnibus, ita ut inde abripi aliquem, vel ibi iniuriam pati, nefas habeatur; quæ ferè est *Sancti*, notio, apud Tullium orat. pro domo sua. Denique ex eadem radice oritur, quod Theophilus I. C. l. *Sanctum est*, ff. de rer. diuis. *Sanctum*, pro honorando & veneratione digno accipit. Hæc omnia nullo negotio, ad titulum *Patris Sancti Pontifici* Romano delatum, accommodare licet. Sed illud maximè in eum quadrat, quod habet his verbis Pausanias in Laconicis, cum de ara Augusti. [Cognomen Augusti idem planè sonat, quod Græcorum linguæ *σεβαστος*, idest Sanctus, ac ipsa quasi numinis cuiusdam maiestate colendus.]

Ff

Pater.

Pater peregrinorum. B. Hildegardis ad Eugenium III.

Est quidem Pontifex Romanus, eorum qui specialiter peregrini audiunt, pater; quos & ab iniurijs intentato anathemate tegit, & multiplici beneficentia plerumque subleuat, vt docent sacra pleraque narrationes, nominatim de gestis Pontificum per tempora magni Iobekai. Non videtur tamen eo respexisse B. Hildegardis, nominans Pontificem patrem peregrinorum; sed attendisse potius videtur conditionem omnium in terra fidelium, qui viatores, atque adeo peregrini denominantur. In quam rem luculenter differunt S. Ambrosius serm. 51. agens de agro sanguinis in sepulturam peregrinorum, Chrysostomus hom. 24. in Epistolam ad Hebr. Gregor. Nyssenus lib. de vita Mosi, S. Augustinus serm. 32. de verbis Dom. & in Psal. 38. & ad illud Psal. 118. *Incola ego sum in terra*, S. Gregorius lib. 15. Moral. cap. 27. & lib. 18. cap. 17. Quia ergo Romanus Pontifex omnium fidelium, hic in terra peregrinantium pater est, iure dicitur *Pater peregrinorum*.

Pater orphanorum, & Iudex viduarum. S. Bernardus Epistola 156.

Pater summus. Episcopi Germaniae ad Ioan. VIII.

Pater summus, summus Pastor & Vicarius S. Petri. Amator Epistola ad Siluerium apud Liberatum.

Pater spiritualis, soli caelo innocentiam debens. Goffridus Vindoc. lib. 1. Epist. 20. & lib. 2. Epist. 27. & 30.

Spiritualem Patrem, iuxta Apostolum, intelligere possumus, *Doctorem*. Quod enim ad Corinthios scripsit, *Si quis propheta est aut spiritualis, cognoscat quae scribo*, Vincentius Lyrin. cap. 40. commonito. Sic exponit. [Spiritualis, idest spiritualium rerum magister.] Sanè apud Barbaros quoque, vt notauit Clemens Alexand. lib. 5. Strom. instruere ac erudire, idem est quod esse Patrem, & generare. Quod tamen spiritualibus praefectis munus instruendi tribuit Apostolus verbis illis, *Vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis*, aliò videtur pertinere, quam vocis.

cis cortex præferat, vt diligenter expendit Turrianus lib. 1. de Eccles. & ordinat. contra Andream Freyhub. c. 9. Quædrabit autem optimè ea Spiritualis Patris notio, in Romanum Pontificem. Apostolus ergo ad Gal. 6. admonet, vt si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, (idest si ceciderit ex anticipatione deliberationis, siue ex surreptione, hoc enim est, *προληθῆναι*) talem debere curari leniter ab ijs, qui ad hoc præstandum *πρὸς τὸν καταρτισμὸν*, charisma diuinum sunt nacti. Quod verbum Græcum, ab Apostolo adhibitum est Ephes. 4. cum enumerans varios gradus sacræ hierarchiæ, ait eos positos esse *πρὸς τὸν καταρτισμὸν*, ad consummationem *Sanctorum*; Ita enim ibi vertit vulgatus, tametsi eo loco quem adduximus, verbum *καταρτίζετε*, à quo deducitur *κατάρτισις* vertat in speciem longè aliter, idest, *instruite*. Clemens Rom. 2. Constit. cap. 41. Informans Medicum spiritualem, & lenem curationem ab Apostolo præscriptam ei commendans, monet, vt tanquam medicus misericors, vtatur salutaribus ad auxiliandum medijs, non solùm secans & vrens, aliauè aspera remedia admouens, sed etiam applicans medicamenta lenia, quæ obducendæ cicatrici sint accommodata; ac si vulnus cauum fuerit & hiet, vult adhiberi emplastrum, ad carnis accretionem & integrationem opportunum, *ὡς ἴσται τῷ ἀρτίῳ ἀποτελεσθῆναι*, idest, vt vulnus carne oppletum assimiletur parti integræ. *Ἄρτιος* dixit, *pro integro*, seu *pleno ac consolidato*. Vnde *καταρτίζετε* (quo verbo Apostolus vtitur eo loco quem vulgatus vertit *Instruite in spiritu lenitatis*) idem est, quod *Integrate, complete, consummate quod hiat*; Nam curatio lenis, non truncans, sed integrans vulnus, integratio quædam est & consummatio eius, quod deerat. Hoc igitur est, viri spiritualis munus, ad quod charisma diuinum collatum est animarum curatoribus, integrare & consolidare, siue consummare vulnus, expleta carne, quæ deerat. Vtrouis autem modo proposito placeat exponere spiritualem paternitatem, manifestum est, Romanum Pontificem, præ omnibus & specia-

liffimo iure, dici potuisse *patrem spiritualem*. Nam & est eius, per doctrinam probatam erudire, atque adeò generare Deo filios verbo veritatis; & eiusdem est disrupta consolidare, & in spiritu lenitatis consummare, ac obducere vulnera omnium Ecclesiæ membrorum.

Pater spiritualis, beatus, & adamantinus, sacerdotumque Princeps Dominus. Exilium S. Martini Papæ apud Anastas.

Pater vniuersitatis. S. Bernardus Epist. 130.

Pater vniuersalis. Petrus Cluniac. lib. 6. Epist. 43.

Longè alio sensu tribuitur hoc nomen Pontifici, quàm tributum sit S. Dionysio, cum ab Oeco dictus est *πατὴρ πατρῴων*, quia eius eruditio omnes ei fecit filios, iuxta modum loquendi Scripturæ de Magistris.

Paternitas beatissima summæ authoritatis. Alcuinus Epistola ad Adrianum.

Paternitas summa. Iuo Epist. 271.

Patriarcha vniuersalis. Concil. Chalced. Actio. 3. & in acclamationibus ad S. Leonem.

Quid ferat vox *Patriarchæ*, dictum est in Prolegomenis prænotat. 3. ex quo loco patet, Romanum Pontificem meritissimò appellari Patriarcham; Nec verò rectè Rupertus lib. 1. de diu. Offic. cap. 27. velle videtur, Romanum Pontificem non esse dicendum Patriarcham, cum is sit titulus eorum, qui alijs Apostolis successerunt. Ipsum verò, quia S. Petro successit, esse denominandum Apostolicum. Hoc non rectè statuit Rupertus, cum potius liquidò monstratum sit loco prædicto, eos tantùm dici posse in rigore Patriarchas, qui obtinent aliquam è sedibus quas aliquandò tenuit S. Petrus. Romanum ergo Pontificem dici posse Patriarcham, ratum esto ex ibi dictis. Nunc considerandum est, quod dicitur esse Patriarcha vniuersalis. Ac primùm videri potest contrarium edici dist. 99. cap. *Primæ sedis*, quod est petiitum ex Concilio 6. Carthag. Ibi enim habentur hæc verba. *Vniuersalis, nec etiam Romanus Pontifex, appellatur*, & statim additur decretum Pelagij, vetantis ne
vllus

vllus Patriarcharum dicat se vniuersalem. [Quia si vnus
 Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cœ-
 teris derogatur.] Verùm additamentum illud, *Vniuersa-*
lis, nec etiam Romanus Pontifex appelletur; malè affutum,
 est Canoni Africano, quo vetabatur ne Episcopi primates
 Africae, (cuiusmodi olim erant Africani omnes Metropoli-
 tani teste Leone IX. Epistola ad Petrum & Ioannem Afros
 Episcopos, tametsi omnes essent obnoxij Episcopo Car-
 thaginensi) vocarentur *Principes Sacerdotum*. Vt enim be-
 nè notauit Turrianus lib. 1. prioris defenf. contra Sadœlem.
 Assumentum illud est titulus, siue summarium, aut vt pas-
 sim loquuntur *rubrica*, subsequenti decreti Pelagij Papæ,
 contra Ioannem Ieiunatorem, qui primus Patriarcharum
 Constantinopolitanorum, superbum nomen, *vniuersalis*
Patriarchæ vsurpauit, cum atroci iniuria, & Romani Pon-
 tificis, cuius subiectionem eo titulo reipsa excutiebat, &
 aliorum Patriarcharum quos sibi ea ratione subdebat: cum
 non possit dici *vniuersalis*, siue *Oecumenicus* Patriarcha, qui
 certos limites habet Patriarchatus, nec in omnes Patriar-
 chas ius habet. Non me latet, circumferri Epistolam Theo-
 dosij Iunioris ad S. Chrysostrum iam defunctum, in qua
 S. Ioannes appellatur *Oecumenicus Patriarcha*, longè ante
 Ioannem illum Ieiunatorem. Sic enim habet Epistolæ ti-
 tulus τὸ Ὀικουμενικὸν πατριάρχα, καὶ διδασκάλω, καὶ πνευματικῶ πω-
 τερὶ Ἰωάννη, τῷ Χρυσόστομῳ, Θεοδοσίου Βασιλέως. Referunt eam Episto-
 lam Menæa 27. Ianuarij & Nicephorus Theodosij curam
 in referendo S. Chrysostrum corpore describens, & Cosmas
 Vestiarus in calce vitæ S. Chrysostrum per Georgium Ale-
 xandrinum, ex quibus Raderus in aula Sancta c. 13. Quam-
 uis ergo verum sit, nunc in ea Epistola legi titulum *Oecu-*
menici Patriarchæ, S. Chrysostrum delatum à Theodosio
 reipsa tamen Theodosium non sic scripsisse, patet ex Cos-
 ma, qui hoc modo refert titulum Epistolæ: Ὀικουμενικὸν διδα-
 σκαλὸν καὶ πνευματικῶ πατρί, *Orbis totius Doctori, & spirituali pa-*
tri. Qui titulus nullo modo colliditur cum *suprema & so-*
la

la vniuersali Romani Pontificis in Ecclesiam vniuersam, autoritate. Aliqui porrò Græci, vt eum titulum suo Constantinopolitano Antistiti saluum facerent, nec Romanam Ecclesiam violarent, nouam notionem tituli illius sunt commenti; dicentes, Antistitem Constantinopolitanum, appellari *Oecumenicum Patriarcham*, non à præfectura orbis totius, sed eo quod præsit cuidam per Christianos inhabitatæ orbis parti, quæ dicitur *Oecumene*. Refert ista Anastasius in præfatione ad 8. Synodum. Sed sunt adeò insulsa, quod rectè notauit Caryophyllus in Antirrhesi contra Nilum Thessalonicensem, vt vix refelli debeant, cum ea regio *Oecumene* dicta, nusquam in tabulis Geographicis compareat: clarumque sit, ea ratione titulum Patriarchæ Oecumenici, non responsurum vniuersali in Ecclesiam totam potestati, quam Græci eidem Antistiti arrogatam volunt. De hac relatiuissimè Remundus Ruffus ad cap. 5. Molinæ & nos supra circa titulum *Episcopi vniuersalis*; & ex ibi dictis liquet, Romanum Pontificem meritò dici *vniuersalem Patriarcham*, non item Constantinopolitanum; cui quod post Photium conuiuentibus Romanis Pontificibus, delatum eum titulum affirmat Ioannes Azorius tom. 2. lib. 4. cap. 4. q. 3. consentiente (vt videtur) Haberto in Archieratico obseruat. 4. ad professionem fidei Episcoporum, reijciendum est. Semper enim reclamauere Pontifices Romani aduersùs eam superbiam, ita vt Adrianus I. damnet hæreseos, tribuentes Episcopo Constantinopolitano eum titulum, vt videre est in eius Epistola ad Constantinum, & Irenem, quæ legitur apud Anastasium in præambulis ad Concil. 2. Nicænum.

Patriarcha sanctissimus & beatissimus vniuersi orbis terra, continens sedem principis Apostolorum Petri. Monachi secundæ Syriæ ad Hormisdam.

Continens sedem, idest tenens sedem. Cæteroqui enim non est sedentis continere sedem, sed potius in ea contineri. Nisi si eodem modo dicatur Pontifex continere sedem,

quo

quo Apostoli, qui sunt sedes Dei, dicuntur à Psalte, Sedes sedentes in iudicio, vt B. Augustinus acutè attigit Psal. 121.

Perfectio Sacerdotij. Ioannes Alexandrinus ad Eugenium Papam IV.

Sacerdotium, vt optimè ratiocinatur Hesychius in Leuit. *sub initium*, est perfectionis exemplum. Quod verò sublimissimum est, Vicarius Christi, Sacerdotij perfectio appellatur. Porrò meritò Pontifex Romanus dicitur *Sacerdotij perfectio*, quia est supremus omnium Sacerdotum, & (vt ibidem continenter addit Ioannes) est Apostolicus Pastor omnium Ecclesiarum, cui omnes particulares Pastores subfunt: nec nisi in eo consummatur ministerium Sanctorum, & Christiana Hierarchia, & ei vni commissa est tota Ecclesia. At vbi vnitas, ibi perfectio, vt in hanc rem philosophatur S. Bernardus lib. 3. de Consider. cap. 8. Id ipsum dixisse videtur Rodericus Zamorensis Episcopus lib. 2. Speculivitate humanae cap. 1. declarans eminentiam Romani Pontificatus, quia eius motu & dispositione, omnes actus hierarchici ordinantur, & ad debitum ordinem, indeque ad perfectionem suam rediguntur. Ordo quippè Hierarchicus nō esset consummatus, nisi totus desineret in vno, referretque coelestem Monarchiam, cuius dispositio & cōordinatio, in vnum denique Deum desinit. De illa Analogia videndus S. Bernardus lib. 3. de Consider. cap. 4. Nunc satis est, quod constat esse desinendum in vno. Nam vbiunque est multitudo & varietas graduum ordinata, necesse est pertingere ad vnum, & ibi desinere. Sic igitur Sacerdotium, siue totus ordo Hierarchicus, perficitur & consummatur in Romano Pontifice, tanquam in apice & vertice ordinis sacri; ideoque rectè dici potuit *Sacerdotij perfectio*. Gregorius Senior à filio Nazianzeno orat. 4. 1. dictus est *Sacerdotij perfectio*. Id quod ibi Nicetas factum putat, vt significaretur ipsum fuisse instructissimum omnibus dotibus, quæ ad Sacerdotium requiruntur. Subditurque ibidem alia Glossa, qua sic cognominatus exponitur, vt significetur,

retur,

retur, ipsum perfecisse & instituisse Sacerdotes. Quod secundum perbellè potest accommodari ad rem nostram, longè aptius quàm ad Tarasium Constantinopolitanum, quem ea ex causa Ignatius Monachus in Encomio, vocat *Basim Sacerdotij*. Coëterum tituli propositi quo Romanus Pontifex denominatur Sacerdotij perfectio notionem adauxisse videtur Ioannes Sarisberienfis Epist. 123. quæ est ad Alexandrum Papam. Nam non Sacerdotij duntaxat, sed totius Ecclesiæ perfectionem, ad eum his verbis reuocat. [Ad hoc excellentiam vestram, capiti omnium Ecclesiarum dispositio diuina præfecit, vt exterminatis vitij de domo Domini, virtus iucundum capiat incrementum: & vt imperfectum totius humanitatis, vestræ maiestatis suppleat consummata perfectio.]

Perfugium extremum in terris post Deum. Acta S. Roberti Cicestrensis.

Persona præfulgens armatura. S. Hildegardis ad Anastasium Papam.

Similia habet eadem S. Virgo scribens ad Eugenium III. quem vocat *fulgentem lorica*: & vtrobique sensus est, Pontificem tanquam præfectum Generalem exercituum Domini, omnis generis armis, & ad offendendum, & ad resistendum pro causa Dei, instructum esse oportere.

Petra.

Petra fidei. Damascenus in histor. Barlaam.

Petrus. Sergius Cyprius ad Theodorum Papam, adductus in Concil. Lateran. sub S. Martino Consult. 1. S. Petrus Chrysologus serm. 175.

Ita vocant Pontificem Romanum, quia S. Petro succedit cum pari potestate. Similes loquendi formulas adduximus prænotat. 1. & aliquas quoque mox subijciam. Apud Blesensem Tract. de acceleranda Hierosol. peregrinat. Est locus in hanc rem luculentus. [Principes (inquit) & magnates terræ, signum crucis nuper acceperant. Priuilegio si quidem Petri Apostoli, & autoritate Ecclesiæ generali,

pro-

propofuerat Dominus in hoc figno verbum reconciliatio-
nis, vt viæ Hierofolymitanæ affumptio, effet poenitentia,
confummata, & fufficiens fatisfactio de commiffis.] Ma-
nifefiffimè *privilegium Petri Apoftoli* vocat, indulgentiam
plenariam, transmittam à Romano Pontifice ijs, qui ad ex-
peditionem in Saracenos crucem fufciperent. Qui nomen
Petri, à petra Chrifto deriuant, haud grauatè hoc nomen
commune omnibus Pontificibus Petri fuffefforibus, ac
Chriffti æquè Vicarijs, effe ftatuent. Tradit eam deriuatio-
nem Arator lib. 2. in Acta, *ferè in fine*. Sic enim canit;

*Nomen Petrus habens, aterna vocabula portat,
Fundamenta gerens nunquam paffura ruinam.*

Non nemo, Petrum Hebraicè ait dici *cognofcentem*. Ita Hie-
ronym. de nom. Hebr. ex Actis Apoftol. & Hugo Victor.
lib. de Medicina animæ cap. 5. Hugo Cluniac. apud Cellen-
fem Epift. 31. & quamquam hæc vocis notio non videtur
vera, tamen iuxta eam quoque, Romanus Pontifex eft Pe-
trus, vt monftrant quæ Arator lib. 1. in Acta tradit de hoc
nomine dicens de Petro;

*De merito qui nomen habet, nam Petrus Hebræo,
Agnofcens sermone fonat: pro munere Chrifftus
Sic vocitare dedit, quo cognofcente patefcet.*

Vides quàm hæc notatio fit honorifica, & iure omnibus de-
bita Romanis Pontificibus.

Petrus, Petri fedem exornans. Theodorus Studita Epifto-
la ad Pafchalem Papam lib. 2. Epift. 12.

Petrus poteftate. S. Bernard. 2. de Consider. cap. 8.

Petrus temporis noftri. Patriarcha Nestorianorum Orient-
talium, in professione fidei quam Romæ emifit anno 1553.
interprete è Syriaco, Andrea Mafio.

Iuuat adferbere integrum locum, tanquam Pontifici
perhonorificum. [Patri Patrum & Paftori maximo, con-
cinnanti mitras, vngentique Sacerdotes, & cingenti Zo-
nis, Petro temporis noftri, ac Paulo dierum noftorum,
& cingulo comprehendenti coetum Chrifftianorum, qui

es loco Petri Domini nostri. Tu sedes in sede alta & sublimi Principis Apostolorum, tenentis claves regni coelestis, cui ore suo salutare Dominus noster dixit: *Quicquid ligaueris in terra, erit ligatum & in caelo: & quicquid solueris in terra, erit solutum & in caelis*, & super eum fundauit Ecclesiam suam, aduersus quam portae inferi non praeualebunt in generationem & generationem. Nunc porrò tibi eam dedit Christus Deus noster, & seruator noster, vt sedeas super eam.]

Petra Ecclesiae. S. Ambrosius in hymno, adductus & approbatus à S. Augustino 2. Retract. cap. 21.

Est quidem Christus petra Ecclesiae, sed primaria. Vt, autem notauit S. Basilius homil. de poenit. Christus Axiomata sua largiri voluit alijs, vt sicut ipse est ex se petra, ita Simon propter Christum petra esset. Quod imitatus de more S. Ambrosius lib. 6. in Lucam ad cap. 9. & alibi. [Ecce (inquit) confortium meretur nominis, qui confortium meretur & operis & pro soliditate deuotionis, Ecclesiarum petra dicitur.] Id est pro ea pietate & deuotione qua confessus est Christum filium Dei viui, meruit constitui à Deo petra Ecclesiae, participans nomen illud Christi; In quam rem pereleganter quoque. S. Leo serm. 3. de sua Assumpt. Hoc est illud fidei fundamentum nationibus à S. Petro positum, de quo D. Augustinus serm. 16. de Sanctis. [Petra (inquit de Petro) eo quòd primus nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius corporis Christiani compagem molemq; contineat.] Aliqui Codices, & apud Augustinum, & apud Ambrosium, cui etiam sermo ille adscribitur, legunt, *primus in nationibus*: quo pacto sensus erit, idcirco S. Apostolum, accepisse nomen *Petrae*, quia iecit prima fidei fundamenta, non modò apud Iudaeos, quibus primus post acceptum Spiritum sanctum praedicasse legitur; sed etiam apud Gentiles, etiam ante S. Paulum, & ante Philippum Diaconum, vt ostendit Bellarminus lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 22. Iuxta quam

quam

quam rationem huius denominationis, attributum *Petræ*, esset personale, nec transiret ad successores.

Alia tamen est ratio cur Simon sit denominatus *Petrus*, quod nomen Interpres Latinus seruiens vsui Latino & perspicuitati, secundo loco vertit Petrum, cum iuxta Syriacum idioma quo Christus locutus est, utrobique *petram* potuisset dicere; *Tu es Petra, & super hanc Petram*. Syriacè ad verbum erat, *Tu es Cepha, & super hoc Cepha*: quod benè ex Elia Germano in Thisbite notauit Pontus Thyardus sub finem libri de recta nominum impositione. Ratio inquam genuina tributi Simoni nominis *Cephas*, seu *Petræ*, aut quod Græcè idem est, *Pέτρος Petri*, est illa alia, quæ ex S. Augustino, vel S. Ambrosio tanta fuit posteriore loco; Nempè quia super hunc B. Apostolum, perillustri diuinitatis Christi confessione id promeritum, placuit Christo, Ecclesiam Christianam ædificare, eique velut saxo & rupi immobili, structuram fidei nostræ imponere; quatenus omnes fideles, habent pro pertinente ad fidem, probantque & tenent vt Catholicum, quod Petrus & Petri successores proposuerint. Et Christus quidem est Petra primaria super quam Ecclesia est ædificata, vt propterea S. Leo IX. Epist. 1. quæ est ad Michaëlem & Leonem, dicat; [Sancta Ecclesia super petram, idest Christum, & super petram, vel Cepham filium Ioannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata est.] Tamen S. Petrus est secundaria petra per quam reliqua structura confurgit.

Quæ Erasmus Matth. 26. ad eam denominationem, *Petræ super quam ædificatur Ecclesia*, S. Petro & eius successoribus eripiendam, velut admirabundus, quod id alicui in mentem venerit, effutiuit; tam supina sunt, vt confutatione vix egeant, tametsi eam abundè suppeditabunt, qui hoc verè admiratione dignum Erasmi paradoxum disijciunt; Iansenius cap. 66. Concor. ad illud, *Et ego dico tibi*. Bellarm. lib. 1. de Pontif. cap. 10. Franciscus Agricola lib. de Primatu Petri & successorum eius cap. 1. Franciscus Lucas ad eum

Matthæi locum, Marianus Victorius ad Epist. 54. S. Hieronymi, & Pamelius ad S. Cypriani Epist. 55. num. 35. Nobis eas dogmatis Catholici officinas, plenè dispellit, planus contextus literæ Matthæi, & communis concordæque interpretatio Patrum, quorum octo supra viginti, pro hoc genuino sensu profert, Hieronymus Torrensis in confess. Augustin. lib. 1. cap. 9. §. 2. Iuxta hanc secundam expositionem, & rationem nominis. *Petra*, liquet omnes quoque B. Petri successores, Petras esse, & in omnibus perfrare faxeam illam immobilitatem, à qua primus eorum accepit *Petra*, seu *Petri* appellationem. Placet ad huius tam insignis, tamque necessariæ veritatis illustrationem, locum perelegantem adscribere ex S. Leone serm. 2. de sua Assumpt. [Et si (inquit de Christo) multis pastoribus (vtique sibi ordine temporū succedentibus) curam suarum ouium delegauit, ipse tamen dilecti gregis custodiam non reliquit. De cuius principali æternoque præsidio, & Apostolici operis munimen accepimus, quod vtique ab opere suo non vacat; & firmitas fundamenti, cui totius Ecclesiæ superfruitur altitudo, nulla incumbentis sibi templi mole laceffet. Soliditas enim illius fidei, quæ in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est, & sicut permanet, quod in Christo Petrus credit, ita permanet, quod in Petro Christus instituit.] Et mox. [Manet ergo dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine petreæ perseverans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum *petra*, dicitur, dum *fundamentum*, pronunciat, dum *regni cælorum ianitor*, constituitur, dum *ligandorum soluendorumque arbiter*, mensura, etiam, in cælis iudiciorum suorum definitione præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas; per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus. Qui nunc plenius & potentius ea quæ sibi commissa sunt peragit, & omnes partes officiorum atque curarum, in ipso & cum ipso per quem est glorificatus, exequitur. Si quid itaque à nobis rectè agi-

tur,

tur, recteque discernitur, si quid à misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum, atque meritorum; cuius in sede sua viuit potestas, & excellit auctoritas; Hoc enim obtinuit, dilectissimi, illa confessio, quæ à Deo Patre, Apostolico inspirata cordi, omnia humanarum opinionum, incerta transcendit; & firmitatem petrae, quæ nullis impulsionebus quateretur, accepit.] Impia factitas Iudæorum ab Agobardo memorata lib. de Iudaicis superstitionibus, qua Petrum à Christo magistro suo *Kephram* denominatum dixerunt, à duritia & hebetudine, indigna est, quæ refellatur, vel etiam referatur.

Petra Ecclesiarum. S. Augustin. serm. 26. de Sanctis. Olim apud Ambros. serm. 47. reuera S. Maximus Taurinensis.

Notio huius tituli, eadem est quæ superioris; Observatio tamen videtur dignum, qua ratione de eo philosophatus sit Author, postquam de S. Petri profectu ex casu nonnulla præmisit. [Tanquam bonus Pastor (inquit) tuendum gregem accepit, ut qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, coeteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis, Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus, *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus, fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem molemque contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & Petra pro virtute Dominus nuncupatur, sicut ait Apostolus; *Bibebant autem de spiritali consequente eos petra; Petra autem erat Christus.* Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis. In eadem enim domo, Petrus fundamentum posuit, Petrus plantat, Dominus incrementum dat, Dominus irriguum subministrat.] Hæc ratiocinatio aptè intelligenda est. Nam S. Petrum, primum in nationibus posuisse fundamenta fidei, si accipiatur (ut verba sonare videntur) de prima ad gen-
tes

tes fidei prædicatione per S. Petrum, verè dicitur; sed minus accommodatè ad mentem Christi, hoc nomen tribuentis Principi Apostolorum. Omnino enim Christus respexit tantum ad ædificationem Ecclesiæ super hunc Apostolum & eius successores, quibus inædificanda erat fides cunctorum post Christum fidei ad Ecclesiam aggregandorum. Horum quippè lapidum viuorum, fundamentum est S. Petrus, prout Pontifex, factus omnium firmamentum. Et eodem modo accipiendum est, quod Author dixit, S. Petrum dictum esse Petram pro soliditate deuotionis. Non enim hæc verba referenda sunt ad S. Petri deuotionem, vt cortex vocum ferre videtur, sed sunt referenda ad soliditatem deuotionis Ecclesiarum, subnixam veræ fidei, cuius firmamentum constitutus est S. Petrus, quatenus Pontifex.

Non difficile tamen ad hanc mentem flecti posse videtur S. Basilii in cap. 2. Esaiaæ cum ait Petrum esse appellatum nomine .*Petra* propter firmitatem maximam fidei, & propter infractum robur animi ad non cedendum plagis tentationum, ac periculorum. Quamuis enim hæc si accipiantur de personali firmitate fidei & infracto robore intentionibus, non consentiant cum scopo Christi donantis Simonem nomine *Petræ*: tamen facile accipi possunt de firmitate fidei publicè traditæ & infracta constantia in ea ritè & incorruptè tradenda: ita vt portæ inferi ob huius rupis firmitatem & inconcussum robur non præualeant aduersus Ecclesiam. Qua ratione intellectus S. Basilii, optimè consentit cum ijs, quæ protulimus, & bellè attigit mentem Christi. Et ita S. Basilium intellexisse videtur Franciscus Turrianus lib. 1. de potestate Pontificis supra Concilia, ante medium.

Petra fidei verbi, & Ecclesiæ firmata fundamentum, ac spiritalis ædificationis primus aditus. Theophanes Ceramæus homil. de SS. Petro & Paulo.

Petra firmissima. Chrysostomus homil. de Petro & Elia. Optimam huius tituli Illustrationem, expositione, vniuersæ

uerſæ humanæ potentia ad hanc petram illiſæ, ſuppeditabit Thomas Boſius lib. de dependentia imperiorum à veris virtutibus cap. 13.

Petra quam non vincunt ſuperbæ Inferorum porta. S. Auguſtinus Pſalmo contra partem Donati.

Petra ſuper quam fundata Eccleſia regnat,

Quam nec ſtabra mouent, neque vertit turbo procellæ,

Nec trahit vndiuagam pluuiæ: imber arenam.

Venant. Fortun. lib. 3. de Vita S. Martini.

Petra viua tenens fundamenta ſalutis. Ibidem.

Ita quidem credentibus ſuper hanc Petram ſtabilitis. E contrario autem diſcolis contingit. Nam vt de Romano Pontifice dixit Melchifedec Armenorum Conſtitutus, ſiue Patriarcha. Iſta eſt petra de qua ſcriptum eſt, *Qui ceciderit ſuper lapidem iſtum confringetur. Super quem verò ceciderit, conteret eum.* Gelaf.

Petra eſt qua ſons ſalutiſera confeſſionis emergit. S. Maximus homil. 1. in Nat. SS. Petri & Pauli.

Alludit ad Petram bis ſilice percuffam, vt aquas daret, quæ Iudice Apoſtolo, non alia erat quàm Chriſtus ipſe. Tamen voluit Chriſtus, quæ ſibi præcipua erant, fieri Petro, & ei ſufficiendis participatione communia, vt ex S. Baſilio, Ambroſio, ac Leone ſupra diximus, tractantes titulum *Petra* ſpectantis immobilitatem fundamenti Eccleſiæ. Nunc quando Chriſtus eſt quoque illa petra ſpiritualis, confequens populum in deſerto; audiamus quomodò id eſt nomen, S. Maximus. B. Petro aptet. [Hic eſt Petrus (inquit) cui Chriſtum eſſe confidentiſſimum ſubiecta eius veſtigijs maria probauerunt. Nam à Domino ſuo, nouos ſibi dari in fluctibus greſſus, vt fidelis popoſcit, & vt dilectus emeruit; Qui ob hoc ſolùm, trepidatſe viſus eſt, vt fragilitas humana cognoſceret, quanta eſſet inter Dominum, ſeruumque diſtantia, dum aggrauiata peccatis caro mergitur, & immaculati nescit planta decidere. Similiter & illud, ne dum ſuper aquas ambulans Petrus, pede intrepido per-

per-

peruenisset ad Christum, Domini fortè sui virtutibus equaretur. Sed quid illum tantoperè dicimus trepidasse, cum parua trepidatio sua, maiorem profecerit ad fidem? Vt enim credidit Petrus imperio Domini sui posse se à fluctibus sustentari, ita nihilominus dum mergitur, credidit, ipsius Domini sui se virtute saluandum. Verè B. Petri & dum trepidat mirabilis fides, quam nec perurgentis periculi potuit turbare formido; Clamando enim dum mergitur, *Domine libera me*, de se diffusus est, non de Domino dubitauit. Ne quis ergo timorem hunc gloriosissimi Petri ducat in vitium, quoniam timor iste quamuis eius primam turbauerit fidem, confidentiam tamen in eo reparatæ credulitatis ornauit. Hic est Petrus, cui Christus Dominus communionem sui nominis libenter indulgit. Vt enim sicut Apostolus Paulus edocuit, *Petra erat Christus*, ita per Christum, Petrus factus est petra, dicente ei Domino: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*. Nam sicut in deserto Dominico, sitienti populo aqua fluxit è petra, ita vniuerso mundo perfidiæ ariditate lassato, de ore Petri fons salutiferæ confessionis emerfit. Hic est Petrus, cui Christus ascensurus ad Patrem, pascendas ouiculas suas agnosque commendat, vt quos ille pietatis miseratione redemerat, hic fidei suæ virtute seruet.]

At seruatur grex Christi, non modò porrecto pabulo doctrinæ probatæ, sed etiam suppeditato potu quo depellatur sitis Verbi Dei. Qui potus emergit de fonte salutiferæ confessionis B. Petri: non illius duntaxat personalis confessionis, qua confessus est IESVM esse Christum filium Dei viui, qua confessione nobis (vt ibidem præmiserat S. Maximus) validissima inuictaque credendi fundamenta constituit; sed illius confessionis quam ad eius imitationem, omnes de hoc sacro fonte potati, corde ad iustitiam, ore ad salutem effundunt.

Petra refugij. Concil. Chalcedon.

Legitur hic Canon apud S. Thomam Opusc. i. *sub finem*
ver-

verbis illis. [Dicit Canon Concilij Chalcedonenfis. Si quis Episcopus prædicatur Infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatiffimum Episcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petrum petram refugij; & ipsi soli, libera potestate loco Dei, fit ius discernendi Episcopi criminati infamiam secundùm clauēs à Domino sibi datas, &c. Et omnia ab eo definita, teneantur, tanquam à Vicario Apostolici throni.]

Platea in qua fons fluit unde potantur aquis doctrinae, greges Domini. Gabriel Archiepiscopus Nesno in calce Synodi Chaldæorum.

Pontifex à Deo electus. Alcuinus Epistola 72. quæ est ad Leonem Papam.

Hoc propriè & ad rigorem loquendo, in solum Romanum Pontificem cadit. Alij quippè Pontifices, ab hominibus, siue per hominem eliguntur. Romanus autem Pontifex, non item, sed à Deo solo. Neque dicas eligi à Cardinalibus. Nam neque hoc verum est, loquendo de electione presè & propriè dicta, vt monstrabo in Epilegomenis subnotat. 2. veritat. 4. Verè enim Cardinales duntaxat nominant, (vt loquuntur) & præsentant Deo, personam cui ipse Deus authoritatem in vniuersam Ecclesiam elargitur, non Cardinales, qui eam vniuersalem potestatem non habent, atque adeò neque dare, cuiquam possunt. Non me latent, quæ fusè disputat Franciscus Turrianus Opusc. de residentia Pastorum, vt contra Catharinum ostendat, alios quoque Prælatos immediatè à Deo accipere gratiam & munus Episcopale, non autem tantùm à summo Pontifice, vt Catharinus affirmabat; inde inferens Episcopos solo iure humano Pontificio ad residentiam obstringi, cum à solo Pontifice accipiant iurisdictionem, de qua vanissima illatione, alibi est dicendum. Nunc affirmo duntaxat, Turrianum verè contendere, munus aliorum quoque Episcoporum quatenus sacro caractere constituitur, à solo Deo conferri, æquè ac gratiam collationi illius muneris coniun-

H h

ctam.

Etiam . Iurisdictionem tamen aliorum Præfulum , probatissima sententia ad solum Summum Pontificem immediatè refert ; quamvis non idcirco teneantur residere solo iure Pontificio , sed etiam iure diuino scripto , ac etiam naturali , consequente iurisdictionis & muneris susceptionem , & electionem humanam . At alia planè est Summi Pontificis Electio , qui non tantùm gratiam & Characterem Episcopalem à Deo immediatè accipit , (vt cœteri Episcopi) sed etiam iurisdictionem ; Hanc autem alij habent limitatam & deriuatam immediatè à solo Papa ; Vnde propterea solus à Deo electus dicitur .

Pontifex Maximus. Tertull. de pudic. cap. 1.

Hoc vnum est è vocabulis, quæ Christiana religio sanctificauit, vsûrpsans ea ex vsû Ethnicorum . Erat enim apud Ethnicos Pontifex Maximus, cuius etiam supra Consules insignis omninò erat authoritas, vt videre est apud Tullium 2. de leg. & iusto opere apud Gutherium de Iure Pontificio Romanorum. Ipsos Imperatores etiam iam Christianos, vsque ad Gratianum, Pontifices Maximos Ethnicismi esse voluisse, ne quis abutens summa illa potestate, nouaret quippiam in imperio, dixi in Mantissa ad Indiculum SS. Lugdunensium, cum de Gratiano. In exercitio illius authoritatis, situm erat *Sacrum Pontificium*. sic vocabant ius & potestatem agendi statuendique sacra . Nam *Pontificium*, vniuersè loquendo idem est, quod potestas faciendi, vt multis exemplis monstrant Iuretus ad lib. 7. Symmachi Epist. 27. Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 62. Baron. ad Martyrolog. Rom. 9. Aprilis. Ludouicus à Cerda Aduers. sacro. cap. 127. nu. 12. Lælius Bisciola tom. 1. subsec. lib. 8. cap. 10. & Corra. lib. 1. Miscell. cap. 10. nu. 13. latè ibidem & lib. 3. cap. 22. nu. 8. differens de inde perita notatione vocis *Pontifex*, quam Varro lib. 4. de ling. lat. & Dyonis. Halicarnas. lib. 2. antiq. Rom. & posteriores multi, deriuant à factò, vel refectò ponte sublicio supra Tiberim ad sacrorum commodum . Alij meliùs cum Scauola, quem Varro allegat, peti volunt

volunt ab eo, quod est *posse facere*, cum prius esset nomen Pontificis, quàm esset pons sublicius. Nam tempore Anci Martij factum volunt pontem sublicium, cum iam sub Numma, creatus esset, cum quatuor Pontificibus minoribus, Pontifex Maximus. Videndus citatum Varronis locum, excutiens Turnebus, & Onuphrius in 5. lib. Faistor. Ab eo ergo, quod est *posse facere*, deriuatum est nomen *Pontificis*; quod & Pontificis cuiusuis sit *facere*, idest *sacrificare*, iuxta usum illius vocis, non modò apud Ethnicos, vt latissimè prosequitur Ignatius Braccius lib. de Ethymologia nominis, *Pontifex* cap. 8. 10. 11. & 12. Sed etiam in sacris literis, vt 3. Reg. 18. vbi Elias, ait, *Ego faciam bouem alterum*; & Christus *hoc facite*, idest *sacrificate*, vt tradunt Gauantus in Rubricas Miss. 2. par. tit. 16. & Gaspar Scioppius lib. de cult. adorat. cap. 6. Dicitur item est Pontifex, ab autoritate & potestate in spiritualibus, siue eo quod Pontificis sit *Pontificium*, (vt dicebam) & quidem Maximum, Pontificis Maximi, cuius erat ius & facultas in spectantibus ad religionem amplissima. Itaque cum in ijs, quæ ad Deum sunt, Episcopus Romanus inter Christianos plenissima potatur autoritate, quippè qui ipsius Dei vice, regat Ecclesiam, meritò dicitur *Pontifex Maximus*. Tametsi olim eo nomine insignitos fuisse quosuis Episcopos, liquet ex Claudiano Mamercio, qui lib. 2. cap. 10. Eucherium vocat, *Pontificum longè Maximum*, qui tamen non nisi Lugdunensis erat Episcopus. Usus tamen postea tulit, vt nomen illud ad solum Romanum Antistitem restringeretur: sicut apud Ethnicos, solus supremus Pontificum Romanorum, quos enumerat Alex. Neapolit. 2. Genial. cap. 8. vocabatur *Pontifex Maximus*. Sic igitur censeo de notione subiecta titulo Pontificis Maximi, qui tribuitur Episcopo Romano Christi Vicario. Tametsi non me latet, quàm procul inde abierint alij, quos missos hætenus feci; obiter tamen in hac meta attingere non erit inutile.

Imprimis ergo dimisi somnium Goropij Beccani lib. 9.

H h 2 Her-

Hermathenæ qui deriso & Varrone & Scævola quos retulimus, nomen *Pontifex*, ad suos Cimbro refert, idemque significare vult, ac foederum purgatores, quod erat munus Regis sacrorum inter Romanos; à summo autem Religionis Christianæ Antistite idem præstari ait, quatenus foedus ictum inter Deum & homines, emundat ab omnibus maculis, quibus culpa nostra conspurcatur. Hoc tamen quid sit, ægrè intelligitur; & difficiliùs persuadetur, nomen Pontificis ad tam longè petitam originem esse reuocandum.

Æquè dimittendum censui ingeniosum commentum Ignatij Braccij lib. de Ethymol. nominis Pontifex cap. 2. qui Pontificem dictum putat, eo quod sit *Spondifex*, siue *Pacifex*, vel *Fœderifex*. Nam *σπονδα* Græcis foedera sunt, siue pacta: & *σπονδοφοροι* apud Plutarchum in Problematis, *foederiferi*, siue *pacificatores*. Vocis autem Latinæ permissione cum Græca, *spondifex*; quam mixturam & quasi communicationem Idiomatum, non esse improbandam, longa excursione demonstrat idem Braecius ex Quintiliano lib. 1. cap. 5. & alijs addens atque etiam multa huiusmodi nomina Ludouicus à Cerda Aduers. sacror. cap. 144. Hæc tamen omnia, quoad vocem *Pontificis*, nimis longè petita videntur: & accommodata ad nostros Pontifices, ægrè subsistunt. Talis quippè notatio & notio vocis, functiones Pontificias plus iustò arctaret. Quasi enim totum munus nostrorum Pontificum sit, foedera inter bellantes constituere, inde dicti per ambages tam multas statuerentur. Vix alio loco habeo, quæ præterea adducuntur de notatione eiusdem vocis *Pontifex*, à cura pontium, vel *quasi pontium*, (vt est apud Paulum Manutium lib. de leg. Rom.) qui subindè erigebantur ad Comitia; vnde appellatio *Depontanorum*, hoc est eorum, qui iure suffragij, excludebantur, vel liberi erant ad huiusmodi Pontes subeundos causa ferendi suffragij, iuxta Lipsium Cent. 5. Epist. 28. Alij pontem à quo dicitur sit *Pontifex*, accipiunt, de simili ponte (verius mensa)

sa) in æde sacra constituto, ad accipienda sacramenta, id est depositas à litigaturis pecunias, quas lite adiudicata resumerent victores; eius pecunia, qui causa cecidisset fisco attributa. Zozimus lib. 4. histor. alium quæsiuit pontem cui nomen *Pontificis* superstrueret, nempe pontem Penei fluminis in Thessalia, vbi primùm Deorum simulachra proponi contigit, sed præfectura Sacerdotum, qui inde *Gephyrei*, id est *Pontani* sunt nuncupati, vnde postea Romani primariorum suorum Sacerdotum nomen hauserint. At alij eum pontem in hanc rem prælegerunt, subtus quem inferobe profunda consecrabatur, (verius conspurcatur) summus inter Ethnicos Sacerdos, eo ritu quem describit Prudentius Hymno 10. Peristeph. & esse mimicè à Sathana expressum ex ritibus cap. 19. Exodi præscriptis, obseruauit Fortunatus Scacchus Mirothecio 2. cap. 87. Nullus horum pontium satis firmus, atque fundatus videtur, vt ei tutò ac securè superstruatur notio & notatio *Pontificis*.

Quare hæreamus in constituta priùs sententia, ex qua habetur, Romano Pontifici, quandoquidem est summus Pontifex, competere in Ecclesia Dei summum Pötificium, hoc est supremam de omnibus statuendi potestatem loco Christi, iuxta notionem *Pontificij* supra propositam. Ea tamen summa & vniuersalissima potestas, vt benè profequitur Petrus Ioannes Oliui quodlib. 1. q. 18. non est sumenda in tanta amplitudine, quin restringenda sit quoad aliqua. Nihil enim Pontifici est concessum quoad honestationem, essentialiter ac per se malorum, & dehonestationem eorum, quæ bona sunt per se & essentialiter. Non item potest Pontifex dogmata fidei conuellere, vel diuina mandata labefactare. Nullus eidem directus ordo iudiciarius in eos qui foris sunt; Iudæos inquam vel Ethnicos competit. Omnes verò baptizatos regere quoad spiritualia, ac si delinquant in viam reducere, & à quibusuis animæ nexibus expedire, penes Pontificem est. Id enim ligandi, atque solvendi Pontificio, quod diuinitus obtinet, continetur. Vt

rectè

rectè statuit Author prædictus, meritò in consequentibus refellens nonnullos, quos refert dixisse, ad Pontificium Vicarij Christi pertinere Dominium proprietatis in omnia, Ita vt quicquid dederit, acceperit, vel alienauerit, rectè datum, acceptum, ac alienatum, sit censendum. Quod tribus rationibus ab eis confirmatum testatur, quas tamen postea ad quinarium diffundit, & subtexta hepta de contrariarum rationum refellit. Ea verò opera nobis necessaria non est, cum tanta Pontificij diffusio, sit planè voluntaria, nec ab ipsismet Pontificibus agnoscat.

Pontifex Christianorum. Eusebius in Chronico anno 44.
Pontifex præter cuius sententiam non oportet concilia celebrari, iuxta Ecclesiasticam regulam. Vita S. Athanasij cum de Iulio.

Contestati hoc sæpè sunt Romani Pontifices Iulius I. Epist. 1. Gelasius II. Epist. 1. Nicolaus I. Epist. 1. ad Michælem Imperat. Damasus Epist. 3. Quin etiam Pelagius Papa cap. *Multis* dist. 17. asserit multis Apostolicis, Canonicisque & Ecclesiasticis regulis tradi, Concilia absque nutu Romani Pontificis celebrari legitimè non posse. Marcellus Papa Epistola ad Episcopos Antiochenæ Prouinciæ, testatur Apostolos condidisse ea de re Canonem, de quo videndus Turrianus lib. 1. contra Magdeburg. cap. 22. Vsum Ecclesiæ perpetuum id confirmare, ostendunt Sanderus l. 2. de visib. Monarc. cap. 2. & 3. & lib. 4. de Clauè David cap. 1. Bellarmin. lib. 1. de Conc. cap. 13. & Duuallius Tract. de Pontif. par. 4. q. 2. Quamuis ad hunc modum possit accipi, quod de Ecclesiastica regula traditur in titulo proposito, ita vt *Regula*, idem ibi sit, quod vsus per antiquus ritè præscriptus, tamen videtur potiùs, eo nomine signari Canon Nicænus, ea de re editus, qui tametsi intercederit, memoratur tamen à plerisque veterum: vt à Iulio Papa Epist. 1. & 2. Damaso dicta Epist. 3. S. Leone Epist. 24. Gelasio Tomo de Vinculo Anathem. & Epistola ad Episcopos Dardaniæ, & disertissimè à S. Athanasio in Synodica ad Felicem Secundum

dum verbis illis. [Scimus ab omnibus in Nicæna Synodo concorditer constitutum, non esse Concilia celebranda, nec Episcopos damnandos, absque Romani Pontificis sententia.]

Pontifex Apostolica sedis. Iuliana Anicia ad Hormisdam.

Pontifex Summus. Stephanus Carthaginensis cum Collegis Epistola ad Damasum, Hildebertus Epist. 68. & 69.

A plerisque olim, Episcopum quemcunque dictum esse *Summum Pontificem*, exempla docent. Sic enim Zozimus Papa scribens ad Hefychium Salonitanum, quem aliqui perperam vocant Hierosolymitanum, autorem Commentarij in Leuit. ait de Clerico gradatim promoti, iure eum inde sperare debere locum Summi Pontificis, id est Episcopatum. In Encyclica octauæ Synodi, S. Ignatius Constantinopolitanus appellatur *Summus Pontifex*. Concilium sextum Toletanum in præfatione. [Conuenientibus nobis, Hispaniarum, Galliæque Pontificibus Summis, &c.] In Concilio item Agathensi cap. 35. Inuitari per Metropolitanum ad ordinationem Summi Pontificis, est inuitari ad consecrationem Episcopi. Sidonij Epitaphium de eo Aruer. Episcopo facto, ait, *Summi Pontificis sedens Cathedram*. Ad quæ verba Sauaro, signat alia loca. Rauennium factum. Arelatensem Episcopum, prouectum *ad Summum Pontificium* dicunt Episcopi comprouinciales in precibus ad Sanctum Leonem. Petrus Cluniac. lib. 6. Epist. 32. Hugonem Rhotomagensem, vocat *Summum Pontificem*. Plato Episcopus Pictauiensis à Fortunato lib. 10. cap. 20. appellatur *Summus Antistes*, vt etiam Ragnemodus Parisiensis ab eodem lib. 9. cap. 13. vocatur *Summus Pontifex*. Sic igitur olim nomen *Summi Pontificis* commune erat omnibus Episcopis.

Nunc voces illæ *Summus Pontifex*, æquæ ac illæ, *Pontifex Maximus*, restringuntur ad Romanum Episcopum. Cum autem etiam inferioribus Episcopis denominationem *Summi Pontificis*, (alio licet sensu) tributam videamus, mirum est.

est cur Ioannes Patriarcha Antiochenus Opusc. de Papæ & Concilij comparatione in Concilio Basiliensi eum titulum voluerit Pontifici Romano abrogatum, quem passim ei tribuunt omnes Catholici, eo tamen sensu quem optimè his verbis expressit S. Bernardus lib. 2. de consid. cap. 7. agens cum Eugenio. [Noueris te, vt inter angustias quæ non desunt, fruaris conscientia bono. Magis autem, vt scias quid desit tibi. Nam cui non desit? Omnia illi desunt, qui nihil sibi deesse putat. Quid si Summus Pontifex sis? Nunquid quia Summus Pontifex, ideò summus? In finimum noris esse, si summum putas. Quis summus? Cui addi non possit. Grauius erras, si te illum existimes. Absit. Non tu de illis es, qui dignitates, virtutes putant. Tibi ante experta virtus, quàm dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam, alijsque qui diuinis coli honoribus non timebunt; V. G. Nabuchodonozori, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu verò considera, non consummatione te summum dici, sed comparatione. Nec me putes comparationem dicere meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet homo, vt ministrum Christi, & quod absque præiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, summum planè inter ministros.] Hunc Romani Pontificis titulum, eiusque antiquitatem validè aduersùs Molinæi cauillos tuetur Remundus Ruffus ad caput eius 24.

Pontifex Summus magnæ sedis Apostolicæ. Synodus 2. Constantinopol. Actio. 4.

Pontifex Summus totius Christiani nominis. Lantfrancus lib. contra Berengar.

Pontifex Pontificum Apostolicæ sedis. Guilhermus Dux Aquitaniæ in suo Testamento.

Ad eum modum Pontificem compellat pius Dux, & sensus est. O tu qui in Apostolica sede es constitutus, & es Episcoporum Episcopus, muni hanc meam supremam voluntatem, & ratam esse iube; eius verò violatores cœ-

Portus

Portus fidei. Chrysoftom. homil. de Petro & Elia .

Portus securus totius Ecclesie. Theodorus Studita Epistola ad Paschalem .

Portus inexpugnabilis. Chrysoftomus homil. de Petro & Elia .

Portus periclitantium. Ioannes VIII. Epist. 21 .

Quod Romanus Pontifex dicatur *portus fidei* & *totius Ecclesie*, & *quidem inexpugnabilis*, idcirco factum est, quod qui seclusa Pontificis assistentia omni vento doctrinae & flabris ac turbinibus variorum motuum de naufragio periclitarentur, in definitionibus Romani Pontificis, velut in statione fida, placidi ac securi conquiescant. Gennadius cap. 5. pro Concilio Florent. sect. 16. optimè id attigit, excutiens verba illa Theodori Studite ad Paschalem Papam. *Vos ab omni hereticorum procella longè positi securus totius Ecclesie portus.* [Intelligis (inquit Gennadius) quo pacto *securum portum* appellat, *totius Ecclesie*, Romanum Pontificem ? Ad quem vt nauigia ab undis in medio maris agitata, in portum perfugiunt, ne foris relicta, à fluctibus atque æstu mergantur: Sic & omnes Ecclesie ab hæreticis tanquam à fluctibus vexatæ, ad Romanum Pontificem, veluti ad portum salutis confugiunt, vbi tranquillitatem, & quietem omnem nanciscantur. Nam eo loci, fidei claves Christus apud Petrum Apostolum deposuit, vt Ecclesiam totam pasceret atque gubernaret: nec apud illum tantum, sed etiam apud eius successores, ipsi dicens, & *tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos*: quæ quidem non soli Petro contigerunt, sed & eius successoribus.]

Portus tutissimus Catholicae communionis. S. Hieronymus Epist. 16.

SS. Athanasium & Petrum, Alexandrinos Antistites, Romanam ad Pontificem confugisse, tanquam ad suæ, idest Catholicae communionis portum tutissimum, dixit S. Hieronymus. Id quod æquè ab alijs benè multis factum monstrat Pamelius ad Epist. 68. S. Cypriani num. 17. Et fuit illis

omnibus, Romana Ecclesia, eiusque Pontifex, portus tutissimus, & expers turbinum. Non habuit S. Chrysostomus, quo aptiore modo efferret quale in Summo Pontifice Innocentio I. expertus esset praesidium, quam dicendo, fuisse sibi portum absque fluctibus. Extrema enim Epistola, ex distantissimi exilij oris Romam ad eum data, sic habent. [Tertium nunc annum in exilio versamur, expositi pesti, fami, bello, continuis obsidionibus, solitudini indicibili, quotidiana morti & Isauricis gladijs: Et non mediocriter nos consolantur, solida vestra fides & Charitas, qua se in me tam tenui & simplice oblectant. Hic noster murus, haec securitas, hic PORTVS ABSQVE FLUCTIBVS, hic multorum bonorum thesaurus, haec laetitiae, mirificaeque voluptatis causa est, & si in desolatiorem quam iste est, locum iterum abigemur, non paruum hinc habentes nostrarum afflictionum consolationem, abibimus.] Aldricus Coenomanensis Gregorium IV. Rothaldus Sueslionensis Nicolaum I. tanquam portum tutissimum, expetierunt. Neque id sibi nomen deberi negat Nicolaus Epist. 28. agens pro Rothaldo praedicto, cum Hincmaro, sed queritur non satis delatum profugis. Petrus Cluniacensis lib. 6. Epist. 28. tametsi non adhibet corticem vocis *portus*, rem tamen ipsam non reticet, agens de Clerico miserè imò teterrimè à Briuaten sibus oppresso. [Ad illud (inquit) vnum praecipuum, & singulare oppressorum praesidium confugit: illud vnum & vltimum miserorum asyllum, Apostolicum dico auxilium, elegit; Tabernaculum scilicet, quod est in vmbra culum diei ab aestu, & in securitatem, & in absconsonem à turbine & à pluuiis.] *Securitas & absconso à turbine*, quid aliud est quam portus? Ioannes VIII. [Sedet in tristitia Domina gentium, Regina Virginum, mater Ecclesiarum, consolatio tristium, portus periclitantium.] Sed disertissimè Petrus Damiani l. 2. Epist. 1. post descripta tempora periculosa, de quibus Apostolus 2. Timot. 3. subdit. [Inter ergo haec tam profunda periclitant-

tan-

rantis mundi naufragosa discrimina, inter tot immanè patientes perditionis humanæ voragines, vnicus & singularis portus, Romana patet Ecclesia, & vt ita fatear, pauperculi piscatoris est parata sagena; quæ omnes, ad se sincerè confugientes, de procellarum intumescantium fluctibus eripit, & in littore salutiferæ quietis exponit.]

Securitatem à turbine, quàm viri proximè recensiti experti sunt in Romano portu, ibidem quoque experiri contigit varijs matronis, etiam Reginis aut Imperatricibus, quæ maritorum infidelitate per subintroductas pellices grauata, alios vindices, dehonestati sacri coniugij & maculati thori non inuenerunt, quàm Romanos Pontifices: à quibus spurcæ pellices abactæ, vt V Valdrada, Theuberga, Bertranda, Berta; Mitto antiqua. Superiore sæculo, Catharina Aragonia, contra Henrici Octauæ mariti incestas nuptias, se superstiti initas, æquè interpellauit Romani Pontificis auxilium. In summa, omnes vbiuis Catholici, iactati fluctibus iniustarum persecutionum, placidè conqueuerunt in portu Romano. Quomodò autem, qui illuc auxiliij & leuaminis gratia confugiebant, exciperentur, docemur ex historia exilij S. Martini Papæ, quam Anastasius suis collectaneis inseruit. Ibi enim cum narratus esset aduentus Pyrrhi Constantinopolitani Romam, ad Theodorum Papam; quæsissetque Demosthenes cum S. Martino colloquens, vnde nam Pyrrhus Romam appulsus sumpsisset necessaria ad vsum corporis, respondit ei S. Martinus. [Manifestè de Patriarchio Romano.] Subintulit concertator Demosthenes. [Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir, (*vtique S. Martinus*) Vos Domini mei, nescitis Ecclesiam Romanam? Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis S. Petrus repellit venientium illuc: sed panis mundissimus, & vina diuersa dantur, non solùm ei, sed & hominibus eius pertinentia. Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt, qui ve-

nit etiam honorabilis, sicut Episcopus, qualem sumptum habet suscipere?] Hoc est esse portum viatoribus, vt de domo Iobi dixit S. Chrysofomus Epist. 7. quæ est ad Olympiam. Cum enim benè alicubi excipiuntur, ibi placidè & tranquillè quiescunt, quod est in portu degere. Eodemque modo idem S. Chrysofomus ser. 5. additio in Genes. manus opitulantium, ait esse pauperum portus. Et Symmachus Epistola ad Patruinum (est 109. lib. 7.) [Est in te portus omnium quos fortuita sollicitant.]

Citra Metaphoram, quod hoc titulo continetur, expressit Fulbertus Epist. 22. scribens ad Ioannem Romanum Pontificem, his præter cœtera eum alloquens. [Omnipotens Deus, tuam Pater humilitatem respexit, & summo, vt decebat, dignitatis apice sublimauit. Proinde totus mundus ad te conuertit oculos, teque vnum omnes beatissimum prædicant. Contemplantur altitudinem tuam. Sancti viri, & gaudent quod eis similitudine omnium virtutum alludis. Respiciunt persecutores Ecclesiæ, diffractionis tuæ baculum formidantes. Suspiciunt ij, qui flagellantur ab impijs & respirant, sperantes adhuc sibi restare consolationis remedium. De quorum numero sum ego, magnæ & præclaræ Ecclesiæ pusillus Episcopus, qui tibi Pater, de angustijs meis querimoniam scribens, auxilium tuæ pietatis imploro.]

Præco supremus Ecclesiæ. Cyrillus Hierosol. Catech. 11.

Vocem *præconis*, pertinere ad liberam veritatem Christianarum euulgationem, nemini ea in parte parcendo, annotat Glossa ad c. *Agapitus* de Consecrat. dist. 1. vbi ex antiquo scripto de vita & morte Agapiti Papæ, nomen ei inditur *præconis Iustitia*. Adducit Glossa in eam sententiam, cap. *Sit Rector* dist. 43. vbi ex S. Gregorio par. 2. Pastor. c. 4. multa adducuntur, ad sanctam libertatem Antistitis tanquam *præconis* Euangelici confirmandam.

Neque tamen repudio illam aliam per se obuiam vocem illarum notionem; quod scilicet Romanus Pontifex

dicas

dicatur præco supremus Ecclesiæ, quia eius est præconem Verbi Dei agere, annunciando Veritates Euangelicas in omnem terram, & quantumuis abiunctas oras. Id quod Alexander III. egregiè professus est scribens ad Vpsallensem Episcopum & Suecos ac Gotthos Antistites ei subiectos. [Constituti (inquit) à Domino, licet insufficientibus meritis super gentes & regna, ex iniunctæ nobis administrationis officio debitoque compellimur, aciem nostræ considerationis ad vniuersum commissi gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda Institutionis Apostolicæ ac doctrinæ salutaris imbre perfundere; Vt sicut in omnem terram exiuit sonus Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum; ita quoque nos, qui eorum cathedræ præsidemus, qui eis non in vitæ merito, non in operum sanctitate, sed in pastorali cura & dignitate successimus, verbum salutis, Euangelium Christianæ atque Catholicæ veritatis, annuntiemus, his qui longè & his qui propè; nomen Apostolicum non inane neque nudum, & in sola voce gerentes, sed in executione officij & veritate operis, in quantum nobis Deus dederit, adimplentes.] Hoc Pontificis præconium, continetur annunciatione veritatum Euangelicarum.

Verùm potest Pontifex Romanus statui supremus Ecclesiæ præco, non modò proponendo, quæ sunt ex fide credenda, (qui est maximè proprius & peculiaris præconij Euangelici modus, pertinens ad Pontificem;) sed etiam, cum res fert, Verbum Dei pro concione tractando; Nam id etiam est esse Euangelicum præconem. Si enim sic agere præcones in Ecclesiâ, maximè proprium est Episcoporum, vt tradit Concilium Tridentin. sess. 5. cap. 4. & sess. 24. cap. 4. lateque confirmat Michael Medina lib. 3. paræ. cap. 13. & Bartholomæus de Martyr. 2. par. Stimulj Pastor. cap. 7. quantò magis non abhorrebit à supremo Ecclesiæ Pastore, agere quoque ad eum modum, præconem Ecclesiæ? Benè & pulchrè id prosequitur Innocentius III. Epistola

la ad Arnulphum Abbatem, qua ei inscribit suorum Sermonum collectionem. Sanctus item Bernardus 4. de Consider. cap. 3. Eugenium Papam vrget ad prædicationem Verbi Dei, vt rem minimè nouam, etiam longè post, SS. Leonis & Gregorij tempora. Quæ attigisse placuit, ad reuincendum Nicephori & Græci, & Heretici in Romanam Ecclesiam mendacium lib. 12. histor. cap. 34. quo Romanos Episcopos prædicationi operam dedisse negauit. Sed vt cumulatiuè esset mendacium, addidit, ne vllum quidem alium Romæ solitum prædicare Verbum Dei. At facile esset, molibus concionum sacrarum ad Nicephori vsque tempora Romæ habitaram, quarum pleræque etiamnum supersunt, illum non grauare modò, sed & opprimere. Consonant huic sensui, proximè sequentes tituli.

Prædicator orthodoxus veritatis. Exilium S. Martini Papæ.

Prædicator primus Ecclesiæ. S. Gregorius lib. 13. moralium cap. 8.

Præfectus toti orbi terrarum, clauiger cælorum, cuius arbitrio & potestati cuncta Deus permittit. Chrysostrmus homil. de S. Ignatio.

Præfectus religioni, Ecclesijs cæterisque rebus ad Christum pertinentibus. Canon Nicænus, inter octoginta versos ex Arabico.

Præfectus orbis. Theophilaetus in cap. 22. Lucæ.

Prælatatus cunctis fidelibus. Theophilaetus Ioan. vlt.

Prælatatus supereminens omnium Prælatorum. Ioannes Beccius Patriarcha Constantinopol. ad Nicolaum III.

Præpositus vniuerso orbi terrarum, non vt Hieremias vngenti. Chrysostrmus in Matth. hom. 11. & hom. 55.

Præses Ecclesiæ totius orbis terrarum. Chrysostr. hom. 80. ad pop. Petrus Damiani Opusc. 46. cap. 5.

Præses Ecclesiæ diuina prouidentia præordinatus. Damascenus Orat. de Transfig.

Præses primus Ecclesiæ Christi. Gennad. pro Concil. Florent. cap. 5. sect. 17.

Præses

Præses Cathedræ Oecumenicæ. Synodus Romana sub Nicolao I. contra Photium Colloquio 1.

Præsidens Ecclesiæ, totius orbis terrarum. S. Augustinus l. 1. contra Iulian. cap. 2.

Præsidens Ecclesiæ sub illius nomine, cuius à Domino IESU Christo est glorificata confessio, & cuius fides omnes hæreses destruit. S. Leo Epist. 3. 2. quæ est ad Martianum & Faustum presbyteros.

Præsul Apostolicus in summitatis arce constitutus, cui Deus omnium Ecclesiarum curam habere præcepit. S. Athanasius cum Collegis Epistola ad Felicem Papam.

Idem olim *præsul*, qui *præses*, atque *Præfectus* alicui Provincie, ut est apud Lazium lib. 2. Reipub. Rom. cap. 2. ex Cassiodoro lib. 3. Epist. 46. Qui etiam *Præfectum Urbis* vocat *Urbis Præfulem* lib. 1. Epist. 32. & lib. 2. Epist. 34. Rutilius in Itiner. laudans Protadium, Romæ *Præfectum*, aut *Iudicem*, ait.

Testis Roma sui Præfulis esse potest.

Solet Cassiodorus agens de Iudicibus eos vocare *Præfules*: ut videre est lib. 6. var. form. ult. & l. 7. form. 28. Notavit ista Iuretus ad 4. Symmachi Epist. 23. suntque alia apud externos exempla. Aurelianus item Episcopus Epist. ad Theudebertum Regem, inculcans Regi memoriã diuini iudicij, vocat eum *Præfulem sacratissimum*. Qui igitur vniuersæ Ecclesiæ præest, æquè ac olim primus Apostolorum, iure dictus est *Præsul Apostolicus*. Sunt tamen, qui vocem *Præfulis*, ex prima sua notione, sacram apud Ethnicos esse velint, sed vsu Ecclesiastico sanctificatam. Erat enim Romæ Collegium duodecim Saliorum, qui ut Varro Plutarchus & alij referunt, à *saliendo*, siue *saltando* sunt dicti. Nam gestantes ancilia ex Numæ instituto, saliebant, siue saltabant *Veternium Mamurium*, seu veriùs *Veterem memoriã* inclamantes, amburuante Præsule, & redundruantibus cæteris, ut habet ex Lucilio Festus. Horum ergo Sacerdotum primus, quia præ alijs & ante alios saliebat, *Præsul* dictus est, indeque

que ad Christianos manasse volunt, vt caput Sacerdotum, *Præsul*, diceretur, & qui in Sede Apostolica locatus est, vocaretur *Præsul Apostolicus*.

Præsul summus à nemine iudicandus, quia non est discipulus super Magistrum. Concil. Rom. sub Siluestro.

Præsul Sedis Apostolicæ gubernacula tractans omnium penè Ecclesiarum. Ennodius in præcepto de Cellulanis Declam. 7.

Cur penè omnium, & non simpliciter omnium? cum sit Præses vniuersalis Ecclesiæ? Quia ita est Præses vniuersalis Ecclesiæ, vt tamen immediatorum Antistitum, cuiusque particularis Ecclesiæ gubernacula tractantium, sollicitudinem non excludat. Sic enim Pelagius Papa, & Sanctus Gregorius profanitatem Ioannis Ieiunatoris repellentes, negarunt se esse Episcopos Oecumenicos, aut vniuersales, quasi nullus præter ipsos esset Episcopus, nec essent Pontifices Summi, sed soli. Ita ergo omnibus particularibus Ecclesijs, inuigilat Romanus Pontifex, vt cum omnia in illis rectè geri animaduertit, nec ab aliquo circa earum negotia interpellatur, (quod tamen frequentissimè & ex omnibus propè Ecclesijs contingit) sinat Rectores earum immediatos, obire partes suas, & suæ quemque Ecclesiæ gubernacula tractare. Quia tamen frequenter vndeunque pulsatur petitionibus, & penè ex omnibus Ecclesijs exquiruntur Romanæ cortynæ oracula, cogitur ferè perpetuò Romanus Pontifex, omnium penè Ecclesiarum negotia aliqua attingere; Et hoc est, quod ait Ennodius, cum omnium penè Ecclesiarum gubernacula tractare.

Primas Primatum. Gregorius IX. Epistola ad Gennadium Patriarcham Constantinopolitanum de Primatu Romanæ Ecclesiæ.

Locus est perillustris. Sic igitur ibi Gennadium affatur Gregorius, postquam præmisit Christum esse fundamentum primarium, Apostolos verò & Prophetas secundarium. [Inter quos primus & præcipuus Beatissimus Petrus, non sine causa, sed ex prærogatiua speciali à Domino audi-

audire meruit; *Tu vocaberis Cephas*, quod interpretatur caput, vt sicut in capite sensuum plenitudo consistit, à quo ad singula membra occultis meatibus pars aliqua tanquã à fonte riuulus deriuatur: Sic tres fidelium Ordines in Ecclesia; Noè, Daniel, & Iob, Prælati videlicet, continentes, & coniugati, quos Ezechiel vidisse legitur in visione saluandos; à Petro petra, super quam non domum saltus Libani, non porticum columnarum, nec domum filiæ Pharaonis, sed Ecclesiam suam ædificauit Dominus fidelibus, velut de omni genere piscium in eius rete conclusis; Tanquam à PRIMATE PRIMATVM, qui de fonte Dominici pectoris, fluenta potauit, & suæ salutis debent postulare remedia, & cum omni patientia & doctrina, non contentiosè vel superbè in aliquo resistentes, à mentis suæ tenebris, dubietatis scrupulos remouere.] Quod Cephã à Græco κεφαλή deducere videtur, non est hic nobis necessarium: Discussum verò abundè est in Heteroclitis Spirit. libro 2. sect. 4. p. 2. quod est de Nominum mutatione.

Primas omnium Episcoporum. S. Leo Serm. 2. de sua Assumpt.

Primas diœceseos. Concil. Chalcedon. can. 9.

De Romano Pontifice eum locum esse necessariò intelligendum, probauit Nicol. I. Epist. ad Michaellem. Eum quippè esse primatem Diœceseos, id est *Diœceseon* phrasi in Scripturis frequenti, docet Nicolaus, vt iam dictum est in titulo *Exarchi Diœceseos*. Et ex ibi dictis liquet, perperam Hincmarum Opusc. 55. capitum. c. 23. asserere eum Canonem Chalcedonensem inuehentem appellationes ad Primatum Diœceseos, non esse receptum à Romana Ecclesia. Item Indidem liquet, eum Canonem Chalcedonen. longè aliud ferre quàm quod Iustinianus Imperator, Nouella Constit. 123. c. 22. edixit, approbatus. à S. Gregorio L. XI. registri Epist. 54. quod non satis dispexit Iustellus ad Canonem 19. Ecclesiæ Africanæ: confundens decretum illud Iustiniani, cum decreto Chalcedonensi; hoc est exi-

stimans idem re ipsa decerni utrobique. Qua ratione *primas Diæceseos*, in Canone Chalcedonensi, non esset Romanus Pontifex, de quo non agit decretum Iustinianæum, sed de Patriarcha. Atque ita colliderentur SS. Gregorius & Nicolaus. Primas ergo diæcesis, dicatur esse Romanus Pontifex & quamuis *diæcesis* interdum sumatur pro vniuersi Episcopi territorio, ut apud Sidonium lib. 7. Epist. 6. & in Collat. Carthag. c. 65. & 117. ac 125. Nonnunquam verò sumatur pro parœcia, ut Sirmondus ad Sidonium admonuit; Plerumque pro *prouincia*, ut apud Hincmarum Epistol. 5. Aliàs etiam pro *multis prouincijs*, quod multis exemplis illustrat Iustellus ad Canon. 56. Africanum, & ad Canon. 165. Ecclesiæ vniuersæ: Tamen iuxta Glossam Nicolai Papæ, *Diæcesis* pro *Dioceseon*, dictum censentis, perinde est quæcunque statuat, eius vocis notio; quia pluralis numerus *Dioceseon*, omnia æquè loca comprehendit.

Primas omnium, & Præfectus orbis. Theophylactus in c. 22. Lucæ.

Agnouit apertè hunc titulum Romani Pontificis Concilium Nicænum. cano. 6. Sic enim allegatur à Paschasino Legato Sedis Apostolicæ in Cōcilio Chalcedonensi Actio 16. [Trecentorum decem & octo SS. Patrum Canon. 6. Quod Ecclesia Romana semper habuit primatum *ἡ ἐκκλησία ὡς ἀνάγκη τὴν ἐκκλησίαν*. Teneat autem, & Ægyptus ut Episcopus Alexandria &c.] Statim autem ex Codice per Aëtium Archidiaconum Constantinopolitanum portecto, Constantinus Secretarius eundem Canonem legit, reciso illo principio, primatum Romanæ Sedis agnoscente: ut extra dubium sit, scilicet Græcicum iam tunc admotum fuisse truncandis sacris Canonibus. Certè nemo Græcorum qui aderant, ingenti planè multitudine Paschasinum Legatum mendacij, vel falsati Canonis Nicæni arguit, ut proinde de comperta Veritate illius particula, qua Romani Pontificis primatus statuitur, non videatur dubitandum; Itaque habet Rom. Pontifex iuxta
Cano.

Canonem Nicænum, πάντοτε τὰ πρωτῆα. & semper habuit, vt ibidem dicitur. Hæc πρωτῆα Latinus Interpres Concilij Chalcedonensis, vertit *primatum*, nec incommode vt notauit (ouarr. 4. var. c. 14. n. 11. Sicut enim primas vel secundas, (supple partes,) obtinere quis dicitur, Ita & primatum obtinere dici potest, vt Plinius lib. 13. c. 12. & Varro. 2. de re rust. cap. 7. loquuntur signantes primi loci prærogatiuam. Apud alios Græcos, primatus notatur Græca voce πρεσβεία, numero multitudinis: Quæ vox in Canone. 6. Nicæno vulgato, cum agitur de Ecclesia Antiochena, Latinè exprimitur per, *privilegia*: Quod intelligendum est de priuilegijs, ad prælationem subalternam siue ad primatum Romano Vniuersalissimo subordinatum, pertinentibus. In Concilio Constantinopolitano c. 3. vocantur πρεσβεία τῆς τριῆς, prælationes siue prærogatiuæ aut primatus honoris dignitatis. Sic enim Plutarchus lib. an seni sit gerenda Respublica, interpretatur πρεσβείων (quod ab alijs ait πρωτῆων vocari,) prærogatiuam honoris atque primatum. Hinc vides, quo sensu, primatus omnium tribuatur Romano Pontifici, verè primati primatū, longè eminentiùs, quàm sit Archiepiscopus Vienneſis qui eum titulum præfert. Vides etiam ex dictis, priuilegium, vel priuilegia Romani Pontificis à S. Gregorio vel Nicolao I. alijsque celebrata, recidere in primatum Romano Pontifici iure diuino delatum. Franciscus Turrianus lib. 3. contra Magdeb. c. 3. putat, eodem sensu Apostolum 2. Corint. 5. vsum Verbo πρεσβέυω, cum dixit, *pro Christo legatione fungimur* Græcè πρεσβέυομεν, vnde sicut διδασκαλία doctrinam διδασκαλίον verò Scholam vbi docetur significat, ita cum eo quod est πρεσβέυειν *fungi prælatione*, neſti putat Turrianus πρεσβείων seu diocesim; in qua prælatio, vel vt Apostolus ex Interprete dixit legatio obeunda est; per inferiores quidem Patriarchas cui libet in ordine & terminis suis; Romano autem Pontifici, vbi libet ac illimitatè. Non videtur tamen hæc verbi illius no-

tio, quadrare loco proposito Apostoli, qui verbo *ἑταρολογεῖται* se Oratorem nomine Dei postulantem atque adeo legatum significare voluit, vt antecedentia & consequentia demonstrant. Facilius huc flecteretur notio illa *ἑταρολογία* apud Demosthenem Orat. In Boëtiū qua regnum accipere *κατὰ ἑταρολογία*, idem est quod *iure primogenituræ*. Præcipuum quippè decus, siue prærogatiua ac prælatio, & primatus, defertur primogenito, quem locum inter omnes fideles obtinet Rom. Pont. Videtis V. *Ovis primogenita*.

Primicerius Ecclesiæ in qua populus acquisitionis conuenit.
Iuo Carnot. serm. de Cathedra S. Petri.

Ipso S. Petro Interprete, *populus acquisitionis*, est vniuersus cœtus fidelium. Huius cœtus, Romanus Pontifex dicitur *primicerius*, eo traducta notione vocis qua olim designabatur Principis Notarius, qui concessis à Principe decretis ac honoribus apponebat sigillum, siue ceram; vt habetur ex Cassiodorio 6. Variar. c. 7. & 16. Vnde Primiceriatus, siue Domesticatus, erat summa dignitas, vt apud eundem Cassiodorum lib. 10. c. 11. videre est. Similiter ergo Romanus Pontifex sublimissimum in Dei Ecclesiâ locū obtinet, cum sit Dei Princeps Notarius & veluti Cancellarius obliquans respectu nostri diuina Decreta de fide. Potest etiā Primicerius accipi simpliciter, pro primo. Quæ ratione S. August. serm. 21. de Sanctis vocat S. Stephanum, *primicinium Martyrum*, & Baldricus Dolensis in Historia Hierosolimitana, vocat S. Petrum, *primicerium Apostolorum*. Et hoc etiam modo, Romanus Pontifex est *in Ecclesiâ primicerius*, quia est primus per omnia, vt mox dicemus.

Primus per omnia. Theodoretus Epist. ad S. Leonem.

Quid hoc sibi velit, ex loco integro Theodoreti discendum est. Grauius igitur imo oppressus ab Orientalibus Theodoretus, & accurrens ad S. Leonem, sic cum eo agit [Si Paulus prædicator Veritatis, & Spiritus sancti Buccina, ad Petrum accurrit vt ijs qui Antiochiæ, de viuendo secundum legem Moyse disceptabant, quæstionem expeditam,

ac

ac solutam ab eo ferret; multo magis nos, qui pusilli sumus, ad solium Apostolicum accurremus, ut à vobis medicinam vlcibus nostris feramus. Si quidem vobis conuenit, in omnibus rebus primas tenere. Vestra enim sedes, multis prerogatiuis ornata est. Nam cæteras ciuitates, vel amplitudo, vel pulchritudo, vel ciuium frequentia decorat; aliqua verò quæ his carent, ex quibusdam gratijs spiritualibus splendorem & dignitatem habent: vestra verò Ciuitati, vberissimam copiam bonorum, ipse dator bonorum largitus est. Est enim ipsa omnium amplissima, splendidissima, & Orbi præsidet. Præterea ipsa principatum Imperatorum profudit, ac nomen suum (idest Romanum,) cum ijs, qui in ditione eius sunt, communicauit. Fides verò præcipuè eam ornat. Testis est Paulus, qui clarissima voce ait, *Fides vestra annunciatur in Vniuerso mundo.*] Quomodò Romanus Pontifex sit primus per omnia ac proinde absolute primus, & primas, erudite monstrat Remundus Ruffus. lib. pro Pontifice contra Molinæum ad numerum eius 4. & seqq.

Primus prædicatorum veritatis. Pet. Damian. Opuſ. 46. c. 5.

Etiam si S. Petrus personaliter fuit primus in prædicationibus veritatis, quia primus Christi diuinitatem professus est; & primus etiam Veritatem Christianam & Iudæis & Gentibus prædicauit, ut aliquoties dictum est superius cum Bellarmino lib. I. de Pontific. c. 22. prerogat. 13. & 17. Tamen quia varia decora quæ ibi adiungit Petrus Damiani spectant S. Petrum prout Pontificem, ut quod esset is, cui ad reprehendendum & corrigendum commissa sunt omnia regna terrarum, Item quod esset is, cuius ad imperium ianua regni cælestis aperitur, & is cui speciali Iure concessum est, vniuersali totius Orbis Ecclesiæ præsidere; Quæ omnia cadunt in Petrum prout personam publicam, siue prout Pontificem; Videmur vrgeri, ad eum quoque titulum primus prædicatorum Veritatis, de S. Petro prout Pontifice accipiendum. Atque ita is titulus, cuius æquè Romano

Pon-

Pontifici communis erit; Est enim Pontifex primus inter prædicatores Veritatis, quia cum Antistitum maximè proprium sit prædicare Veritatem Euangelicam, ipse autem primus sit Episcoporum; consequens est, ut primus sit horum qui ex suo officio & munere, sunt prædicatores Veritatis. Idque in eo etiam sensu quem cortex Verborum præfert, verum iam olim fuisse de Romanis Pontificibus (quidquid Græculus falsus aut volens fallere falsò in contrarium scripserit.) attigi supra, & cum de tractatione anomala Verbi Dei, docemurque ex SS. Leonis & Gregorij Concionibus. Maximè verò prædicator primus Veritatis audire debet Romanus Pontifex, quia Veritates fidei, solus certò & infallibiliter proponit populis. Nam tametsi alij quoque Antistites & Doctores, prædicant veritates Christianas, & eo pabulo pascunt oues Christi, nemo tamen id citra periculum erroris præstat, præter Pontificem Romanum Christi Vicarium.

Princeps Episcoporum. Synodus Epiri ad Hormisdam.

Princeps pastorum, & Doctor ac Medicus animarum. Monachi secundæ Syriæ ad Hormisdam.

Christum, pastorum principem, vocavit S. Petrus, & meritò. Nam præ Christo, omnis pastor, etiam Summus quilibet Pontifex, ne Sancto quidem Petro excepto, ovis est, non Pastor. Tamen per comparisonem ad Vulgares pastores, rectè Romanus Pontifex dicitur, *Princeps pastorem*. Sicut ei nemo negat titulum Pastoris & Episcopi, tametsi antonomastice S. Petrus Christum vocavit *pastorum & Episcopum animarum nostrarum*. Thomæ Valdensis verba sunt in hanc rem insignia lib. 2. doct. c. 37. n. 5. [Ipse, (inquit de Pontifice Romano,) primus pastor est, & Pastor pastorum, Successor & socius piscatoris. Ipse vena maior militantis Ecclesiæ, apotheca cœlestium munerum, cisterna supernorum imbrium, & primum receptaculum sublimium gratiarum.] Nemo porrò dubitauerit, quin Romanus Pontifex iure dicatur Princeps Pastorum

rum, si recoluerit Synodum magnam Nicenam, quam scitè Anastasius Sinaita in *ad 176*, Spiritus sancti Vnigenitam filiam appellauit Canone 39. ex octoginta, conuersis ex idiomate Arabico, quos Turrianus ad calcem Constitutionum Clementis vulgauit, & habentur etiam lib. 3. Cōcilij Niceni ab Alphonso Pisano adunati, ita edicere. [Ut cunctis ditionis suæ nationibus imperat Patriarcha, & leges indicit: & vt à principio Petrus Christi Vicarius, religioni, Ecclesijs, cæterisque ad Christum pertinentibus rebus præfectus, principum Christianorum, prouinciarum, & omnium gentium Dominus ac Rector erat: ita ille, cuius principatus Romæ est, & Petro similis, & auctoritate par, Patriarcharum omnium dominatum & principatum obtinet. Huic sanctioni si quis repugnauerit, totius Synodi decreto, anathemati subiicitur.] Si Patriarcharum omnium princeps & Dominus est Romanus Pontifex, (vt habet hic Nicænus Canon fortè à Græcis interpolatus in Græcis Codicibus, ne fulgore suo perfringeret luciosos eorum oculos,) quanto magis minusculorum Episcoporum infra Patriarchas, agnoscendus est princeps ac Dominus?

Princeps Episcopalis coronæ. Nouella Valentiniani inter Nouellas Theodosij tit. 24.

Corona Episcopalis, potest exponi de cœtu Episcoporum omnium, iuxta illud, *In medio eius corona fratrum*, id est *omnes eius fratres*. Simplicius tamen accipietur, & in idem recidet, si dicamus, coronam vsurpari metonymicè pro gestante coronam. Coronantur enim iam olim sacri homines in signum regni quod à Christo sunt sortiti, vt dicitur cap. *duo sunt genera* 12. q. 1. & ob alias pleraque causas, de quibus in Hipparcho. Episcopalis ergo coronæ, id est Episcopalis dignitatis, atque adeò Episcoporum illa dignitate potentium, Princeps, est Romanus Pontifex, omnium Episcoporum caput. Falsus ergo est, qui ad literas & preces Comprovincialium Arelatensium ad S. Leonem pro-

Ra.

Rauennio, existimauit coronam esse speciale Epitheron Romani Pontificis, eo quod ibi dicatur Rauennium [meruisse gratiam coronæ S. Leonis, morum suorum mansuetudine & sanctitate.] & inferius [obsecramus coronam Sanctimonie vestrae, per nomen Domini.] Hinc inquam non habetur, coronam esse speciale Rom. Pontificis Epitheton, quale reuera est quod proposuimus *princeps Episcopalis coronæ*.

Princeps Sacerdotum. Blesensis Epist. 144. Anonymus Epist. ad Occidentales de S. Martino Papa in Collectan. Anastasij, Synodus Epiri in Synodica ad Hormisdam.

Grunnit aduersus hunc Romani Pontificis titulum Calvinus 4. Instit. c. 7. S. 3. allegato Canone 76. Concilij tertij Carthaginensis, quo ea appellatio *Principis Sacerdotum* decernitur exterminanda, mandaturque vt etiam qui primam Sedem obtinet, nominetur *primæ Sedis Episcopus* abrogato quouis tumido & typhum redolente nomine. Verum Calvinus de more agit per calumniam. Concilium enim Prouinciale quod allegat, cum nihil ei iuris esset, non modò in Romanum Pontificem, sed etiam in quemcumque Antistitem transmarinum, non potuit quicquam statuere nisi quoad Episcopos Africae, inter quos multi erant primates subiecti Episcopo Carthaginensi, omnium Africanorum primatum primati, saluo Romani Pontificis Superiore iure. Quod ergo inter varios illos primates, obnoxios supremo primati Africano, contentio fortè orta esset; dum quilibet aduersus alterum inflatur pro alio; aut etiam ne procedente tempore Carthaginensis Antistes, sicut postea fecit Constantinopolitanus, tentaret iugum sui Superioris nempe Romani Pontificis excutere, pellectus Illecebra superbæ illius appellationis independentiæ sonantis, quæ solius Romani Pontificis est propria, per comparisonem ad mortales; meritò appellatio *principis Sacerdotum* abrogata est cuius Antistiti infra Romanum Pontificem: Ipsi tamen salua manet, & ita disertè habet
Col-

Collectio Canonum Africanorum per Adrianum I. In eal-
ce namque huius Canonis Africani, additur, [Salua sem-
per in omnibus Auctoritate B. Petri Apostoli.]

*Princeps cunctis sacerdotibus totius mundi, cuius iudicio que-
que ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem, pro-
curanda fuerint, disponuntur.* Constantinus Magnus in
Edicto.

Princeps Ecclesie. Chrysoftomus Homilia de Petro &
Elia. Albinus Flaccus siue Alcuinus Epist. ad Leonem Pa-
pam, est 27.

Princeps in Ecclesia sacrato corpore. Arator. lib. 2.

[Sicut Moyses (ait S. Ephrem serm. de Transfig.) Soci-
tatis illius & coniunctionis Hebraeorum, iussu Dei Princeps
fuit, ita Petrus, Ecclesie Christianorum. Atque vt ille ve-
teris, sic hic noui Testamenti Princeps.]

Princeps regni caelorum. Petr. Damiani serm. 27.

Hinc principatus regni caelorum, alius non est quam prin-
cipatus Ecclesie. Nam praeter varias notiones *Regni caelorum*
in Euang. frequentes, quas ex Photij Scholijs in Matthaeum
comemorat Turrianus l. 2. prioris defenf. contra Sadeelem
cap. 2. vna creberrima est, qua Christiana Ecclesia, voca-
tur *regnum caelorum*, quia homines infert & transcribit caelo.
Atque ita S. Petrus qui est Princeps Ecclesie, est eodem iu-
re princeps regni coelestis. Alicuius quidem particularis
Ecclesie princeps, dici potest Episcopus eius. Qua ratione
S. Epiphanius electus in Episcopum Ticinensem, dixit de
seipso. [Nemo vt Ecclesie principem admonere timeat, si
probat errantem;] Simpliciter tamen & absolutè, *princeps
Ecclesie* (vtique vniuersalis,) est solus Romanus Pontifex.

Princeps fidei Catholicae. Goffridus Vindoc. lib. 1. Epist. 7.

An quia S. Petrus primus professus est diuinitatem Chri-
sti, qui articulus, est, in vertice Christianae fidei? An quia
à Petri cathedra petendum est, quid fide credendum, quid
repudiandum sit circa fidem? Id confirmat sequens ti-
tulus.

Princeps & doctor immaculata & Orthodoxa fidei. Damianus Epist. 4.

Princeps communis Christianorum omnium. Michael Palæologus Imperator Græcorum ad Gregorium X.

Ita quidem hunc Pontificis titulum ex Epistola Michaelis refert Matthæus Westmonaster. anno 1274. In Breuiario ramen tunc conscripto rerum Concilij Lugdunensis sub Gregorio X. quo prædictæ litteræ habentur descriptæ Græcè & Latinè, Pontifex non vocatur princeps communis, sed *pater communis. Κοινὸς πατὴρ omnium Christianorum.* Quod si principatum illum cōmunem admittere placeat, (vt sanè admittendus est,) intelligendus est eo modo quem ex transmissis ad se Gregorij litteris & formula profitendæ fidei, sic exponit idem Michael inferiùs his verbis, quæ præclarè omnino exprimunt spiritualem Romani Pontificis principatum. [Ipsa quoque S. Romana Ecclesia, Summum & plenum primatum & principatum super vniuersam Ecclesiam Catholicam obtinet; quem se ab ipso Domino, in B. Petro Apostolorum principe, siue vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine, recepisse veraciter & humiliter, recognoscit; & sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, sic & si quæ de fide subortæ fuerint quæstiones, suo debent iudicio definiri. Ad quam potest grauatus quilibet super negotijs ad Ecclesiasticum forum pertinentibus appellare, & in omnibus causis ad examen Ecclesiasticum spectantibus, ad ipsius iudicium potest recurri, & eidem omnes Ecclesiæ sunt subiectæ: ipsarum prælati obedientiam & reuerentiã sibi dant. Ad hanc autem sic potestatis plenitudo consistit, quod Ecclesias cæteras ad sollicitudinis partem admittit, quarum multas & patriarchales præcipuè, diuersis priuilegijs eadem Romana Ecclesia honorauit, sua tamen seruata prærogatiua, tum in generalibus Concilijs, cum in aliquibus alijs, semper salua.] Quid quòd Apostolatus apex in Summo Pontifice superstes est? At Apostoli constituti sunt Principes. Quod

Quod si Episcopi quique, Principes sunt, vt tradit Paris. Consil. 141. nu. 27. & Panuinius de potest. Capituli Sede vacante prælud. 6. nu. 15. Lateque Andreas Barbatia de præst. Cardin. q. 5. parte 1. nu. 13. & q. 1. nu. 20. quanto magis Episcopus Episcoporum eodem titulo gaudet? Sic expositus Romani Pontificis principatus, subducitur criminationi qua titulum *Principis*, Romano Pontifici delatum, grauat Corraſius in Paraphraſi Sacerdotiorum p. 2. c. 1. num. 3. ex Theophilacto Ioannis 21.

Principatus Apoſtolatus, cui libet Episcopatus præferendus. S. Auguſt. lib. 2. de baptif. contra Donat. c. 2.

Principatus Sacerdotum. Pet. Damiani Opuf. 4.

Principium Sacerdotij, & caput Chriſtiane religionis à Rege cælorum traditum. Conſtantine Magnus in Edicto.

Principium Orthodoxæ fidei. Chryſoſt. in Encomio. SS. Petri & Pauli.

Procurator mundi & clauiger cæleſtium theſaurorum. Sophronius in breuiculo geſtorum S. Petri.

Propugnator firmus veritatis. accinctus verbi gladio, cuius eſt omnem hæreticum auditum atque doctrinam præcidere ſicut & Petrus olim Iudaici auditus ſenſorium gladio percutiens abſtulit, & attollere securim Spiritus & omnem arborem ferentem fructum hæreſeos, vel inſtitutionibus tranſplantare, vel canonicis pœnis excindere, & igni futura gehenna tranſmittere. Conſtantine Pogon. Epift. ad Leonem Papam.

Propugnator impenetrabilis ab omni errore (Alia interpretatio habet, errore inſauciabilis) quem Deus prouidit, doctrinis eum per omnia veritatis aſtringens; vt quemadmodum Petrus, ita & hic, affectu feruentiore decertans omnem ad Deum que ſenſum, intelligentiam, perducatur. Conc. Chalcedon. Actio. 19. in Proſphoſetico ad Marcianum Imperatorem.

Prouiſor ſummus Eccleſiæ. Rothaldus Sueſſionenſis ad Nicolaum Papam, poſt Epift. Nicolai 37.

Prouidere, idipſum eſt quod ſuperintendere, atque adeo idem quod, agere Episcopum. Vnde 1. Petri V. *pascite qui*

in Vobis est gregem Dei, providentes non coacte sed spontaneè.
 Græcè est *ἐπιτοκονεῖν* *epitokonein*, cuius verbi vim optimè expendit eū
 Apostoli locum versans S. Hieronymus. Igitur Romanus
 Pontifex, qui est summus Episcopus, iure dicitur, *Summus*
provisor, quia eius est providere & superinspicere, non
 speculatiuè tantùm, ac vt sciat, sed etiam practicè & vt
 remedium adhibeat; & quidem in manu potenti & bra-
 chio excelso: hoc enim demum est *providere* pœ efficaciam
 media, obsistendo malis aduersantibus, curare bona ge-
 nerosè ac intrepidè. Talem Romani Pontificis tanquam
 summi provisoris sollicitudinem pro Ecclesia, suo tempo-
 re deposcebat Petrus Blesensis verbis illis in calce Episto-
 læ 27. [Respiciat Dominus in faciem testamenti sui, &
 non det in conculcationem vineam quam plantavit dex-
 tera eius, Ecclesiam quam acquisiuit sanguine suo. Susci-
 tet Spiritum Moy si, & erigat cornu illius vnicornis Episco-
 pi illius vnicè Summi, & singulariter generalis; quatenus
 arripiat iudicium manus eius, vt cornui suo ventilet Sy-
 riam, intonet contra Edom, fulminet contra Vitulos Be-
 thel, contra idola Ægypti, contra pingues Vaccas Sama-
 riæ, contra Sacerdotes Baal, contra Pastores pascentes se-
 ipsos, contra Iudices qui condunt iniquas leges, contra ca-
 nes mutos non valentes latrare, contra amphoram Za-
 chariæ, contra vasa Pastoris stulti, contra ambitionem Si-
 monis Magi, contra Tyrannidem sæculi, & ambitionem
 claustrii, contra præuaricantes, contra arrogantes, contra
 oppressores pauperum, cōtra turbatores Ecclesiasticæ pa-
 cis, & fidei subuersores.] Æquè S. Bernardus lib. 2. de
 Confid. c. 6. monet Eugenium, eius esse, orbem vniuer-
 sum circuire mentis providentia, & leuando oculos confi-
 derationis, videre regiones si nō sunt magis siccæ ad ignē
 quàm albæ ad messem, si non pro frugibus quæ putaban-
 tur, appareant vepres, aut veternosæ arbores, non fructi-
 feræ, nisi siliquarum porcinarū aduersum quas stringen-
 da sit securis. De eadem providentia Vniuersalissima
 pon-

Pontificis Romani propria ex Pontificatus munere, luculenter idem S. Bernardus lib. de Consid. c. 1. Facitque eodem, quod Petrus Cellensis Epist. 95. egregiè tradit, Romani Pontificis esse, per Vniuersam Ecclesiam excitare desides, & urgere pigritantes; Additque Epist. 195. Eiusdem esse Ecclesiam reformare, sicubi reformationis necessitas ingruerit.

Q

Quæstio quoddam caput Ecclesiæ. S. Leo Epist. 89.

Hoc quomodo non officiat veræ dignitati capitibus, Romano Pontifici competentis, respectu corporis mystici, Christi, monstratum est. V. *caput totius corporis*, & vno Verbo sensus est, Pontificem non esse caput, nisi sub Christo.

Quæstor cælorum. S. Chrysostomus in Encomio SS. Apostolorum Petri & Pauli.

Non existimo spectasse S. Chrysostomus, quæsturam, qualis erat apud Priscos Romanos, tametsi varias muneris illius partes ab antiquarijs recensitas, & fusè apud Alexandrum lib. 2. genialium c. 2. cum S. Petri & Romanorum Pontificum eius successorum munere haud difficile fuerit componere. Existimarim ergo potiùs, S. Chrysostomum Constantinopoli agentem, spectasse quæsturam sacri palatii sub Imperatoribus Constantinopolitanis, quam qui obibant, ijs planè respondebant, quos Cancellarios appellamus; vt videre est in notitia officiorum Constantinop. & apud Prateium. V. *Quæstor sacri Palatii*: qui notat, idcirco quæstorem dictum esse custodem Iustitiæ & legum, & thesaurum famæ publicæ, ac iuris armarium, Concilij Regalis participem, legum dictatorem, & precum porrectarum responsorumque subnotatorem. Apud Cassiodorum lib. 6. Epistol. 4. eadem est Quæstoris notio. Pro qua etiam videndus Ioannes Montaigne Tract. de auctoritate

te

te Magni Concilij c. 1. num. 5. & Petrus Bellinus Tract. de re militari titulo 22. ac Schedules Magistruū Ciuiliū c. de quæstore tom. 16. Tract. iuris. Nihil congruentius cum munere Summorum Pontificum, in Dei Ecclesiâ; vixque altius subuehi potest eorum potestas, & dignitas, quàm si dicantur in aula cœlestis Imperatoris Cancellarios agere, & subnotare diuina ad mortales oracula.

Quodammodò fons cœlestis Sapientia. Petrus Damiani Opuſc. 7. *Initio.*

R

R *Adix & matrix Catholica Ecclesie.* S. Cypr. Epist. 45. B. Hildegardis ad Eugenium 3.

Cur *radix* dicatur, siue Romanus Pontifex, siue propter eum Romana Ecclesia, ratio est, quia sicut per radicem arbor fugit nutrimentum, indeque ei aduenit totus succus, quo vegetatur, vnde bella proportione Deus à Synesio hymno 2. vocatur *radix mundi*; ita totum corpus Catholicae Ecclesiae, percipit interuentu Romani Pontificis succum vitæ; hoc est, probatam fidei doctrinam, ex qua iustus viuit, iuxta Apostolum. Atque ita Gelasius Papa Epist. ad Anastasium Augustum, de Romana Ecclesia, agens, ait, [Sedes Apostolica magnoperè cauet, vt quia mundo *radix* est, Apostoli gloriosa confessio, nulla rima prauitatis, nulla prorsus contagione maculetur.] Quod si Ennodio lib. 1. Epist. 18. licuit dicere, *doctorum radix Maro*, quum non nisi ob præcellentiam qua omnibus imitatione exprimens est, *radix doctorum* dici possit, quanto iustiùs Romanae Ecclesiae ea denominatio quadrabit?

Eadem verò Ecclesia Romana, eiusue caput Pontifex Summus, denominatur; *matrix Catholica Ecclesie*; quia & est mater dignitatis Sacerdotalis, vt supra dictum est & per baptismum sibi concreditum, qui iuxta Bracharium Epist. ad Ianua. est secreti perplexique vulua mysterij, omnibus

bibus Dei liberis in sola Catholica Ecclesia procreatis, prænet esse. Nam quamuis infantes apud Hæreticos fructuosè baptizentur, & gignantur Deo, tamen illi ipsi filij ancillæ, & concubinæ, suscipiuntur de coniugis primariæ, Catholicæ inquam & Romanæ Ecclesiæ voluntate, iuxta modum ex D. Augustino expositum, in Tractatione de Cereo agno consecrato c. 2. num. 18.

Rektor Dominica plebis. Ioannes X. Epist. ad Herimannum Coloniensem.

Rektor Pontificum, Dominus, & summus Pater Patrum. Hincmarus Laudunensis in libello suæ reclamationis ad Ioannem 8.

Rektor summus Ecclesiæ Dei. Petrus Cluniac. l. 4. Epist. 25. Aduerto Concilium 1. Moguntinum sub Rabano in Synodica ad Ludouicum Regem, hac uti inscriptione *Domino Serenissimo & Christianissimo Regi Ludouico, Rektori, ac Defensori Sanctæ Dei Ecclesiæ: vbi Imperator dicitur Ecclesiæ Rektor*, nimirum quo ad temporalia Ecclesiæ, subiacentis eius Imperio. Fideles enim Imperio subiacentes sunt portio Ecclesiæ, & Ecclesiam quandam determinatam siue Partialem conflant, cuius Rektor quoad res sæculi, erat Ludouicus. Itaque ea rector Ecclesiæ, erat longè alia quàm rector & quidem summa, totius Ecclesiæ quoad spiritualia, quam Petrus Venerabilis tribuit Romano Pontifici.

Rektor domus Dei. Creditus Ambrosius reuera Hilarius Diacon. 1. Timot. 3.

Rektor fidei Apostolica. Epitaphium Pelagij primi.

Rektor omnium gentium. Conc. 1. Nicæn. can. 44.

Rektor apicis cælestis imperij. Ennodius lib. 5. Epist. 10.

Rektor propriè omnium. S. Leo serm. 2. de sua assumpt.

Quid illud propriè? [De toto mundo, (inquit S. Leo) vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei, multi Sacerdotes sint.

sint, multique Pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.] Videtur illud *propriè*, contraponi ei quod *est principaliter*. Qua ratione *propriè*, idem sonaret quod *Instrumentaliter*, vel *ministerialiter*. Per comparationem enim ad Christum, primi quique in Ecclesia, etiam Apostoli, non sunt nisi ministri Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Duriuscule tamen, ea notio Instrumentalis & ministerialis rectionis, accomodatur voci *propriè*. Itaque simplicius dici posse videtur, Petrum, atque ad eò etiam Successores, *propriè regere*, id est tanquam proprios subditos & verè obnoxios suæ spirituali iurisdictioni habere, qui Christum agnoscunt principalem & supremum proretam, suæ in coelum navigationis.

Refugium commune. S. Bernard. Epist. 198.

Scribens ad Innocentiũ II. S. Bernardus, sic habet præter cætera, cum reddit rationem cur ad eum esset prouocatum. [A vobis id omnimodis flagitamus, quod aliunde frustra tentatum est. Circumspeximus, & non erat auxilium. Ventum est ad commune refugium. Illò confugimus, vbi confidimus liberari. Tantùm adsit pietas, nam facultas non deest. Et quidem ex priuilegio Sedis Apostolicæ constat, summam rerum, ad vestram potissimùm respicere summam auctoritatem & plenariã potestatem. Verùm hoc inter cetera vestri singularis primatus insignia, specialius illustriusque nobilitat vestrum, & inclytum reddit Apostolatam, si eripitis pauperem de manu fortiorum eius. Nulla meo iudicio, in corona vestra pretiosior gemma zelo illo vestro, quo æmulari consueuistis oppressos, nec relinquitis virgam peccatorũ super sortem iustorum.] Liquet ex his, cur Romanus Pontifex dictus sit *commune refugium*. De re ipsa Videtis supra. V. portus & Nicolaum I. Epist. 20. & 21.

Rektor vniuersitatis. Valentinian. August. inter Nouell. Theod. tit. 25. de Episc.

Rex.

Rex. S. Bernardus Epistola 168.

Agens cum Episcopis & Cardinalibus Romanæ Curia
S. Bernardus, & memorans quæ & quanta in Schismate
Petri Leonis pro Innocentio II. egisset, sic habet præter cæ-
tera. [Vos scitis, si dignum ducitis recordari, qualiter
vobiscum in tempore malo conuersatus sum, egrediens
& regrediens & pergens ad Imperium Regis &c.] Regem
coloco apertè nominat ipsum Papam Innocent. pro quo
varia itinera indefesso studio susceperat vir Sanctus. Ita-
que perspicuè Pontificem vocat Regem. Eodem pertinet
longa disputatio S. Leonis Noni Epistola 1. quæ est ad Mi-
chaelem & Leonem, qua monstrat, Pontificatum Roma-
num esse Regale Sacerdotium, etiam spectatâ terrena,
Dominatione; ideòque notat, Pontificem à Constantino
Magno donatum esse insignibus Imperialibus, & cap. 38.
contestatur; [Successores S. Petri, iam in terris retinere
specialem dignitatem terreni cœlestisque Regni.] monet-
que Græcos, ne inuideant. Inter ea porrò regiae potesta-
tis insignia quæ à Constantino collata Romano Pontifici
prodit S. Leo, calceos purpureos disertè recenset Balsamon.
Erant enim calcei purpurei nota cultus principalis, iuxta
ea quæ habet Basilius Imperator in capitibus ad Leonem
filium c. 63. & iuxta illud Corippi lib. 2.

Purpureo suræ resonant fulgente cothurno

Cruraque puniceis induxit regia vinculis

Partibica campano dederant qua tergora fuco

Qui solet edomitos victor calcare Tyrannos

Romanus Princeps, & barbara colla domare,

Sanguineis prælata rosis, laudata rubore

Lætaque pro sacris tactu mollissima plantis,

Augustis solis hoc cultu competit uti,

Sub quorum est pedibus Regum cruor.

Procopium Imperio inhiantem, ad calceos vsque pur-
puratum exhibet Ammianus l. 26. Rubra talaria cum py-
ramide margaritis distincta in cuius summitate lapis pur-

M m

pu-

puceus refulgebat, fuisse Regum insignia, ait Georgius Logotheta in Chron. Constantinop. pag. 41. & 422. Patriarcha Constantinopolitanus referente Curopalate in Historia Isaâci Comneni, purpuros calceos sibi deberi, inde confirmabat, quod inter Sacerdotium & regnum nihil interesse diceret, vel admodum parum. Alia dabit Balduinus lib. de calceo cap. 10. Debetur ergo multo magis Romano Pontifici, inter cuius Pontificium & quodcunque regnum, tantum distat, quantum inter humana & supernaturalia. Vel ex hoc ergo antiquo cultu Pontificis Romani, apparet eum merito accenseri Regibus. Quamquam piè, & sapienter Pontifices calceis illis Regalibus crucem adiunxerunt ob causas recensitas à Balduino lib. de calceo cap. 27.

Tantum verò abest, ut decus tituli propositi excedat Pontificiam dignitatem, ut ne attingat quidem. Nam S. Hieronymus in Epitaphio Nepotiani, componens Episcopum cum Rege, & contentionem faciens dignitatis utriusque, antefert Episcopalem. [Ille enim (*Rex*) nolentibus præest, hic (*Episcopus*) volentibus; ille terrore subijcit, hic seruituti donatur; ille corpora custodit ad mortem, hic animas seruat ad vitam.] Hæc si de simplici Episcopo valent, quanto iustius de Episcopo Episcoporum? Possè porro *Regis* nomen Romano Pontifici tribui, probat multis argumentis Celsus Mancinus lib. 4. de iuribus Principat. c. 2. Idem confirmat Antonius Mazzaronus Tract. de tribus coronis Roman. Pontific. c. 3. ex c. *Alijs* 15. q. 6. & ex c. *Solita* de maiorit. & obedient. Sed neutro loco quicquam inuenio. Non dubitabit tamen de veritate illius nomenclationis, etiam spectata (ut S. Leo Nonus affirmabat,) dominatione terrena, quisquis perspexerit ambitum dominatus Pontificis temporalis. Quod si olim in Scripturis quoque *Regis* nomen ad permodicos Dynastas porrigebatur, ut disserit Sherlogus Anteloq. V. sect. 6. à nu. 128. multo iustius est, non negari Pontifici ditionem obtinenti
omni.

omnino amplam ac diuitem. At regnum eius præcipuum non est de hoc mundo. Placet porro admonitio Aluari Pelagij lib. de potestate Eccles. notantis, quamuis Romanus Pontifex non rapina m arbitratus sit, titulum *Regis* assumens, tamen ad insinuandam humilitatem, eo titulo piè & sapienter abstinere.

Rex Regum, & vnicus Christianorum Princeps. Ladislaus Rex Hungariæ orat. ad Nicolaum V. Apud Cochlæum, lib. 11. histor. Hussitarum.

Non est hic titulus accipiendus cum exclusione Domini, in Principibus quibusuis temporalibus, quod de Christo ipso dictum ab Auctore operis de Regim. Princ. lib. 3. c. 13. meritò passim exploditur, multo autem magis de Romano Pontifice dicendum est; cui ne illud quidem dominium directum supernaturale creatum concedendum est, quo Christus Dominus iure ac titulo filij naturalis, in omnia creata potitur, vt disputatum est tractando Christi Dominium. Nullus sanè idoneus titulus Domini vniuersalis illius directi supra alios quoscunque Principes, in Pontifice assignari potest, quantumuis ita visum sit nonnullis Canonum peritis apud Nauarrum in *c. nouit ille* de Iudic. & apud Couarruiam Reg. *peccatum* 2. par. §. 9. nu. 7. Alios præterea adducit & sequitur Petrus Andreas Canhonerius in 7. Hippocr. Aphorism. à pag. 238. & Thomas Bosius lib. 4. de Statu Italiæ c. 5. & Franciscus Bosius libris quinque de Monarchia, nec non Celsus Mancinus lib. 2. de iuribus principatum à c. 6. & toto libro 3. & 4. Nonnullos Patres pro eadem sententia allegat F. Giuniperus à Drepano disp. 1. pro defenf. Iuris Pontif. q. 1. cap. 2. num. 4. Sed perperam. Nam nihil tale cogitarunt S. Bernardus & S. Augustinus, ac Tertullianus: & quos perperam *sanctos* prænominat, Titus Bostrenus homo hæreticus, ac Hildebertus. Itaque ea sententia non est nisi Canonistarum, & quidem non omnium; meritòque prout sonat, rejicitur à Suare lib. 3. defenf. c. 5. & 3. de legibus cap. 6.

& à Bellarmino lib. 5. de Pontif. à c. 1. nec non à Ioanne Salas 1. 2. Tract. 14. disp. 7. sect. 4. Dixi prout sonat, quia Suares libro illo 3. defens. c. 16. nu. 2. & Bellarm. loco annotato c. 5. exponunt Doctores illos de tali Dominio vniuersali, quale est animæ in corpus; qua similitudine in hanc rem vtuntur, Naz. orat. 17. nu. 15. Isidor. Pelus. l. 3. Epist. 249. Iuo Epist. 106. & S. Thomas 2. 2. q. 60. Art. 6. ad 3. eamque diffusè explicant Bellarm. lib. illo 5. cap. 6. Bernardus Chouer ad titulum Concordat. de publ. concubinar. V. *etiamsi Regali* Binstfeldius ad c. 7. de iniuria & damno dato q. 1. conclus. 2. & Mauclerc in opere de Monarch. p. 2. lib. 1. c. 2. & par. 4. lib. 1. toto cap. 3. Itaque Romanus Pontifex, non est dictus *Rex Regum*, & *unicus Christianorum Princeps*, ratione Dominij iurisdictionis temporalis in omnia regna & principatus fidelium Regum & Principum; quasi illi subalternentur Pontifici tanquam directo Domino; sed tantùm dictus est *Rex Regum*, ratione iurisdictionis spiritualis plenissimæ qua potitur in omnes planè fideles. [Sicut ad hodiernam vsque diem, cernimus mundanos principes, regi & instrui ab Ecclesiasticis.] Verba sunt Cyrilli Hierosolimitani catech. 17.

Rex Regum & Princeps Imperatorum, præcipuus hominum.
B. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

Operæ precium videretur, representare partem loci quo ista tradit Petrus Damiani vt Maiestas Pontificia quæ in eo maximè splendet, deprehendatur liquidius, & insignis fructus moralis quem idem Auctor inde exhibet, decerpatur. Tractat eo loco Petrus Damiani, quid sit, cur Romani Pontifices præ omnibus terræ Principibus celeri morte defungantur, ita vt nemo post S. Petrum, qui annis circiter viginti quinquæ sedit Romæ Pontifex, pertingere ad eam Pontificatus durationem potuerit. Respondet ad hoc dubium Petrus Damiani. [Videtur nobis, quia idcirco hoc coelestis Iudicij ordo disponit, vt humano generi metum mortis incutiat, & quàm despicienda sit temporalis

lis

lis vitæ gloria, in ipso gloriæ principatu euidenter ostendat, quatenus dum præcipuus hominū tam angusti temporis compendio moritur, tremefactus quisque ad præstandi sui obitus custodiam prouocetur: & arbor humani generis, dum cacumen ac verticem suum tam facile corruisse considerat, flatu concussa formidinis, in suis vndique ramusculis contremiscat.] Et mox addit, Deum id potiùs assequi morte Pontificis, quàm morte cuiuscunque Regis aut Imperatoris. [Quia cū vnus omni mundo Papa præsideat, Reges autem plurimos in Orbe terrarum, sua cuiusque regni meta concludat; quilibet Imperator, ad Papæ vestigia corruit: Tanquam Rex Regum & Princeps Imperatorum, cunctos in carne viuentes honore ac dignitate præcellit: Vnde quolibet Rege defuncto, administratione eius, regnum tantummodò cui præerat, destituitur. Cum verò Sedis Apostolicæ Pontifex moritur, vniuersus tanquam communi Patre mundus orbat. Quid enim Africa de Regibus Asiæ, aut quid Æthiopia de Principibus sentit Hesperia? Nam siue moriantur, siue viuant, qui procul à se remoti sunt, vtrunque indifferenter ignorant. Est & aliud cur mors cuiuslibet Regis nō magno perē sit terrori, quoniam sæculares principes qui turbis popularibus præfunt, sæpè gladijs perimuntur &c. Sæculares ergo Principes quia diuersæ mortis casibus exponuntur, eorum audientium eorum exitum, non atteritur; Papæ verò vita, quia sola naturalis obitus lege concluditur, eius ex hac vita transitus, sine graui formidine non auditur. Porro quia terreni Principes, regni sui quisque (vt dictum est) limitibus includuntur, causa nō est, cur per alias mundi prouincias, eorum obitus diffundatur: Papa verò quia solus est omnium Ecclesiarum vniuersalis Episcopus, cum luce priuatur, mors eius per ampla terrarum regna diffunditur. Et sicut sol quia solus lucet, si Eclipsim fortè sustineat, præsto necesse est, vt tenebras totus vbique mundus incurrat, sic Papæ cum ex hac vita recedit, illico quia vnus.

vnus.

vnus in mūdo est, longinqua regnorum spatia mortis eius fama percurrit, & consequens est vt quos tam sublimis singularisque personæ casus obturbat, proptiæ quoque vocationis exitum tremefactis visceribus expauescant. Vbi notandum, quàm velit Omnipotens Deus, Romani Pontificis vitam hominibus in ædificatione prodesse, cuius etiam mors peruidetur ad Creatorem suum animas reuocare: vt dum se Patrem orbi esse considerat, ab inculcanda tot filijs hæreditate, desidia non torpescat.] Benè & optimè; ac citra glossam omnem, perspicuè.

Rex plusquam omnes Reges. Episcopus Pataræ apud Liberatum in Breuiario c.22.

Cum Iustinianus, instinctu Euæ suæ, pessimæ Theodoræ, truculenter ageret cum S.Syluero, monuit eum Episcopus Pataræ, videret quid ageret; indignissimum esse contestans, sic tractari tantum virum. Nam (inquit,) [multi in hoc mundo sunt Reges, & non est vnus, sicut ille Papa, est super Ecclesiam totius mundi. [Hoc ipsum est quod post SS.Leonem & Prosperum, aiebat S. Gregorius VII. lib.2. Epist. 75. [Plus terrarum, lex Romanorum Pontificum, quàm Imperatorum obtinuit. In omnem terram exiuit sonus eorum, & quibus non imperauit Augustus, imperauit Christus.] Vtique non per se tantum, sed etiam per suos Vicarios, Romanos Pontifices, à quibus proinde, ait doceri iam olim solitas vniuersas nationes, & corripi item ab eis solitos omnes Reges & Principes, in ijs quæ arguenda essent; nimirum agnoscentes in Christo Vicario ministeriū & administrationem regni illius, quod Christus super Ecclesiam à Patre accepit supremum simul ac fundatissimum.

Qua de re, quia veritas est grauissima, & maiestatem Pontificis Romani radicitus exhibens, placet egregiam S.Thomæ disputationem ex lib. 1. de regim. Princ. c. 14. huc transferre. [Hunc (inquit,) dici Regem, supponimus cui summa regiminis in rebus humanis cōmittitur: Tan-

to

ro autem est regimen sublimius, quanto ad finem vltiorem ordinatur; semper enim inuenitur ille ad quem pertinet vltimus finis, imperare operantibus ea quæ ad finem vltimum ordinantur. Sicut gubernator ad quem pertinet nauigationem disponere, imperat ei qui nauem constituit, qualem nauem nauigationi aptam facere debeat: Ciuilis autem qui vtitur armis, imperat Fabro qualia arma fab icet. Sed quia finem fruitionis diuinæ, non consequitur homo per virtutem humanam, sed virtute diuina, iuxta illud Apostoli Rom. 6. *Gratia Dei, vita aterna*, perducere ad illum finem, non humani erit, sed diuini regiminis. Ad illum igitur Regem huiusmodi regimen pertinet, qui non est solum homo, sed etiam Deus, ad Dominum nostrum Iesum Christum, qui homines filios Dei faciens, in coelestem gloriam introduxit.] Et mox. Huius ergo regni ministerium, vt à terrenis essent spiritualia distincta, non terrenis Regibus, sed Sacerdotibus est commissum, & præcipuè summo Sacerdoti, successori Petri, Christi Vicario, Romano Pontifici, cui omnes reges populi Christiani oportet esse subditos, sicut ipsi Domino nostro Iesu Christo; sic enim ei ad quem finis vltimi cura pertinet, subdi debent illi ad quos pertinet cura antecedentium finium, & eius imperio dirigi. Quia igitur Sacerdotium Gentilium, & totus diuinorum cultus, erat propter temporalia bona conquirenda, quæ omnia ordinantur ad multitudinis bonum commune, cuius Regi cura incumbit, conuenienter Sacerdotes Gentilium Regibus subdebantur. Sed & quia in veteri lege promittebantur bona terrena, non à Dæmonibus, sed à Deo vero, religioso populo exhibenda, inde & in lege veteri Sacerdotes Regibus leguntur fuisse subiecti. Sed in noua lege est Sacerdotium altius, per quod homines traducuntur ad bona coelestia; Vnde in lege Christi, Reges debent esse Sacerdotibus subiecti. Propter quod mirabiliter ex diuina prouidentia factum est, vt in Romana Vrbe quam Deus præ-

uide-

viderat Christiani populi principalem sedem futuram, hic mos paulatim inoleceret, ut ciuitatum Rectores Sacerdotibus subiacerent. Sicut enim Valerius Maximus refert, omnia post religionem ponenda, semper nostra ciuitas duxit, etiam in quibus summæ maiestatis decus conspici voluit. Quapropter non dubitauerunt sacris imperia seruire, ita se humanarum rerum habitura regimen existimando, si diuinæ potentiæ benè atque constanter fuissent famulata. Quia verò etiam futurum erat, ut in Gallia Christiani Sacerdotis plurimum vigeret religio, diuinitus est permittum, ut etiam apud Gallos gentiles Sacerdotes, quos Druidas nominabant, totius Galliæ ius definirent, ut refert Iulius Cæsar in libro quem de bello Gallico scripsit.] Similia pleraque de alijs Ethnicis addens Petrus Gregorius lib. 15. Syntagm. c. 1.

Ex quibus vides, haud potiore iure *Pontificem Maximum* in Ethnicismo à Tertulliano lib. 1. ad Vxor. dictum esse *Regem seculi*, (quod quidam nuper disput. 1. pro defenf. Iur. Pontif. q. 1. c. 2. nu. 5. ridicu. è censuit dictum de Christiano Pontifice Maximo,) quàm inter Christianos eo nomine dici debeat Romanus Pontifex, cui omnes inclinare caput & obedire debent, etiam quibus alij omnes obediunt: iuxta illud S. Ignatij Epist. 9. quæ est ad Philadelphios. [Presbyteri atque omnis clerus, simul cum omni populo, cum militibus & principibus, sed & Cæsares obediant Episcopo.] Quem sanctissimi viri locum aduersus Sculteti sectarij cauillos, benè turatus est Martialis Mæstræus, quod tametsi cū ea S. Ignatius scriberet, nulli essent Cæsares Christiani, tamen regulam præscriberet, futuris temporibus seruandam, cum Cæsares Christum agnouissent; ad quam etiam iam tunc fuissent astrictissimi mens non læua fuisset.

Ex his omnibus manet perspicuum, Romanum Pontificem esse *Regem plusquam omnes Reges*, quippè cui & iurisdic-tio sit longè nobilior, (nempè spiritualis & superna-
tura-

ruralis, collata immediatè à Christo ipso,) & longè pro-
 tentior; quandoquidem est diffusa per vniuersas sub cœ-
 lo nationes, vbiçunque reperiuntur fideles non exclusis
 ab ea spiritali ad Pontificem subiectione, Regibus quo-
 que & principibus terræ. [Non Rex (aiebat Cœlestino III.
 Eleonora Regina Angliæ,) non Imperator, aut Dux, à iu-
 go vestræ potestatis eximitur.] Ita legitur apud Blesen-
 sem Epistol. 145. Agnouisse id priscos plerosque Reges ac
 Principes, subiectis exemplis monstrat Bellarm. cap. 3.
 Apolog. contra Iacobum. 6. Ultra communem verò su-
 biectionem spiritualement, benè multa regna, ex pietate Re-
 gum facta esse peculiariùs Summo Pontifici obnoxia, cõ-
 stat ex longo eorum syllabo, quem exhibet Eugubinus l. 2.
 de Donatione Constantini à pag. 285. & Iacobus Gretse-
 rus in Commentario de Imperatorum, Regum, ac Princi-
 pum munificentia in Sedem Apostolicam, præsertim à
 capite 11. ad 36. Sunt autem huiusmodi regna tam am-
 pla & tam multa, vt inde euidentissimum fiat, Papam
 plus esse Regem, quàm omnes Reges, idest nullum esse
 Regem qui ei possit exæquari, vt aiebat Pataræ Episco-
 pus. Nec dissimiliter Eugenio S. Bernardus 2. de Confid.
 cap. 1. [Parem super terram, non habes.] Sed & Michael
 Imperator, tametsi malignè, vt Leonem III. in necessitate
 summa desereret, tamen sic de eo dixit apud Monachum
 Sangallensem lib. 1. de Rebus Caroli Magni c. 28. *Ille Pa-
 pa, regnum habet per se & nostro præstantius. Ipse se per se ip-
 sum vindicet de aduersarijs suis.* Copiosus in Regni huius
 Pontificij amplitudine ac prærogatiuis, est Bosius lib. 3. de
 Statu Ital. c. 7. Valet itaque multo iustius per Pontificem
 de Roma Christiana, quàm de Roma Ethnica per Con-
 sules, aut Imperatores, quod dixit Rutilius lib. 1.

Omnia perpetuos quæ seruant sydera motus,

Nullum viderunt pulchrius Imperium.

Quid simile Assyrijs connectere contigit, arma

Medi finitimos cum domuere suos?

N II

Ma

*Magni Parthorum Reges, Macedumque Tyranni,
Mutua per varias iura dedere vices.
Nec multo antèriùs de eadem Romani Imperij diffusionè,
Nam solis radijs equalia munera tendis,
Qua circumfusus fluctuat Oceanus.
Voluitur ipse tibi qui continet omnia Phœbus,
Eque tuis ortus, in tua condit equos.*

Accedit duratio regni Pontificij quod non est interpe-
ritura regna vt dictum à Poëta obseruat S. August. serm. 29
de verb. Dom. monstrans quod ex Iouis persona alibi dixe-
rat, *Ast ego nec metas rerum nec tempora pono*, adulan-
do dictum esse. At hoc regnum quod Pontifici vendica-
mus, æternum est, nec portæ Inferi aduersùs illud præua-
lebunt.

Robur & petra Ecclesiæ. Theophilactus Luca: 22.

Dicitur Pontifex *Robur Ecclesiæ*, quia ex Christi manda-
to, manus eius est, confirmare fratres suos. Id quod Sy-
nodus Ephesina scribens ad Cœlestinum Papam, in con-
suetudine fuisse Romanorum Pontificum testata est, adhi-
bens Græcam vocem *σθένος*. Franciscus Turrianus lib. 2.
contra Magdeburg c. 4. exhibet varia exempla huius cõ-
firmationis per Pontificem, à grauissimis quibusque Anti-
stitibus cum sedes inibant expetite, missa ad eum. fidei suæ
confessione, vt confirmaretur, si benè haberet. Ob hoc
robur cætetis conferendum, S. Petrus nomen à robore &
firmitate accepit, vt scribit ad S. Eulogium S. Gregorius,
confirmatque S. Leo serm. 3. in Anniuers. suæ assumptio-
nis, illis de S. Petro verbis. [Specialis à Domino Petri cu-
ra suscipitur, vt pro fide Petri propriè supplicetur, tanquam
aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa
non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, &
diuina gratia ita ordinatur auxilium, vt firmitas quæ per
Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis confera-
tur.

S

Sacerdos magnus, summus Pontifex, princeps Episcoporum. S. Bernard. 2. de consider. c. 8.

Sacerdos Christi. Petrus Blefenf. Epist. 144.

Tamet si est hoc nomen omnibus Sacerdotibus commune, tamen antonomastice, præcipuus ac Sūmus Christi Sacerdos, nomen tulit *Sacerdotis Christi*, estque nomen *Sacerdotis*, sumendum maximè proprie, pro eo scilicet, qui vt definiuit Apostolus, ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur, in ijs quæ sunt ad Deum. Hac quippè ratione, Romanus Pontifex est Christi Sacerdos antonomastice, & supra omnes in lege noua sacerdotes. Quamquam si *Sacerdotium* sumeretur pro dignitate & veluti gloriæ antistitio, ne sicquidem Romanus Pontifex desineret esse eminentissimè *Sacerdos Christi*. Notionem illam *Sacerdotij*, pro dignitate, legimus quandoque apud profanos, vt cum Poëtæ dicuntur Musarum Phœbique Sacerdotes. Imo sacra Literæ ab eo loquendi modo non abhorrent. Nam quod 2. Reg. 8. dicitur *filij autem Dauid, Sacerdotes erant*, clarè 1. Paral. 8. exponitur de hoc Sacerdotio, cum dicitur, *Porrò filij Dauid, primi ad manum Regis*; Itaque etiam si *Sacerdotis* nomen in hoc minùs protrito sensu acciperetur, salua semper esset Romano Pontifici, antonomastice dicta ratio Sacerdotij.

Sacerdos mundi. Constantinus in Edicto.

Sacerdos magnus, sacerdotum præter Christum opinatissimus. Iuo ferm. de Cathedra S. Petri.

Id est celeberrimus, & nominatissimus omnium Sacerdotum infra Christum.

Sacerdos primus inter Christianos Sacerdotes. Facundus lib. 4. cap. 3.

Sacerdos vnus, Sacerdos Dei. S. Cy pr. Epist. 55.

Sicut omnes Ecclesiæ particulares, varijs Episcopis par-

N n 2

ticu-

ricularibus obnoxia, iuxta Cyprianum, sunt vna Ecclesia; ita omnes illi particulares Episcopi, nexi cum supremo à quo omnes dependent, vnum Episcopatum gubernant, cuius portiones singulae, sunt penes quoscunque Episcopos particulares; totalis autem summa, penes Romanum, cuius est super omnem Ecclesiam, omnesque Episcopos, excubias agere, vnde denominatur *vnus Episcopus*.

Sacerdos sacerdotum diuinitus omnibus praeminens, & Pater Patrum dominus noster, ter beatissimus Papa. Abbates & Monachi Graeci in Concilio Later. sub S. Martino I. Secretario 2.

Sacerdos summus. S. Hieronimus in Praefatione Euangel. ad Damasum.

Fuit olim vsus, vt quilibet Episcopus, *Summus Sacerdos* diceretur, & quilibet Episcopatus, *Summum Sacerdotium*. Diaconatus autem *tertium*, & Presbyterium *secundum Sacerdotium*, vt loquitur Optatus lib. 1. Sic S. Hieronymus Epist. 99. quae est ad Asellam, de seipso ait; [Omnium penè iudicio, dignus summo Sacerdotio decernebar.] Id est Episcopatu. Eodem sensu Concilium Agathense cap. 6. [Pontifices (inquit, quibus in summo Sacerdotio constitutis &c.) Tertullian. libro de Baptif. [Dandi baptifinius, habet summus Sacerdos, qui est Episcopus.] S. Ambrosius ad Felicem Comensem quae est Epist. 60. [Suscepisti gubernacula summi Sacerdotij.] Idem habet Innocentius I. Epist. 12. Latè ad Sidonium id monstrat Sauro lib. 4. Epist. 11. versiculo *Nam de Pontificijs* &c. Et vt innumera similia testimonia praeteream, creditus Augustinus q. 101. ex vtroque Testamento mixtim, disputans contra quendam Falcidium, Leuitas Sacerdotibus exaequantem, probat ex Apostolo, Presbyterum siue Sacerdotem dici, qui est Episcopus. [Quid est enim Episcopus, nisi primus Presbyter, hoc est summus Sacerdos? Denique non aliter quàm compresbyteros hic (*Episcopus*) vocat confacerdotes suos.] Non vult asserere, quod aliqui affingunt D. Hierony-

ronymo, Presbyterum & Episcopum vnam rem esse, solo honore & gradu humano differentem; sed ita locutus est, quia ut præmiserat, [Maior ordo intra se & apud se, habet & minorem. Presbyter enim, & Diaconi agit officium, & Exorcistæ, & Lectoris. Presbyterum autem intelligi Episcopum probat Paulus.] Itaque hic Auctor, perspicue agnoscit ordinem Episcopi esse maiorem; quamuis quia id ipsum potest Episcopus quod Sacerdos, dicatur ipse quoque, Sacerdos, non tamen qualiscunque, sed *Summus*. Ita quidem iuxta antiquum usum: quamuis iam pridem appellatio *Summi Sacerdotis*, æquè ac *Summi Pontificis*, restricta est ad omnium Episcoporum supremum siue Romanum.

Sal omnium Ecclesiarum. Io. Sarisber. Epist. 129.

Allegat hoc decus Romanæ Ecclesiæ, & Pontificis eam regentis, Ioannes Sarisberienfis, ut monstret; inde habere, omnia Ecclesiæ membra quod vigeant: In idemque concludit, necesse esse, omnes incumbente necessitatis articulo ad Pontificem recurrere, ut inde velut condiri ac saporem haurire possint. Facere huc possunt quæ Patres & Doctores circa illud Christi ad Apostolos commentati sunt, *Vos estis sal terræ*: & referri quoque ea, quæ circa salem in Baptismate adhibutum differit Iesse Ambianensis in Encyclica S. de sale. Item quæ de sale in omnibus victimis adhibendo, remoto melle, quondam sunt constituta. Illud, S. Chrysostomus ad putorem arcendum corruptionemque amouendam pertinuisse, existimavit homil. 15. in Matth. (consentaneè ad Originem, qui homil. 27. in Num. ea ex causa, tentationem, *salem animarum* vocavit, quod putredinem arceat,) & ut Apostoli intelligerent, debere ipsos non sibi duntaxat sapientes esse, sed quod sal habet, defatuare quoque debere omnes; nec id præstandum ab illis palpando & mulcendo, sed (quæ salis propria vis est,) vrendo atque vellicando: nam neque vera sapientia quæ de sursum est, placere affectat, sed ubi opus est, mordet quoque & erodit. De huiusmodi item sapientia acci-

acci-

accipit Petrus Damiani serm. 64. mandatum Dei de sale omnibus Sacrificijs apponendo. Ut omne boni operis Sacrificium, rationis, discretionis, ac cœlestis sapientiæ sale sit conditum. Vnde insipientes insulosque dicimus, ait S. Bernardus serm. de obedientia, patientia & sapientia; Quod ergo cœlestem sapientiam à putredine præseruantem, & sanctè erodentem, suppeditet omnibus Romanus Pontifex, iure audit *Salomnium Ecclesiarum*, nec plus potest orbis vniuersus Christianus aditione & consultatione Pontificis carere, quàm humana vita, salis vsu potest destitui. Speciatim verò Orientales, vt rectè notauit Gennadius ad cap. 5. Concilij Florentini sect. 12. hunc salem conseruandæ apud eos fidei fuisse, debent agnoscere. Id quod plenè prosequitur Stapletonius lib. 2. de magnitud. Romanæ Ecclesiæ c. 7. Cœterum de salis & Romani Pontificis comparatione, fusè ac pereruditè Bernardinus Gomefius lib. 5. de sale à num. 35. ad 51.

Samuel iudicatu. S. Bernard. 2. de confid. c. 8.

Glarus omnino inter Iudices populi Israelitici fuit Samuel, extra ordinem, à Deo, (quamuis non esset de tribu Leui,) annumeratus Dei Sacerdotibus, iuxta illud Psal. 98. ver. 6. *Moyse & Aaron in Sacerdotibus eius, & Samuel inter eos qui innuocant nomen eius.* Vbi Lorinus, varios profert, quibus Samuel tametsi ad summum Leuita, & ex progenie Caath, non autem Sacerdos progenie, quod vnum euincunt, quæ adducit S. Hieron. lib. 1. in Iouin. cap. 13. dispensatione tamen & ex Dei voluntate extraordinaria, Sacerdos agnoscitur; cuius probitas, & sanctitas in exemplar omnibus Sacerdotibus ac Iudicibus statui potest & potuit. Potestas verò eius, eximia omnino fuit, cui Deus primi & secundi Regis inungendi, & cæterorum in ea gente principalium munerum curam demandauit, vt 1. Regum videre est. Fuisse autem Summum Sacerdotem, quamuis diffitetur Iustinianus prolegom. Paul. disput. 1. c. 10. num. 3. tamen admittit S. Augustinus 2. Retract. c. 55. & 17. Cuius. cap. 5. &

& valdè multi Patres quos longo agmine recenset Franc. Bozius lib. 5. de Monarchia c. 17. Hac de causa S. Bernardus, Romanum Pontificem cum Samuele, penes munus Iudicis quod cum extraordinario Sacerdotio nexum habuit, compositum voluit.

Sanctitas. Theodoretus ad S. Leonem.

Abstractum pro concreto, maioris reuerentiæ gratia, vt sepè in similibus, supra annotatū est. Hodie titulus *sanctitatis*, ad Summum Pontificem arctatur, nec vlli alteri siue Episcopo, siue Magnati tribuitur. Olim tamen res aliter habuit. Nam S. Augustinus passim, quoscunque Episcopos *sanctitatis* titulo honestat, nec rarò eos quoque qui fidei oblaxæ erant, quandiu eorum causa non erat desperata, vt notavi in defensione Valeriani Cemeliensis c. 10. vbi de huius olim tituli ad quoscunque extensione plenissimè. In Epistola 1. reclamatoria ad Ludouicum pium Imperatorem, quam Quercetanus tomo 2. Miscellæ suæ Francicæ inseruit, post Epist. Frotharij Tullensis, Auctor agens cum Ludouico Pio, semel & iterum eum vocat *sanctitatem vestram*. Nunc (vt dixi,) vsus eam vocem arctauit ad Summum Pontificem.

Sanctitas quæ caput est omnium Ecclesiarum. Iustinus Senior, ad Ioannem II. Papam, vt est in Cod. Iustinia.

Sanctus, sanctissimus.

Stupendus est stupor nonnullorum quos obiter perstringit Bosius lib. 20. de signis cap. 5. negantium olim Pontificem Romanum his titulis fuisse decoratum. Quod adeò luculentum mendacium ex mera malignitate & capitis Catholicæ Ecclesiæ odio tam gratis est confictum, vt consultatione non egeat, cum nihil frequentius occurrat in quibusuis antiquorum siue Patrum siue Conciliorum ad Romanos Pontifices Epistolis, quàm ij tituli. Nec mirum delatos esse Principi Episcoporum, cum apud Cassiodorum, Theodoricus & Athalaricus Reges Arriani, frequenter iisdem titulis honestent quoscunque Episcopos; quod
item

item passim fieri videmus à Sidonio, & alijs antiquis. Ipse S. Gregorius in Epistola increpatoria ad Ioannem Ieiunatorem, non negat ei talem compellationem *sanctissimi, & sanctitatis vestrae*. Lib. 4. Registri Epistola 38. indict. 13. Sanctitatis item titulo, Episcopum honestat Innocent. I. Epist. 15. Sanctus verò Chrysostomus in Psalm. 13. expostulat quod Hæretici non vocarent suum Catholicum Episcopum, *Sanctum*. Sed vsus inualuit, vt Romano Pontifici speciale esset hoc decus, attenta persona quam sustinet Vicarij Christi, quæ eum obstringit ad omnem Sanctitatem & facit omnibus Sacrosanctum & peruenabilem, vt ferunt iura quæ ad huius tituli illustrationem addensat Troilus Maluetius lib. de canoniz. Sanctorum dub. 1 num. 16. Pugnat latè pro illo vsu restringendi hunc titulum ad Pontificem Henricus Kaletsein in orat. de libera verbi Dei prædic. in Concilio Basil. *Sub Initium*. Ennodius in Apolog. à S. Petri Romanorum Pontificum primis, Sanctimonia, repetit decus hoc Successorum, quantumuis aliquando noxiorum. [Ille (inquit de Sancto Petro) perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentie misit ad posteros; quod illi concessum est pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par conuersationis splendor illuminat. Quis enim sanctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desint bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ à loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur illustrat. Prænoscit enim quid Ecclesiarum fundamento sit habile, super quem ipsa moles innititur.] Hunc locum ex decretis B. Symmachi Papæ allegat S. Gregorius 7. lib. 9. Epist. 21. præmiseratque (quod hanc Pontificum Sanctitatem valdè illustrat,) à tempore S. Petri vsque ad ipsum Gregorium, Romanos Pontifices ferè centum inter Sanctissimos esse numeratos, quot à mundi principio non sunt recensiti Reges terræ, qui eximia sanctitate sint celebrati. Imo idem Gregorius in dictato quod extat apud eum

eum lib. 2. Registri, afferit quemcunque contigerit canonicè eligi in Romanum Pontificem, meritis B. Petri indubitanter effici sanctorum. Quod confirmat ex S. Ennodio, ac ex decretis Symmachi Papæ, & potest illustrari ex subita animi mutatione in Felice ac Vigilio, ex quo fuere veri Pontifices. Pugnatur latè pro hoc Romani Pontificis titulo contra Vicleffum Thomas Valdensis lib. 2. doct. c. 36. Quod Alexander III. scribens ad Præsteiannem, eum vocat *Sacerdotum sanctissimum*, spectavit ad morem patriæ, cui Alexander in re humana seruitum voluit, nullo modo componens eum qui solus vi muneris est Sacerdotum Sanctissimus cum Rege laico.

Sapientia senilis, Ecclesiæ. S. Chrysoftom. in Encomio S. Petri & Pauli.

Omnes quidem Apostoli sunt in Ecclesia, ut senes, de quo Rupertus in cap. 4. Apocal. cum de 24. Senioribus. Tamen peculiari titulo à senectute celebratur S. Petrus qua Pontifex, & eius successores. Nam nihil commendatius est Romanis Pontificibus, quàm ut antiquitatem, Doctrinæ constanter retineant, abactis nouitatibus quas hæretici confectantur. In quam rem, luculenter præ cæteris, Vincentius Lyrin. in Commonit. cum de S. Stephano Papa. Et sanè nihil esse posse perniciosius quoad dogmata, quàm si quis nouare audeat, etiam si quoad pleraque alia non sit nouitas improbanda, trado latè in Opere de iusta confixione librorum partit. 1. Erotem. 20. Romanus ergo Pontifex, quia traditæ à Christo atque ad eò antiquæ Doctrinæ tenax est, meritò dicitur *sapientia senilis Ecclesiæ*. Quamquam non refragabor, si quis id referre malit ad sapientiam planè defœcatam, qualis est senum, atque ad eò meritò ab omnibus ad eundam gratia exquirendi consilij de fide & moribus. Ludolphus 2. p. vitæ Christi c. 1. vocans Petrum *Seniorem ac Principem & caput aliorum*, Seniorem vsurpauit pro *Domino*. Ea tamen notio ab hoc loco est extranea, quamuis in libris Feudalib. sit promptissima.

Saxum immobile, totius Christiani operis compagem, molemque continens. S. August. serm. 16. de Sanctis.

Allusio est ad verba Christi Matth. 16. *Tu es Petrus &c.* Et Io. 1. *tu vocaberis Cephas.* Nam Cephas vox est Syriaca (quod erat Christi Domini idioma,) significans saxum seu rupem immobilem. Hallucinantur autem, qui putant *Cephas* esse vocem Græcam, & significare *caput*. Nam tamen *κεφαλή* Græcum nomen est, significans *caput*, tamen aliunde ducta est vox Syriaca eique gemina Hebræa, nec *caput* sed *saxum* significat. Incommodè igitur Bunderius in Compendio Concertat. tit. 31. artic. 1. prolatis SS. Anacleto & Isidoro, probat S. Petrum fuisse caput Ecclesiæ, quia dictus est à Christo *Cephas*, siue *κεφαλή* idest *caput*. Ad quod etiam Artic. 14. profert Vigilium c. 7, Constituti. Et addendus est Optatus lib. 2. contra Parmenianum ac Gregorius IX. Epistola ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum. Quamvis enim ex eo quod S. Petrus dictus sit à Christo *Cephas*, rectè inferitur, eum fuisse caput Ecclesiæ, eo quod metaphora saxi fundamentarij, eodem reuoluatur, & eundem efficiat sensum; ac si dictum fuisset. *Tu es caput*: tamen in actu signato & hærendo in notionibus immediatis vocum, aliud est *esse caput*, aliud verò *esse Cephas*. Non nego tamen, quod pereruditè profequitur Turrianus lib. 2. pro Epist. Pontif. c. 3. idem hic proportionem contigisse, ac circa vocem *Pascha*, quæ ad transitum pertinet iuxta notationem Hebraicam: & tamen præelecta passim est deriuatio ex Græco, pertinens ad passionem vt Nazianzenus admonuit. Quod ipsum circa Græcas notiones vocis *IESVS*, & vocis *Christus*, obseruauerunt S. Epiphanius & S. Iustinus. Prior enim ad medicinam relata est, posterior ad vtilitatem, vt ferunt Græca voces Hebræis affines. Idem haud incongruè contigerit in deriuatione vocis *Cephas*, ex Græco potius quàm ex Syriaco aut Hebræo. In vsu namque vocum, multùm datur consuetudini, quæ sæpè pietatem potius quàm Grammaticam consecratur.

Scho-

Schola Apostolorum Romana Ecclesia. Orientales, Epistola ad Iulium I. apud Sozomenum lib. 3. c. 7.

Nomine *schola Apostolorum*, intelligi potest, vel Regia, siue palatium regale, quod Apostoli incoluerunt, vel locus tradita ab Apostolis doctrinae. Apud antiquos siquidem, *scholam* pro Regio Palatio esse usurpatam, docet Epistola Episcoporum ad Ludouicum Regem Tit. 23. Capitular. Caroli Calui. nu. 12. vbi disertè habetur, Domum Regis dici *scholam*, quia in Domo Regis omnia debent esse correcta. An verò eo referri possit *schola Palatina*, cuius mentio est L. *properandum*, S. *sin autem* & S. *illo proculdubio ff. de Iudicijs*, ita vt corpus illud officialium Palatij, dictum sit Metonymicè nomine *schola*, adhibito continente pro contento, viderint alij. Cum ergo Palatium regium, dicatur *schola*, haud abs re videri posset, Romanam Ecclesiam dictam esse *scholam Apostolorum*, quia eam incoluerant Apostoli. De B. Petro res est explorata, vt dixi Prænotat. 3. Suamque animi emotionem, ac auersam à vero mentem prodidere Hæretici, qui id diffiteri aut reuocare in dubium non erubuerunt. S. Paulum Romæ fuisse, ac non exiguo temporis spatio, liquet ex Actor. 28. De S. Ioanne Euangelista, idem constat ex immisione eius in feruentis olei dolium ante Portam Latinam, vt testantur Tertullianus lib. de præscript. Eusebius l. 3. de demonstr. cap. 7. Et S. Hieronymus: Matth. 20. ac l. 1. in Iouin. De S. Barnaba, plerique prodiderunt fuisse Romæ, tametsi primusne Romæ Euangelium prædicauerit, magis ambiguum est. Negat Baronius 11. Iunij; censet autem non inuerisimile, Massutius lib. 5. vitæ Pauli c. 8. Ex his ergo liquet, Romanam Ecclesiam fuisse *scholam*, siue Palatium, plurium Apostolorum habitatione nobile. Fuerunt quippè Apostoli, Reges, iuxta illud de eis Psalm. 67. pronunciatum. *Dum discernit cælestis, Reges super eam.* Nec minore iure potuit Christus, quàm Rex ille, superbia tumens Isaia 10. dicere, *Nunquid non Principes mei, simul Reges sunt?* At liquet,

confortatum esse principatum Apostolorum; & hos esse, Deos fortes, idest Principes siue Reges terræ, vehementer eleuatos, & super omnem terram constitutos Principes, vt Chysofostomus Psalm. 44. ritè expendit.

Planior & vulgatioꝝ scholæ Apostolicæ notio esse videtur, quod sit locus in quo Apostoli docuerunt: quod decus est Romanæ Ecclesiæ à Tertulliano celebratum lib. de præscrip. c. 36. [Foelix (inquit,) Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderunt.] Egregiè verò S. Irenæus lib. 3. c. 4. Ecclesiam Romanam vocat [Depositorium diues, in quod Apostoli, plenissimè contulerunt quæ sunt veritatis; vti omnis quicumque velit, sumat ex ea potum vitæ.] Ad Romanam quippè Ecclesiam, spectare ea Verba, monstrat quod statim subiicit, agere se de antiquissimis Ecclesijs, in quibus Apostoli conuersati sunt: proximè verò capite 3. præmiserat, omnium maximam, & antiquissimã, & omnibus cognitam esse Romanam Ecclesiam, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo fundatam, & cõstitutam, & instructam, habentem ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem. Hunc sensum tituli Pontificij, propositi, intendebant Orientales allegati. Nam vox Græca quam Interpres vertit *scholam*, est *σχολή* *ισχίον*, idest *Locus erudiens & ex inspiciente reddens sapientem*. Et idcirco Plato, carcerem vocauit eo nomine. Vide Lælium Bisciolam tom. 1. subsec. lib. 6. cap. 7.

Sedes Apostolica. V. prænotationem 3.

Optimè Innocent. III. l. 3. Epist. 194. de Sede Apostolica exponit quod Ioannes in Apocalypsi habet de quatuor animalibus, plenis oculis ante & retrò, quæ erant in medio, & in circuitu Sedis. Ea enim quatuor animalia, interpretatur quatuor Sedes Patriarchales, Sedem Agni viuientis in sæcula sæculorum circumeuntes, quasi filias astantes matri.

Sedes sanctissima quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit.

mittit. Ioannes Rauennas Epistola ad S. Gregorium.

Sedes Petri, quæ pastoralis honoris facta caput mundo. Prosper. Carm. de Ingratis.

Sedes toto orbe mirabilis, quæ licet generalis mundo sit præstita, Romanis tamen cognoscitur localiter attributa. Cassiod. lib. 11. Epist. 2.

Sedes in qua semper extra maculam seruata est Catholica religio. Iustinianus, ad Agapetum Papam.

Sedes non habens maculam neque rugam. Gelas. in decreto de libris Apocryp.

Sedes sancta & summa. S. Bernard. Epist. 180.

Sedes quæ à nemine iudicatur. Concil. Roman. in causa Leonis Tertij.

Sedes princeps, in qua Christus clauis fidei posuit, aduersus quas non præualuerunt neque præualebunt portæ inferi.

Theod. Studita Epist. ad Naucrat.

Sedes quæ sacerdotalis mater est dignitatis. Iul. I. Epist. 1. ad Orientales Innocent. I. Epist. inter Augustinianas 91.

Sedes sacratissima, quæ de omnibus Ecclesijs fas habeat iudicandi, neque cuiquam liceat de eius iudicare iudicio; quorumlibet sententijs ligata, Pontificium ius habet soluendi, per quos ad unam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura confluit & nihil unquam à suo capite disidet. Adrianus I. Epist. ad Carolum Magnum. Est 85. in Collectaneis Gretseri.

Sedes unde Religionis nostræ fons & origo manauit. Episcopi Gallicani ad S. Leonem.

Sedes sanctissima, omnium per orbem Ecclesiarum Ducatum & principatum, multis quidem de causis habens, præcipue verò quod heretica labe immunis permanfit, & nullus qui contraria sentit veritati, in illa unquam sedit, sed Apostolicam gratiam integram & immaculatam seruauit. Theodoretus Epist. ad Renatum Cardinalem, est numero 116.

Sedens in principali cathedra Domini. Hildegardis ad Anastasium Papam.

Sedes prima, quæ, & unamquamque Synodum sua auctoritate

ritate

ritate confirmat, & continuata mod. ratione custodit, pro suo principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce perpetua, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet. Gelaf. Epist. ad Episcopos Dardaniæ.

Prima sedes, absolute loquendo est Romanatantum, & ita præterea appellatur in titulis Adriani ad Angilramum nu. 3. & in illo frequenter repetito quasi effato de quo infra, in Epilegomenis, *Prima sedes à nemine iudicatur*. Aliquando tamen, in quacunque prouincia, Sedes metropolitana siue Archiepiscopalis, appellatur *prima sedes*. Exempla ad id accumulat Garsias Loaysa in notis ad 13. Concilium Toletanum; qui inde putat haberi, quemcumque Archiepiscopum, esse primatem suæ prouinciæ, quia in sua prouincia est primus omnium Episcoporum in ea sedentium. Ideòque in 2. Concilio Carthag. cap. 12. vetatur, ne quis Episcopus ordinet, inconsulto illius prouinciæ primate, quod constat iuris esse Metropolitanæ, siue Archiepiscopi. Vfus tamen inualuit, vt *Primas*, non dicatur nisi qui super plures prouincias siue Archiepiscopatus ius habet, cuiusmodi est Antistes Lugdunensis, Toletanus, & alij. Et hoc sensu Iuo Epist. 61. Hugonem Lugdunensem vocat *prima sedis Episcopum*. Meritissime ergo Sedes Romana, quæ omnes planè orbis Antistites habet subiectos, dicitur *sedes prima*.

Sedes Iustitiæ. Petrus Cluniac. lib. 5. Epist. 4.

Oppressus ab Arelatensi ac Nemaufensi Episcopo Iudicibus delegatis Abbas Casæ Dei, ad Summum Pontificem Eugenium prouocauit, & vt de eo ad Eugenium scribit Petrus Cluniacensi; [Ad iustitiæ sedem recurrit, ad Patrem ab hostibus fugit, apud vos qui Petri, imo qui illius vices in terris geritis, qui facit iudicium iniuriam patientibus, querelam tantam deponit.] Illustrare præterea hunc titulum licet, prolato alio eiusdem Petri loco ad ipsummet Eugenium lib. 6. Epist. 28. contra violentiam Canoniorum Briuatensium aduersus quemdam Clericum; vrgens

urgens enim Petrus ad oppressi leuamen Eugenium Papam, quem super quoslibet minores, sed & super ipsos Imperatores imperium habere profitetur, subdit. [Oro vt causam pauperis, vobis assumatis & contra potentes & violentos aduersarios, defendatis. Nostis enim quod sedes vestra, sedes est illius cui dicitur, *Iustitia & Iudicium preparatio sedis tua*, & cui rursus dicitur, *Iustitia plena est dextera tua*. Et de quo iterum: *Qui facit Iudicium, iniuriam patientibus*. Quod si alteri quàm vobis loquerer, adderem illud Esaiæ, *querite Iudicium subuenite oppresso, Iudicate pupillo, defendite viduam*.] Idem lib. 4. Epistola 4. agens de appellatione Petri Abelardi ad Innocentium II. vocat [iustitiam Apostolicam, notum & commune refugium, quod nulli vnquam, etiam extraneo vel peregrino defuit.]

Sedes Beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Dorotheus Thessalonicensis ad Hormisdam .

Non quod reuera S. Paulus fuerit Episcopus Romanus, & ei succedant Romani Pontifices sicut succedunt S. Petro, quod voluisse videtur Ioannes Capistranus Tract. de potestate Papæ par. 3. secundæ partis principalis num. 57. Id enim falsum est, sed quia S. Paulus totam doctrinam suam cum sanguine profudit Ecclesiæ Romanæ, simul cū S. Petro, vero eius Episcopo, propterea aliquatenus sedes Romana dicitur sedes S. Pauli; sicut quod vbique tanto ardore laborauerit, & cum S. Petro (vt loquitur S. Augustinus serm. 29. de Sanctis.) Fundator Christiani nominis fuerit, ambo dicuntur Ecclesiarum Principes serm. 27. de Sanctis, apud eundem Augustinum. Nec aliter accipiendum est, quod Petrus Cluniac. libro 5. Epist. 5. dixit, Eugenium Papam gerere vices S. Pauli. Itemque quod de S. Paulo dixit his verbis Petrus Damiani Opusc. 35. cap. 4. [Vnum in Beato Paulo videtur egregium, quia cum omnes Apostoli, distributi terrarum regionibus, proprias obtineant cathedras, iste dum nullam specialiter teneat, videtur

detur

detur aliquatenus communiter omnibus præsidere. Planè quia ipse toto terrarum orbe, vniuersalem fundauit Ecclesiam, dignum est, vt sicut in omnibus fidei semen spargit, sic etiam in omnibus ius teneat præfidentis. Dicit enim ad Corinthios. *Gratia Dei, sum id quod sum; & gratia eius in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboraui; Non ego autem, sed gratia Dei mecum, Ad Romanos autem, Habeo, (inquit,) gloriam in Christo IESV ad Deum; in obedientia gentium; verbo & factis, in virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti; Itaut ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illyricum, repleuerim Euangelio Christi. Sic autem hoc prædicaui Euangelium, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem, sed sicut scriptum est; quibus non est annunciatum de eo, videbunt & qui non audierunt intelligent.* Hæc igitur causa est, cur Paulus nullam specialiter cathedram teneat; quia si audemus minora conferre, ad instar Christi, saluo cæterorum Apostolorum iure, videtur omnibus Ecclesijs præsidere.]

Expende particulas diminuentes, *aliquatenus, & videtur.* Benè verò quod negat Paulum vllam specialiter propriam cathedram tenere. Inde enim habetur, eum non tenere Romanam particularem cathedram, tanquam propriam. Atqui Romano Episcopatu particulari, iunctus & confectus à Christo est Episcopatus orbis vniuersi, quo ius præfidentis omnibus Ecclesijs obtinetur. Igitur S. Paulus etiam expositis à Petro Damiani, non est dicendus habuisse sedem Romanam. Et quamuis tunc cum viuebat, poterat Romæ, (dummodò Petrus non refragaretur,) quod alibi poterat; tamen quia ea potestas non erat ordinaria, & cum iure successionis, sed tantùm personalis, sedes Romana non potest nunc propriè loquendo, dici sedes S. Pauli, siue solius, siue iuncti cum S. Petro, sed tantùm dicenda est sedes S. Petri. Videtis prænotationem tertiam *ad finem.*

Semita Sacerdotis, constitutor Ecclesiarum, & Christianitatis, Præfectus thesauri spiritus. Gabriel Archiepiscopus Nesno
com-

compellant Romanum Pontificem in calce Synodi Chalcedæorum.

Septum medianum Orientis & Occidentis, & tanquam paries intergerinus. Gregorius II. Epistola 1. ad Leonem Isaurum.

Sensus est, Pontificem Romanum vtrique imperio, cum stare, & populis vtriusque oræ, fuisse pacis moderatorem & arbitrum, vt mox ibidem subditur, eoque veluti coagulo, animorum nexum coaluisse. Nihil enim frequentius, quàm vt interuentu Pontificum concilietur pax, & ineantur fœdera inter Catholicos Principes, pro ea veneratione quam Christi Vicario deferunt qui inter se dissident. Itaque quod Naz. orat. 9. aiebat de SS. Martyribus, eos esse nodos communes orbis terrarum, huc bellè aptari potest. Est item Pontifex alio sensu, paries intergerinus, & septum medianum faciens vtraque vnum; quatenus & Orientis & Occidentis populi, ad eum veluti ad Rubricam fidei & Sanctorum morum confugiunt; quodque ille tenendum faciendum præscripserit, vnanimiter amplectuntur, seruientes Deo humero vno, & vnam Religionem profitentes sub eius ductu.

Serenitas. Ioan. Sarisber. Epist. 22. S. Bernardus Epist. 166. Ioann. VIII. in Decreto de Sacrilegis, in Concilio Tricassino, Guigo Cartusianus præfatione ad vitam S. Hugonis Gratianopolitani, agens cum Innocentio II.

Non fuit hic Pontificis titulus prætermittendus, vel vt constaret, Romanum Pōtificem numerari inter Reges, vel etiam inter Imperatores, quorum esse peculiarem titulum *Serenitatem*, si antiquus vsus consulatur, est exploratum. Multorum ad id antiquorum testimonia addensat Iul. Bulergerus lib. 1. de Imperat. c. 25. Videtur autem *serenitas*, pro clementia & imperturbata placiditate vsurpari, quæ sunt Regum & Imperatorum dotes propriæ, à quibus sæpè trahuntur denominationes. Vnde S. Bernardus Epistola 218. *Serenitatem accipit pro benignitate.* [Redeat

Pp

(in.

(inquit) Serenitas, blando & benigno vultui, ac suo de-
nuò sole læta facies induatur.] Eodemque sensu Maxi-
mus Tyrannus Epistola ad Valentinianum Imperatorem,
donat eum titulò *Tranquillitatis*. Potuit item spectari se-
renatio & exhilaratio quam vel suo solo conspectu, subie-
ctis conciliat bonus Imperator, præsertim si ea sit facilita-
te qua Titus, generis humani deliciae. Erat enim Tito so-
lemne illud veluti effatum, *Neminem à Principe tristem
oportere discedere*. Quia ergo Romanus Pontifex maiesta-
te præfulget, & est Rex plusquam omnes Reges, haud abs-
re *serenitatis* quoque titulus in eum cadit. Quamquam
vt eum titulum in saculo alijs quoque quam Regibus aut
Regia Celsitudine conspicuis, laxato vocis rigore tribui vi-
demus; ita inter Antistites, S. Anselmus à Valeramo *sereni-
sissimus* dictus est. Nec S. Anselmus qui augustiores titu-
los à Valeramo delatos, puta *Minerua*, & *mons. Celsitudinis
Vestnae*, humiliter repudiat, de titulo *serenissimi*, sollicitus
fuit, ea ad Valeramum responsione, cui titulus est, de
Sacramentorum diuersitate. Sed & Fulbertus Epist. 57. Epi-
scopum Lexouiensem, *serenitatis* titulo honestat. Guigo
item Cartusianus Epistola ad Petrum Cluniacensem, cu-
ius fragmentum exhibet ipse Petrus lib. 7. Epist. 3. *serenita-
tis* titulo, donat eundem Petrum. Sicut Hugo Cluniacensis
Monachus Abbatem suum, vocat *serenissimum Patrem*.

*Seruator aureæ fidei catena, præcepto legislatoris ad nos us-
que deducta, omnibus B. Petri vocis constitutus Interpret.* Syn-
odus Chalcedon. Epist. ad Roman. Pontif.

Seruus seruorum Dei. S. Gregorius, & omnes deinceps
Pontifices.

Arrogantiam Ioannis Ieiunatoris Constantinopolitani
Patriarchæ, qui superbum nomen *Patriarchæ Oecumenici*,
siue *Vniuersalis* assumpserat, modestiæ insigni specimine
contundere volens S. Gregorius, vt scribit Ioannes Diaconus
lib. 2. de vita c. 1. & Anonymus apud Henricum Cani-
sium tom. 6. antiquæ lection. nec non Aluarus Pelagius
lib. 2.

lib. 2. de planctu Eccles. c. 13. itemque Archidiaconus & Ioannes Andreas ad proœmium sexti Decretaliũ & Ioannes de Anania ad proœmium primi Decretalium ac Genebrardus in Chronico anno 604. alijque passim; (malè refragante Francisco Ferrario lib. 3. de antiq. Eccles. Epist. c. 1. Eusebium Emiffenum tanto anteriorem S. Gregorio, in hanc rem allegante homil. in Dominic. 21. post Penr. cum ea homilia sit Auctoris Latini longè posterioris:) dimisso eo splendido titulo, quem vsurpare iure poterat, in sensu non excludente particulares Episcopos, cœpit vsurpare titulum *Serui seruorum Dei*. Imitatione fortè Damasi qui se ita inscripserat, rescribens Stephano Carthaginensi, & tribus Concilijs Africanis. Exemplo sanctissimi Gregorij, omnes deinceps Pontifices adhibuerunt eum titulum non iam obiter vt Damasus fecerat imitatione ab alijs nõ expressus, sed tanta constantia, vt rescriptum quod eo titulo careat, habeatur adulterinũ, vt scripsit Ioan. de Anania ad proœmium libri primi Decretalium. Et quamquam ab eodem S. Gregorio informatus S. Augustinus Angliæ Apostolus, inscribebat se ipse quoque seruum seruorum Dei, vt habent eius acta, id quod etiam sæpè facit Desiderius Caturcensis in Epistolis; & eundem sibi titulum adscribit Diedericus Aletensis Epist. 31. inter Gerberti Epistolas, necnon S. Ioannes Eleemosinarius in suo Testamento, & S. Augustinus in inscriptione Epistolæ 121. quorum vestigijs institisse videtur S. Bonifacius Epist. ad Fidradum Abbatem, constatque omnes reipsa posse ac debere præferre quod continetur hoc titulo. Tamen vsus inualuit, vt in actu signato, nemo se seruorum Dei seruum appellet, præter Romanum Pontificem, qui vt ait Gerso lect. 3. de vita Spirit. non ficta humilitate, sed Metaphysica & Morali ac Theologica veritate, seruum se omnium nominat. Consentaneè ad Origenem hom. 6. in Esaiam, & S. Hieronymum in Epitaphio Nepotiani, qui docent, Episcopos ad seruiendum non ad dominandum assumi. Quod maxi-

mè valet de Episcopo Episcoporum. Explodendus verò est Castaldus lib. de Imperatore q. 43. *in fine*, vbi cum Ioanne Fabro ait, Papam per iocum se vocare seruum seruorū Dei. Hoc falsò dicitur, nam ex animo & verè S. Gregorius eum loquendi modum induxit, & vsurpant successores. Sicque impletum videmus quod Christus prædixerat, *qui se exaltat humiliabitur*. Vnde scitè Glossa c. *quoties* 1. q. 7.

Roma tibi quondam suberant Domini Dominorum:

Seruorum serui, nunc tibi sunt Domini.

Sol luce veritatis irradians, in sua dignitatis ac fidei firmamento. Facundus lib. 12. c. 2.

Sol aeterni luminis. S. Maximus Epist. ad Marinum Diac.

Aureum planè & omnino cedro dignum fragmentum huius Epistolæ S. Maximi (non Constantinopolitani Episcopi Anno Christi 380. florentis, vt perperam allegat Onuphrius lib. 1. de primat. Petri parte 1. c. 9. sed Monachi & Martyris anno 656. clari) repræsentare hoc loco iuuat. Exhibet eo loco S. Maximus, Pötificem Romanum, vt solem æterni luminis, siue eum exhibere velit vt parelion quoddam solis iustitiæ Christi Domini, siue alludat ad Platonicum de sole dictum, quo sol, *Filius boni, & splendor ex aeterno Dei lumine procreatus* describitur. Et verò cum Philo lib. de Creat. Princ. Pontificem Hebræorum dicat habere in se verum solem intelligibilem, ac lucem vmbra carentem, quis neget idem multo magis dici posse de Pontifice summo Christianismi, in quo lux plena depulsis vmbis ac tenebris micare debet? Adhortans ergo Sanctus Maximus amicum, vt concors, & consentiens Romanæ Ecclesiæ semper persistat, sic ad eum scribit *sub Epistolæ finem*. [Omnes termini terræ, & quicunque vbi que terrarum Christum Dominum pura mente & Orthodoxa fide confitentur, quasi ad solem æterni luminis, ad sanctissimam Romanorum Ecclesiam, & eius confessionem ac fidem, intenti respiciunt, ex ipsa rutilantem splendorem recipientes spirituum & Sanctorum dogmatum; quemad-

quemadmodum sex illæ sanctæ Synodi sacræ, & à Deo dilectæ, disertis verbis, & magna cum religione exposuerunt, apertissimè pronunciantes fidei Symbolum. Ab initio enim aduentus Incarnati Verbi, vniuersæ vbique terrarum, Christianorum Ecclesiæ, hanc originem habuerunt, & fundamentum solum & maximum, contra quod nullo pacto portæ Inferi præualebunt, iuxta ipsiusmet Saluatoris nostri promissionem, vt habeat scilicet clauēs orthodoxæ in ipsum confessionis, & aperiat illis qui ad ipsam Romanam Ecclesiam cum pietate accedunt, veram & realem, & solam pietatem quærentes, & claudat è contra, & obstruat omne os hæreticum, quod loquitur iniquitatem in coelum.] Alludit ad hanc solaris lucis in Romano Pontifice sedem, Synodus Chalcedonensis, Epist. ad S. Leonem, cum ait, Apostolicum radium, suam sedem habere in Romano Pontifice, idque sæpè sparsum esse in Orientem. Recentiore memoria anno scilicet 1610. Melchisedec, Catholicus idest Patriarcha Armenorum, profitens per litteras obedientiã Paulo V. per analogias varias viginti quatuor capitibus comprehensas, Romanum Pontificem soli comparat. Exhibet eam Epistolam Bzouius in Pauli V. Elogio quod appinxit annalium tom. 17. ad annum 1471. illius Elogij cap. 27.

Speculator Christiano populo præsdens. Calsiod. libro 11. Epist. 2.

Omnes quidem Christiani Antistites, consentaneè ad illud Ezechielis, *speculatorem dedi te domui Israel*, titulum *speculatoris*, præferre possunt. Idque quid ferat, egregiè exponit S. Chrysostomus serm. 57. Tomi V. Græcol. breuiterque à S. Auito expressū est Epist. 49. verbis illis. [*Speculator sum, tubam teneo, tacere mihi non licet.*] Tamen omnium maximè idem competit Romano Pontifici, vt diserte docet S. Augustinus libro 1. contra duas Epistolas. Pelag. c. 1. dicens, omnibus quidem Episcopatus officio fungentibus cōmune esse, prospectare è specula, vt arceantur

tur lupi ab ouili, sed Romanum Pontificem (cuiusmodi erat Bonifacius ad quem scribebat,) in eo præminere, speculi pastoralis fastigio. Perpulchrè vero Coelestinus I. Epistola 2. ad Episcopos Galliæ, *initio*, quid hoc titulo Pontificis significetur, expressit, dicens de seipso. [Silere non possumus; cum ad hoc. vt ab illicitis retrocemos aliquos, officij nostri prouocemur instinctu: in speculis à Deo constituti, vt vigilantia nostræ diligentiam comprobantes, & quæ coërcenda sunt resecemus, & quæ obseruanda sunt sanciamus. Circa quamuis longinqua, spiritualis cura non deficit, sed se per omnia qua nomen Dei prædicatur extendit: nec notitiam nostram subterfugiunt, quæ in euerfionem regularum, nouellæ præsumptionis auctoritate tentantur.] *Notitiam* videtur sumere pro cura & prudentia: quæ frequens est verbi *nosco*, in scripturis notio; vel certè *notitiam* accipit, pro prospectu & contuitu, qui speculatoris est proprius. S. Bernardus lib. 2. de consider. c. 6. idem speculatoris munus egregiè exponit, dicens. [Blanditur cathedra? specula est. Inde denique superintendens sonans tibi Episcopi nomine non dominium sed officium. Quidni loceris in eminenti vnde prospectes omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enim verò prospectus iste, procinctum parit, non otium.] Sic ille alloquens Eugenium. Nec dissimiliter Petrus Cluniac. lib. 2. Epist. 2. alloquens Petrum Lugdunensem Episcopum, ex nomine *speculatoris* quo donari Episcopos animaduertit, & varijs scripturis demonstrat, è quibus infinitum opus contexti posse contestatur, eruit quanta sollicitudo sit Episcopo necessaria. Vnde excurrit in deterrimam multorum Antistitum sortem, qui nihil minùs agunt, quàm quod maxime deberent; speculari scilicet & excubare super gregem suum. Id quod Petrus Cluniacensis à Lugdunensi præsertim Episcopo deposcit, quem *non tantum Episcopi, sed Primatis vel Patriarchæ nomine insignitum*, ait *vt non tantum populi, sed etiam ipsorum Principum se Principem agnosceret.*

Hoc

Hoc Episcoporum plurimorum caput; *Inter quos, (vt superius præmiserat,) non minimum, imo magnum, & præcipuum, Dei dispositione obtineret locum, ita vt in omnibus Christiani populi spiritualibus principibus, nullum omnino haberet maiorem, nisi sanctæ & summae sedis Apostolicae præfulem.* Nimirum iste non aliquorum intra paucas prouincias, sed omnium absolute spiritualium principum princeps est, & super omnes planè speculatores, speculator est constitutus. *In summa specula positum, dixit S. Athanasius Epistola 2. ad Felicem, inde colligens, eius esse cæteris Episcopis & omnibus Metropolitanis inuigilare atque prospicere. Et eandem ob causam diligentior & ardentior tantòque onerosior ei incumbit in vniuersam Dei Ecclesiam prospectus.* Audi Alexandrum IV. eo diplomate quo proscripsit librū de periculis nouissimorum temporum. [Romanus Pontifex de summi Apostolatus specula vrbis & orbis, debita seruitute prospiciens, curis occupatur innumeris, & cogitationibus rapitur infinitis, quia eminentior cæteris sedes eius, sollicitudines sibi vehementiores accumulatur, & ipsius aucteritas potior, meditationes ei multiplicat ampliores. Quo enim altiùs præsidet, eo longiùs latiùsque circumspicit; & quanto plus potest officio, tanto maioris vigilantia sibi sarcina incumbente plus pensat, quoniam maxime dignitati potissima sollicitudo coheret; & altiorem honorem onus grauius comitatur, curaque profusior ardentioribus stimulis mentem vrget. Vnde cum alijs plebium fidelium pastoribus quibus grex Dominicus particulariter est commissus, immineat de suarum Ecclesiarum eminentia vigilantanter ad suas oues attendere; incumbit vtique Romano Præsuli, cui est grex ipse generaliter creditus, de sublimi Ecclesiarum vertice, sede scilicet Apostolica, propensius ad illum, & instanter intueri: quia cum hi suis limitatis populis præsent, singuli quidem singulis, hic sinè distinctione prælatus est Pontifex vniuersis; Dominicæ quidem vineæ custos generalis & cultor, & totius ouilis Catholici,

Pastor.

Pastorumque omnium summus Pastor.] Et quidem ex amore Christi, & eius ouium. Nam idcirco Ceretius, Salonius & Veranius ad S. Leonem scribentes, aiunt Romanum Pontificem esse constitutum in specula Charitatis. Ex eodem speculatoris titulo, argumentatus Paschalis II. Epist. 3. quæ est ad S. Anselmum, sic ait. [Si nostro silentio pateremur Ecclesiam felle amaritudinis & impietatis radice pollui, qua ratione possemus apud æternum Iudicem excusari, cum Dominus sub specie Sacerdotis dicat Prophetæ, *speculatorem dedi te domui Israel!* Non benè custodit urbem, qui in specula positus, dum non obsistit, eius hostibus diripiendam exponit.]

Possumus hunc Pontificis titulum accipere præterea in eo sensu quem suggerunt verba ista S. Hieronymi ad Heliodorum Episcopum in Epitaphio Nepotiani. [In te oculi omnium diriguntur. Domus tua & conuersatio, quasi in specula constituta, magistra est publicæ disciplinæ. Quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant.] Hæc si de simplici Episcopo verè dicuntur, quanto iustiùs de supremo? Nam & ipse Rex est in Ecclesia, ad cuius exemplum totus componitur orbis. Reginam alloquens S. Bernardus Epist. 189. [Attende (inquit) Reginam, cuius digna indignaue, non possunt latere sub modio. Super candelabrum sunt vt appareant omnibus.] [Non patitur claritas illa committere quod possit mobilis turba nescire.] Vt in simili ait Cassiod. lib. 3. Epist. 11. Differit luculenter in hanc sententiam Ioannes Sarisberiensis l. 3. de nugis Curial. c. 12. & breuiter id complexus est Guntherus eo Versiculo.

Abcondat solem, qui vult abscondere Regem.

Similiter ergo omnia Regum spiritualium, etiam si arcana videantur, facillimè vulgantur, suntque proinde velut in specula, è qua pateant omnibus, prostantque in exemplum.

Sponsus Ecclesie. Concil. generale Lugdun. adductum cap.

cap. *Vbi periculum.* de election. in 6. & ibidem c. *quoniam,*
de Immunitate, & Alensis p. 4. q. 83. membro. 3.

Propriè quidem ac per se primò, sponsus Ecclesiæ est
Christus Dominus, vt Baptista admonuit Ioan. 3. Nam &
eius semine seu spiritu fecundata Ecclesiæ, salua integri-
tate, ac proinde sponsa non vxor, gignit Deo liberos, qua
de re plenè in Tractatione de Cereò agno c. 1. & 2. Idque
volebat S. Bernardus Epist. 237. cum Eugenium monebat,
caueret ne se sponsum Ecclesiæ arbitraretur, qui duntaxat
esset sponsi amicus. Tamen qua ratione Pontifex dicitur
Pater filiorum quos Christus ex Ecclesiæ suscipit, nempe
extrinsecùs per doctrinam & sacramenta, cooperationem
aliquam adhibendo ad filiorum Dei procreationem de
Ecclesiæ; eadem prorsus ratione dici potest sponsus Eccle-
siæ, matris eorundem filiorum. Qui enim est legitimus pa-
ter filiorum, est sponsus matris illorum. Pulchrè in hanc
rem disserit S. Thom. Opus. 19. c. 4. *sub finem.* Sanè ob hanc
causam S. Ambrosius lib. 2. in Lucam, agnoscit quemcun-
que Episcopum esse Ecclesiæ suæ sponsum. Exponens enim
B. Mariæ cum Iosepho coniugium, & ostendens salua pa-
rentis virginitate, prolem inde extitisse, ait. *[Verè despon-*
sata, sed virgo; quia est Ecclesiæ Typus, quæ est imma-
culata sed nupta. Concepit nos virgo de spiritu, parit vir-
go sine gemitu: & ideò fortassè S. Maria alij nupta, ab alio
repleta, quia & singulæ Ecclesiæ spiritu quidem replentur
& gratia, iunguntur tamen ad temporis speciem Sacerdoti.]
Id est, sicut in tempore, & quandiu tempus erit, voluen-
turque secula, fiunt connubia, & sponsæ traduntur sponsis;
ita ad speciem eius quod fit in seculo & in temporali con-
nubio, quælibet singularis Ecclesiæ suo Episcopo copu-
latur, tanquam sponsa viro. Rata hæc habent benè mul-
ti Iuris periti quos adducit Gigas lib. de resid. Episcop. c. 10.
inde inferentes, causam cur Episcopus, (non autem infe-
riores Prælati,) Annulum gestet: est enim Annulus nota
coniugij: & ideò ille iam olim dixit omnis annularus, aut

Episcopus, aut vxoratus. Ad hæc, inde inferentes, Episcopum teneri residere, sicut vir tenetur adhærere vxori suæ. Indidem quoque inferentes, non posse Episcopum ab Ecclesia sua diuelli. In quam rem, argumento præsertim ducto ex hoc connubio, latè differit Vasques 3. p. d. 241. c. 3. excussus à Suare tractatu 7. de Relig. lib. 1. cap. 16. Item inferentes, non licere vni Episcopo duas simul obtinere Ecclesias, cum nemini liceat duas simul vxores obtinere. Quanquam quod Gigas, in hanc rem adducit illud Pauli, monentis oportere Episcopum esse vnius vxoris virum, non est ad mentem Apostoli Bigamos ab Episcopatu excludentis, non autem vnum Episcopatum duntaxat habendum esse, statuentis. De proportione inter huiusmodi connubium Episcopi cum sua Ecclesia, & viri cum vxore, videndus Euaristus Papa Epist. 2. & Turrecremata in c. *sicut vir* 7. q. 1. An autem spirituale hoc connubium contrahatur ante confirmationem, vt multi contendunt cum Hostiensi & Cardinale ac Abbate ad cap. *Cum inter canonicos*, de elect. an verò duntaxat contrahatur accedente confirmatione, vt latè contendit Gigas cap. illo 10. parum refert ad rem præsentem. Satis quippè nobis est, quod Episcopus saltem confirmatus, dicatur sponsus suæ Ecclesiæ. Hoc si de quouis Episcopo rectè dicitur per comparisonem ad suam Ecclesiam cui præest, quidni Episcopus vniuersalis Ecclesiæ, dicendus cōsequenter sit vniuersalis Ecclesiæ sponsus? Hinc habetur, absurdè prorsus ac insanè Hotomanum, libro contra Bullam Sixti V. cap. 2. effu-
tiuisse, vocare Romanum Pontificem sponsum Ecclesiæ, esse
Blasphemiam, quæ nulla unquam ex Erebo prodierit capita-
lior aut detestabilior, cum id sit Pontificem statuere pro cum-
Regina & Regi Regum cornua appingere. Responsio vno
 verbo est: Hæreticus es, gratis furis, & peruersè zelas spon-
 sam Christi, qui ab ea es alienus. Nos neque Reginae, pro-
 cum, neque Christo riualem inducimus, qui Christum &
 vnum, & solum primarium Ecclesiæ sponsum nouimus,
 cuius

cuius nos Patris semine cœlesti fatos, & in spem æternæ hæreditatis ab eo solo obuenturæ, progenitos gratulamur. Sicut tamen alios suos titulos Christus, qua est erga genus nostrum benignitate, cum plerisque puris hominibus cõmunes esse voluit, ac nominatim qua erga Romanum Pontificem, Vicarium suum gratia plerosque titulorum sibi principaliter propriorum, illi communicare dignatus est, (vocatur enim Christo ipso auctore, pastor ouilis, & Ecclesiæ caput, vtique visibile ac Christo per omnia subordinatum:) ita de sponsi Ecclesiæ titulo eidem Pontifici attributo philosophamur, citra Christi iniuriam, imo cum summo eius honore, & summe erga nos prouidentie suspèctione. Differit de hoc Pontificis titulo plenè, Turrecremata lib. 2. summæ de Eccles. à c. 27. ad 31.

Sublimitas cui omnium Ecclesiarum sollicitudo à Deo commissa est. Petrus Cluniac. lib. 4. Epist. 10.

Sublimitas Apostolica. Concil. Triburiense c. 30.

Succesor Petri, in arce summi Pontific. positus. Iuo Ep. 288.

Succesor & vicarius Petri Apostoli. S. Anselmus libro ad tres Valerami qq. initio.

Succesor Piscatoris. Hieron. ad Damasum Epist. 57.

Succesor B. Petri, cœlo tantum debens innocentiam. Ennod. in Apolog.

Benè & legitimè Rom. Pontifex *succesor S. Petri* vocatur, nō modò quia Episcopatui Romano particulari, quem S. Petrus per seipsum tenuit, ipse quoque specialiter præest, qua ratione Episcopus Ephesinus, est succesor S. Ioannis Euangelistæ, & Hierosolymitanus S. Iacobi: sed etiam quia S. Petro subrogatur, cum pari potestate Apostolicæ plenitudinis; quo pacto neque Ephesinus neque Hierosolymitanus Antistes, successit ei Apostolo qui aliquando eandem sedem obtinuit. Auctor Operis de Regim. Princ. l. 3. cap. 10. vocauit quoque Romanum Pontificem Christi Succesorem: vt & Gennadius in respons. pro Synodo Flor. artic. de Papa sect. 2. quod simpliciter loquendo non esse

affirmandum, cum Christus eo quod maneat in aeternum, sempiternum habeat Sacerdotium iam supra monui. Et tradit etiam Laelius Zechius lib. de Republica Eccles. c. 1. num. 4. Quare illius operis Auctorem non esse S. Thomam qui propriissime loqui solet, recte statuit Bellarminus l. de Script. Eccles. in S. Thoma; Impegit vero ad eundem lapidem, & Pontificem S. Petri successorem; Sanctum vero Petrum, Christi successorem appellauit, Henricus Kalteisen in replica pro Oratione de libera praedicat. Verbi Dei, in Concilio Basil. S. consequenter replicans inuehit. Sed haec locutiones scitent proprietatibus, ut dictum est. Minus improprie Petrus Blesensis Epist. 113. Episcopum Eboracensem vocauit successorem & vicarium S. Petri, non eadem ratione qua Romanus Pontifex successor S. Petri, nec raro eodem sensu, eius Vicarius dicitur, sed quatenus omnes Episcopi in suis Dioccesibus vocantur ad pascendas Christi oves, sicut S. Petrus vocatus est ad vniuersum ouile regendum atque pascendum. Quid porro ferat vox *successoris S. Petri*, intelligi potest ex luculenta expressione successoris S. Marci, quam exhibuit Naz. agens de S. Athanasio orat. 21. [Apostolico (inquit,) & spirituali modo, ad Marci thronum euehitur, non minus pietatis quam principatus successor. Ut enim si hunc spectes, remotissimus ab eo futurus est, ita si illius rationem habeas; statim illi proximus inuenietur. Quae quidem proprie successio existimanda est. Nam qui eandem fidei Doctrinam profiteatur, eiusdem quoque throni socius est: qui autem contrariam sententiam tuetur, aduersarius quoque in throno censeferi debet. Atque haec quidem nomen, illa vero rem ipsam & veritatem habet successiois. Neque enim qui per vim irupit, successor habendus est, sed qui vim perpeffus est; nec qui leges violauit, sed qui modo legibus consentaneo electus est: nec qui contraria dogmata tenet, sed qui eadem fide praeditus est. Nisi quis fortasse ita successorem dicat, quemadmodum in morbum sanitatis; & te ne-

bras

bras luci, & tempestatem tranquillitati, & mentis alienationem prudentiæ succedere dicimus.] Quod S. Gaudentius Tractatu in die suæ ordinationis, vocauit S. Ambrosium S. Petri successorem, aliò pertinet. Significare enim voluit S. Gaudentius, B. Ambrosium idipsum tunc facturum alloquendo populum pro omnibus Episcopis ibi adunatis, quod fecit S. Petrus cum os fuit omnium Apostolorum, respondens Christo pro omnibus. Quæ ratio denominandi S. Ambrosium successorem S. Petri, est planè extranea huic negotio.

T

T Enens principatum sedis in Ecclesia per cunctum orbem patente. Sexta Synodus Epist. ad Agathonem.

Terra super quam fundata est Ecclesia. Origenes in c. 6. ad Romanos.

Terra sancta, locus Petri, locus illius quem constituit Dominus. Dominum Domus suæ, principem omnis possessionis suæ. S. Bernardus Epist. 237.

Tesaurus supernarum potestatum. S. Chrysostomus in Encomio SS. Petri & Pauli.

Dixit hoc de S. Petro prout Pontifice B. Chrysostomus; quia in hac eminentissima orbis præfectura, quæ Angelis olim concredita videbatur, locum occupat supernarum potestatum. Non enim Angelis commisit Deus orbem terræ futurum; hoc est Ecclesiam, sed quamuis ei adsint tutores ac curatores, præpositum tamen habet solum S. Petrum, eique pro tempore sufficiens in eodem munere. Itaque concinnè ibidem S. Chrysostomus, S. Petrum vocat *Angelicorum ordinum expoliatores*.

Thronus supremus verticalis, in quo Christus fidei clauis posuit, aduersus quem non præualebunt, usque ad consummationem portæ inferi, ora scilicet Hæreticorum. Theodorus Studita Epist. ad Naukratium.

Trans

Tranquillitas via Christiana. Gabriel Archiepiscopus Nesno in calce Synodi Chaldeorum.

Tuba Euangelij. Acta S. Agapeti quorum plagula est apud Gratianum c. *Agapetus*, de Consec. distinct. 1.

Tuba sanctissimi Spiritus. Theodoretus Epist. ad Sanctum Leonem.

Omnes quidem Christiani Doctores sunt tubæ Spiritus sancti; tum quia per eos insonat verbum salutis nostræ, cuius cura Spiritui sancto appropriatur. Et hac ratione Origenes homil. 7. in Iosue, tubas quibus euerfa est Hiericho, Apostolis & Apostolicis viris accommodat. Item Prosper lib. 1. de vocat. gent. cap. 20. verba illa Christi, quibus sacri prædicatores ad excitandos fideles vtuntur, *Venite ad me omnes &c. vocat, pietatis tubam, toto terrarum orbe resonantem*: Tum etiam quia sicut tuba sonum non spargit, nisi inflata à tubicine, ita neque qui alijs erudiendis incumbunt, possunt reuera aliquid præstare ad salutem pertinentem, nisi mouente Spiritu sancto. Quod circa sacras tibias in simili metaphora pulchrè attigit S. Basilius in Psalm. 29. Sunt verò etiam qui legitime tractant Dei verbum tubicines in bello sacro, vt consideratum est agendo de Christo Rege virtutum, & primario exercituum Dei Imperatore. Tamen hæc omnia antonomasticè & præcipuo quodam iure, cadunt in Romanum Pontificem, cuius solius est proponere infallibiliter sacram doctrinam assistente ipsi ea in parte Spiritu sancto: Et cuius etiam est, omnes ad bellum sacrum contra errores & vitia potenter animare. Vnde si S. Hilarius à S. Hieronymo in Apolog. aduersus Ruffinum, iure dictus est, *Vir eloquentissimus, & contra Arrianos Latini sermonis tuba*; Insinuando alias fuisse aduersus os tubas Græci sermonis, puta Athanasium, Nazianzenum, Basilium, & alios: meritò S. Leo, præsertim quatenus Romanus Pontifex, tuba Spiritus sancti audire potuit. Neque verò desideratur in hac parte ea analogia, qua tuba bellicum instrumentum est, assumprum ad in-

cen-

cendendos omnes ad prælium. Quod esse Romani Pontificis maximè proprium, Alexandro III. in hunc modum denunciabat Petrus Cellensis Epist. 95. [Sic iam totius nostræ Christianitatis religio in teipuit, ut vix in toto grege Christiani populi aliqui inueniantur qui non malint sub ficu & oliua terreni honoris & delectationis delitescere, quàm procul odorari bellum, & audacter occurrere in occursum cum filijs Benjamin & dimidia tribu Manasse, expediti, armatis inimicis Christi. Ad vos itaque Pater sanctissime, qui estis in corpore Ecclesiæ caput de quo oleum non deficit, & qui Australe sufflatorium habetis, respicit desides excitare, excitatos verò, ad meliora, & viciniora saluti iuuare & impellere.]

Turris stabilis. Chrysostomus homilia de Petro & Elia.
Turris fortitudinis. S. Bernardus Epist. 257.

V

Vas Catholicum. Acta S. Agapeti, quorum fragmentum habet Gratianus cap. *Agapetus*, de consecrat. distinctione 1.

S. Augustinus, SS. Apostolos Petrum & Paulum collaudans serm. 26. de Sanctis, S. Paulo titulum *Vasis* attribuit, non S. Petro: respiciens ad illud Christi de Paulo, *Vas electionis, est mihi iste*; Cæterum ita nomen *Vasis* exponit, ut iure ab Auctore Actorum Agapeti, potuerit ad Romanum Pontificem, quatenus Pontificem supremum, aptari. Sic enim loquitur S. Augustinus. [Paulus à Domino vas electionis est nominatus. Bonum vas, de cuius plenitudine substantia vitæ populis semper erogatur, & plenum est. Optima Apostolorum nomina, *petra* & *vas*, necessaria sunt Domui Saluatoris. Domus enim petrarum fortitudine construitur, vtilitate vasis ornatur. Petra ad firmitatem, ne labantur, sustentat populos; vas ad custodiam, ne tententur, operit Christianos.]

Nihil

Nihil expeditius quàm perspicere, qua ratione verum sit, plenitudine vasis Catholici, à Deo in Romana sede prouisi; Domum totam Saluatoris, accipere substantiam vitæ; doctrinam inquam fidei sanam, ex qua iustus viuit: In eodem item, vt in vase ad custodiam, teneri Catholicos omnes. Itaque haud absurdè Auctor Actorum S. Agapeti, imitatus fortassis hunc S. Augustini locum, aptauit ad Romanum Pontificem, quod de S. Paulo dictum legerat. Accedit Analogia inter Paulum & Romanum Pontificem in conuersione gentium. Nam sicut Paulus fuit vas electum ad portandum Christi nomen in gentibus, ita Romani Pontificis maximè proprium est, inuigilare gentium conuersioni; idque vt efficerent prisca Romani Pontifices, nulli labori pepercerunt vt diligenter profequitur Stapletonius lib. 2. de magnitud. Rom. Eccles. c. 5.

Vertex Apostolicus Præfulum. S. Athanasius cum Collegis, Epistola ad Felicem II. Episcopi Africani ad Theodorum Papam, adducti in Concil. Lateran. sub S. Martino, Consultatione 2.

S. Petrum, dici *Verticem Apostolorum*, frequens admodum est. Sic enim præter cæteros eum nominat S. Chrysostomus Homil. 83. in Matth. & homil. de Petro & Elia, & Auctor Hypomnestici de Anastasio Apocrifario in Collectaneis Anastasij. Proportione ergo, Successor S. Petri, *Vertex Apostolicus* denominatus est, præsertim ob continuatam in eo, Apostolicam verticis Apostolorum potestatem.

Vertex Apostolicus Præfulum, cuius vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, quàm reuelare laudanda. Episcopi Africani Epist. ad Damasum.

Vertex Ecclesiarum, super cuius firmamentum, Ecclesie columna, qui Episcopi intelliguntur, confirmatae sunt. S. Damasus Epist. 4.

Vertex membrorum omnium Ecclesie. Sanctus Augustinus serm. 124. de tempo.

Idest

Idest caput Ecclesie. Vertex, quippe membrorum, & supremum omnium, aliud non est, quam caput.

Vertex sacer, firmamentum à Deo fixum, & immobile, & tituli fidei forma lucidissima. Sergius Cyprius Epistola ad Theodorum Papam, adductus in Concilio Lateranen. sub Martino Consult. 1.

Videfis supra V. *Firmamentum à Deo fixum.*

Vertex sacer & immortalis. Concil. Chalcedon. Sæpe Actionene 8. 9. & 10.

Solus Deus habet immortalitatem, id est Interprete Diuo Ambrosio, indefectibilitatem moralem & impeccabilitatem. Ea ergo ratione, Pontifex Romanus in rebus fidei & doctrina morum, dicitur *Immortalis*, quia errare non potest docens è cathedra. Accedit indefectibilitas sedis, quamdiu mundus perstabit. Vno enim auulso Pontifice, prouidente specialiter Deo ad bonum Ecclesie, non deficit alter. Itaque sicut olim cohors cui perpetuo sufficiebatur milites cum primùm aliqui obibant, retulit appellationem *cohortis Immortalis*; ita Romanus Pontifex, (quod alie quædam Ecclesie non habuerunt, etiam si Apostolos habuerint Episcopos,) ob perpetuam nec vnquam intercisam successionem, dici potest *Vertex Immortalis*.

Vicarius amoris Christi, ab eo in cælum eleuato relictus. S. Ambrosius Lucæ ultimo. Augusti Tract. 123. in Ioan.

Vicarius Apostolicæ Sedis. Symmachus in Apologetico, Gelasius Epist. 8. Concil. Romanū in causa Leonis Tertij.

Non est sensus, Pontificem Romanū tenere vices Apostolicæ Sedis, quæ aliud non est quam auctoritas ipsiusmet Pontificis. Sensus ergo est, Pontificem esse Vicarium, supple Christi, & tenere sedem Apostolicam q. d. *Vicarius Christi qui est in Sede Apostolica.* Et ita quoque accipiendus est, ille alius, (quamquam non alius,) titulus, quo Pontifex denominatur, *Vicarius throni Apostolici*, insigni loco Concilij Chalcedonensis, qui habetur apud D. Thomam Opusc. 1. *sub finem*, in hæc Verba. [Si quis Episcopus

pus prædicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad beatissimum Episcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petrum petram refugij, & ipsi soli libera potestate loco Dei sit ius discernendi Episcopi criminati infamiam, secundum claves à Domino sibi datas &c. & omnia definita ab eo, teneantur, tanquam à Vicario Apostolici throni.] Hic locus non extat quidem in vulgaribus Concilij Chalcedonensis exemplaribus. Tamen de fide S. Thomæ allegantis, nemo sanus dubitarit. Præsertim cum Græci quibus cum agebat, nusquam legantur obiecisse, locum esse supposititium. Necessè igitur est, admittere, vel vitio Librariorum, vel Græcorum solito flagitio, locum à S. Thomæ citatum intercidiisse. Ait Canus 6. de locis c. 6. Iam olim S. Gregorium l. 5. Registri Epist. 14. quæstum esse de huius loci obliteratione siue rasura, facta per Græcos. Sed si tempore S. Gregorij iam facta erat erasio, ubi potuisset eundem locum legere S. Thomas? Deprauatio autem quam S. Gregorius Græcis obijcit, spectat Canonem ab Anatolio subintrusum de prærogatiua Sedis Constantinopolitanæ post Romanam; non autem Canonem propositum de Romani Pontificis suprema auctoritate, tanquam Vicarij Apostolici throni.

Vicarius Christi. S. Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. 24. S. Bernard. 2. de consid. c. 8. & l. 4. cap. 7. Eugenius cum Concil. Florent. in literis vnionis.

Confirmant hunc Romani Pötificis titulum, benè, multi Doctores quos collegit Cenedo 1. Collectaneorum iuris Canonici titulo 47. n. 3. Est enim peruulgatissimus. Quamquam aliquando alij Antistites leguntur dicti Vicarij Christi, vt S. Thomas Cantuariensis apud Blesensem Epist. 27. Et in libello supplicæ Cosmæ ad S. Ioannem Alexandrinum in huius Sancti viri historia per Anastasium Biblioth. c. 13. S. Ioânes vocatur Sanctissimus & ter Beatus Pater Patrum, Vicarius Christi. Sed Romanus Antistes, differentius præ alijs omnibus hoc nomen hæreditauit. Non enim ea tantum

generali ratione dictus est Christi Vicarius, qua omnes Antistites ac Sacerdotes exhibent aliquatenus Christū, & qui eos audit Christus audit: sed ea insuper singularissima, quod Christus externa ac visibili cōuersatione à nobis elō-gandus, Vices ei suas generaliter super gregem vniuersum cōmisit, cum ea potestatis plenitudine quæ & necessitatibus ouium accommodata, & Vicario Summi Pontificis Christi, esset non indecora: quod solus inter omnes Antistites habet Roman. Pontifex, & propterea à S. Bernardo, *unicus Christi Vicarius* denominatus est l. 2. de confid. c. 8. Verbis illis [Discipuli nauigabant, & Dominus apparebat in littore; quodque iucundius erat, in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia Dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis Pontificij Petri, per quod non nauem vnā, vt cæteri quique suam, sed sæculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim sæculum est; naues, Ecclesiæ. Inde est quod altera vice instar Domini gradiens super aquas, vnicum se Christi Vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Si quidem aquæ multæ populi multi, ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est, grauissima nauis facta ex omnibus, ipsa vniuersalis Ecclesia toto orbe diffusa.] Hoc aliter dici potest, Romanum Pontificem esse vnicum Christi Vicarium generalem, quamuis idcirco non excludantur alij subordinati & particulares Christi Vicarij, quales sunt omnes Antistites. De hoc munere Vicarij Christi, agnoscendo in Romano Pontifice, insigniter philosophatur Cardinalis Polus lib. de Concilio ad q. 23.

Aliò autem pertinet, quod Petrus Blesensis Epistola 9 r. pauperem quemlibet, ait esse Christi Vicarium. Neque enim Blesensis, spectauit iurisdictionem, ratione cuius Pontifex Maximus dicitur Christi Vicarius simpliciter & absolute; cæteri autem Antistites, cum addito diminuentē: sed significare tantum voluit, Christum sibi ipsi, pro sua

bonitate factum ducere, quod fit pauperibus ex Christiana charitate, iuxta illud Matthæi 25. *quandiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Ex quo capite, immensam Christi erga nos cōdescensionem qui se in omnibus egentibus egentem præstiterit, demiratur Saluianus lib. 4. ad Ecclesiam *sub medium*. Benè etiam S. Chrysof. homil. 15. in ad Romanos, *in morali*. Similiter aliò pertinet, quod Origenes hom. 22. in Luc. vocat Spiritum sanctum, *Christi Vicarium*, quem ait effecisse, vt qui valles eramus, implemur, & montes efficeremur; nimirū exequendo in nobis per suā gratiam post Christi abscessum ex hac vita mortali, quod Christus hīc viuens faciendum docuerat; parato ad faciendum per suā merita supernaturali subsidio. Quæ vicaria, Spiritus sancti opera, longè alia est quā ea de qua agimus. Et proportione seruata omnes Apostoli quia post Christi abscessum, vice eius prædicauerunt & docuerunt mortales, dicti aliquando sunt Christi Vicarij. Ita enim loquitur creditus Ambrosius 1. Cor. 3. & in caput 1. ad Rom. Sed qui vices Christi principaliter & autonomasticè tenet, est solus Petrus, & quilibet pro tempore successor Petri. Quod denique S. Ignatius initio Epistolæ ad Trallianos; ait, Diaconum esse Christi Vicarium, sicut Episcopus est typus Patris æterni, non fert Diaconum esse Christi Vicarium eo modo quo nunc loquimur; sed pertinet ad honorificandum ministerium Diaconi, qui diuinum calicem populo ministrabat, sicut Christus illū porrexit Apostolis.

Vicarius Generalis Christi, solus in mundo. S. Birgitta l. 7. reuelat. c. 19.

Rectè *solus*. Alios quippè Vicarios particulares, omnes legitimos superiores; habet in mundo Christus Dominus, sed nemo illi est Vicarius Generalis in mundo toto, præter Pontificem Romanum. Hinc peruulgatum est apud iurisperitos, Christi & Pontificis Romani vnum esse tribunal; sicut non nisi vnum tribunal est, Episcopi, & Generalis Vicarij. Multos de Pontifice ita locutos, adducit Ricciullus

ciullus l. 9. de iure person. extra Ecclesiam c. 2. nu. 11. & Hieronymus Gigas l. de residentia Episcoporum cap. 5. ac Troilus Maluetius l. de Canonizat. Sanctorum dubio 2. num. 10. ubi nominatim adducit Baldum ad l. *Barbarius Philippus* ff. de offic. Præto. dicentem [Papa est supremus Dei Vicarius, & qui contrarium dicit mentitur.]

Vicarius crucifixi. Petr. Blesenf. Epist. 144. Ioannes Sarsber. Epist. 193.

Vicarius B. Petri. Mathildis Regina Anglorum apud S. Anselmum l. 3. Epist. 99. Felix III. Epist. 4. ad Zenonem, Vigilus in Encyclica ad omnes fideles, Stephan. III. *sub finem* Epistolæ, datæ nomine S. Petri. Leo IX. Epist. ad Michaellem & Leonem c. 12. Ennodius in Apolog. c. 4. S. Bonifacius in professione suæ fidei. S. Bernard. Epistola 183. Arnulphus Lexou. Epist. 19. Idem habetur cap. *Ego Ludouicus* distinct. 63. & cap. *Constantinus* dist. 96. & cap. *quoties* 1. q. 7.

Hic titulus tametsi à multis vsurpatus, improprietate loquendi laborat, vt rectè asserit Strozzius lib. 1. de Vicario Episcopi q. 3. nu. 7. & F. Nicolaus Eymericus tract. de potestate Papæ *serè Initio*, qui M. S. habetur apud Prædicatores Auenionenses. Vt autem bonus sensus ei titulo subsit, accipiendus est de Vicario, non qui locum alterius teneat à quo dependeat, & iurisdictionem adhuc habeat, sed cui sufficiatur independenter, & cum pari potestate. Sic filius qui patri subrogatur in munere Iudicis, dici potest Iudex vice Patris, ac proinde audire potest eius Vicarius; non tamen eo modo, quo Vicarius Episcopi superstitis, dicitur Vicarius eius; quia ita habet cum eo idem tribunal, vt tamen ei subijciatur, pendeatque ab illo in suæ iurisdictionis vsu; sed tantùm quia post eum gerit munus illud. Sic Glossa Clement. 1. de Iure iur. in verbo *Vicarium* & Nauar. comment. de Iubileo c. 20. *in fine*. Imo Suidas & Phaurinus, hanc esse protritam illius vocis notionem apud Romanos prodiderunt. Βικαριος ἢ δειδοχος ἀπὸ Παπῶν, idest,

idest, Vicarius, apud Romanos successor. Hac ratione S. Cyprianus Epist. 67. *ad finem*, vocat S. Stephanū Papam, Vicarium & successorem SS. Lucij ac Cornelij, anteriorum eiusdem sedis Pontificum; à quibus liquet eum nulla ratione dependisse. Sicut neque nunc Pontifex, vlla ratione dependet à S. Petro, in vsu suæ potestatis. Nec quod sæpè contestatur, se aliquid indicere aut vetare, *auctoritate SS. Apostolorum Petri & Pauli*, eam dependentiam confirmat. Sensus enim tantum est, edictum vel interdictum quod fertur, manare ab auctoritate Pontificia suprema, qualem habuit ordinariam S. Petrus, extraordinariam vero B. Paulus. Eodem sensu Adeodatus Papa in Priuilegio concessō Monasterio S. Martini; ait, Romanos Pontifices S. Petri, auctoritatem, successione ac vice nactos esse.

Fortassis tamen aliter titulum propositum acciperent, qui cum Iona Aurelianensi lib. 2. de Imag. *sub finem*, arbitrarentur Sanctos Prælatos iam vita functos retinere illam ipsam potestatem iurisdictionis qua in hac vita potiebantur. Verba Ionæ excutientis illud Psalmi 44. à Claudio Taurinensi allegatum, *pro patribus tuis nati tibi sunt filij*, ita habent. [Nec tamen credendum est, vel istos, (vice iustorum defunctorum substitutos, à quibus S. Ecclesia pastoralis auctoritate gubernatur,) percipere prædecessorum dignitatem, nisi in quantum æquitatis libramen tenuerint: nec illos amittere iura iudicialia, cum hominem exuentes ad vitam transeunt potiore.] Iuxta quam doctrinam, Pontifex Romanus dici posset Vicarius S. Petri, quia loco S. Petri exercet eandemmet iurisdictionem, qua S. Petrus absens etiamnum potitur. Qua ratione Vicarius Generalis, superstitite præsertim sed absente Episcopo, omnia in Episcopatu administrans loco Episcopi, dicitur eius Vicarius. Hac tamen explicatio tituli propositi, est omnino repudianda, cum innitatur ruinoso fundamento perseverantis in Sanctis Antistitibus vita functis eiusdemmet iurisdictionis qua potiti in vita fuerant. Itaque perstantium

dum est in notione proposita tituli prædicti .

Porro cur aded frequenter, & Patres, & præsertim Pontifices, præfecturam S. Petri ingerant, & eius Vicarios esse Romanos Pontifices, ad sensum propositum dicant, nec raro etiam in diplomatibus profiteantur, se auctoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli aliquid statuere; ratio est, quia ea ratione concedita S. Petro primùm, ac post eum reliquis Pontificibus, suprema in Ecclesiam potestas, reuocatur in memoriam, prolatis eius veluti titulis, ac Christi diplomate quod est exhibitum S. Petro. Accedit quod ad huius dubij extricationem considerat Nicolaus Eymensis Tract. de potestat. Papæ q. 5. quod S. Petrum, post huius tabernaculi depositionem, vt ipse olim spondit, cum omnium fidelium, tum præsertim suorum in sede Pontificia successorum, singularem ac præcipuam habere curam & suis apud Deum precibus curare, vt non deficiat in sede sua fides vera, persuasissimum omnibus semper fuit. Itaque quoadmodò videtur in successore viuere, & cum eo regere Ecclesiam, iuxta illud Sancti Leonis serm. 2. de sua assumpt. [Qui (S. Petrus) nunc plenius & potentiùs ea quæ sibi commissa sunt peragit, & omnes partes officiorum, in ipso & cum ipso per quem est glorificatus exequitur.] Nec ita multo post. [Cuius in sede sua viuunt potestas, & excellit auctoritas.] Subdit denique [in persona humilitatis meæ, ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ouium custodia perseverat, & cuius etiam dignitas in indigno hærede non deficit.] Apertissimè quoque Petrus Chrysol. in Epist. ad Eurych. [Beatissimus Petrus qui in propria sede viuunt ac præsidet, præstat querentibus fidei veritatem.] Quæ verba mutuatus est Nicol. I. ad Consulta Bulgaro. c. 106. Non dissimiliter Patres primi Concilij Arelatensis in Synodica ad S. Siluestrum sic eum affantur. [Recedere à partibus illis non potes, in quibus Apostoli sedent.] Obea ergo quæ dixi subsidia à
S. Pe-

S. Petro successoribus exorata à Deo, S. Petrus fictione iuris censetur etiam nunc in sede sua viuere, eique præsidere; atque ita ob reuerentiam tanti Apostoli, Pontifex successor, etiam si pari cum eo potestate planèque independente ab illo (nisi ratione precum, & protectionis,) regat Ecclesiam, appellatur *S. Petri Vicarius*, laxato vocabulo. Aliter, sed eodem sensu, idem expressit Pelagius I. Papa Epistola ad Vigilium Episcopum, cum dixit. [Memor sum me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cuius à Domino nostro I E S V Christo, est glorificata confessio, & cuius fides, omnes quidem hæreses destruit, sed maximè impietatem præsentis erroris expugnat.] Agebat de hæresi inficiante Patrem & filium esse vnum Deum.

Cæterùm alij aliquando Episcopi præter Romanum, dicti leguntur Vicarij B. Petri, vt S. Modoaldus in eius historia l. 2. cap. 11. & Episcopus Battoniensis à Petro Blesensi Epist. 148. nec non Eboracensis ex eodem Epist. 113. Imo quilibet Antistites à Petro Cellensi l. 7. Epist. 8. vt ex his eius verbis apparet. [Quando & vbi simile factum est in regno Franciæ, vt remotis omnibus simoniæ speciebus, nullis munerum suffragijs incumbentibus, nullis clientum vellitationibus pruritus aurium excitantibus, solus Dei honor, & populi salus, in Episcopali electione quæreretur? Certè hoc in rationali & superhumerali tuo, (Pater amatissime,) stylo ferreo, vngue adamantino scribetur, quod in Vicarijs Petri eligendis, nulla te mouet humana gratia, nullus carnalis affectus, nulla pecuniæ auaritia.] Scribit ad Vvillelmum Metropolitanum Senonensem atque Rheimensem, qui alios B. Petri Vicarios non potuit eligere, quàm Episcopos inferiores; quales ibi Petrus Cellensis recenset benè multos. Hos ergo vocat *B. Petri Vicarios*. Id quo sensu dicatur, expositum est V. *Successor B. Petri*.

Vicarius sanctissime sedis B. Petri. Alcuinus Epist. 63. quæ est ad Adrianum I.

Vicarius summus S. Petri, cuius principatus sicur eminet,

ita

ita ab omnibus metuendus est & amandus. Synodus Tarraconensis Epist. 2. ad Hilarum.

Ecclesia tota, est vnus Episcopatus vniuersalis, iuxta S. Cyprianum, cuius partes singulae per varios Episcopos reguntur; Ipse verò totus, S. Petro & eius Successoribus tanquam vniuersalibus moderatoribus est cōcreditus. Sicut ergo Romani Pontifices, dicuntur Vicarij S. Petri, ob eam curam quam S. Petrus adhuc impendit Ecclesiae vniuersalis rectoribus sua apud Deum protectione & intercessione: ita alij quoque Antistites, in quorum sollicitudinis partem venit simili modo S. Petrus, dici possunt eius Vicarij. Ea que ratione, Romanus Pontifex qui est omnium Episcoporum summus, dici potest *summus S. Petri Vicarius*, id est supremus inter S. Petri Vicarios. Hincmarus Opusculo 45. Capitem c. 16. *vocat specialem S. Petri Vicarium.*

Vicarius Apostolorum in sede B. Petri: Luitprandus l. 6. rerum per Europam gestarum in vita Othonis Primi.

Vicarius SS. Apostolorum Petri & Pauli. Episcopi provinciae Turon. Epistola ad Nomenclium, quae est numero 84. apud Lupum Ferrariensem. Auctor vitae Ludouici Pij anno 779. & anno 806. Luitprandus Ticinensis lib. 1. rerum per Europam gestarum c. 8. Vide Superius, V. *Sedes Sanctorum Petri & Pauli.*

Vicarius Apostolorum. Alcuinus Epistola 27. quae est ad Leonem Papam:

Vice Christi fungens & summo Pastorum in Apostolica dignitate succedens. Petrus Damiani Opuse. 17. c. 4.

Summus ille Pastorum, est S. Petrus. Nam Christo qui sempiternum habet Sacerdotium, nemo succedit.

Vices B. Petri gerens, in totius Ecclesiae apice sublimatus. S. Gregorius l. 2. Epist. 33. V. Valafridus l. de rebus Eccles. c. 1.

Vir sedis Apostolicae qui vniuersam plenitudinem Catholicae Ecclesiae bene ducit, & ordinatè secundum diuinam legem deducit. S. Maximus Epist. ad Petrum illustrem.

Vir Apostolicus & Sanctissimus, tenens primatum in sacris

Sf

ordi-

ordibus, S. Emmetannus vt refertur in eius Actis.

Videtur Vir Sanctus, Ecclesiam sibi representasse, vt statum Imperij aut Regni, in quo sunt varij ordines, quorum omnium caput est Imperator aut Rex. Aequè in Ecclesia Imperio sunt varij ordines, quorum caput est Romanus Pontifex. Iustum volumen de hoc imperio & varijs eius ordinibus, edidit superiore saeculo Isidorus Isolanus. Breuem summam quæ huic titulo possit esse pro Glossa, accipe ex V Valastido lib. de Rebus Eccles. c. 31. rescissis nonnullis. [Ostendamus ordinationes mundanae sapientiae, in spiritualem Ecclesiae vniuersalis Rempublicam sacris distinctionibus commutatas, in similitudinem antiquae historiae; quæ vel pecuniae Aegyptiorum in usum tabernaculi, vel cedri de Libano caesa in templi aedificationem profecisse; Rahab, quoque, & Ruth, & Achior in numerum populi Dei translati narrantur. &c. Comparetur ergo Papa Romanus, Augustis & Caesaribus. Patriarcha verò patricijs, qui primi post Caesares in Imperijs fuisse videntur. Ita & isti, qui satis pauci sunt, primi post triumfedium praesules, habentur. Deinde Archiepiscopos, qui ipsis Metropolitanis praeminent. Regibus conferamus, Metropolitanos autem Ducibus comparemus; quia sicut Duces singularum sunt prouinciaram, ita & illi in singulis prouincijs singuli ponuntur. Vnde in Chalcedonensi Concilio iubetur, ne vna prouincia in duos Metropolitanos diuidatur. Quod Comites vel Praefecti in saeculo, hoc Episcopi caeteri in Ecclesia explent. Fertur enim in Orientis partibus, per singulas vrbes & praefecturas, singulas esse Episcoporum gubernationes. Sicut Tribuni militibus praerant, ita Abbates, Monachis Athletis spiritualibus praesse noscuntur. Quemadmodum sunt in palatijs praepceptores, vel comites palatij, qui saecularium causas ventilant, ita sunt & illi quos *summos Cappellanos* Franci appellant, Clericorum causis Praelati. Cappellani minores ita sunt, sicut hi, quos *Vassos Dominicòs Gallica* consuetudi-

tudine nominamus, &c. Porrò sicut Comites quidam, missos suos præponunt popularibus, qui minores causas determinent, ipsis maiora referent; ita quidam Episcopi Coepiscopos habent, qui in rebus sibi congruentibus, quæ iniunguntur, efficiunt. Centenarij qui & centuriones, vel Vicarij, qui per pagos statuti sunt, presbyteri plebium, qui Baptismales Ecclesias tenent, & minoribus presbyteris præsunt, conferri queunt. Decuriones, vel Decani, qui sub ipsis Vicarijs quædam minora exercent, minoribus presbyteris titularum, possunt comparari. Sub ipsis ministris centenariorum; sunt adhuc minores qui Collectarij, Quaterniones, vel Duumviri possunt appellari; colligunt populum, & ipso numero ostendunt se Decanis esse minores. Sunt ipsa vocabula ab antiqua consuetudine, mutuata, in qua officia Prælatorum dicebantur ex numero subiectorum. Ut sunt Chiliarchi Græce; Latinè Millenarij, Centenarij vel Centuriones, Pentacontarchi, vel Quinquagenarij; Decani vel Decuriones, Quaterniones, Duumviri. Ad honorum similitudinem sunt Diaconi, Subdiaconi, Presbyterorum adiutores in Verbo, Baptismo, & quotidiano officio. Sunt etiam Archipresbyteri, in Episcopis Canonicorum curam gerentes. Habent & potestates sæculi Consiliarios in domesticis & liberorum pedagogos suorum, habent ipsi procuratores rei familiaris. Similiter in quibusdam Ecclesijs Archidiaconos quos familiæ respicit gubernatio. Sunt in sæcularibus Quæstionarij, id est quireos examinant. Sunt in Ecclesia Exorcistæ, Dæmonum exclusores. Habent aulæ potentium, Ianitores, habet, & domus Dei Ostiarios. Habet mundus Veredarios commentarienses, Ludorum exhibitores, carminum pompaticos Relatores: habet Ecclesia Acolythos, Lectores, Cantores, atque Psalmistas.]

In hac V Valafridi doctrina & analogia ordinis Ecclesiastici cum sæculari, difficultatem tantùm facit, collatio Patriariorum, cum Patriarchis; quos addit, haberi primos

post præfules trium sedium. At qui nam isti trium sedium
 Præfules, præter tres Patriarchas antiquos, Alexandri-
 rum, Antiochenum, Hierosolymitanum? Quomodo
 ergo Patriarchæ, primi post præfules trium illarum se-
 dium? Quod si VValafridus per Patriarchas intelligit qui
 nunc dicuntur *Primates*, difficultas superest, quomodo
 Archiepiscopos qui Metropolitanis præ eminent conferat
 Regibus. Nulli enim Archiepiscopi præ eminent Metro-
 politanis, præter Primates, quorum præmissa est cum
 Patricijs comparatio, iuxta prædicta. Quoad reliqua,
 non malè cohæret analogia status sæcularis, ciuilis & Ec-
 clestastici, Pontifice istius apicem occupante, sicut illius
 verticem tenent Augusti. Et imitatione sanè sæcularis di-
 spositionis Magistratum vel Sacerdotiorum Ethnicorum,
 cõstitutam esse in varijs ciuitatibus ex varijs Ministris Hie-
 rarchiam sacram, differit oprimè S. Leo IX. Epist. 4. quæ
 est ad Petrum & Ioannem Episcopos, & fauet Clemens
 Rom. 2. Constit. c. 52. Ex eiusdem Clementis & Anacleti
 Epistolis, idem tradit Hincmarus in Opusc. 45. Capitum
 c. 16. & 25. Videtis Platinam in vita S. Eleutherij Papæ, &
 Lazium lib. 2. Commentar. Rom. Reipub. Nec colliditur
 cum hac doctrina, quod fusè probat Marcus Antonius Ca-
 pellenus disput. de Successione Romani Põtificis in Pontifi-
 catum S. Petri c. 3. negans Ecclesiasticam politiam & eius
 diuisionem, ad mensam fuisse politix & diuisioni Imperij
 Romani. Agit enim ibi contra Sectarios Ecclesiasticæ
 monarchix Romanæ infestos, & contendentes translatò
 Byzantium imperio, translatum eodem esse caput Eccle-
 siæ. Hoc meritò reijcit Capellus, non autem aliqualem
 vtriusque politix & diuisionis proportionem, quam cum
 VValafrido admisimus.